

Põhikooli lihtsustatud riiklik õppekava

Lihtsustatud õpe

Õppekava

EESTI KEEL TEISE KEELENA

Õppeaine kirjeldus ja eesmärgid

Selleks, et ümbritseva eluga toime tulla, vajab ka põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava järgi õppiv õpilane elementaarseid eesti keele alaseid teadmisi ja oskusi. Ainekava lähtub Euroopa keeleõppe raamdokumendi keeleoskustasemetest kirjeldustest

Tänane muukeelne lihtsustatud õppekava järgi õpetav kool taotleb, et eesti keele kui teise keele õpetus annaks õpilasele neid teadmisi, mis võimaldavad tal orienteeruda Eesti kultuuriruumis ja majanduselus.

Erivajadustega laste kõne alaarengu ning psüühiliste protsesside iseärasuste tõttu on eesti keele omandamine neile eriliselt raske. Seetõttu on keskendub õpetamine kõige tavalisematele kommunikatiivsetele ülesannetele, lähtudes seejuures reaalistest elulistest situatsioonidest.

Õpetamise eesmärgid

Eesti keele kui teise keele õpetamisega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

mõistab lihtsat igapäevast eestikeelset kõnet, kasutab vestluses õpitud sõnu ja lausemalle;

realiseerib oma kõnesoovi eluliselt vajalikes situatsioonides;

mõistab lihtsaid suulisi ja kirjalikke tekste, tõlgendab enda jaoks igapäevast lihtsat suulist teavet (reklaam, kuulutused jne);

oskab kirjutada lihtsaid sõnumeid ja tekste (sh tarbetekste);

kasutab eestikeelseid teatmeallikaid (nt sõnaraamatuid, internetti) vajaliku info leidmiseks ka teistes valdkondades ja õppeainetes;

teab Eesti tuntumaid vaatamisväärsusi, kirjanikke, meediaväljaandeid, õppeasutusi ning eesti kultuuri iseärasusi.

Õppetegevuse kirjeldus ja rõhuasetused arenguperioodide kaupa				
	1.–2. klass	3.–5. klass	6.–7. klass	8.–9. klass
Õppetegevuse kirjeldus	1.–2. klassis on põhitähtsuseks õpilaste kohanemine koolieluga, turvatunde ja eduelamuste kogemine ning valmisoleku kujunemine edasiseks õppetööks. Kuna õpilaste koolivalmidus ja võimed on erinevad, kohandab õpetaja vastavalt ülesandele ja nende täitmiseks kuluvat aega. Õpilased suudavad osaleda loovas õppetegevuses õpetaja suunamisel ja koostöös klassikaaslastega. Õppeprotsessis taotletakse sobilikke üldpõhimõtteid nagu terviklikkus, tasakaal, ja paindlikkus. Õpilase individuaalset	3.–5. klassis jätkatakse õpiharjumuste ja -oskuste ning püsivuse kujundamise ja kinnistamisega. Tegevus- ja suhtlussituatsioonides õpitakse tundma ja järgima ühiskonnas aktsepteeritavaid käitumisnorme. Õpitakse märkama, eristama ja mõistma igapäevaelu olukordi, sealhulgas ohuolukordi, verbaalseid ja mitteverbaalseid eneseväljendusviise, tundeid jms. Lisanduvad koostöö oskused ja uued keeleõppe keerukus- ja üldistusastmed. Järjepidevalt kujundatakse terviklikku mina-teadvust. Kasutatakse õppimist toetavad aktiivõppemeetodeid, õppekäike ja tekstiloomet soosivaid tegevusi. Järjest enam suunatakse	6.–7. klassis arendatakse õpilaste suulist ja kirjalikku väljendusoskust keele kõiki osaoskusi pidevalt harjutades. Harjutamisel on alati toeks pildid, sõnaühendid, tugisõnad, -laused, lausemallid, õpetaja suunavad küsimused jm. Õpilasi julgustatakse suhtlema, üksteist toetama ning väärtustama. Keeleteadmised omandatakse praktilise tegevuse ja konteksti kaudu. Tehakse ära kirja, koostatakse mallide järgi lauseid ning moodustatakse nendest lühitekste. Koostöös õpitakse tekstist tundmatuid sõnu otsima, loetu põhjal küsimustele vastama, küsimusi	8.–9. klassis arendatakse peamiselt õpilaste iseseisvust, õpetatakse tegema valikuid ning täitma kindla eesmärgiga ülesandeid. Suur tähtsus on praktilisel harjutamisel, näitlikustamisel ja kordamisel, et õpilased suudaksid mõista ja täita suulisi ja kirjalikke tuttavaid töökorraldusi, luua seoseid. Et iseseisvat keelekasutust suurendada, õpetatakse esitama teavet olukorrast lähtuvalt, selgitama oma seisukohta kaaslastele, põhjendama oma arvamust, nõustuma või loobuma, tegema ettepanekuid jne. Kuulamisoskuse arendamiseks kuulatakse eestikeelset kõnet, vestlusi ning tehakse

		õpilasi iseseisvalt otsuseid vastu võtma ja eesmärgipäraselt tegutsema. Praktiliste ja tekstis kirjeldatud situatsioonide analüüsil pööratakse tähelepanu nendes osalejate tegevusviisidele ja kavatsustele, situatsioonide tingimustele, tegevuste tulemustele ja tagajärgedele. Olukorra terviklikuks mõistmiseks võtab õpetaja piisavalt aega. Õpitakse olukordadele alternatiivseid lahendusi leidma ning kaaslastele soovitusi ja tagasisidet andma.	esitama. Tehakse oma tegevusest ja ühisüritustest suulisi kokkuvõtteid, osaletakse igapäevaelu dialoogides, valitakse esitatud repliikide hulgast vestlusse sobivaid. Õpitakse kasutama igapäevaeluks vajalikke digivahendeid. Suureneb lugemise ja kirjutamise osa, kinnistuvad esmased õpi- ja digioskused, turvalise käitumise harjumused. Koostöös teiste aineõpetajatega rakendatakse lõimitud õpet. Motiveeritakse õpilast eesti keelt kasutama igapäevategevustes ja suhtluses, luues selleks õpilastele huvitavaid olukordi (õppekäik, teatrikülastus, spordivõistlus).	õpetaja abiga nende põhjal kokkuvõtteid ja järeldusi. Lugemisvarasse kuuluvad peamiselt tarbetekstid: kuulutused, reklaamid, juhendid, ametikirjad. Suulise ja kirjaliku väljendusoskuse arendamisel pööratakse enim tähelepanu sellele, kuidas hankida teavet, kuidas seda mõista ning suuliselt ja kirjalikult edastada. Kirjutamine on seotud praktiliste vajadustega: koostatakse tarbetekste, täidetakse blankette õpetaja juhendamisel. Õpilased oskavad nimetada mõnd tuntumat Eesti vaatamisväärsust, meediaväljaannet, eesti lastekirjandust ning huvipakkuvat õppeasutust. Tegeldakse põhjalikumalt mõne huviala ja õppeaine
--	--	--	--	---

				sõnavaraga. Õpilased oskavad kasutada õpitud digivahendeid, sh lugeda, saata e-kirja, sõnumit jt.
Õppetöö rõhuasetused		Eesti keele õppimine algab suulise kursusega, mis kestab üldjuhul 1–2 kuud. Õpilane õpib kuulmise järgi eristama eesti keelt teistest keeltest, tunnetab artikulatsioonibaasi (keele rõhulis-rütmilist struktuuri e völdet), matkib kuulnud häälikuid, häälikuühendeid, sõnu ja lühikesi lauseid. Hääldusharjutusteks kasutatakse eesti pärisnimesid, kohanimi, salme jt eakohaseid tekste. Õpilane suhtleb lihtsates suhtlusolukordades (keelemängud, laulumängud, lühidialoogid). Suulisele kursusele järgneb põhikursus, mille raames	Jätkub elementaarse suhtlusoskuse omandamine näitvahendeid kasutades. Kujunenud oskusi automatiseeritakse kontsentriilist printsiipi arvestavalt. Õpitakse piltide põhjal lauseid moodustama ja neid seostama. Harjutatakse oma tegevustest ja ühisüritustest suulise kokkuvõtte tegemist, olmedialooge, tehakse valikuid esitatud repliikidest. Suureneb lugemise ja kirjutamise osakaal. Leitakse tekstidest vastuseid küsimustele ja esitatakse küsimusi teksti kohta, harjutatakse tekstilähedast jutustamist tekstis esinenud	Suureneb iseseisva keelekasutuse osakaal. Taotluseks on, et õpilane suudaks esitada teavet sõltuvalt situatsioonist, selgitada oma seisukohta kaaslastele või kaaslaste rühmale, oma arvamust põhjendada, nõustuda/loobuda, teha alternatiivettepanekuid. Kuulamisoskuse arendamiseks kuulatakse eestikeelset kõnet, vestlusi. Tehakse nende põhjal õpetaja abiga kokkuvõtteid ja järeldusi. Lugemisel keskendutakse tarbetekstidele: kuulutused, reklaamid, juhendid, ametkirjad. Suhtlemis- ja väljendusoskuse arendamisel pööratakse enam

		kujundatakse õpilaste oskust eestikeelset kõnet kuulata, ise kõnelda, lugeda ja kirjutada. Õpitakse kuulama, jälgima, korraldusi mõistma ja täitma, tuttavas dialoogis osalema. Tähelepanu keskpunktis on kuulamine ja rääkimine. Kõnelemisoskus e arendamiseks õpetatakse õpilasi kasutama kompensatoorseid strateegiaid: üle küsimine, uuesti alustamine, mitteverbaalsed väljendusvahendid (miimika, žestid, imiteerimine). Suhtlemises õpitakse vastavalt situatsioonile kasutama väit-, küsi- ja käsklauseid õpitud mallide ulatuses (lauses 3–5 sõna). Õpitakse moodustama lauseid tegevuste, piltide ja skeemide abil, kasutama viisakusväljende	keelendeid kasutades (abiks sõnaühendid, tugisõnad, laused). Tegeldakse tundmatute sõnade leidmisega tekstist. Arendatakse kirjalikku eneseväljendust. Keeleteadmised omandatakse praktilise tegevuse ja konteksti kaudu. Rohkem tähelepanu pööratakse käändevormide mõistmisele ja kasutamisele enamlevinud funktsioonides: koht, aeg, objekt, kuuluvus, kaas- ja ilmaolu.	tähelepanu teabe hankimisele ja selle suulise ja kirjaliku edastamise harjutamisele. Kirjalike tekstide koostamisel on esiplaanil tarbekirjade koostamine ja blankettide täitmine. Arendatakse huvitegevuse ja mõne õppeaine alast sõnavara.
--	--	--	--	---

		id, vastama dialoogi repliigile, alustama lihtsamat dialoogi oma tarvete rahuldamiseks.		
Õpitulemused kooliastmete kaupa				
3. klassi lõpetaja	1) tunneb eesti tähestikku; 2) tunneb kõnes ja kirjas ära õpitud sõnad; 3) nimetab tuttavaid esemeid; 4) vastab lihtsatele küsimustele õpitu ulatuses; 5) teeb õpitud sõnadest ära kirja; 6) oskab öelda arve 1–10; 7) teab Eesti riigi ja rahvuslikke sümboleid; 8) suhtub positiivselt eesti keele õppimisse.			
6. klassi lõpetaja	1) loeb sõnu, väljendeid ja lauseid ning teeb nendest ära kirja; 2) mõistab lihtsat, lühikeste lausetega kõnet, osaleb dialoogis tuttavatel teemadel; 3) saab aru lihtsatest isiklikest küsimustest ja igapäevaelus vajalikest juhenditest ning hoiatustest; 4) saab aru lihtsatest kirjalikest tekstidest; 5) reageerib adekvaatselt suulistele ja kirjalikele korraldustele; 6) tuleb suulises suhtluses toime eakohastes igapäevastes olukordades; 7) oskab öelda arve 1–50; 8) oskab esitada lühikesi küsimusi õpitud sõnavara ja lausemallide põhjal; 9) kirjeldab suunavate küsimuste abil suuliselt ja kirjalikult ennast ja oma lähiümbrust; 10) teab mõnda luuletust või juttu eesti lastekirjandusest.			
9. klassi lõpetaja	1) saab aru suuliste ja kirjalike lihtsate tekstide sõnavarast ja kasutab neid sõnu suulises suhtluses õpitud lausemallide põhjal; 2) tunneb Eesti tuntumaid vaatamisväärsusi, rahvuslikke traditsioone ja rahvakombeid; 3) kirjeldab suuliselt oma lähiümbrust ja igapäevaeluga seotut, osaleb suulises vestluses tuttavatel ja huvipakkuvatel teemadel; 4) kirjutab kogemuse põhjal lühikesi, lihtsaid sündmuste kirjeldusi; 5) teab mõningaid eesti kirjanikke ja suuremaid meediaväljaandeid; 6) oskab õpitud digivahendite kaudu kirjutada lihtsaid sõnumeid ja tekste, saata e-kirja ning vastata e-kirjale; 7) teab mõningaid Eesti õppeasutusi, saab kõrvalise abiga aru suulisest ja kirjalikust teabest jätkuõppimise ja töö leidmise kohta;			

	8) oskab öelda arve 1–100.
--	----------------------------

Üldpädevused kujundamine

1. ja 2. klassi õpilaste kujundatavad üldpädevused:

Enesemääratluspädevus

Õpilane tajub end suhetes iseenda, teiste, ruumi ja tegevustega. Märkab enda emotsioone (uudishimu, viha, ärevus, hirm, rõõm, mäng, armastus, hoolivus, kurbus), hoiakuid, väärtusi ja vajadusi. Kujundab enda seisukohti, õpib määratlema õiglustundega seotut, küsib endalt, milline on kohane käitumine grupis ja vahetult õpetaja või sõbraga suheldes. Õpilane suudab sekkumata kuulata teise inimese arvamust erinevate kaasavate arutelude puhul.

Suhtluspädevus

Õpilane arvestab suhtlemisel suhtluskaaslasega – väljendab end viisakalt ja kuulab aktiivselt vestluskaaslast. Ta püüab olla dialoogiline: õpib küsima avatud küsimusi, mõistab nende tähendusi, vastab kohaselt ning uurib küsimuste abil teise kohta, et koos edasi tegutseda.

Kultuuri- ja väärtuspädevus

Õpilane mõistab, kuidas ja miks meie (pere, sõbrad, klass, mina ja teised) midagi teeme. Õpilane valib väärtused teadmiste tuginedes ning mõistab lihtsamaid põhjus-tagajärg seoseid. Tunneb kohalikku kultuuritraditsiooni ja on avatud tutvuma teiste kultuuritavadega. Õpilane väärtustab loodust.

Sotsiaalne- ja kodanikupädevus

Õpilane võtab osa ühistest tegemistest ning arvestab grupi huvidega. Tegevuse käigus panustab, on sealjuures viisakas ja püüab olla paindlik. Õpilane seab kohaseid koostöö eesmärgi ja liigub nende suunas.

Õpipädevus

Õpilane tajub oma võimete piire ja nende muutumist õppimise käigus. Ta küsib endalt eakohasel viisil järgmisi küsimusi: mida õppisin, mida tahan õppida ja mida olen õppinud ning seeläbi teadvustab, mis on uus, mis huvitav ja mida teadis enne.

Ettevõtlikkuspädevus

Õpilane kasutab omaalgatust, nii tahtejõudu kui olemasolevaid oskusi, et viia ellu vahvaid kasulikke plaane. Ta tuvastab oskuste puudujäägi ning õpib juurde vajalikke lisaoskusi.

Digipädevus

Õpilane suudab osaleda videotunnis. Digipädevuse arendamiseks kasutab õpilane lihtsamaid juhendaja poolt valitud arvutiprogramme ja veebipõhiseid ühistöövahendeid.

3.-9. klassi õpilaste kujundatavad üldpädevused:

Enesemääratluspädevus

Õpilane teadvustab end suhetes iseenda, teiste, ruumi ja tegevustega. Ta püüab valitseda enda emotsioone (uudishimu, viha, ärevus, hirm, rõõm, mäng, armastus, hoolivus, kurbus), kujundab õppetöös hoiakuid ja väärtusi ning püüab mõista oma vajadusi. Ta õpib määratlema õiglustundega seotut, eristab ohtlikku ja turvalist käitumist. Õpilane suudab teise inimesega viisakalt vestelda, märkab teise inimese arvamust ja otsib kohaseid viise suhtluseks. Õpilane teab põhilisi seoseid tervisliku eluviisi (toitumine, liikumine, uni) ja enesetunde vahel.

Suhtluspädevus

Õpilane arvestab suhtlemisel suhtluskaaslasega ja valib teadlikult suhtlusviisi. Ta väärtustab häid suhteid kaaslastega, on suhtlemisel heatahtlik, avatud ja dialoogiline. Mõistab, et kõik inimesed ei ole heatahtlikud ja hoidub ülemäärasest võõrastega suhtlemisest.

Kultuuri- ja väärtuspädevus

Õpilane mõistab, kuidas ja miks meie (pere, sõbrad, klass, mina ja teised) midagi teeme. Õpilane valib väärtused teadmiste tuginedes ning mõistab lihtsamaid põhjus-tagajärg seoseid. Tunnetab end osana kohalikust kultuuritraditsioonist ja märkab, mõistab ning sallib erinevaid kultuuritavasid. Tunneb huvi eesti kultuuri vastu ning väärtustab ja hoiab loodust.

Sotsiaalne- ja kodanikupädevus

Õpilane teeb koostööd ja tegevuse käigus panustab, on sealjuures paindlik ja aktiivne. Tunneb ära nii enda kui teiste kohatu käitumise ja teab, kuidas viisakalt sekkuda. Õpilane seab kohaseid koostöö eesmärgid ja liigub nende suunas.

Õpipädevus

Õpilane tajub oma võimete piire ja nende muutumist õppimise käigus. Ta küsib, miks me midagi teeme ning seeläbi teadvustab, millised on seosed tegevuste ja oskuste vahel. Arutleb enda arengu üle ja arendab oskusi teadlikult.

Ettevõtlikkuspädevus

Õpilane kasutab omaalgatust, nii tahtejõudu kui olemasolevaid oskusi, et viia ellu vahvaid kasulikke plaane. Teab, keda (erinevad õpetajad, klassikaaslased, pereliikmed, spetsialistid jne) plaani õnnestumiseks kaasata.

Digipädevus

Õpilane kasutab juhendamisel lihtsamaid arvutiprogramme ja veebipõhiseid ühistöövahendeid ning loob e-posti konto. On teadlik ohtudest, mis kaasnevad digisuhtluses tundmatute inimestega ning erinevate digiharjumustega. Teeb võimalusel juhendaja abiga kooli õppeinfosüsteemi konto ja kasutab loodud kontot oma õpiinfo vaatamiseks.

Eesti keele lõimimine õppekava läbivate teemadega

Põhikooli riikliku õppekava läbivad teemad on:

Elukestev õpe ja karjääri kujundamine.

Keskkond ja jätkusuutlik areng.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus.

Kultuuriline identiteet.

Teabekeskkond ja meediakasutus.

Tehnoloogia ja innovatsioon.

Tervis ja ohutus.

Väärtused ja kõlblus.

Alljärgnevalt on need teemad kohandatud lihtsustatud õppele ning lõimitud rakendatavaks tervikuks eesti keelt teise keelena õppijaile.

Aastaringide kaupa, kus esimene sisemine ring on esimene õppeaasta jne, on edasiarendatavad üldteemad koos neid avavate märksõnadega:

MINA - isiksus, piirid, suhestamine.

ESINEMISJULGUS - mitmekülgne eneseväljendus.

MÄLU - eriliigiline mälu.

TAJUD - tunded, vajadused, perspektiiv, näilisus.

LINNUVAADE - eksternaliseerimine, kujutlusvõime, vaadeldavus.

KOOSTÖÖ - suhtlus, dialoog, grupidünaamika.

KÄITUMINE - sotsiaalsed normid, kombed, looduse hoidmine.

MUUTUS - refleksioon, mõju, visioon.

Üldteemade kohandamisel on õppesisusse põimitud ajaline määratlus, nii koolivaheajad, rahvakalender kui aastaajad.

Eesti keele lõiming teiste õppeainetega

Üldteemade edasiarendused klasside kaupa:

Antud ainekava on jaotatud kaheks terviklikuks mooduliks, kus 1.-3. aastaringi moodulisse on juba ühtseks süsteemiks lõimitud teemad teistest ainevaldkondadest. 4.-5. aastaringi moodul on näide antud süsteemi loovaks edasiarenduseks. LÕK eesti keel teise keelena ainekava võimaldab alustamist

1. klassist või vajadusel hiljem. Muudatusi õppesisus on võimalik teha vastavalt õpilase individuaalsele õppekavale, sealjuures võib vajadusel vahetada nii teemasid, tegevusi kui sõnavara.

ÜLDTEEMA	TEEMAD
Mina	• mina ja piirid (1) • eneseväljendus ja uued piirid (2) • mina ja teised (2) • mina ja ümbrus (3) • grupidünaamika (3) • mina teiste silmis (4) • meie (5)
Esinemisjulgus	• narratiiv (1) • folkloor (2) • lood (3) • esinemine (4) • esineja (5)
Mälu	• raha ja vahetuskaup (1) • ruumikujundus (1) • teeme ise (2) • lava (3) • teadmine (4) • mäletamine (5)
Tajud	• lumetegevused ja talveuni (1) • näilisus (2) • vaimne tervis (3) • kogemus (4) • intuitsioon (5)
Linnuvaade	• meie ja nemad (1) • tänav (2) • aja lugu (3) • peegeldus (4) • olukord (5)
Koostöö	• mäng (1) • keelemängud (2) • koostööpartner (3) • grupitöö (4)

	• otsus (5)
Käitumine	• ärka, tärka ja märka (1) • avalik sündmus (2) • käitumisnormid (3) • eeskuju (4) • sallivus (5)
Muutus	• aeg (1) • füüsis (2) • muutus (3) • portfoolio (4) • visioon (5)

Teemade üldistusaste võimaldab ainekava lõimida järgmiste õppeainetega:

Teemade asendustena, laiendustena või täpsustusena sobivad õppeained nii ainekava, kasutatava kirjanduse kui õppematerjalide linkide osas.

- Inimeseõpetus alates 1. klassist: 1. klass - LÕK inimeseõpetus.
- Kunstiõpetus alates 1. klassist: 1. klass - kunstiõpetus.
- Tööõpetus alates 1. klassist: 1. klass - LÕK tööõpetus.
- Muusikaõpetus alates 1. klassist: 1. klass - LÕK muusikaõpetus.
- Eesti keel alates 1. klassist: 1. klass - LÕK eesti keel.
- Matemaatika alates 1. klassist: 1. klass - LÕK matemaatika.
- Loodusõpetus 1. klassist: 1. klass - LÕK loodusõpetus.
- Inglise keel alates 5. klassist: 5. kl - LÕK inglise keel.
- Ajalugu alates 6. klassist: 6. klass - LÕK ajalugu.

AINEKAVA

3. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) tunneb eesti tähestikku;
- 2) tunneb kõnes ja kirjas ära õpitud sõnad;
- 3) nimetab tuttavaid esemeid;
- 4) vastab lihtsatele küsimustele õpitu ulatuses;
- 5) teeb õpitud sõnadest ärakirja;
- 6) oskab öelda põhiarve 1–10;
- 7) teab Eesti riigi ja rahvuslikke sümboleid;
- 8) suhtub positiivselt eesti keele õppimisse.

Õppesisu

EESTI TÄHESTIK

MINA (nimi, vanus, sugu, põhivärvid).

PEREKOND (ema, isa, vend, õde, vanema, vanaisa).

KODU (tuba, mööbel).

LIIKLUSVAHENDID (auto, buss, lennuk, rong, laev, jalgratas, troll, tramm).

SIGNAALSÕNAD (põhiarvud 1-10, nädalapäevad, kuud, aastaajad).

EESTI SÜMBOLID (lipp, vapp, rukkilill, suitsupääsuke).

Suhtlemisoskused:

Tervitamine, hüvastijätmine;

enda tutvustamine;

palumine, tänamine.

Kuulamisoskuse kujundamine: üksikute sõnade ja sõnaühendite kuulamine; õpetaja korralduste kuulamine, nendele reageerimine; laulude ja luuletuste kuulamine.

Kõnelemisoskuse kujundamine: lihtsate lausete koostamine mallide järgi ja kasutamine kõnes; küsimustele vastamine õpitud lausemallide piires.

Lugemisoskuse kujundamine: tähestiku lugemine; sõnade, lausete ja õpitud sõnadest koosneva lühiteksti lugemine.

Hääldusoskuse kujundamine: hääldusharjutused häälikute korrektseks hääldamiseks; sõnade ja lausemallide kordamine.

Kirjutamisoskuse kujundamine: suurte- ja väikeste trükitähtede õige kirjutamine; ärakirjaharjutused. Erilist tähelepanu nõuavad tähed, mida vene keeles ei ole, ja tähed, mille elemendid on vene tähestikule võõrad.

Keeleteadmised

Nimisõnad: nominatiivne funktsioon ainsuses.

Asesõnad: isikulised: mina - ma, sina - sa; tema - ta; meie - me; teie - te; nemad - nad; näitav asesõna: see.

Tegusõna: olevik.

Määrsõnad: siin, seal.

Küsimused: kes? mis?

Lauseõpetus: lihtlause jaatav ja eitav vorm; lihtlause moodustamine malli järgi.

Tähestik: tähtede nimetused ja nende häälimine.

4. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) oskab hääldada õpitud sõnu;
- 2) saab aru õpitud sõnadest ja lühematest lausetest;
- 3) oskab öelda põhiarve 1–12;
- 4) oskab vastata lihtsamatele küsimustele õpitud teemadel;
- 5) saab aru õpetaja suulistest selgelt hääldatud juhenditest;
- 6) teeb ärakirja sõnapaaridest ja lihtsamatest väljenditest;
- 7) kirjutab enda kohta lühikesi lauseid õpitud lausemallide põhjal;
- 8) osaleb dialoogis õpitud sõnavara ja lausemallide põhjal;
- 9) tunneb Eesti traditsioone ja tähtpäevi.

Õppesisu

MINA ISE (kehaosad, riietus).

MINU PEREKOND JA KODU (pereliikmed, tädi, onu, lemmikloomad).

MINU KODUKOHT (metsloomad, ilm, kuud, aastaajad, kodumaa pealinn).

KOOL JA KLASS (koolitarbed, kooliained, kooliruumid).

KALENDRITÄHTPÄEVAD (Eesti Vabariigi iseseisvuspäev, jõulud, jaanipäev, uusaasta).

SIGNAALSÕNAD (põhiarvud 1-12; nädalapäevad, kellaajad (täistunnid)).

Suhtlemisoskused

tervitamine ja hüvastijätt;

enda tutvustamine (nimi ja perekonnanimi);

tänamine ja palumine;

õnnitlemine ja soovid pühadeks (palju õnne sünnipäevaks! häid pühi!).

Kuulamisoskuse kujundamine: õpetaja antud korralduste kuulamine; kaasõpilaste kõne kuulamine; laulude ja luuletuste kuulamine.

Kõnelemisoskuste kujundamine: õpitud sõnade ja lausemallide abil lühijutukese (2-3 lauset) koostamine; oma nime, vanuse ütlemine; luuletuse ja laulu peast esitamine.

Lugemisoskuse kujundamine: õpiku teksti lugemine; käsikirjaliste sõnade lugemine, sh tahvlilt, töölehel, oma vihikust; lühiteadete lugemine tahvlilt; luuletuste lugemine.

Hääldusoskuse kujundamine: intonatsioon jaatavas ja eitavas, jutustavas, küsivas ja käskivas lauses. Koostöö logopeediga, et abistada häälduspuudega lapsi ning selgitada välja suutlikkus õigesti hääldada.

Kirjutamisoskuse kujundamine: õpitud sõnade kirjutamine; lühikese ja pika häälikuga sõnade eristamine ja õigekiri; 3-4-lauselise teksti ära kiri õpetaja juhendamisel; lünkharjutuste täitmine koostegevuses.

Keeleteadmised

Nimisõna: ainsus ja astmevahelduseta sõnade mitmus nimetavas käändes; aluse ja öeldise ühildumine.

Omadussõna: värvid, tume-hele; omadussõna ühildumine nimisõnaga.

Asesõnad: omastavad asesõnad.

Arvsõnad ja mõõtühikud: põhiarvud 1-12; põhiarvude 1 ja 2-12 kasutamine sõnaühendis ja lauses

(1 poiss; 2,3, jne poissi); oma vanuse teadmine (ma olen 9 aastat vana); kellaaeg (täistunnid).

Tähestik: tähtede nimetus, häälimine (trüki- ja kirjatähed), suurte ja väikeste trüki- ja kirjatähtede võrdlemine.

Tegusõna: olevik; oleviku eitav vorm.

Määrsõnad: ajamäärsõnad (täna, suvel, talvel jne.); kohamäärsõnad (siin, seal, kus, kuhu); viisimäärsõnad (hästi, halvasti, tasa, valjusti, külm, soe).

Sidesõnad: ja, ning.

Lauseõpetus: lihtlause; jaatav, eitav ja küsiv lause; lühivastused (elementaarne dialoog); lause laiendamine määrsõnade abil.

Tähestik.

Õigekiri: suur ja väike algustäht; kirjavahemärgid.

5. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) mõistab lihtsaid kirjalikke tekste, sõnumeid ja juhendeid;
- 2) oskab öelda põhiarve 1–20;
- 3) osaleb dialoogis õpitud sõnavara ja lausemallide põhjal;
- 4) kirjeldab lühidalt iseennast ja oma lähiümbrust;
- 5) tuleb igapäevastes tüüpolukordades toime suulise suhtlusega;
- 6) teeb ära kirja lihtsamatest lausetest või lühitekstidest;
- 7) vastab lihtsamatele küsimustele;
- 8) nimetab Eesti suuremaid linnu, saari, oma kodukoha vaatamisväärsusi.

Õppesisu

MINA JA MINU ÜMBRUS (välimus, sõbrad, iseloom - hea, halb).

MINU KOOL, KLASS, ÕPETAJAD (kooliruumid, klassi-ja ruumide sisustus, aineõpetajad ja koolitöötajad).

KAUPLUSES (juur- ja puuviljad, marjad, toiduained).

PÕHI-JÄRGARVSÕNAD (oskab öelda põhiarve 1–20; järgarvsõnu 1.-5.).

MINU KODUMAA EESTI (asukoht, pealinn, suuremad Eesti linnad, maakonnad, saared, rahaühik - euro).

EESTI KIRJANIKUD (Andrus Kivirähk, Leelo Tungal, Eno Raud).

Suhtlemisoskused:

enda ja teiste esitlemine;

vastamine dialoogi repliigile, dialoogi jätkamine ja alustamine tuttavas situatsioonis;

viisakusväljendite kasutamine;

soovide ja vajaduste väljendamine;

eneseväljendus liikumis- ja laulumängudes;

õpitud keelendite kasutamine igapäevastes olukordades.

Kuulamisoskuse kujundamine: õpetaja ja kaaslaste kõne ja lugemise kuulamine; adekvaatne reageerimine kuulatud kõnele; keskendumisvõime arendamine.

Kõnelemisoskuste kujundamine: lihtlausete kasutamine oma kõnes (kuni 4 sõna); jutustamine oma tegevusest (3-4 lauset).

Lugemisoskuse kujundamine: õpitud teksti ilmekas lugemine; teadete lugemine tahvlilt, oma vihkust, töölehel (trüki- ja käsikirjaline tekst).

Hääldusoskuse kujundamine: intonatsioon jaatavas ja eitavas, jutustavas ja küsivas lauses; hääldusharjutused häälikute korrektseks hääldamiseks.

Kirjutamisoskuse kujundamine: kirjatähtede õigekirjutus; tähtede seostamine sõnas; sõnade ärakiri (originaal esitatud kirjatähtedega ja trükitähtedega); kirjutatu võrdlemine originaaliga; lünkharjutused (puudub täht või silp); tuntud sõnade ja lühilauseste kirjutamine kuulmise järgi.

Keeleteadmised

Nimisõnad: ainsus ja mitmus.

Asesõna: asesõnade käänamine (alalütlev, alaleütlev).

Arvsõna: järgarvsõnad 1-5.

Omadussõna: sõnaühendite koostamine kvaliteeti ja suurust väljendavate omadussõnadega.

Tegusõna: pööramine ainsuses olevikus.

Määrsõna: ajamäärus (eile-täna-homme).

Tähestik: tähtede nimed ja häälimine.

Lauseõpetus: laiendatud lihtlause (määrus, täiend).

Tähestik: tähtede nimetused, häälimine.

Õigekiri: suur- ja väiketäht; nimisõnade mitmuse lõpp.

6. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) mõistab lihtsat, lühikeste lausetega kõnet, osaleb dialoogis tuttavatel teemal;
- 2) saab aru lihtsatest küsimustest ja igapäevastest korraldustest;
- 3) saab aru lihtsatest kirjalikest tekstidest, sh mõnest eesti lasteluuletusest;
- 4) täidab õpitud suulisi ja kirjalikke korraldusi;
- 5) tuleb suuliselt toime igapäevaelu olukordades;
- 6) oskab öelda põhiarve 1–50;
- 7) oskab esitada lühikesi küsimusi õpitud sõnavara ja lausemallide põhjal;
- 8) kirjeldab suuliselt ja kirjalikult ennast ja oma lähiümbrust.

Õppesisu

KOOL (tänaval, koolitee, sõbrad).

KODUKOHA LOODUS (taimed, loodus, linnud, vaatamisväärsused).

SPORT JA SPORDIALA (talve ja suve spordiliigid).

AMETID (jõukohased ametid: koristaja, müüja, kokk, abikokk, pagar).

ARVSÕNAD (lihtpõhiarvu käänamine koos nimisõnaga; liitarvsõnad).

TEENINDUS JA SUHTLEMINE (kaupluses, arsti juures).

MINA JA MINU ARVAMUS (meeldib / ei meeldi).

Suhtlemisoskused

vajaliku info küsimine (nimi, aadress, telefoninumber jne);
oma soovi väljendamine;
loa palumine, lubamine ja keeldumine;
meeldivuse ja mittemeeldivuse väljendamine.

Kuulamisoskuse kujundamine: õpetaja ja kaasõpilaste kõne kuulamine ja sellest arusaamine; raadio ja teleri kuulamine; mõistmine, reageerimine repliikidele.

Kõnelemisoskuse kujundamine: õpitud sõnavara piires sidusa teksti koostamine; dialoogi koostamine õpitud sõnavara ja lausemallide piires; teksti kohta küsimuste esitamine; info küsimine ja andmine.

Lugemisoskuse kujundamine: õpiku teksti lugemine; informatiivse teksti lugemine (tundmatud sõnad on tõlgitud); sisutähtsate sõnade ja lausete leidmine tekstist; sõnaraamatu kasutamise algteadmised.

Hääldusoskuse kujundamine: varem õpitud hääldusoskuste kinnistamine.

Kirjutamisoskuse kujundamine: aadressi ja isikuandmeid nõudvate ankeetide täitmine; õnnitluste kirjutamine.

Keeleteadmised

Nimisõna: käänamine ainsuses.

Omadussõna: ainsus ja mitmus.

Tegusõna: käskiva kõneviisi 2. pööre mitmuses (tehke!, ärge tehke!).

Arvsõnad: liitarvsõnad.

Kaassõnad: juurde, taha, ette, vahele.

Õigekiri: vene pärisnimed kirjutamine eesti keeles

7. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) saab aru selget teavet sisaldavast igapäevasest kõnest;
- 2) saab aru lihtsamatest kirjalikest tekstidest, sh eesti lastejuttudest, oskab neid lugeda;
- 3) leiab lihtsamast tekstist vajalikku teavet;
- 4) tuleb toime igapäevastes suhtlusolukordades teeninduses, osaleb dialoogis õpitud lausemallide põhjal;
- 5) kirjeldab oma lähiümbrust lühikeste lausetega;
- 6) kirjutab lühikesi lihtsaid sõnumeid, sh isiklikke kirju, teateid igapäevaelu kohta;
- 7) oskab juhendamisel leida teavet veebist ja kasutada arvuti jm digivahendite abi õppetöös;
- 8) oskab öelda põhjarve 1–100.

Õppesisu

MINU KOOL JA KLASS (hoone, ruumid, klassikaaslased, tunniplaan, õppeained).

PERE, KODU, SÜNNIKOHT (lähisugulased, kodukoht, koduümbrus, kodulinn).

OSTUD KAUPLUSEST, RAHA (kaubanduskeskus, lillekauplus).

EESTI LASTEKIRJANIKUD (Oskar Luts, Ilmar Tomusk, Aino Pervik).

MINU KODUMAA (Eesti kaart: suuremad jõed, järved, linnad, saared).

ELUKUTSE, AMET, TEGEVUSALA (edasiõppimisvõimalused: Kopli Ametikool, Lasnamäe Mehaanikakool).

KALENDRITÄHTPÄEVAD (Eesti Vabariigi iseseisvuspäev, mardi- ja kadripäev jne).

TRANSPORT JA REISIMINE (ühistransport, ID-pilet, sõidupilet, kuukaart, edasi-tagasi pilet, istekoht jne).

Suhtlemisoskused

enda ja teiste esitlemine;

tänamine, palumine, vabandamine;

õnnitlemine ja õnnesoovid pühadeks;

vajaliku info hankimine õpitud situatsioonides (kaupluses, bussijaamas jne).

Kuulamisoskuse kujundamine: teksti kuulamine; õpetaja korralduste kuulamine, mõistmine ja täitmine; õpetaja ja kaasõpilaste lugemise ja vastuste jälgimine ning parandamine.

Kõnelemisoskuse kujundamine: õpitud sõnade ja lausemallide abil lühijutukese koostamine; oma nime ja vanuse ütlemine; luuletuse ja laulu peast esitamine; repliikide järjestamine dialoogiks.

Lugemisoskuse kujundamine: õpiku teksti lugemine; käsikirjalise teksti lugemine, sh tahvlilt, töölehel, oma vihikust; lühiteadete lugemine tahvlilt; luuletuse lugemine.

Hääldusoskuse kujundamine: intonatsioon jaatavas ja eitavas, jutustavas, küsivas ja käskivas lauses. Koostöö logopeediga, et abistada häälduspuudega lapsi ning seletada välja nende suutlikkus õigesti hääldada.

Kirjutamisoskuse kujundamine: õpitud sõnade ja lühilause kirjutamine kuulmise järgi; 3-4lauselise teksti kirjutamine; lünkharjutuste täitmine.

Keeleteadmised

Nimisõna: ainsus, mitmus; käändevormid: kes? kelle? mille? kellele? millele? mida? kuhu?;

Tegusõna: oleviku ja mineviku vorm (olema, käima, sööma, jooma, tooma, saama, panema, tegema, lugema, tulema, minema), tegusõna pööramine olevikus;

Omadussõnad: esemete ja olendite tajutavate tunnuste väljendamine (värv, maitse, suurus jne);

Asesõna: küsimused: kes? kelle? kellele?

Arvsõna ja mõõtühikud: 1 - 30; mitu? mitmes? kui palju? mitmendal?;

Mõõtühikud: tund, minut ja sekund; meeter ja kilomeeter; gramm ja kilogramm;

Määrsõna: siin, seal, hästi, halvasti, vähe, palju, kiiresti, aeglaselt;

Ajaühikud: aasta, kuu, nädal; ööpäev, tund, minut;

Lauseõpetus: laiendatud lihtlause (4-5 sõna) koostamine ja kasutamine (väit- ja küsilause); arvsõnade mõistmine ja kasutamine.

8. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) saab aru õpilaste igapäevaeluga seotud suulisest kõnest;
- 2) mõistab tuttavatel teemadel kuulatud lihtsamaid tekste;
- 3) suhtleb suuliselt igapäevastes olukordades tuttavatel teemadel;
- 4) kirjutab kogemuse põhjal lühikesi ja lihtsaid sündmuste kirjeldusi;
- 5) saab aru kirjalike tekstide peamisest sisust ja tuttavate teemade võtmesõnadest, sh töö- ja loodusõpetuse sõnavarast;
- 6) saab aru olulisest teabest igapäevaelus: menüü, juhendid, lihtsamad küsimustikud jm;
- 7) nimetab mõningaid Eesti ajaloo olulisemaid sündmusi, Eesti vaatamisväärsusi, oskab neist mõnda lühidalt kirjeldada;
- 8) oskab õppes kasutada lihtsamaid digikeskkondi, saata e-kirja;
- 9) oskab öelda põhiarve 1–100.

Õppesisu

MINU ERIPÄRA (välimus, iseloom, huvid).

MINU PERE JA KODU (linn, küla, maja, korter, aed, õu, vanemate töö ja kodused tööd).

KODUKOHA LOODUS (taimed, loomad, putukad, linnud).

SPORT JA SPORDIALAD

TEENISTUS JA SUHTLEMINE (kaupluses, arst juures, postkontoris, suhtlemine telefonis jne).

MINA JA MINU ARVAMUS (olen nõus / ei ole nõus, põhjendus, oma arvamuse väljendamine).

TARBEEKIRI (kiri, postkaart, ankeet).

EESTI VAATAMISVÄÄRSUSED, KUNSTNIKUD JA KIRJANIKUD (Johan Köler, Konrad Mägi, Amandus Adamson, Lydia Koidula, F.R. Kreutzwald).

Suhtlusoskused

vajaliku info küsimine (nimi, aadress, telefoninumber jne), oma soovi väljendamine; loa palumine, lubamine ja keeldumine; meeldivuse ja mittemeeldivuse väljendamine.

Kuulamisoskuse kujundamine: õpetaja ja kaasõpilaste kõne kuulamine ja sellest arusaamine; massiteabevahendite kaudu teabe kuulamine, vaatamine; situatiivse kõne kuulamine ja mõistmine, reageerimine repliikidele.

Kõnelemisoskuse kujundamine: õpitud sõnavara piires sidusa teksti koostamine; dialoogi koostamine õpitud sõnavara ja lausemallide piires; teksti kohta küsimuste esitamine; informatsiooni küsimine ja andmine.

Lugemisoskuse kujundamine: õpiku teksti lugemine; informatiivse teksti lugemine (tundmatud sõnad on tõlgitud); sisutähtsate sõnade ja lausete leidmine tekstist; algteadmised sõnaraamatu kasutamisest.

Hääldusoskuse kujundamine: varem õpitud hääldusoskuste kinnistamine.

Kirjutamisoskuse kujundamine: aadressi ja isikuandmeid nõudvate ankeetide täitmine; õnnitluste kirjutamine.

Keeleteadmised

Nimisõna: käänamine ainsuses.

Omadussõna: ainsus ja mitmus.

Tegusõna: käskiva kõneviisi 2. pööre mitmuses.

Kaassõnad: juurde, taha, ette, vahele.

Lauseõpetus: liitlause sidesõnadega et, aga, kuidas.

9. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) saab aru suuliste ja kirjalike lihtsate tekstide sõnavarast ja kasutab neid sõnu suulises suhtluses õpitud lausemallide ulatuses;
- 2) tunneb Eesti tuntumaid vaatamisväärsusi ja kultuurilisi iseärasusi;
- 3) kirjeldab suuliselt oma lähiümbrust ja igapäevaelu, osaleb suulises vestluses tuttavatel ja huvipakkuvatel teemadel;
- 4) kirjutab kava alusel kogemuse põhjal lühikesi lihtsaid sündmuste kirjeldusi;
- 5) teab mõningaid Eesti kirjanikke ja suuremaid meediaväljaandeid;
- 6) oskab kasutada õpitud digivahendeid: saata e-kirja ja vastata e-kirjale, kirjutada lihtsaid sõnumeid ja tekste, sh tarbetekste;
- 7) oskab öelda põhiarve 1–100;

- 8) on tutvunud edasiõppimise võimalustega Eestis, saab kõrvalise abiga aru suulisest ja kirjalikust teabest jätkuõppimise ja töö leidmise kohta.

Õppesisu

MINA JA MU VANEMAD (rahvus, kodakondsus).

HARRASTUSED JA VABA AEG (sport, kino, muusika).

MINU TULEVIK (erialad, tööturg, asutuse juht).

TEENINDUS JA SUHTLEMINE (juuksuris, postkontoris, pangas, teatri- ja kinokassas, kohvikus, bussijaamas).

EESTLASED JA NAABERRAHVAD (asukoht, pealinn, keel, rahaühik).

EESTI KULTUUR (teater, tuntud kirjanikud, kunstnikud, heliloojad, sportlased).

ORIENTEERUMINE INFOS (TV, ajakirjandus).

TARBEKIRI (kirja ja postkaardi kirjutamine, ankeetide täitmine, CV kirjutamine).

Suhtlusoskused

vajaliku info küsimine õpitud teemade piires;

reageerimine pöördumisele, telefonikõnele jne;

oma soovi väljendamine ja kaaslaste soovi küsimine;

oma arvamuse väljendamine (meeldib / ei meeldi, nõus / ei ole nõus);

loa palumine, lubamine ja keeldumine.

Kuulamisoskuse kujundamine: kuulamisülesannete täitmine; raadio ja teleri kuulamine; situatiivse kõne kuulamine, mõistmine, reageerimine repliikidele.

Kõnelemisoskuse kujundamine: sidusa teksti koostamine (tarbekiri, CV); kõnesituatsiooni. astumine, info küsimine, andmine; öelduga nõustumine või keeldumine; lühivastuste kasutamine.

Lugemisoskuste kujundamine: teksti lugemine, mille tundmatud sõnad on tõlgitud ja selgitatud. informatiivse teksti lugemine; sisutähtsate sõnade ja lausete leidmine tekstist; vene nimede lugemine; algteadmised sõnaraamatu kasutamisest.

Hääldusoskuse kujundamine: lindile lugemine ja häälduse analüüs; varem õpitud hääldusoskuste kinnistamine.

Kirjutamisoskuse kujundamine: ankeetide täitmine; CV koostamine; õnnitluste kirjutamine.

Keeleteadmised

Nimisõna: käänamine ainsuses ja mitmuses (sise- ja väliskohakäänded).

Omadussõna: käänamine ainsuses.

Tegusõna: tegusõna põhivormid.

Määrsõna: koha-, aja- ja viisimäärus.

Kaassõnad: ees- ja tagasõnad (ääres, juures, äärde, juurde, äärest, juurest).

Lauseõpetus: sõnade järjekord lauses (alus + öeldis + sihitis, määrus).

VEENE KEEL

Õpetuse eesmärgid

Vene keele õpetuse peamine ülesanne on toetada õpilaste kõne arengut, pöörates erilist tähelepanu kõnest arusaamise kujundamisele. Vene keele õppe rõhuasetused vene keelt emakeelena kõnelevate laste õpetamisel on samad eesti keele ainekavas eesti keelt emakeelena kõnelevate laste õpetamisel esile toodud rõhuasetustega.

Vene keele õpetamisega taotletakse, et õpilane:

oskab kuulata ja kõnele adekvaatselt reageerida;

1. osaleb dialoogis ja väljendab oma mõtteid kuulajale arusaadavalt;
2. loeb, jälgib jõukohast teksti, mõistab selle sisu ja mõtet;
3. kirjutab arusaadavalt, teeb märkmeid, mõistab ja koostab tarbekirja;
4. omandab elementaarse ülevaate vene keele süsteemist, tunneb põhitermineid;
5. valdab praktiliselt vene keele sõnade muutevorme vastavalt käändkonnale või tegevuse aspektile, kasutab käändevorme koos eessõnadega ja eesliidetega pöördevorme eri tähenduses, saab aru sõnade otsesest ja sõnavormide ning lausete pragmaatilisest tähendusest oma kogemuste piires;
6. kasutab vene keelt õpitegevuses ja igapäevases elus;
7. suudab oma tegevust kõne abil kavandada, kommenteerida ning hinnata, oma ja teiste tegevust vastavalt üldistele käitumisnormidele reguleerida;
8. tõlgendab igapäevast lihtsat verbaalset teavet;
9. tunneb ilukirjanduslike tekstide liike praktiliselt, omab elementaarset ülevaadet vene kirjandusest ja teab nimetada mõnda kirjanikku;
10. tunneb ja järgib üldinimlikke kõlbelisi arusaamu oma võimete kohaselt, valdab vastavat tavaõnnavara.

Õppetegevuse kirjeldus ja rõhuasetused arenguperioodide kaupa				
	1.–2. klass	3.–5. klass	6.–7. klass	8.–9. klass
Õppetegevuse kirjeldus	1.-2. klassis on põhitaotluseks õpilaste kohanemine koolieluga, turvatunde ja eduelamuste kogemine ning valmisoleku	3.-5. klassis tegeletakse õpiharjumuste ja -oskuste ning püsivuse kujundamisega. 3.-5. klassis kujuneb jätkuvalt	6.-7. klassis tegeletakse iseseisvuse kujundamise ja eesmärgistatud tööoskuste ning valikute tegemise oskuste arendamisega.	8.-9. klassis tegeletakse oma tegevuse kavandamise ja hindamisega. Õpetatakse valima ning rakendama tulemuse

	kujunemine edasiseks edukaks õppetööks. Kuna õpilaste koolivalmidus ja võimed on erinevad, diferentseeritakse õppeülesandeid ja nende täitmiseks kuluvat aega. Õpilased suudavad osaleda õppetegevustes õpetaja suunamisel ja õpetajaga koostöös. Õpilased vajavad õppetegevustes palju materialiseerimist ja näitlikke vahendeid, sh algoritme. Eesmärgiks on saavutada elementaarne lugemis- ja kirjutamisoskus.	õpilaste oskus märgata ja eristada oma lähiümbrust (selle esemeid, nähtusi, sündmusi, tegevusi jms). Õpilased tutvuvad vene rahvakommete ja traditsioonidega (rõhuasetus pere ja kodukoha traditsioonidel). Tegevus- ja suhtlussituatsioonides õpitakse tundma ja järgima ühiskonnas aktsepteeritavaid käitumisnorme. Õpitakse märkama, eristama ja mõistma igapäevaelu olukordi, sealhulgas ohuolukordi, verbaalseid ja mitteverbaalseid eneseväljendusviise, tundeid jms. Täiendatakse ühis- ja koostegevuse oskusi (sh hooliv ja teisi arvestav suhtlemine) ja viisaka käitumise oskusi. Õpetaja abiga saab õpilane aru pere ja koduga seotud teemadest, teadvustab laste	Õpilased suudavad mõista ja täita suulisi ning kirjalikke tuttavaid töökorraldusi. Oluline on kasutada algoritme ning suunata õpilasi aktiivsemalt ka iseseisvalt algoritme järgima ja kasutama, sh oma tegevust kontrollima. Jätkuvalt on õppeprotsessis suur osakaal praktilisel harjutamisel. 6.-7. klassis on õpetamise ülesandeks süstematiseerida eelnevates klassides omandatud praktilist keelekasutusoskust ning seda teadlikustada, toetada keeleliselt teiste ainete õppimist, õppida kasutama tekste teabe hankimiseks. Omandatakse mitmed uued teksti taastamise võtted, sh õpitakse koostama kirjalikku ümberjutustust. Kolmandal arenguastmel jõutakse ladusa	saavutamiseks vajalikke tegevusi, vahendeid ja enesekontrollivõtteid. Õppesisu ja omandatavaid oskusi seostatakse igapäevaeluga. Arendatakse oskust kuulata ja lugeda jõukohaseid tekste, mõista suulist kõnet, luua keeleliselt korrektseid ning suhtlussituatsioonile vastavaid lihtsaid suulisi ja kirjalikke tekste, sh lihtsa struktuuriga loovtöid. Harjutatakse tekstidest teabe hankimist, märkmete tegemist ja konspekteerimist, tarbekirja, rakendades omandatud digioskusi. Kujundatakse oskust oma arvamust väljendada, põhjendada ja kaitsta, hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi ning teadvustada oma huvisid. Õppeprotsessis on suur osakaal praktilisel harjutamisel, õppesisu ja
--	---	---	---	--

		ning vanemate vastastikuseid õigusi ja kohustusi. Järjepidevalt kujundatakse õpilaste sotsiaalset teadlikkust ja verbaalset aktiivsust: õpilased kirjeldavad abivahendite toel enda ja kaaslaste tegevust ja emotsionaalset seisundit. Õppimist toetavad aktiivõppemeetodite kasutamine, õppekäigud, praktilised ülesanded, lühipalade lugemine ja analüüsimine. Järjest enam võimaldab tunnetustegevuse tase õpilastel aktiivsemalt ja iseseisvamalt osaleda (õpi)tegevuste kavandamisel, sooritamisel ja kontrollimisel ning abivahendite valimisel ja kasutamisel. Praktiliste ja tekstis kirjeldatud situatsioonide analüüsil pööratakse	lugemiseni. Järjest rohkem loetakse endamisi, õpitakse iseloomustama tekstides kirjeldatud tegelasi, kirjeldatud sündmused seostatakse ajaloolise taustaga. Kirjeldamisel pööratakse enam tähelepanu detailidele võimalikult täpsete kujutluspiltide loomisele ja teabe edastamisele. Õpetamisel pööratakse 6.-7. klassis on tähelepanu omadussõnadel: tähenduse täpsustamine ja diferentseerimine ning rakendamine laiendina. Suunatakse enamlevinud sõnamoodustusmallide omandamist, sõnavormide rakendamist erinevates tähendustes, sõnade mõistmist ja kasutamist ülekantud tähenduses.	omandatavaid oskusi seostatakse igapäevaeluga.
--	--	--	---	--

		tähelepanu nendes osalejate tegevusviisidele, motiividele ja kavatsustele, situatsioonide tingimustele, tegevuste tulemustele ja tagajärgedele. Õpitakse juhendamise järgi situatsioonidele alternatiivseid lahendusi leidma ning kaaslastele soovitusi andma.		
Õppetöö rõhuasetused	Õppimise eelduseks on lapse suutlikkus tunnetada ennast õpilasena, vastu võtta ja sooritada õpiülesandeid; reageerida konkreetsetele korraldustele adekvaatselt osatoimingute kaupa. Lihtsustatud õpet vajava lapse tunnetuslik aktiivsus on madalam, kujutluste ja keeleüksuste vaheline seos on ebatäpne või puudub, tegevusega	Lihtsustatud õppetaseme teine arengutase hõlmab 3.-5.klassi. Võrreldes esimese tasemega on õppija ajutegevus on täiustunud, tõusnud on analüütilist taju ja kõnetegevust korraldava vasaku poolkera osakaal, mis võimaldab esemete, tegevuste ja sündmuste seni hädusaidsid mälu kujutlusi suurema hulga tunnuste abil täpsemaks muuta. Lisaks kaemuslik-praktilisele mõtlemisele suunatakse last	Lihtsustatud õppetaseme kolmas arengutase hõlmab 6.-7.klassi. Sel arengutasemel arenevad kõne tunnetuslik ja reguleeriv-planeeriv funktsioon. See teeb võimalikuks lihtsamate teooriate omandamise, mistõttu saab õpiülesannete täitmisel hakata toetuma reeglitele. Järgult hakkab tõusma laste iseseisvuse osakaal, vähenema abivahendite osatähtsus ülesannete täitmisel.	8. ja 9. klassi õpetuse ülesandeks on õpilaste edaspidiseks iseseisvaks eluks ettevalmistus: kutseõpe ja seotud täiendõpe, sotsialiseerumine ja tööine tegevus, orienteerumine meedias, pere loomine jne. Tulemused sõltuvad vene keele kui õppeaine lõimimisest teiste ainetega (keelematerjal, ühised nõuded, osaliselt samalaadsed ülesanded). Lihtsustatud õppetaseme

kaasnev privaatkõne (endale suunatud kõne) on kasi või ei ilmne üldse. Seetõttu toetub 1. kooliastmel tunnetustegevus valdavalt praktilisele tegevusele ja lähiümbruse tajumisele, mis on osaliselt võrreldav eakohaselt arenenud lapse tegevusega neljandal- viiel aastal. Kooliikka jõudes kasutab laps oma kõnes baassõnavara (tajutud/märgatu d esemete ja tegevuste sõnastamine) ja piiratud hulgal vabade	järjest enam kasutama kujundilist mõtlemist. Õpilase analüütilis- sünteesilise taju ja sellest kujunevate kujutluste areng eeldab õpetaja suunamisel toimuvat esemete tunnuste/omadus te, osade ning funktsioonide märkamist ja teadvustamist. Nendele toetudes saab arendada esemete, tegevuste, sündmuste jm rühmitamis- ning üldistamisoskust . Konkreetsed ja üldistatud kujutlused ning nendevahelised assotsiatiivsed	6.–7. klassis on keskne eesmärk soodustada juhtiva ajupoolkera (valdavalt vasaku) analüütilise tegevuse (sh kõnepiirkondade) arengut. Kujundilises tunnetustegevus es kasvab märgatavalt verbaalse teabe osakaal, mis võimaldab tekstidest hangitud teabe põhjal luua uusi kujutlusi, mõista põhjus-tagajärg seoseid. Sel perioodil arendatakse õpilaste suulist ja kirjalikku väljendusoskust keele kõiki osaoskusi pidevalt harjutades. Harjutamisel on alati toeks pildid, sõnaühendid, tugisõnad ja - laused, lausemallid, õpetaja suunavad küsimused jm. Õpilasi julgustatakse suhtlema, üksteist toetama ning väärtustama. Keeleteadmised	viimaste kooliaastate peamine eesmärk on soodustada oma tegevuse reguleerimise kujunemist (peaaju frontaalsagarate funktsioonid), et omandatud oskusi ja elementaarseid keeleteadmisi võimetele vastavalt ja võimalikult iseseisvalt rakendada. Seda toetab aju kõnepiirkondade analüütilise tegevuse pidev stimuleerimine variatiivsete ülesannetega. Kõikide allteemade puhul ergutatakse õpilasi
--	---	--	---

laienditeta lihtlauseid. Kõnest arusaamine sõltub situatsiooni mõistmisest. Baassõnavaraga võrreldes konkreetsema või üldisema tähendusega sõnu ning nende grammatilisi muutevorme lauses laps valdavalt ei mõista. Lihtsustatud õpet vajav laps suudab esimeses kooliaastmes töömälu hoida vaid kolme- või neljasõnalist lausungit. Kõne alaarengust ja tegevusele kaasneva privaatkõne puudulikkusest	seosed on baas, millele toetudes kujunevad ja arenevad keeleüksuste tähendused (sõna ja selle vormid, sõnaühendid, laused/lausungid, hargnenud ütlus, sidus tekst), laienevad võimalused nimetatud üksusi valida ja kombineerida. Lugemistehnika ja õigekirjaoskuse arenemine on omavahel tihedalt seotud. Ladusa lugemise oskus toetab õigekirjaoskuse kujunemist (ja vastupidi). Lugemisoskuse kujunemine sõltub veel olulisel määral	omandatakse praktilise tegevuse ja konteksti kaudu. Tehakse ära kirja, koostatakse mallide järgi lauseid ning moodustatakse nendest lühitekste. Koostöös õpetajaga õpitakse tekstist tundmatuid sõnu otsima, loetu põhjal küsimustele vastama, küsimusi esitama. Tehakse oma tegevusest ja ühisüritustest suulisi kokkuvõtteid, osaletakse igapäevaelu dialoogides, valitakse esitatud repliikide hulgast vestlusse sobivaid. Õpitakse kasutama igapäevaeluks vajalikke digivahendeid. Suureneb lugemise ja kirjutamise osa, kinnistuvad esmased õpi- ja digioskused, turvalise käitumise harjumused. Koostöös teiste aineõpetajatega rakendatakse	võimalikult iseseisvalt oma tegevust planeerima, toimingute eesmärges teadvustama, töövõtteid valima, tulemusi kontrollima ja hindama. Jätkuvalt on olulisel kohal suhtlemis- ja koostööoskuste kujundamine, õpimotivatsiooni hoidmine ja tõstmine. Kujundatakse oskust oma arvamust väljendada, põhjendada ja kaitsta, hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi ning teadvustada oma huvisid. Tähtsal kohal on enesejuhtimise oskuste kujundamine,
--	--	---	---

tuleneb vajadus õpetajal reguleerida laste õppetegevust koostöös ja eeskuju järgi ning kommenteerida lapse tegevust, rakendada koos- ja järelkõnet. Õpilaste passiivsus, kognitiivsete protsesside, kõne ning tundevala eakohasest tunduvalt madalam areng tingib vajaduse 1.-2. klassis praktilise või materialiseeritud tegevuse ning tajuprotsesside suunamise järele; tegevus ja selle tulemus seostatakse kõnega.	õpilase jaoks tuttavate süntaktiliste konstruktsioonid e esinemise sagedusest tekstis ning õpilase keeleüksuste tähenduse valdamise tasemest. Lugemistehnika arendamise eesmärgiks on jõuda 5. kl lõpuks sisult ja keeleliselt kohandatud tekstide ladusa lugemiseni või vähemalt selle piirini. Õpetaja suunab õpilasi tekste analüüsima sisu ja mõtte mõistmise seaduspärasusi arvestades. Vajalik on läbida analüüsi kõik etapid, igal	lõimitud õpet. Motiveeritakse õpilast vene keelt kasutama igapäevategevustes ja suhtluses, luues selleks õpilastele huvitavaid olukordi (õppekäigud, teater, spordivõistlus jms). Õpilaste verbaalsed mehhanismid ei ole veel iseseisvaks õpitegevuseks piisavad. Varasemaga võrreldes kasutatakse rohkem hargnenud korraldusi ning variatiivseid skemaatilisi vahendeid. Tuleb arendada oskust oma tegevust teadlikult korraldada, st õpilasi suunatakse abivahendeid ja töövõtteid valima, töövõtete eesmärke ja töösamme sõnastama. Uue oskuse omandamisel nõutakse õpilastelt toiminguga kaasnevat	suurendatakse õpilaste iseseisvust oma tegevuse kavandamisel, sooritamisel ja tulemuse hindamisel. Järjepidevalt harjutatakse valima ning rakendama eesmärgi saavutamiseks vajalikke tegevusi ja vahendeid ning kasutama enesekontrollivõtteid. Ilukirjanduslike tekstide käsitlemisel ja suhtlemisõpetus es on rõhuasetus pragmaatilise tähenduse mõistmisel, mis omakorda toetub keeleüksuste (sõnavara, lausemallid)
--	--	---	--

Õpitakse kuulama kõnet, jälgima, vaatlema ja võrdlema tajutavaid objekte ja nähtusi ning neid erisuguste tunnuste alusel rühmitama; mõistma ja täitma suulisi korraldusi; osalema dialoogis; orienteeruma tahvlil, raamatus (sh tööraamat) ja vihikus. Kujundatavatest oskustest on peamised baaslausete ja laiendatud lihtlausete mõistmine, koostamine ja kasutamine, lugemine ja kirjutamine.	etapil enamkasutatavad strateegiad ehk oskuste rühmad. Suulise eneseväljenduse arenduses eristatakse kahte valdkonda – tekstilähedane jutustamine ja jutustamine oma kogemusest. Tekstilähedase ümberjutustuse kui vahendatud tekstiloomes õppimine sõltub järgmistest asjaoludest: mälu muutumisest juhtivaks tunnetusprotsessiks; teksti sisu ja mõtte mõistmise tasemest; keeleüksuste valdamisest; keeruliste grammatiliste struktuuride	sõnalist kommenteerimist ja harjutamist käigus protsessile järgnevat kirjeldamist, et kujundada enesekontrolli. Oluliseks peetakse oskust esitada koostegEVuses kaaslastele soovitusi, leida ja parandada eksimusi. Keelekasutuse osakaalu tõstmist tunnetustegEVuses võimaldab sõnavara mahu suurenemine, sõnatähenduste täpsustumine, uute semantiliste seoste loomine sõnade vahel. Jätkub õigekirjaoskuste automatiseerimine, kasutatakse variatiivset harjutusmaterjali. Harjutusmaterjal i valikul lõimitakse keeleõpetust teiste õppeainetega, st kasutatakse teistele ainetele tüüpilisi lausekonstruktsioone ja aktiveeritakse vastavat sõnavara.	semantilise tähenduse arengule. Tekste analüüsides arutletakse tegelaste käitumise üle: motiivid, kavatsused, tegEVusakte soodustavad või takistavad tingimused, moraalsed valikud, tulemuse mõju tegEVusakti sooritajale ja teistele, tegelasrühmade ühised tunnused, tunded ja hoiakud (sh poiste ja tüdrukute kiindumus). Meedia põhjal arutletakse ühiskonnas toimuvate protsesside üle, püütakse
---	---	---	--

	Peamised õppeviisid on praktiline harjutamine ja didaktiline mäng. Kujundatakse oskused tegutseda koos õpetajaga, matkides ning eeskuju järgi, orienteeruda oma kehas ning lähimas aegruumis, neid pidevalt kinnistatakse verbaalsete repliikidega. Tegevuse verbaalne kommenteerimine, kokkuvõtete ja järelduste sõnastamine ning lühitekstide sisu selgitamine on valdavalt õpetaja pädevuses.	lihtsamateks ja tekstisidusateks muutmise oskusest; teabeüksuste variatiivse sõnastamise oskusest. Tekstilähedasel jutustamisel tuleb hoiduda teksti fragmentaarset sõnastamisest või mehaanilisest päheõppimisest. Oluliseks tuleb pidada teabe järjestamist, sõnavara variatiivset valimist, lausungite seostamist ja nende parandamist järeltööna. Teksti mitmekordsel taastamisel on oluline muuta	Töövõtete mehaanilist sooritamist aitab vältida sõnastuse varieerimine ja reeglite rakendamist toetav praktiline tegevus. Praktilises lauseõpetuses tegeldakse lausete ühendamise, sisestamise ja laiendamisega. Alustatakse kirjaliku ümberjutustuse õpetamist, mis esialgu vajab detailset etappide kaupa suunamist.	eristada fakte ja arvamusi. Teabetekstide käsitlemisel harjutatakse erilaadse teabe hankimist, märkmete tegemist, konspekterimist, sõnaraamatute kasutamist. Teine teabega tegelemise valdkond on tarbekiri: kujundatakse selle mõistmise, koostamise ja blankettide nõuetekohase täitmise oskust. Tekstiga tutvumisel ja tekste analüüsides muutub valdavaks sihipärane endamisi lugemine: valiklugemine
--	---	--	---	--

Õpilasi suunatakse õpetaja ütlust kordama (kooris ja/või individuaalselt) ning lõpetama. Õpilase ütlusi on soovitatav parafraseerida: ümber ütelda, konkretiseerida sõnakasutust, varieerida sõnastust.	abivahendeid ja varieerida sõnastust. Sobivateks abivahenditeks on skeemid koos tugisõnadega (sh ka küsisõnad). Praktilise grammatika õppimise peamised eesmärgid on baaslause mallide hulga laiendamine; muutevormide kasutamine eri lausemallides ja mitmes tähenduses. Lausemallide baasiks on kujutlused tegevussituatsioonidest (skemaatilised kujutluspildid) ja nende kombinatsioonid . Oluline on teadvustada	ülesandega (teabe otsimine), uue teabe iseseisev märkamine, valmistumine jutustamiseks ümberjutustuse liigist lähtudes. Analüüsi tulemusena sõnastatakse teksti mõtend (teksti sisu lühikokkuvõtte ja alltekst), mida vajaduse korral parafraseerib õpetaja. Tekstianalüüsi eesmärk on õppida iseseisvalt kasutama teksti mõistmisstrateegiaid. Oluliseks valdkonnaks on seejuures jätkuvalt kirjalik dialoog, mille analüüsile toetub argidialoogi
---	--	---

	orientiire, mille kasutamise vajadus tuleneb töömälu piiratud mahust ja kõne reguleeriva funktsiooni arenematusesest. Motivatsiooni kujundamiseks antakse õpilastele nii õpitegevuses osalemise kui ka tulemuste puhul võimalikult sageli konkreetset positiivset tagasisidet. Positiivsele hinnangule võiks kaasneda konkreetne soovitus midagi paremini teha. Korraldused antakse osatoimingute kaupa, arvestades seejuures	situatsioonide komponente: subjekt(id), objekt(id), vahendid, tunnused (sh tegevus või seisund), aeg, ruum jne. Jõutakse tajutavate sündmuste/nähtuste põhjuse ning eesmärgi mõistmise ja sõnastamiseni. Oluline on põhjuse ja eesmärgi eristamine ning nende ettekujutamine ajas ja ruumis. Lausetähenduse mõistmine toetub põhisõna ja laiendite seostele, mille teadvustamiseks harjutatakse süntaksiküsimuste esitamist.		elementaarne teadvustamine ja reguleerimine. Harjutatakse ümberjutustuse eri liike, varieerides üldistamise ja konkretiseerimise osakaalu. Suunatakse originaalteksti ja märkmete kasutamist vahendatud tekstiloomel ajal olenevalt suulise või kirjaliku ümberjutustuse liigist. Lauseõpetuses on rõhuasetus lausemallist olenevalt lausetähenduse mõistmisel ning muuteharjutustel. Praktiline lauseõpetus toetub osaoskustele moodustada
--	---	--	--	---

	õpilaste kõnemõistmise taset. Õppeülesannete esitamisel rõhutatakse selle konkreetset eesmärki (nt kirjutada tuleb õigesti, valida õige täht), 2. klassis hakatakse õpilasi suunama oma tööd kontrollima.	Sõnade ja sõnaühendite tähendust seletatakse ja täpsustatakse kontekstis, mille kaudu tähendus konkretiseerub. Peamiseks tööviisiks on praktiline harjutamine. Keeleüksuste analüüs sisaldab enamasti semantilisi ülesandeid. Keeleterminite kasutamine jääb valdavalt õpetaja pädevusse. Uute õpioskuste omandamine algab materialiseeritult . Üldistamine toetub eelnevalt õpitu konkretiseerimisele, edaspidi taotletakse oskuste		sõnavorme ja sõnu, mõista nende tähendust ning sõnade seost (tegu sõna- ja nimisõna fraase). Konteksti lausetähenduse mõistmiseks on oluline analüüsida lausetevahelisi seoseid (kasutada lokaalse sidususe strateegiat). Sõnavara laiendamine ja sõnatähenduse täpsustamine sõltub objektide ja nende tunnuste rühmitamise oskusest ja teadmistest. Sõnatähenduse seletamisel suunatakse õpilaste
--	---	--	--	--

		etapiviisilist automatiseerimist. Suureneb kirjalike töökorralduste osatähtsus. Tähelepanu hakatakse pöörama lihtsate kirjalike töökorralduste mõistmisele., mille täitmist saab nõuda juhul, kui töövõte on koostegevuses ja/või matkimise teel omandatud. Raskusastme varieerimiseks kasutatakse kolme võimalust: 1) materjali keerukust, 2) õpetaja vahetut osalemist ehk õpilase		tähelepanu objektide rühma tunnustele, funktsioonidele, omadustele, tunnuse tunnustele, objekti osadele. Suunamist vajab sõnavormide ja tuletiste eristamine: sõnavormid tähistavad sama objekti (rühma) või tunnust, samatüvelised tuletised aga eri objekte või tunnuseid. Samuti on vaja õpilaste tähelepanu suunata ja neid abistada abstraktse tähendusega sõnade ning metafoorsete väljendite mõistmisel. Õpetamise eesmärk
--	--	--	--	---

		iseseisvuse astet, 3) abivahendeid. Elementaarse õigekirja õpetamisel on tähelepanu keskmes võrdleva hääldamise oskuse arendamine, mille sooritamise kiiruse tahtlik reguleerimine on otseselt seotud ka lugemistehnika omandamisega. Häälimist ja võrdlevat hääldamist kasutatakse ühtlasi enesekontrollios kuse omandamiseks. Automatiseerum ata osaoskuste sooritamiseks ning uute oskuste		8. ja 9. klassis on saavutada võimalikult õige kiri ja rakendada kirjutamist ühe operatsioonina teiste ülesannete täitmisel.
--	--	--	--	---

		õppimiseks on endiselt vaja materialiseeritud abivahendeid (graafilised orientiirid, värvid, noobid, skeemid, analüüsietappide tulemuste visualiseerimine).		
Õpitulemused kooliastmete kaupa				
3. klassi lõpetaja	1) mõistab ja koostab kuni 5-sõnalist lihtlauset; 2) kasutab laiendatud lihtlauses nimi-, omadus- ja tegusõnade õpitud vorme; 3) viib õpitud sõnavorme mitmesse sõnaühendisse; 4) osaleb ühistegevuse ajal dialoogis (küsimus-vastus, teade-küsimus); 5) võrdleb ja kirjeldab kahte tuttavat objekti tajutavate tunnuste alusel; 6) määratleb veaohalikud häälikud ja tähed (täishäälikuühendid, rõhuta täishäälikud), muudab sõnavormi õigekirja kontrollimise eesmärgil; 7) kirjutab pärast analüüsi õigesti 2–3-silbilisi üksikhäälikutest koosnevaid sõnu; 8) kirjutab ära kirjas 1–2-silbilisi sõnu originaalteksti täiendavalt vaatamata; 9) kontrollib ära kirja õigsust; 10) loeb õpitud teksti valdavalt sõnade kaupa; 11) leiab õpitud tekstist küsimuste-korralduste järgi sõnu, lauseid ja lõike, vastab küsimustele (sh annab hinnangu tegevusaktile); 12) annab abivahendeid kasutades ja koostöös õpetajaga tekstilähedaselt edasi õpitud pala sisu.			

6. klassi lõpetaja	1) mõistab ja kasutab õpitud liht- ja koondlausemalle; mõistab kaheosaliste liitlausete tähendust, eristab osalausetega väljendatud suhteid ja seoseid; 2) küsib ja edastab teavet tuttavates situatsioonides, suunab enda ning teiste tegevust käitumisnorme arvestavalt; 3) jälgib kaaslaste vastuseid ning täiendab neid; 4) osaleb õpitegevuse planeerimisel, kasutab suunamisel enesekontrollivõtteid, küsib abi, valib ja kasutab abivahendeid; 5) kasutab sõnade õpitud muutevorme eri funktsioonides (tegusõna muutevorme õpetaja abiga). 6) moodustab liitsõnu ja tuletisi õpitud mallide ulatuses, mõistab liitsõnade ja tuletiste tähendust; 7) kirjutab sõnu õigesti, kasutab vajadusel individuaalseid abivahendeid, teeb ära kirja lauseosade või lühikeste lausete kaupa ja kontrollib tulemust; 8) analüüsib sõnavormi koostist ja tähendust; 9) moodustab sõnavorme, esitab suunamisel süntaksi- ja morfoloogiaküsimusi; 10) loeb õpitud teksti kõne tempos ladusalt sisule vastava tooniga, täidab endamisi lugedes sisulisi ja keelelisi ülesandeid; 11) loeb jõukohast tundmatut teksti peamiselt süntagmade kaupa; 12) taastab tekstilõikude sisu (valikjutustamine), valib ja kasutab jutustamiseks abivahendeid; 13) kirjeldab situatsioone ja objekte plaani alusel; 14) annab hinnangu tekstis kirjeldatud tegelas(t)e käitumisele.
9. klassi lõpetaja	1. suhtleb ja käitub partnerit arvestades olukorrale vastavalt, järgib üldtunnustatud moraalinorme, esitab oma soove ning selgitab seisukohti suuliselt ja kirjalikult korrektses vene keeles, osaleb arutelus; 2. valdab võimetekohaste tekstide funktsionaalse lugemise oskust; 3. nimetab mõnda vene kirjanikku ja on tutvunud tema loominguga;

	4. kasutab teabe hankimiseks eriliigilisi tekste ja erinevaid allikaid, suudab elementaarselt konspektteerida; koostab referaadi eelneva analüüsi või plaani alusel; 5. koostab erinevaid õpitud tarbekirju näidiste alusel; 6. edastab loetud või kuulnud teksti sisu suuliselt või kirjalikult korrektses vene keeles; 7. tunneb eri lausetüüpe, mõistab õpitud lausemallide tähendust, kasutab neid kõnes; 8. järgib õpitud tähekasutus- ja ortograafiareegleid, suudab ise oma tööd kontrollida, leida ja parandada õigekirjavigu.
--	--

Üldpädevuste kujundamine vene keele õppes

1.-2. klassi õpilastel kujundatavad üldpädevused:

Sotsiaalne ja kodanikupädevus

Õpilane on oma võimaluste piires aktiivne; arvestab suunamisel rühma ja isiklikke huvisid.

Enesemääratluspädevus

Õpilane hindab suunamisel oma võimeid; väärtustab tervislikku eluviisi; on füüsiliselt aktiivne.

Õpipädevus

Õpilane õpib vastavalt oma võimetele; täidab korrektselt jõukohaseid ülesandeid individuaalselt õpetaja suunamisel.

Suhtluspädevus

Õpilane suhtleb suhtlemispartnereid arvestades, esitab oma vajadusi ja soove.

3.-5. klassi õpilastel kujundatavad üldpädevused:

Kultuuri- ja väärtuspädevus

Õpilane tunneb oma pere ja kodukoha traditsioone.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus

Õpilane on oma võimaluste piires aktiivne; arvestab suunamisel rühma ja isiklikke huvisid; järgib koolis ja klassi kehtivaid reegleid.

Enesemääratluspädevus

Õpilane hindab suunamisel oma võimeid ja toimetulekut igapäevaelus; väärtustab tervislikku eluviisi; on füüsiliselt aktiivne.

Õpipädevus

Õpilane õpib vastavalt oma võimetele; täidab korrektselt jõukohaseid ülesandeid individuaalselt õpetaja suunamisel.

Suhtluspädevus

Õpilane suhtleb suhtlemispartnereid arvestades, suudab arusaadavalt ja viisakalt esitada oma vajadusi ja soove.

Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus

Õpilane lahendab suunamisel eakohaseid probleemsituatsioone; tegutseb loodust ja keskkonda säästvalt.

Digipädevus

Õpilane lülitab digiseadet sisse ja välja, küsib abi, kui digiseade ei tööta. Täidab õpetaja poolt esitatud samm-sammulist tegevusjuhist ära kirja sooritamisel.

6.-9. klassi õpilastel kujundatavad üldpädevused:

Kultuuri- ja väärtuspädevus

Õpilane tunneb oma pere ja kodukoha traditsioone; tunneb ja austab oma emakeelt.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus

Õpilane on oma võimaluste piires aktiivne; arvestab suunamisel rühma ja isiklike huvide; teab oma peamisi õigusi ja kohustusi ning järgib kooli- ja klassireegleid.

Enesemääratluspädevus

Õpilane hindab suunamisel oma võimeid ja toimetulekut igapäevaelus; väärtustab tervislikku eluviisi; on füüsiliselt aktiivne.

Õpipädevus

Õpilane õpib vastavalt oma võimetele; täidab korrektselt jõukohaseid ülesandeid individuaalselt õpetaja suunamisel. Planeerib suunamisel õppimist, sh enesekontrolli.

Suhtluspädevus

Õpilane suhtleb suhtlemispartnereid arvestades, esitab arusaadavalt ja viisakalt oma vajadusi ja soove, kasutades selleks erinevaid teabevahendeid.

Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus

Õpilane lahendab suunamisel eakohaseid probleemsituatsioone, kasutades omandatud matemaatilisi, loodusteaduslikke ja tehnoloogiaalaseid teadmisi-oskusi ja abivahendeid; tegutseb võimete piires loodust ja keskkonda säästvalt.

Digipädevus

Õpilane leiab juhendamisel teavet veebist, tunneb levinumaid otsingumootoreid (nt Google) ja kasutab arvuti jm digivahendite abi õppetöös.

Vene keele lõiming õppekava läbivate teemadega

Elukestev õpe ja karjääri kujundamine

Keskkond ja jätkusuutlik areng

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus

Kultuuriline identiteet

Teabekeskkond ja meediakasutus

Tehnoloogia ja innovatsioon

Tervis ja ohutus

Väärtused ja kõlblus

Vene keele lõiming teiste õppeainetega

Vene keele õpetamine teenib reaalselt õpilase kõne arendamise eesmärki ja on seetõttu tihedalt lõimitud kõikide teiste õppeainetega. Vene keeles õpitav vajab arvestamist ja rakendamist kõikide õppeainete rakendamisel. Õpilase kõne arengu tase, esmajoones kõne mõistmine esitab väljakutse õpetaja kõnele. Õpetajal tuleb teada ja arvestada vene keeles õpitud lausemalle nii õppematerjali selgitamisel kui ka töökorralduste esitamisel. Õpilase suulise kõne arendamise eesmärgil vajab keeleõpetuses õpitu rakendamist kõikide ainete tundides ja ka klassivälistel üritustel.

Vene keele ainekava on orientiiriks teiste ainete õpetajatele: vajalik on arvestada laste saavutatud kõnelist taset (omandatud sõnavormid, lauseliigid, teksti tüübid), millele toetudes korraldada õpetus teistes õppeainetes. Vene keele oskuste kinnistamiseks on vajalik, et ka teiste ainete õpetajad nõuaksid vastavalt klassi õpitulemustele oma tööde vormistamist korrektses kirjas (arvestades vene keeles õpitut). Tuleb arvestada, et ka digioskuste õpe baseerub vene keele oskusel ja eeldab funktsionaalse lugemise ja õigekirja oskust.

Sõltuvalt lugemispalade sisust on vene keel tihedamalt seotud inimese- ja loodusõpetuse ning ajalooa. Ühes aines õpitu kinnistub teises. Seejuures tuleks jälgida eelmise klassi õpitulemusi (nt 6. klassis on vaja õpetamisel arvestada 5. klassi lõpuks saavutatud õpitulemusi vene keeles). Vene keele lugemistekstide valikul tuleb lähtuda laste oskuse tasemest. Ainekavale mittevastavate õppematerjalide kasutamisel on õpetajatel vaja õppetekste kohandada.

Loodusainete õpe eeldab head lugemise ja tekstiga töötamise oskust. Loodusainete õpitulemuste saavutamiseks on oluline õpetajate omavaheline koostöö: ka lugemistunnis tuleks lugeda ja analüüsida vastava sisuga tekste, loodusõpetuse tekstide valikul aga arvestada emakeelealaseid oskusi ning vajadusel neid kohandada. Sama kehtib ühiskonnaainete õppe kohta. Tekste valides peetakse silmas ühiskonnaelus olulisi valdkondi.

Matemaatika õpitulemuste saavutamisele aitab kaasa, kui matemaatiliste probleemide selgitamisel ning tekstülesande sõnastamisel ja analüüsil toetutakse vene keele tundides omandatud oskustele. Oluline on pöörata tähelepanu tekstülesannete struktuurile, sest selle lahendamise edukus on otseses seoses teksti mõistmisega.

Tööõpetuses on tööoskuste omandamise kõrval oluline roll suhtlemisel, oskusel korraldada ühistegevust, küsida abi, anda nõu. Vajalik on kujundada oskusi töötamiseks nii suuliste kui kirjalike juhiste alusel, kavandada ja sooritada oma tööd plaani järgi ning seda kontrollida.

Kui tööskuste kujundamise esimestel etappidel on verbaalselt aktiivne õpetaja, siis hiljem tõuseb aga õpilase kavandava-reguleeriva kõne osatähtsus.

Ka kunstiõpetuses on vaja arvestada laste kõnetaju ja –loome oskustega. Tekstide juurde kuuluvate illustatsioonide jõukohase analüüsi käigus kujuneb positiivne suhtumine kunstiteostesse. Samuti mõjub laste kõne arengule positiivselt muusikapalade kuulamine, laulutekstide ning luuletuste eelnev analüüs vene keele tunnis.

AINEKAVA

1. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

1. mõistab, koostab ja kasutab 3-4-sõnalisi lihtlauseid; häälib sõnu;
2. laob analüüsitud sõnade skeeme; määrab häälikute järjestuse sõnas;
3. vastab dialoogi repliikidele, alustab dialoogi oma vajaduste rahuldamiseks ja häälib sõnu;
4. tunneb väikesi ja suuri trükitähti, kirjutab väikesi kirjatähti;
5. loeb 3-4-silbilisi sõnu ja lihtlauseid, mõistab loetut;
6. kasutab viisakusväljendeid.

Õppesisu

ETTEVALMISTAV PERIOOD LUGEMA JA KIRJUTAMA ÕPPIMISEKS

1. Õpilaste üldise arengu ja kirjutama õppimise valmisoleku hindamine frontaalse ja individuaalse töö kaudu

Klassi ja kooliga ning kooli päevakavaga tutvumine. Vestlused teemadel „Kord klassiruumis“, „Õpetaja ja õpilased“, „Õpilased ja teiste klasside õpetajad“, „Vahetunnid ja nende tähendus“, „Mina ja minu perekond“ ja „Ümbritsev maailm“.

Õpioskuste harjutamine: õige istumisasend, küsimustele vastamine, käe tõstmine, näitamaks soovi midagi öelda või küsida luba klassist väljumiseks.

2. Õpilaste suulise kõne arendamine:

- lihtsate korralduste täitmine suuliste juhiste järgi;
- oma soovide ja vajaduste selgelt väljendamine;
- õpetaja jutustatud muinasjuttude ja jutukeste kuulamine;
- lühikeste ja arusaadavate luuletuste selgeks õppimine, matkides õpetaja häält rütmiliste liigutuste saatel;
- kõnearenduse salmikeste ja laulukeste kuulamine ja pähe õppimine;
- silbiritade laulmine;

- jutukeste ja muinasjuttude ümberjutustamine õpetaja abiga, toetudes illustratsioonidele ja küsimustele;
 - esemete/elusolendite ja nende tegevuste nimetamine, toetudes reaalsele objektidele, piltidele ja oma kujutlusele;
 - esemete/elusolendite põhiomadusi iseloomustavate sõnade valimine;
 - lihtlausete koostamine enda praktiliste tegevuste, piltide ja küsimuste abil.
 - esemete põhiomaduste väljatoomine, nende võrdlemine värvi, kuju ja maitse järgi.
- Spetsiaalne töö hääldusprobleemidega õpilastega koostöös logopeediga.

3. Kuulmistaju täpsustamine ja arendamine, kõne kuulamise arendamine ja foneemilise teadlikkuse kujundamine:

- Ümbritseva keskkonna helide eristamine (koputus, tilin, põrin, vürin, vihm, tuul, äike jne);
- häälikute ja lihtsate häälikuühendite eristamine kõnes ümbritseva keskkonna vaatlemise ja mängude käigus;
- sarnaste häälikutega sõnade eristamine praktikas (*жук-лук, стол-стул, палка-лапка*).

4. Visuaalse taju täpsustamine ja arendamine:

- Enamlevinud värvide (must, valge, punane, sinine, roheline ja kollane) eristamine;
- sirgjoontest ja kujunditest koosnevate lihtsate kombinatsioonide tajumine ja taasesitamine, kasutades pulgakesi või värvilisi paberiribasid;
- lihtsate esemete (maja, laud, redel, tara, kuusk) konstrueerimine;
- esemete nimetamine ja esemete kujutiste kindlas järjestuses näitamine (vasakult paremale, horisontaalses asendis);
- esemete rühmitamine erinevate tunnuste järgi (suurus, värv, kuju, osade paiknemine).

Alamliik ja liik: rühmitamine ja nimetamine. Ülesannete täitmine jäljendamise, eeskujuga ja suuliste juhiste toel.

5. Kirja eelharjutused:

- Õige pliiatsihoiu ning kehahoiu kujundamine kirjutamisel ja joonistamisel;
- koolitarvete õige paigutamine lauale;
- käelaba ja sõrmede koordineerimise arendamine erinevate võtetega (sõrmeharjutused, voolimine, paberi voltimine ja lõikamine, mosaiigi tegemine jne);
- kriidiga tahvlile ning pliiatsite, vildikate ja rasvakriitidega paberile erinevates suundades sirgjoonte (horisontaalsete, kald- ja vertikaaljoonte) joonistamine, ümberlülitumisega ühest suunast teise;
- vertikaalsete ja horisontaalsete joonte joonistamine ühe või kahe punkti abil;

- kaldjoonte joonistamine erinevates suunades ja etteantud suunas;
- eseme/elusolendi tuttavate joontega lõpuni joonistamine;
- viirutamine sirgjoontega, järgides piirjooni;
- lihtsate kujundite ümbritsemine joonega mööda šabloone, kujundi viirutamine ja värvimine;
- sirgjoontega lihtsate esemete (pink, redel, ümbrik, lipuke, tähesarnased kujundid) joonistamine;
- trükitähtede põhielementide kirjutamine tahvlile ja vihikusse õiges järjestuses: sirge kriips, sirge ja kaldkriips, sirge kriips ümara üla- ja alaosa, ovaal, poolovaal.

LUGEMISE ALGÕPE

1. Häälikute ja tähtede metoodiline õppimine ning silpide põhistruktuuri omandamine

Praktiline tutvumine vokaalide ja konsonantidega.

Häälikute ja tähtede õppimine: *a, y, o, m, c, x, u, l, h, b, p, k, n, u, z, v, ж, б, э, з, д, й, в, т, е, ё, я, ю, ф, ц, ч, ш, ь.*

Häälikute õige ja selge hääldamine, sõna algushääliku fikseerimine algustähe järgi.

Tähtede visuaalse kuju selgeksõppimine:

- Antud tähe leidmine teiste tähtede või sümbolite hulgast;
- tähe leidmine erinevate kujundite hulgast pildil, toetudes eeskujule;
- üksteise peale asetatud tähtede äratundmine;
- õigesti kirjutatud tähe tuvastamine tähereas eeskuju järgi.

Tähtede moodustamine pulkadest, traadist ja paberiribadest eeskuju järgi, puuduva elemendi lisamine tähele, kirja pildilt sarnaste tähtede leidmine ja võrdlemine.

Suur- ja väiketähtede kirjutama õppimine

Häälikute vastavusse viimine tähtedega, nende asukoha määramine sõnas (alguses, lõpus).

Erineva suurusega tähtede kirjutamine.

Suurtähtede õppimine, tähtede võrdlemine, 1-2-silbiliste sõnade kirjutamine, moonutuste äratundmine tähtedes ja parandamine.

2. Avatud ja suletud silpide moodustamine ja lugemine

Avatud ja suletud silpide moodustamine, silpide lugemine aeglaselt ja sidusalt.

Kahest õpitud silbist (*ма-ма, мы-ла*) sõnade moodustamine ja lugemine.

Ühest suletud silbist koosnevate kolmetähealiste sõnade moodustamine ja lugemine.

Häälikute seostamine vastavate tähtedega, nende asukoha määramine sõnades (alguses, keskel, lõpus). Antud häälikuga sõnade leidmine.

Tugevate ja nõrkade silbi alguskonsonantidega (*на, ли, лук, вил*) avatud ja suletud silpide moodustamine ja lugemine.

Liikuva aabitsa tähtedest avatud ja suletud kahe- ja kolmetähealiste silpide moodustamine.

3. Sõnade moodustamine ja lugemine

Õpitud silbistruktuuridest (*на-ма, ко-мук*) sõnade moodustamine ja lugemine. Sõna silbiskeemi moodustamine.

Erinevate kirjatüüpidega kirjutatud sõnade lugemine ja tähtede võrdlemine sõnades.

Ülesannete raskusaste tõuseb järk-järgult: 1–2-silbilised sõnad, seejärel 3-silbilised sõnad, avatud ja suletud silbid; analüüsi näitlikustamine, esmalt häälega lugemine, seejärel endamisi lugemine; analüüs ühistegevuses ja matkides, eeskuju järgi ja suuliste juhiste järgi.

Liikuva aabitsa tähtedest kolme-neljetähealiste sõnade moodustamine.

4. Kahest kuni kolmest sõnast koosnevate lausete lugemine

Varem omandatud silbistruktuuride moodustamine ja lugemine uute häälikute ja tähtedega, mitme järjestikuse konsonandiga silbid (*мра, кну* jne).

Sõnade ja lühikeste lausete silphaaval lugemine.

5. Häälikuanalüüs

- 2-3 sõnas häälikute võrdlemine, sõnade rühmitamine häälikute alusel (häälikute arv, olemasolu või puudumine sõnas, paiknemine);
- vokaalide ja konsonantide, heliliste ja helitute konsonantide (tugevas positsioonis) ning tugevate ja nõrkade konsonantide praktiline eristamine lugemisel ja kirjutamisel.

SUULINE KÕNE

Organiseeritud osalemine ühises vestluses (oskus kuulata küsimust, sellele vastata, kasutades küsisõnu, rääkida selgelt, kiirustamata, üksteist katkestamata).

Lause kui keeleühiku äratundmine, lause õige intonatsiooniga kordamine õpetaja järel.

Sõnade järjestuse määramine lauses, lause skeemi koostamine (kuni 4 sõna).

Lause tähenduse mõistmine, 3–4 sõnast koosneva lause koostamine tegevuse ja pildi järgi.

Meeltega tajutavate esemete/tegevuste/omaduste väljendamine sõnadega.

Õpitud teemade piires liikide ja alamliikide nimetuste käsitlemisoskus.

Praktilised tööd:

Teatrikülastus: nuku- või muu teatrietenduse vaatamine, nähtu üle arutlemine, vestlused koos sündmustiku joonistamisega ja mängud-dramatiseeringud.

Leksikaalsete teemadega seotud õppekäigud (loodusesse, lähiümbrusesse jne), sõnavara arendamine nähtud objektide ja loodusnähtuste põhjal, esemete ja süžeeiliste piltide värvimine.

Oodatavad õpitulemused 1. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) väljendab oma mõtet vähemalt baasausega;
- 2) alustab dialoogi oma tarvete rahuldamiseks ja/või vastab dialoogi repliigile, kasutab elementaarseid viisakusväljendeid;
- 3) loeb veerides 1-3-silbilisi lihtsa häälikulise struktuuriga sõnu;
- 4) saab oma kogemuste piires aru loetud baaslausete ja vähelaiendatud lihtlausete tähendusest;
- 5) eristab sõnu kuuldu lauses;
- 6) mõistab, koostab (tegevuse, pildi ja/või skeemi alusel) ning kasutab kontekstist või situatsioonist lähtuvalt sensomotoorsele kogemusele toetuvaid 3-4-sõnalisi lihtlauseid;
- 7) häälib kuni 5-häälikulisi sõnu, määrab häälikujärje sõnas, koostab analüüsitud sõnade (noop)skeeme;
- 8) määrab koostöös õpetajaga võrdleva hääldamise abil häälikute pikkuse 1-2-silbilistes sõnades ja kasutab sõnu analüüsides sobivaid sümboleid (sh noope);
- 9) laob analüüsitud sõnu sümboolite ja tähtedega, teeb analüüsitud sõnade ära kirja vähemalt tähthaaval;
- 10) kirjutab eelnevalt analüüsitud sõnu väikeste kirjatähtedega.

2. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

1. analüüsib sõnu tähtede koosseisu järgi, kirjutab trükitähtedega tekstist ja käsikirjalistest tekstist välja ükskuid sõnu;
2. kuuleb ja eristab sõnas rõhulist häälikut.
3. leiab juhendavate küsimuste abil õpitud tekstist sõnu ja lauseid; teksti sisule toetudes järjestab pildiseeria ja vastab küsimustele;
4. loeb teksti silphaaval soravalt;

5. kommenteerib oma tegevust õpetaja juhendamisel 3-4 lausega;
6. kirjeldab objekti 2-3 olulise tunnuse alusel õpetaja juhendamisel;
7. oskab oma kogemusele vastavat situatsioonidialoogi alustada ja jätkata;
8. mõistab, koostab ja kasutab kuni 3-sõnalisi lihtlauseid;
9. tuttavates situatsioonides kasutab viisakusväljendeid.

Õppesisu

HÄÄLIKUD JA TÄHED

Häälikud ja tähed, hääliku ja tähe vastavus, häälikute ja tähtede eristamine. Sarnase kirjapildiga tähed, nende eristamine. Silp kui sõna osa. Sõnad, mis erinevad ühe hääliku, häälikute järjestuse ja häälikute arvu poolest sõnas. Mitme järjestikuse konsonandiga sõnad. Vokaalid ja konsonandid, nende eristamine. Sõnad vokaaliga *ə*. Sõnad tähtedega *u* ja *ü*, nende eristamine. Sõnad, kus vokaalid *u*, *e*, *ë*, *ю*, *я* esinevad alguses ja pärast vokaale. Häälduselt sarnased helilised ja helitud konsonandid (*р-л*), sibilandid, afrikaadid; nende eristamine kuulmise ja häälduse järgi. Konsonandi pehmuse tähistamine tähtedega *u*, *e*, *ю*, *я*. Pehmendusmärk *ь* tähistab konsonantide pehmust sõnade lõpus.

LAUSE

Praktiline tutvumine lihtlause ehitusega.

Lause tähenduse mõistmine. Lausete moodustamine sõnadest, mis on antud vajalikus vormis, aga läbisegi 2-3 sõna kaupa. Alustatud lause lõpetamine. Lausete moodustamine pildi toel, puuduva sõna lisamine lausesse varem loetud sõnade hulgast. Suurtäht lause alguses ja punkt lause lõpus.

SÕNA

Praktiline harjutus silpide ja sõnade lugemiseks ja kirjutamiseks. Silbi täiendamine sõna moodustamiseks, vahelejäädud tähe lisamine. Silbitabelite lugemine, sõnade seostamine esemete ja piltidega ning sõnade valikuline lugemine. Praktiline tutvumine esemeid/elusolendeid tähistavate sõnadega: esemete/elusolendite nimetamine ja eristamine küsisõnade kes? mis? abil. Ühe ja mitme sama eseme nimetamine (laud-lauad); tuntud esemete põhiosade eristamine (tool-seljatugi, iste, jalad).

KIRJUTAMINE JA KIRJATEHNIKA

Kirjatehnika viimistlemine. Suurtähtede kinnistamine, sõnaalguse suurtähtede õppimine; kirjatähtede ühendamise sõnades; tähtede moonutuste äratundmine (eraldi täht, täht sõnas); orienteerumine vihiku lehel õpetaja juhendamisel. Sõnade ja lühikeste lausete ümberkirjutamine käsikirjalisest ja trükitekstist. Sõnade õigekirja kontrollimine häälimise

teel. Teatud tähe või silbiga algavate sõnade tekstist väljakirjutamine. Sõnade ja 2-3-sõnaliste lühikeste lausete koostamine ja kirjutamine liikuva aabitsa tähtedest, joonistatud esemete/elusolendite nimetuse kirjutamine pildi alla; kahest-kolmest läbisegi antud sõnast lausete koostamine ja kirjutamine. Lühikeste lausete kirjutamine loetud teksti, pildi, looduskalendri toel.

1-2-silbiliste sõnade kirjutamine dikteerimise järgi. Oma ees- ja perekonnanime kirjutamine.

LUGEMISTEHNICA

Lugemine pärast eeltööd ja/või abivahendite abil: silbitabelid, sõnade silbitamine ja eelnev häälimine.

Lugemisharjutused: lugemine koos õpetajaga, korduv lugemine kooris ning üksikshaaval tahvlilt ja õpikust.

LOETU MÕISTMINE

Sõnade ja lausete leidmine õpetaja juhendamisel, illustratsioonide valimine ja pildiseeria järjestuse määramine, küsimustele vastamine ja juhiste järgimine, puuduva teabe taasesitamine ja meenutamine isiklike kogemuste toel (aktiveerimine).

SUULISE KÕNE ARENDAMINE

Eelharjutused visuaalsete abivahendite abil: küsimustele vastamine, lause lõpetamine ja muutmine, lausete järjestuse määramine, õpetaja ja õpilaste koosjutustamine. Lühikeste luuletuste selgeksõppimine õpikust või õpetaja esitust kuulates ning luuletuste lugemine klassi ees. Dramatiseeringud õpitud muinasjuttude, jutukeste ja luuletuste süžeesid ja sõnavara kasutades. Tuttavate sõnade vormide õige kasutamine küsimustele vastamisel ja lausete koostamisel.

KLASSIVÄLINE LUGEMINE

Raamatute vastu huvi äratamine. Tutvumine jõukohaste lasteraamatutega õpetaja ettelugemist kuulates, lugemisel oleva raamatu vaatamine, loetu kohta käivatele küsimustele vastamine (kes see on, millest raamatus räägitakse jne).

Praktilised tööd:

Teatrikülastus: nuku- või muu teatrietenduse vaatamine, nähtu üle arutlemine, vestlused koos sündmustiku joonistamisega, mängud-dramatiseeringud. Nädala leksikaalsete teemadega seotud õppekäigud (loodusesse, lähiümbrusesse jne), sõnavara arendamine nähtud objektide ja loodusnähtuste põhjal, esemete ja süželistel piltidel värvimine.

Oodatavad õpitulemused 2. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) alustab ja/või jätkab tuttavas situatsioonis dialoogi, kasutab viisakusväljendeid;
- 2) kõneleb õpetaja suunamisel 3-4 lausega oma tegevusest;
- 3) iseloomustab objekti 2-3 tajutava tunnuse alusel õpetaja suunamisel;
- 4) mõistab, koostab ja kasutab suulises kõnes tunnetuslikele ja oma kogemustele toetuvat laiendatud 4-5-sõnalist lihtlauset;
- 5) loeb õpitud teksti lühikeste sõnade ja pikemaid sõnu kõnetaktide kaupa;
- 6) vastab analüüsitud lühiteksti põhjal suuliselt küsimustele, nimetab tekstis kirjeldatud tegelasi ja sündmusi abivahenditele (pildid, pildiseeriad, küsimused, sõnalünkadega laused) toetudes;
- 7) leiab õpitud tekstist küsimuste-korralduste abil sõnu ja lauseid, vastab küsimustele lause ja/või lõigu sisu kohta valiklugemise abil, järjestab sisu järgi pildiseeria;
- 8) eristab häälikuid ja määrab häälimisele toetudes nende järjekorra sõnas; määrab häälikurühma tabeli alusel;
- 9) muudab ja määrab võrdleva häälduse ja abivahendi toel 1-2-silbilistes sõnades lihthääliku pikkuse;
- 10) kirjutab analüüsitud 1-2-silbilisi sõnu häälikkoostist moonutamata;
- 11) teeb lugema õpitud 3-4-sõnalise lause ära kirja lühikeste sõnade ja kõnetaktide kaupa.

3. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

1. loeb õpitud teksti, valdavalt silphaaval;
2. leiab juhendavate küsimuste abil õpitud tekstist sõnu ja lauseid ning vastab küsimustele;
3. mõistab ja koostab kuni 5-sõnalisi lauseid, kasutab laiendatud lihtlauset;
4. osaleb ühistegevuse käigus dialoogis;
5. võrdleb ja kirjeldab 2 tuttavat objekti tajutud tunnuste järgi, osaleb isiklikele kogemustele toetavas vestluses (mäng);
6. tuvastab kirjutamiseks ohtlikud häälikud (tähed);
7. kirjutab peale analüüsi õigesti 3-silbilisi sõnu;
8. teeb 1-2-silbiliste sõnade ära kirja, ilma täiendavat originaalteksti vaatamata, kontrollib kirjutatu õigsust.

Õppesisu

HÄÄLIKUD JA TÄHED

Tähestik. Tähtede järjekord vene tähestikus. Vokaalid ja konsonandid, nende eristamine. Vokaalide roll silbimoodustajana, sõna jaotamine silpideks. Vokaalid *u, e, ё, ю, я* sõna alguses ja pärast teisi vokaale. Sõnade poolitamine kirjutamisel. Rõhk. Rõhu asetus kahe- ja kolmesilbilistes sõnades, rõhuga ja rõhuta vokaalid. Nõrgad ja tugevad konsonandid, nõrkade ja tugevate konsonantide eristamine tähtede *u, e, ё, ю, я* abil. Paaris helilised ja helitud konsonandid, heliliste ja helitute konsonantide kirjutamine sõna lõpus, kirjutatu kontrollimine sõna vormi muutmise teel. Pehmendusmärk *ь* pehme konsonandi tähistamiseks sõna lõpus ja keskel. Pehmendusmärk *ь* enne tähti *u, e, ё, ю, я*.

Sibilandid. Vokaalide kombinatsioonid sibilantidega. Häälikuühendite *жу, шу, ча, ща, чу, шу* õigekiri.

LAUSE

Praktiline tutvumine lihtlause ehitusega. Lausete moodustamine praktikas, kasutades käänete küsimusi (näen keda? mida? kellel pole? jne), tekstis sõnade esiletoomine või lause moodustamine õpetaja antud teemal. Lause tähenduse mõistmine. Segipaisatud sõnadest vajalikus vormis lausete koostamine.

Oskus lõpetada lause või täiendada seda ühe-kahe küsimusega. Tekstist lausete esiletoomine. Oskus vastata esitatud küsimusele, kasutades küsimuse sõnu.

SÕNA

Esemeid/elusolendeid tähistavate sõnade kinnistamine: esemete/elusolendite nimetamine ja eristamine küsimuste kes? mis? abil, nende sõnade õige kasutamine kõnes erinevates vormides, sõltuvalt seosest teiste sõnadega (keda? mida? kellele? mille? jne).

Suur algustäht inimeste ees- ja perekonnanimes, loomade hüüdnimes, linnade ja tänavate nimes. Oma kodu- ja kooli aadressi teadmine. Kahe eseme võrdlemine ning erinevuste ja sarnasuste kindlaksmääramine (klaas-kruus, diivan-voodi). Oskus eristada sõnu liikide järgi (mänguasjad, riided, jalatsid jne). Nimisõnade deminutiivide moodustamine (*maja-majake*). Omadussõnade deminutiivide moodustamine. Tegevust tähistavate sõnade õppimine: tegevuste nimetamine küsimuste abil „mida teeb?“, „mida nad teevad?“. Sagedamini kasutatavate verbide lisamine sõnavarasse (mängud „kes kuidas häälitseb“, „kes kuidas liigub“ jne). Eessõnade tähenduste täpsustamine, eristamine, eessõnadega lausete moodustamine abivahendite abil (skeem, mudel jne). Sõnad, mis tähistavad esemete/elusolendite/nähtuste omadusi/tunnuseid: eseme/elusolendi/nähtuse omaduse/tunnuse nimetamine, vastates küsimustele „milline?“ „millised?“. Adjektiivide õige seostamine esemete/elusolendeid tähistava sõnaga; antud eseme/elusolendi omaduste valimine ja nimetamine ning eseme/elusolendi määratlemine omaduste järgi; kahe eseme/nähtuse võrdlemine nende omaduste alusel (lumi on valge, süsi on must, kivi on kõva, padi on pehme); omadussõnade ühildamine esemete/elusolendeid tähistavate nimisõnadega. Lausete koostamine antud eessõna-konstruktioonidega spetsiaalselt valitud piltide järgi (lusikas klaasis, klaasi peal, klaasi all). Kõvendusmärk *ь*. Töö sõnavaraga.

KIRJUTAMINE JA KIRJATEHNIKA

Õigekirja ja ümberkirjutamise oskuse arendamine, tõstes kirjutamise kiirust järk-järgult.

Väike- ja suurtähtede selge ja graafiliselt õige kirjutamine ning nende ühendamine. Õpetaja abiga õpikuülesannete järgi kirjalike harjutuste tegemine. Pärast lugemist ja sisu analüüsimist lausete kirjutamine. Valikuline ümberkirjutamine õpetaja juhendamisel. 1-2 keerulise sõna ja 2st-3st sõnast koosneva lause kirjutamine dikteerimise järgi. Segipaisatud sõnadega lauses sõnade järjestuse taastamine.

LUGEMISTEHNIKA

Teadlikult teksti silphaaval häälega lugemine, üleminekuga tervete sõnade lugemisele pärast sõnadega tehtud tööd õpetaja juhendamisel. Lihtsa sisuga lühikeste tekstide endamisi lugemine. Pauside järgimine lause lõpus ja lugemine õige intonatsiooniga.

LOETU MÕISTMINE

Vastused küsimustele, kellest või millest loetud tekstis räägitakse. Tekstis kasutatud sõnade ja väljendite mõistmine ja selgitamine, teksti üksikute kohtade, sõnade ja väljendite ning illustratsioonide vahel seoste loomine.

Õpilaste juhendamine lugemise põhjal järelduste tegemisel, loetu võrdlemine laste kogemustega ja teise tuttava teksti sisuga.

SUULISE KÕNE ARENDAMINE

Loetud muinasjutu või jutukese sisu ümberjutustamine ning selle põhjal lihtsate stseenide ja dialoogide dramatiseerimine. Töö tekstiga ja küsimustele vastamine õpetaja juhendamisel. Lühikeste luuletuste selgeksõppimine, nende lugemine klassi ees. Lihtsate ja levinud lausete koostamine õpetaja küsimuste põhjal ja iseseisvalt. Sidus väljendamine plaani järgi küsimuste või pildiseeria toel.

KLASSIVÄLINE LUGEMINE

Õpilaste ettevalmistamine iseseisva lugemisoskuse omandamiseks, huvi äratamine lasteraamatute vastu, klassi raamatukogu kasutamise oskuse arendamine ja suunamine järk-järgult kasutama kooli raamatukogu.

Jõukohaste lasteraamatute lugemine. Loetu sisu kohta küsimustele vastamine ja illustratsioonide selgitamine.

KOOLI- JA KLASSIVÄLISED ÕPPEÜRITUSED

Teatrikülastus: etenduse aluseks oleva kirjandusteose eelnev lugemine või multifilmi vaatamine, etenduse vaatamine, nähtu üle arutlemine (vestlused, mängud-dramatiseeringud, viktoriin).

Nädala leksikaalsete teemadega seotud õppekäigud (loodusesse, linna jne), sõnavara arendamine, nähtu põhjal õpetaja abiga ja suunavate küsimuste toel lühijutu koostamine, esemete ja süžeeiliste piltide värvimine ja joonistamine.

Oodatavad õpitulemused 3. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) osaleb ühistegevuse ajal dialoogis (küsimus-vastus, teade-küsimus), kasutab viisakusväljendeid;
- 2) loeb õpitud teksti valdavalt sõnade kaupa;
- 3) leiab õpitud tekstist küsimuste-korralduste järgi sõnu, lauseid ja lõike, vastab küsimustele, sh annab hinnangu tegevusaktile;
- 4) annab abivahendeid kasutades ja koostöös õpetajaga tekstilähedaselt edasi õpitud pala sisu;
- 5) kirjeldab ja võrdleb tajutavate tunnuste alusel abistavale materjalile toetudes kahte tuttavat objekti;
- 6) mõistab ja koostab kuni 5-sõnalisi lihtlauseid, kasutades õpitud nimi-, omadus- ja tegusõnavorme;
- 7) koostab sõnaühendeid õpitud sõnavormidega erinevates funktsioonides;
- 8) muudab ja määrab graafilistele orientiiridele ning skeemidele toetudes üksikhäälikutest koosnevates sõnades veaohlike häälikute pikkust;
- 9) kirjutab pärast analüüsi õigesti 2-3-silbilisi üksikhäälikutest koosnevaid sõnu;
- 10) kirjutab lugema õpitud lausetest ära kirja 1-2-silbilisi sõnu originaalteksti täiendavalt vaatamata; kontrollib suunamisel kirjutatu õigsust.

4. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

1. leiab tekstist juhendavate küsimuste abil sõnu, lauseid ja tekstilõike, sealhulgas peamist mõtet väljendavaid lauseid;
2. koostegevuses annab hinnangu tegevustele, osaleb peamise mõtte sõnastamisel;
3. jutustab ümber teksti või lõiku abivahendite toel;

4. saab aru ja koostab kuni 6-sõnalisi lihtlauseid, kasutab laiendatud lihtlauset ja koondlauseid;
5. osaleb dialoogis, mis reguleerib teineteise tegevusi ja kirjeldab koostegevust;
6. kasutab fraasides ja lausetes õpitavaid käändevorme õigesti;
7. võrdleb ja kirjeldab tuttavaid esemeid grupis;
8. kirjutab õigesti sõnu, mille kirja pilt ühtib hääldusega, teeb ära kirja sõnade kaupa ja oskab õigekirja kontrollida.

Õppesisu

HÄÄLIKUD JA TÄHED

Sõnade häälikuline ja täheline analüüs. Häälikute ja tähtede vastavus sõnades. Häälikute ja tähtede mittevastavus sõnades. Tähestik. Pehmendusmärk *ь*. Pehmendusmärk sõna lõpus ja keskel. Pehmendusmärk *ь* enne vokaale *е, ё, ю, я, и*. Häälikuühendid: vokaalid koos sibilantidega. Häälikuühendite *жу, уи, ча, ца, чы, уы* õigekiri. Helilised ja helitud konsonandid. Sõna vormi muutmine ja sarnase tüvega sõnade valimine, et täpsustada ohtliku rõhuta vokaali kirjutamist sõna tüves ning helilise konsonandi kirjutamist sõna lõpus ja keskel. Rõhk. Rõhuga ja rõhuta vokaalide eristamine. Rõhuta vokaalide kirjutamine sõna tüves, kirjutamise kontroll sõna vormi muutmise (rõhu asukoha nihutamise) või sarnase tüvega sõnade valimise teel.

KIRJUTAMINE JA KIRJATEHNIKA

Õige ja korrektse kirjutamise ja ümberkirjutamise oskuse arendamine, järk-järgult kirjutamise kiiruse tõstmine. Vastavalt õpiku ülesannetele kirjalike ülesannete tegemine. Käsikirjaliste ja trükitekstide ümberkirjutamine tervete sõnade ja sõnaühendite kaupa. Lausete ja sidusate tekstide ümberkirjutamine, lisades puuduvad tähed või sõnad. Valikuline ümberkirjutamine õpetaja juhendamisel.

Dikteerimise järgi lausete ja lühikeste, 4st-5st lausest koosnevate sidusate tekstide kirjutamine, järgides õigekirja reegleid. Lause sõnade järjekorra taastamine, suur- ja väiketähtede kirjutamine tähestiku järjekorras.

SÕNA

Sõnade ja esemete/elusolendite, tunnuste, tegevuste ja seisundite praktiline eristamine. Sõnade praktiline rühmitamine küsimuste (kes? mis? milline? mida teeb?) abil. Morfoloogiliste ja süntaktiliste küsimuste praktiline eristamine ja esitamine: valik, kombinatsioon, üleminek iseseisvale lavastamisele. Semantiliselt sarnaste sõnade-tegevuste eristamine (õmblema-kuduma, ennast pesta - pesu pesta), tähenduse poolest vastandlike sõnade eristamine (päev-öö, pikk-lühike, rõõmustab-kurvastab, lähedal-kaugel). Pärisnimed. Pärisnimede ringi laiendamine: jõgede, mägede, merede nimed. Suur algustäht pärisnimes.

Eessõnad: *до, без, под, над, около, перед*. Eessõnade teistest sõnadest lahku kirjutamine.

Sarnase tüvega sõnad. Sarnase tüvega sõnade tunnus (sõnatüvi).

Ebareeglipärase tüvega sõnade õigekiri; oskus kasutada õpiku sõnastikku.

LAUSE

Kõne jaotamine lauseteks, sõnade eraldamine lausetes.

Sõnade seoste loomine lausetes küsimuste abil. Lause lõpumärk (punkt, küsi- ja hüüumärk). Kuni 6st sõnast koosneva lihtlause moodustamine eelnevalt koostatud sõnaühenditest ja lause laiendamine. 4-5-sõnalise lihtlause laiendamine täienditega. Sõnaühendite ja lausetega väljendatavad suhted: täiendiga väljendatavad suhted (omadused, kuuluvus, osa tervikust), ajalised suhted; lõpetatud ja lõpetamata tegevus, kogus ja mõõt, millegi omamine ning seisund.

SIDUS KIRJALIK KÕNE

Lühijutu koostamine pildiseeria põhjal õpetaja juhendamisel ja iseseisvalt. Ühe-kahe lause lisamine lõpetamata tekstile. Lihtsa moonutatud teksti taastamine küsimuste abil.

LUGEMISTEHNICA

Uue teksti lugemine valdavalt sõnahaaval, struktuurilt keeruliste sõnade lugemine silphaaval, lühikeste sõnade lugemine rühmadena. Lugemisharjutus: teksti korduslugemine rühma kaupa kooris „ketina“ ja ükshaaval; töö lugemise soravuse ja ilmekuse parandamiseks (toetudes orientiiridele; intonatsiooni ja loogilise rõhu valik sõltuvalt teksti mõttest). Varem häälega loetud teksti endamisi lugemine. Õpitud teksti lugemine sõnade ja lihtsate süntagmadega, kasutades lause lõpus intonatsiooni ja arvestades kirjavahemärkidega.

LOETU MÕISTMINE

Lauseosade (sh looduskirjelduste), tegelast või sündmust iseloomustavate lausete ja sõnade leidmine, sõnade tähenduse täpsustamine. Kontekstist lähtuvalt teksti osadeks jagamine ja nende pealkirjastamine õpetaja juhendamisel; puuduva teabe täiendamine ühises vestluses ja põhjus-tagajärg seoste loomine; teksti kohta küsimuste (kes? mis? millal?) esitamine; ühises vestluses tegelaste tegudele hinnangu andmine, nende seostamine õpilase käitumisega; ühises vestluses pealause leidmine ja/või teose põhiidee määratlemine ja sõnastamine.

SUULISE KÕNE ARENDAMINE

Harjutus üksikasjaliku ümberjutustamisega: pealause, sõnaühendite ja sõnade abil. Kuni 3 objekti kirjeldamine võrdluse alusel: etteantud plaani järgi, minnes üle iseseisvale kirjeldamisele. Esemete rühma kirjeldamine.

Isikliku kogemuse ja/või pildiseeria põhjal 5–6 lausest koosneva jutukese koostamine.

Suhtlemine õpilastega ühistegevuses: ühistegevuse vastastikune reguleerimine (sõnum-sõnum-dialoog). Kahe teksti võrdlemine: õige ja moonutatud (tekstis puuduvate osade määramine või leidmine, mis on tekstis vale), eseme/elusolendi väljendamine teiste sõnadega (karu: tema, loom, päntajalg). Esemel/elusolendi/nähtuse nimetamine ja iseloomustamine põhiomaduste järgi.

Esemete/elusolendite võrdlemine ja klassifitseerimine, elementaarsete seoste loomine.

Esemete/elusolendite/loodusnähtuste kirjeldamine, kasutades nende tunnuste ja tegevuste rühmitamisel omandatud sõnu; esemete/elusolendite/nähtuste võrdlemine omavahel ja teiste esemetega/elusolenditega/nähtustega.

Seotud väljendid vestluses käsitletud teemadel. Vestluspartnerite ütluste täiendamine isiklike tähelepanekutega ja loetu põhjal. Lühikeste jutukeste koostamine antud teemal. Äsja omandatud sõnade ja väljendite kasutamine kõnes. Luuletuste ja valmide pähe õppimine.

KLASSIVÄLINE LUGEMINE

Kooli raamatukogust jõukohaste lasteraamatute lugemine, loetud raamatu pealkirja ja autori nimetamine; raamatu sisu kohta küsimustele vastamine; loetud raamatust üksikute episoodide jutustamine.

Praktilised tööd:

Teatrikülastus: etenduse aluseks oleva kirjandusteose eelnev lugemine või multifilmi vaatamine, etenduse vaatamine, nähtu üle arutlemine (vestlused, mängud-dramatiseeringud, viktoriinid, ristsõnad).

Nädala leksikaalsete teemadega seotud õppekäigud (loodusesse, linna, muuseumi), sõnavara arendamine, lühijutu koostamine õpetaja abiga ning nähtu kohta käivate sõnade ja fraaside toel, esemete ja süžeeiliste piltide värvimine ja joonistamine.

Muuseumitunnid (NUKUmuseum, Tervisemuuseum, Loodusmuuseum): giidi kuulamise ja küsimuste esitamise oskuse arendamine, sõnavara laiendamine ja täiendamine.

Raamatukogutunnid: linna- ja linnaosaraamatukogude külastamine. Kujundada oskust raamatukogus käituda, oskust kasutada raamatukogu katalooge, valida raamatuid abiga ja iseseisvalt, lihtsate sõnadega põhjendada oma valikut ja rääkida loetust (kellest lugesid, mis meeldis, mis ei meeldinud jne).

Oodatavad õpitulemused 4. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) osaleb ühistegevuse ajal üksteise tegevust reguleerivas dialoogis, kirjeldab ja annab hinnanguid tegevustele;

- 2) loeb õpitud teksti õigesti sõnade ja süntagmade kaupa, arvestab kirjavahemärke; loeb õppimata teksti vähemalt sõnahaaval;
- 3) leiab küsimuste-korralduste alusel tekstist sõnu, lauseid ja lõike (sh peamõttele osutavaid lauseid);
- 4) vastab küsimustele teksti kohta (nimetab põhjuslikke seosed, annab hinnanguid tegevustele);
- 5) tuletab õpetaja juhendamisel tekstis sõnastamata teabe, toetudes oma kogemustele ja teadmistele;
- 6) annab abivahenditele toetudes tekstilähedaselt ja valikuliselt edasi teksti või lõigu sisu; kirjeldab ja võrdleb esemeid rühmas (kuni 3 objekti);
- 7) mõistab, koostab ja kasutab kõnes kuni 6-sõnalist lihtlauset ja sihitisosalauset; laiendab lihtlauset skeemide ja süntaksiküsimuste abil;
- 8) analüüsib ja moodustab käändevorme skeemide abil, rakendab neid õpitud funktsioonides oma kõnes;
- 9) kirjutab õigesti üksikhäälikutest koosnevaid kuni 4-silbilisi sõnu; kasutab suunamisel enesekontrollivõtteid;
- 10) teeb 4–5-sõnalise lause ära kirja sõnahaaval ja kontrollib tulemust.

5. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

1. loeb õpitud teksti soravalt valjusti või endamisi;
2. leiab tekstist sõnad, laused ja lõigud juhendavate küsimuste abil, osaleb teksti ja lõigu peamise mõtte sõnastamisel, põhjendab seda, annab hinnangu tekstis kirjeldatud tegevustele ja põhjendab;
3. koostab üksikasjaliku tekstilõikude ümberjutustamise, pealkirjastab need ja osaleb sõnastuse täpsustamisel;
4. mõistab ja kasutab kuni 6-st sõnast koosnevat lihtlauset tekstis ja väljapool teksti;
5. kasutab lauses käändevorme õpitavates funktsioonides;
6. kasutab koostevõttes erinevaid dialoogirepliike ja teeb järeldusi koostevõttest;
7. teeb suuliste ja kirjalike juhiste järgi tuttavaid toiminguid, osaleb tegevuse planeerimisel ning valib ja kasutab abivahendeid;
8. kirjutab õpitud ortogrammi alusel sõnu õigesti, kirjutab ära kirjas sõnaühendeid ja kasutab

enesekontrolli võtteid;

9. kasutab sõnavormide analüüsimiseks ja koostamiseks algoritmi.

Õppesisu

HÄÄLIKUD JA TÄHED

Sõnade häälikuline ja täheline analüüs. Pehmendusmärk *ʼ*. Pehmendusmärgiga *ʼ* ja kõvendusmärgiga *ˆ* sõnade häälduse võrdlemine ja eristamine. Pehmendusmärk *ʼ* pärast siblante. Hääldamatud (непроизносимые) konsonandid, kirjpildi ja häälduse võrdlemine.

Kahekordsed konsonandid. Rõhuta vokaali kontrollimine sõna tüves sõna vormi muutmise teel. Konsonantide õigekiri sõna tüves (paaris helised ja helitud, hääldamatud, kahekordsed).

SÕNA

Nimisõna vormide moodustamine erinevate meetodite abil eeskuju järgi. Sarnase tüvega sõnade valik, tähenduse täpsustamine ja kasutamine kõnes. Varem õpitud eessõnade õige kasutamine oma kõnes. Harjutused sõnade poolitamiseks silpideks jagamise teel. Eessõnade õigekiri. Nimisõna mõiste. Omadussõnad ja üldnimed, elusaid ja elutuid objekte tähistavad nimisõnad. Mitmuse nimisõnade moodustamine. Nimisõnade sugu. Nimi- ja omadussõnade käänete praktiline omandamine küsimuste abil:

Sõna liigid: nimisõna, omadussõna ja tegusõna. Sõnaraamatu sõnade tähenduse täpsustamine.

LAUSE

Lihthause: sõnade seos lauses, käänete kasutamine sõnaühendites ja lauses erinevates funktsioonides (abiga). Laiendamata ja laiendatud lihtlause. Lause laiendamine samaliigiliste liikmetega: samaliigiline alus, öeldis, lause kõrvalliikmed; loetelu ilma sidesõnadeta ja ühe sidesõnaga „ja“; samaliigiliste lauseliikmetega lause mõistmine, koostamine ja kasutamine. Lause pea- ja kõrvalliikmete leidmine, lause laiendamine kuni 6 sõnaga süntaktiliste küsimuste abil.

KIRJUTAMINE JA KIRJATEHNIKA

Õige ja korrektse kirjutamise ja ümberkirjutamise oskuse arendamine, edasine kirjutamise kiiruse tõstmine. Õpikust kirjalike harjutuste tegemine vastavalt ülesandele. Käsikirjaliste ja trükitud tekstide ümberkirjutamine tervete sõnade ja väljendite kaupa. Lausete ja sidusate tekstide ümberkirjutamine, lisades puuduvad tähed või sõnad. Valikuline kirjutamine õpetaja juhendamisel. Lausete ja 5-6-lauseliste lühikeste sidusate tekstide kirjutamine dikteerimise järgi, järgides õigekirja reegleid. Lauses sõnade järjekorra ja tekstis lausete taastamine. Sõnade kirjutamine rühmades või eraldi pikkade sõnadena, eelanalüüsi ja järelkontrolli oskuste kujundamine.

KIRJAKEELE ARENDAMINE

Iseseisev lühijutu koostamine pildiseeria põhjal. Jutu koostamine süžeebildikeste ja üksikasjaliku küsimustiku põhjal pärast suulist sisu, keele ja õigekirja analüüsi. Deformeeritud teksti taastamine küsimuste abil ja ilma küsimusteta. Tuttavate esemete/elusolendite ja piltide kirjeldamine individuaalselt ja kollektiivselt koostatud kava alusel küsimuste vormis. Lühikese kirja või õnnitluse koostamine ja kirjutamine lähedastele või sõpradele õpetaja juhendamisel. Aadress ümbrikul.

LUGEMISTEHNICA

Harjutused sorava ja ilmeka lugemise saavutamiseks, arvestades kirjavahemärke (sh individuaalsed ülesanded). Töö lugemise soravuse ja ilmekuse parandamiseks: tempole, teksti sisule ja tähendusele vastav intonatsioon (pausid, hääletoon).

Endamisi lugemine ülesannete täitmisel. Lihtsate lugude lugemine iseseisvalt koos õpetaja erinevate ülesannete täitmisega: leida vastus esitatud küsimusele, valmistuda ümberjutustamiseks ja ilmekaks lugemiseks.

LOETU MÕISTMINE

Õpetaja abiga jutu põhiidee esiletõstmine, tegelaste tegudesse suhtumise väljendamine. Jutu tegelasi, sündmusi ja looduspilte iseloomustavate sõnade ja väljendite valimine. Tekstist arusaamatute sõnade ja väljendite leidmine. Teksti kohta käivatele küsimustele vastamine. Teksti jagamine osadeks õpetaja abiga. Sõnade, lausete ja lõikude leidmine tähenduse või asukohaviite järgi. Lõigu põhiidee sõnastamine oma sõnadega, sõnastuse ühine täpsustamine. Teksti jagamine lõikudeks ja nende pealkirjastamine õpetaja juhendamisel. Teksti kohta küsimuste (miks?, kuidas?) esitamine, järelduste tegemine ja puuduva teabe taasesitamine ühises vestluses. Tegelaste tegudele hinnangu andmine, hinnangu põhjendamine ja võrdlemine klassikaaslaste käitumisega. Tundmatute sõnade leidmine tekstist, sõnade tähenduste täpsustamine sõltuvalt kontekstist. Sõnade ja väljendite asendamine valikus olevate sõnadega, võrdlemine originaaltekstiga. Võrdluste ja ülekantud tähendusega sõnade leidmine, ühine selgitamine. Harjutus valikulise üksikasjaliku ümberjutustamisega sõnaühendite, tugisõnade ja lausete abil. Tekstis olulisimate lausete esiletõstmine ja nende ühendamine õpetaja juhendamisel. Jutu võrdlemine autori tekstiga.

SUULISE KÕNE ARENDAMINE

Sõnavara rikastamine ja täpsustamine. Esemete üldistamine ja konkretiseerimine, lihtsate seoste loomine. Ettevalmistus eelnevalt esitatud küsimustele vastamiseks (mõnede tähelepanekute tegemine, vastava jutu lugemine). Aktiivne osalemine vestluses, konkreetsete näidete toomine ja täiendavad selgitused. Iseseisev sidus jutustamine tehtud vaatluse, täidetud ülesande, lõpetatud tööprotsessi kohta. Rühma esemete/elusolendite, loodusnähtuste ja esemeid/elusolendeid kujutavate piltide kirjeldamine plaani järgi. Suuline kokkuvõte oma ja/või ühise tegevuse tulemustest. Ühiselt jutukeste koostamine pildi ja tegevustega pildi põhjal (abi: plaan, õpetaja suunavad vihjed). Ühistegevuse vastastikune reguleerimine

(sõnum-küsimus-vastus, millele järgneb dialoog). Suhtlemisülesannete mõistmine: praktiline mõistmine ja väljendamine kõnes juhiste, korralduste, käskude, sõnumite, tingimuste jne kaudu. Keeleühikute võrdlemine ja rühmitamine õpitud tunnuste alusel. Tuttavate sündmuste ja tegude, tingimuste, eesmärkide ja tulemuste põhjuste mõistmine, nende väljendamine ühistegevuses, oma tegude analüüsimine.

Esemete/elusolendite rühma vaatlemine ja võrdlemine plaani järgi; üldised omadused ja erinevused, rühma koosseisu muutumine sõltuvalt rühmitamise tunnusest. Luuletuste ja valmide pähe õppimine.

KLASSIVÄLINE LUGEMINE

Kooli raamatukogust jõukohaste lasteraamatute lugemine, loetud raamatu pealkirja ja autori nimetamine; vastamine küsimustele raamatu sisu kohta; loetud raamatust üksikute episoodide jutustamine ja tegelaste kirjeldamine.

Praktilised tööd:

Teatrikülastus: etenduse aluseks oleva kirjandusteose eelnev lugemine või multifilmi vaatamine, etenduse vaatamine, nähtu üle arutlemine (vestlused, mängud-dramatiseeringud, viktoriin, ristsõna).

Õppekäigud (loodusesse, linnas, muuseumisse, ettevõttesse), sõnavara arendamine, lühijutu-kirjelduse koostamine suuliselt ja kirjalikult õpetaja abiga, toetudes nähtut kirjeldavatele märksõnadele ja fraasidele; esemete ja süžeeiliste piltide joonistamine.

Muuseumitunnid: giidi kuulamise ja küsimuste esitamise oskuse arendamine, sõnavara laiendamine ja täiendamine.

Raamatukogutunnid: linna- ja linnaosaraamatukogude külastamine. Kujundada oskust raamatukogus käituda, oskust kasutada raamatukogu katalooge, valida raamatuid abiga ja iseseisvalt, lihtsate sõnadega põhjendada oma valikut ja rääkida loetust (kellest lugesid, mis meeldis, mis ei meeldinud jne).

Oodatavad õpitulemused 5. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) väljendab tuttavates situatsioonides oma seisukohti; küsib abi, järgib üldtunnustatud käitumisnorme;
- 2) kasutab koostegevuses eri tüüpi dialoogirepliike, teeb kokkuvõtteid ühistegevusest;
- 3) sooritab tuttavaid õpitoiminguid suuliste ja kirjalike hargnenud korralduste alusel, sh osaleb tegevuse planeerimisel, valib ja kasutab abivahendeid;
- 4) loeb õpitud teksti ladusalt häälega või endamisi vaikselt; täidab valiklugemise ülesandeid;

- 5) osaleb õpetaja suunamisel lõigu ja teksti peamõtte sõnastamisel; osaleb jutustamiseks vajaliku abivahendi koostamisel ja annab sellele toetudes tekstilähedaselt edasi loetu sisu lõikude kaupa;
- 6) annab hinnangu tekstis kirjeldatud tegevustele, põhjendab oma arvamust;
- 7) mõistab ja kasutab kuni 6-sõnalist lihtlauset; rakendab lauses sõnade muutevorme õpitud funktsioonides;
- 8) tunneb ära õpitud koond- ja liitlauset liike tekstis ja tekstiväliselt; oskab neid suunamisel moodustada;
- 9) analüüsib ja moodustab sõnavorme algoritmi alusel;
- 10) rakendab tähekasutusreegleid ja kasutab õpitud enesekontrollivõtteid õpetaja juhendamisel;
- 11) teeb 4-5-sõnalise lause ära kirja peamiselt sõnapaaride kaupa ja kontrollib tulemust.

6. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

1. võrdleb lihtlauset korduvate lauseliikmetega lihtlausega;
2. eristab lihtlauseid kahest osast koosnevatest liitlausetest;
3. tuvastab lauseliikmed;
4. kasutab „b“ sõna keskel ja lõpus;
5. tuvastab sõna tüves hääldamatud kaashäälikud;
6. kasutab õigekirjasõnastikke;
7. teeb lihtsõnade foneetilist analüüsi;
8. analüüsib sõnu koosnevuse alusel;
9. eristab ja loetleb nimi-, omadus- ja tegusõnade morfoloogilisi tunnuseid;
10. leiab antud artiklist küsimustele vastused;
11. loeb teksti kõne tempos;
12. taastab detailselt tekstilõigu sisu, valib jutustamiseks abivahendid;
13. kirjeldab suuliselt olmeolukordi ja -esemeid plaani alusel;
14. annab tekstis kirjeldatud tegelaste käitumisele hinnangu;
15. käitub käitumishinnangute kohaselt.

Õppesisu

ÕPITU KORDAMINE

SÜNTAKS

Lause. Lause pea- ja kõrvalliikmed. Lause liigid väljenduse eesmärgist lähtuvalt. Samaliigilised lauseosad, neis kasutatavad kirjavahemärgid.

FONEETIKA

Häälikud ja tähed. Konsonantide pehmuse tähistamine pehmendusmärgiga **h**. Sõnade kirjutamine, milles pehmendusmärk **h** on sõna keskel või lõpus. Rõhuga ja rõhuta vokaalid. Sõnade õigekiri, mille tüves on rõhuta vokaal. Sõnade poolitamine ja silbitamine. Heliliste ja helitute konsonantide õigekiri sõnatüves. Kahekordsed konsonandid. Hääldamatud konsonandid. Ebareeglipärased (непроверяемые) vokaalid sõna tüves, ortograafiasõnastik.

SÕNAMOODUSTUS

Sõna koostisosad. Sõnatüvi. Sarnase tüvega sõnad. Sõnamoodustused sufiksi ja prefiksi abil, sõna koostisosade analüüs. Prefiksi ja eessõna erinevus. Kõvendusmärgi **h** kirjutamine prefiksi järel.

SÕNALIIGID

Nimisõna. Käände, soo ja arvu muutmine. Pärissõna- ja üldnimed, elusaid ja elutuid objekte tähistavad nimisõnad. Nimisõnade käänamine, **h** pärast sibilante naissoost nimisõnades. Harjutus erinevate sõnaühendite koostamiseks pildi, etteantud või vabalt valitud teema alusel. Küsimuste esitamine põhisõnast sõltuvale sõnale.

Omadussõna. Nimisõnaga ühildamine. Omadussõnade käänamine vastavalt arvule ja soole. Omadussõnade rõhuga ja rõhuta lõpud. Nais-, mees- ja kesksoost omadussõnade lõpud. Mees-, nais- ja kesksoost omadussõnade käänamine. Omadussõnade muutmine käändelõppude järgi. Harjutus erinevate sõnaühendite koostamiseks pildi alusel, antud teemal ja vabalt valitud teemal. Küsimuste esitamine põhisõnast sõltuvale sõnale. Valmis sõnaühendite kasutamine lausete ja lühikeste kirjeldavate tekstide koostamisel.

Tegusõna

Sugu, arv, kääne. Harjutus erinevate sõnaühendite koostamiseks pildi alusel, antud teemal, vabalt valitud teemal. Küsimuste esitamine põhisõnast sõltuvale sõnale.

LAUSE

Teksti jaotamine lauseteks, lausete laiendamine skeemide abil.

Korduvate lauseliikmetega lihtlause. Sidesõnad *a* ja *no* korduvate lauseliikmete vahel. Kirjavahemärgid korduvate lauseliikmete vahel. Lause pea- ja kõrvalliikmed (otsimine ja esiletõstmine). Intonatsiooniga esiletõstmine, edastamine suuliselt ja kirjalikult.

KIRJANDUS (NÄIDISTEEMAD)

Jutustused, artiklid, luuletused ning sisu ja keele poolest mõistetavad katkendid kirjandusteostest mineviku ja oleviku kohta; maailma sündmuste, inimeste töö, kodumaa looduse ja selle hoidmise ning loomade kohta.

Eesti lastekirjanduse teosed. Lasteajakirjades (Hea laps, Täheke jms) avaldatud lugude, muinasjuttude ja luuletuste lugemine.

LUGEMISHARJUMUS

Õige, väljendusrikas ja teadlik häälega lugemine vastavalt kirjandusteose normidele. Peategelaste põhiliste iseloomujoonte määratlemine, arusaamatute sõnade esiletõstmine; ülekantud tähendusega ja raamatutegelaste tegusid ning looduspilte iseloomustavate sõnade ja väljendite selgitamine õpetaja abiga. Lihtsa plaani koostamine õpetaja juhendamisel. Koostatud plaani järgi loetu ümberjutustamine. Iseseisev lihtsate lugude lugemine, sealjuures õpetaja ülesandeid täites ja esitatud küsimustele vastates. Ilmeka lugemise õpetamine.

Luuletuste pähe õppimine.

KÕNE ARENDAMINE

Sõnavara rikastamine ja täpsustamine. Esemete/elusolendite/nähtuste üldistamine ja konkretiseerimine ning seoste loomine. Ettevalmistus vastamiseks eelnevalt esitatud küsimustele (mõningate tähelepanekute tegemine, vastava loo lugemine).

Aktiivne osalemine vestluses, konkreetsete näidete toomine ja täiendavad selgitused. Iseseisev sidus jutustus tehtud vaatluse, täidetud ülesande, lõpetatud tööprotsessi, vaadatud etenduse ja õppekäigu kohta.

Loodusnähtuste ning esemete/elusolendite ja süžeeiliste piltide kirjeldamine plaani järgi. Suuline kokkuvõtte oma ja/või ühise tegevuse tulemustest. Tegevustega seotud jutu koostamine igapäevasest olukordadest (pühad, perekond, apteek, pood, tänav, linn).

Kirjade vormistamine (õnnitluskaart, informatiivne kiri sõpradele).

Teksti esitamine antud plaani ja tugisõnade abil, millele eelneb teema arutelu ja pealkirja valik.

Ühiselt eseme/elusolendi kirjeldamine pildi või eseme/elusolendi enda põhjal etteantud plaani järgi.

Ühistegevuse vastastikune reguleerimine (sõnum-küsimus-vastus, järgneb dialoog). Suhtlemisülesannete mõistmine: praktiline mõistmine ja väljendamine kõnes, juhiste-korralduste, pöördumiste, teadete, tingimustega jne.

Keeleühikute võrdlemine ja rühmitamine õpitud tunnuste alusel.

Tuttavate sündmuste ja tegude, tingimuste, eesmärkide, tulemuste ja põhjuste mõistmine, nende väljendamine ühistegevuses, oma tegude analüüsimine.

Luuletuste ja valmide päheõppimine.

KLASSIVÄLINE LUGEMINE

Lastekirjanduse ja lasteajakirjade lugemine.

Loetu arutamine. Ühine lühikeste raamatukokkuvõtete koostamine, peategelaste nimetamine, oma suhtumise väljendamine nendesse. Oskus käituda vastavalt üldtunnustatud normidele.

Praktilised tööd:

Teatri- ja kinokülastus: etenduse/filmi aluseks oleva kirjandusteose eelnev lugemine, etenduse/filmi vaatamine, nähtu üle arutlemine (vestlus, rollimäng, viktoriin, ristsõna).

Õppekäigud (loodusesse, linna, muuseumi, ettevõttesse): sõnavara arendamine, lühijutu- kirjelduse koostamine suuliselt ja kirjalikult õpetaja abiga nähtu kohta käivate tugisõnade ja - fraaside abil, meeldinud tegelaste, objektide ja süžeeiliste piltide joonistamine.

Muuseumitunnid: giidi kuulamise ja küsimuste esitamise oskuse arendamine, sõnavara laiendamine ja täiendamine.

Raamatukogutunnid: linna- ja linnaosaraamatukogude külastamine. Kujundada oskust raamatukogus käituda, oskust kasutada raamatukogu katalooge, valida raamatuid abiga ja iseseisvalt, lihtsate sõnadega põhjendada oma valikut ja rääkida loetust (kellest lugesid, mis meeldis, mis ei meeldinud jne).

Oodatavad õpitulemused 6. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) mõistab ja kasutab õpitud liht- ja koondlausemalle; mõistab kaheosaliste liitlausete tähendust, eristab osalausetega väljendatud suhteid ja seoseid;
- 2) küsib ja edastab teavet tuttavates situatsioonides, suunab enda ning teiste tegevust käitumisnorme arvestavalt;
- 3) jälgib kaaslaste vastuseid ning täiendab neid;
- 4) osaleb õpitegevuse planeerimisel, kasutab suunamisel enesekontrollivõtteid, küsib abi, valib ja kasutab abivahendeid;
- 5) kasutab sõnade õpitud muutevorme eri funktsioonides (teigusõna muutevorme õpetaja abiga).
- 6) moodustab liitsõnu ja tuletisi õpitud mallide ulatuses, mõistab liitsõnade ja tuletiste tähendust;

- 7) kirjutab sõnu õigesti, kasutab vajadusel individuaalseid abivahendeid, teeb ära kirja lauseosade või lühikeste lausete kaupa ja kontrollib tulemust;
- 8) analüüsib sõnavormi koostist ja tähendust,
- 9) moodustab sõnavorme, esitab suunamisel süntaksi- ja morfoloogiaküsimusi;
- 10) loeb õpitud teksti kõne tempos ladusalt sisule vastava tooniga, täidab endamisi lugedes sisulisi ja keelelisi ülesandeid;
- 11) loeb jõukohast tundmatut teksti peamiselt süntagmade kaupa;
- 12) taastab tekstilõikude sisu (valikjutustamine), valib ja kasutab jutustamiseks abivahendeid;
- 13) kirjeldab situatsioone ja objekte plaani alusel;
- 14) annab hinnangu tekstis kirjeldatud tegelas(t)e käitumisele.

7. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

1. mõistab ja kasutab kaheosalisi liitlauseid;
2. määrab koondlauses komade koha;
3. leiab liitsõnad;
4. liigitab sõnaliikide morfoloogilisi tunnuseid;
5. kasutab seletavat sõnaraamatut ja õigekeelsussõnaraamatut;
6. eristab asesõna nimisõnast;
7. rühmitab verbide eri vorme;
8. valib antud artiklist vastused küsimustele, kasutades konspekteerimise elemente;
9. loeb teadlikult, õigesti ja ilmekalt;
10. toob välja teose peamise mõtte;
11. iseloomustab peategelasi;
12. jutustab loetu sisu ümber.

Õppesisu

LAUSE

Lihtlause. Lause pea- ja kõrvalliikmed. Korduvad lauseliikmed. Kaheosalised liitlauseid. Sidesõnata liitlauseid. Kirjavahemärgid korduvate lauseliikmete vahel ja liitlauseis.

SÕNA KOOSTIS

Sarnase tüvega sõnad. Vokaalide ja konsonantide õigekiri sõna tüves. Prefiksite õigekiri. Liitsõnad. Ühendavad vokaalid liitsõnades.

SÕNALIIGID

Nimisõna kui sõnaliik. Päris- ja üldnimed. Nimisõnade käänamine. Seletussõnastik.

Omadussõna kui sõnaliik. Omadussõna ühildamine nimisõnaga. Omadussõnade käänamine arvu ja soo järgi. Omadussõnade mitmuse käänamine.

Asesõna kui sõnaliik. Isikulised asesõnad ainsuses ja mitmuses. Prefiksite kirjutamine asesõnast eraldi.

Tegusõna. Tegusõna mõiste. Tegusõna roll lauses. Tegusõna muutmine ajavormide järgi. Tegusõna ainsus ja mitmus. Tegusõna muutmine arvu järgi. Tegusõna umbmäärane vorm. Pehmendusmärgi *ь* kirjutamine verbi umbmäärases vormis. Tähe kombinatsioonide – *тся* ja – *ться* kirjutamine tegusõnades. Tähe kombinatsioon *не* koos tegusõnadega õigekiri. Tegusõnade muutumine minevikuvormis soo ja arvu järgi.

SÜNTAKS

Lihtlause. Koondlause. Komad korduvate sidesõnadeta lauseliikmete vahel.

Liitlause. Komad liitlause osade eraldajana. Koondlause kui lihtlause liigi eristamine liitlausest. Lause osade analüüs. Lauseliigid väljenduse eesmärgi järgi.

KIRJANDUS (NÄIDISTEEMAD)

Jõukohane ilukirjandus ja katkendid klassikute teostest. Suuline rahvaluule: muinasjutud, mõistatused, böllinad. Kunstmuinasjutud. Eesti lastekirjanduse teosed. Lasteajakirjades (ajakirjas Hea laps jt) avaldatud lugude, muinasjuttude ja luuletuste lugemine.

Maailma nüüdiskirjanduse teosed. Kirjandusteoste lugemise näidetel teismelistes moraalsete ja eetiliste omaduste kujundamine.

LUGEMISOSKUS

Lugemistehnika täiustamine, loogiliste pauside järgimine ja teose põhiidee esiletoomine. Tegelaste nimetamine, nende välimuse kirjeldamine ja tegude iseloomustamine. Loetu jaotamine osadeks ja plaani koostamine. Plaani järgi ümberjutustamine. Kunstiliste määratluste ja võrdluste esiletõstmine tekstis.

Loetu ümberjutustamine. Luuletuste ja valmide pähe õppimine.

KÕNE ARENDAMINE

Sõnavara rikastamine ja täpsustamine. Esemete/elusolendite/nähtuste üldistamine ja konkretiseerimine, seoste loomine. Ettevalmistus eelnevalt esitatud küsimustele vastamiseks (mõnede tähelepanekute tegemine, vastava loo lugemine).

Aktiivne osalemine vestluses, konkreetsete näidete toomine, täiendavad selgitused. Iseseisev jutustamine tehtud vaatluse, täidetud ülesande, lõpetatud tööprotsessi, vaadatud etenduse või õppekäigu põhjal.

Loodusnähtuste ning esemete/elusolendite ja süžeeiliste piltide kirjeldamine plaani järgi. Oma ja/või ühise tegevuse tulemuste suuline kokkuvõte. Igapäevasest olukorrast (pühad, perekond, apteek, pood, tänav, linn) koos tegevustega jutu koostamine. Jutu esitamine koos eseme/elusolendi kirjelduse elementidega, eelneva teksti analüüsi ja plaani koostamisega. Jutu jätkamine etteantud alguse põhjal. Kirjeldava teksti (looduskirjeldus) esitamine eelneva analüüsi ja plaani/skeemi alusel.

Jutustus igapäevaelu kujutava pildi põhjal eelneva analüüsiga, plaani koostamisega ja skeemile toetudes.

Kirjade koostamine (õnnitluskaart, kiri sõbrale õppekäigu, ujumistreeningu, peo jne kirjeldusega, ümbriku vormistamine).

Ühise tegevuse vastastikune reguleerimine (sõnum-küsimus-vastus, järgneb dialoog). Suhtlusülesannete mõistmine: praktiline mõistmine ja väljendamine kõnes juhiste, korralduste, pöördumiste ja teadetega.

Oskuse arendamine otsida kättesaadavat paberkandjal ja elektroonilisel kujul teavet (reklaamid, kuulutused, uudised, meeldima hakanud meediamaterjal).

Keeleühikute võrdlemine ja rühmitamine õpitud tunnuste alusel.

Tuttavate sündmuste ja tegude, tingimuste, eesmärkide ja tulemuste põhjuste mõistmine, nende väljendamine ühistegevuses, oma tegude analüüsimine.

Luuletuste ja valmide päheõppimine.

KLASSIVÄLINE LUGEMINE

kooli raamatukogust võetud raamatute lugemine. Loetud raamatute üle arutlemine ja arvustuse koostamine. Oskus hinnata tegelaste tegusid.

KOOLIVÄLISED ÕPPETEGEVUSED

Teatri- ja kinokülastus: etenduse/filmi aluseks oleva kirjandusteose eelnev lugemine, etenduse/filmi vaatamine, nähtu üle arutlemine (vestlus, rollimäng, viktoriin, ristsõna).

Õppekäigud (loodusesse, linna, muuseumi, ettevõttesse): sõnavara arendamine, lühijutu-kirjelduse koostamine suuliselt ja kirjalikult õpetaja abiga nähtu kohta käivate märksõnade ja fraaside toel, meeldinud tegelaste, objektide ja süžeeiliste piltide joonistamine.

Muuseumitunnid: giidi kuulamise ja küsimuste esitamise oskuse arendamine, sõnavara laiendamine ja täiendamine.

Raamatukogutunnid: linna- ja linnaosaraamatukogude külastamine. Kujundada oskust raamatukogus käituda, oskust kasutada raamatukogu katalooge, valida raamatuid abiga ja iseseisvalt, lihtsate sõnadega põhjendada oma valikut ja rääkida loetust (kellest lugesid, mis meeldis, mis ei meeldinud jne).

Kirjandusüritused: osalemine linna- ja linnaosade kirjanduslikel üritustel ja konkurssidel, esinemiseks valmistumine, enda ja teiste õpilaste osalemise üle arutlemine.

Oodatavad õpitulemused 7. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) mõistab suhtlemisel seisukohtade võimalikku erinevust, selgitab oma seisukohti, hangib vajaduse korral täiendavat teavet teistelt inimestelt;
- 2) annab hinnangu tekstis kirjeldatud tegelaste käitumisele ja põhjendab seda viidetega tekstile, oma kogemusele või kehtivatele moraalinormidele;
- 3) iseloomustab tekstis kirjeldatud tegelasi plaani järgi, rühmitab neid teadaolevate tunnuste alusel;
- 4) selgitab talle mõistetavate sündmuste ajalisi ning põhjuslikke seoseid;
- 5) loeb jõukohast tundmatut teksti kõne tempos, õpitud teksti elementaarse ilmekusega;
- 6) hangib tekstist teavet õpetaja juhendamisel;
- 7) rakendab õpetaja juhendamisel temaatilise lugemise oskust, täidab endamisi lugedes sisulisi ja keelelisi ülesandeid;
- 8) taastab analüüsitud teksti sisu vastavalt püstitatud ülesandele (valikuliselt, temaatiliselt, kokkuvõtlikult), vajaduse korral kasutab teksti analüüsimisel ühiselt koostatud abivahendeid;
- 9) koostab pärast ühist ettevalmistust lühikese kirjaliku ümberjutustuse, kokkuvõtte või referaadi kavale, tugisõnadele või sõnaühenditele toetudes;
- 10) mõistab ja kasutab õpitud liht- ja koondlausemalle;
- 11) mõistab ja kasutab suunamisel kõnes eri suhteid (aeg, põhjus, koht, tagajärg, eesmärk jms) väljendavaid kaheosalisi liitlauseid;
- 12) tuletab sõnu õpitud liidetega; moodustab liitsõnu;
- 13) kasutab kõnes sõnade käände- ja pöördvorme, analüüsib sõnavormide koostist;
- 14) tunneb ja rakendab kirjutamisel tähekasutus- ja ortograafiareegleid, vajaduse korral abimaterjalidele toetudes või õpetaja suunamisel.

8. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

1. kasutab õpitud lausemalle suuliselt ja kirjalikus tekstis;
2. märagab klassikaaslase juttu ja käitumist ning annab sellele hinnangu;
3. reageerib adekvaatselt klassikaaslaste erinevatele vastandlikele arvamustele;
4. analüüsib suunavate küsimuste abil klassikaaslaste arvamusi;
5. moodustab osade abil sõnu, saab neist aru ja kasutab neid kõnes;
6. kasutab tuttavat teatmekirjandust;
7. loeb info saamiseks jõukohast teksti soravalt kuuldavalt ja endamisi;
8. mõistab jõukohase teksti sisu seoseid;
9. esitab lähtuvalt teksti mõistmisest teksti kohta küsimusi;
10. iseloomustab peategelast ja tegelaste rühma plaani järgi;
11. kirjeldab tegevust ja sündmust teiste õppeainete materjali alusel;
12. koostab pärast üldist analüüsi üksikasjaliku kirjaliku ümberjutustuse;
13. kasutab õpetaja nõudmisel omandatud õigekirjaoskusi iseseisvates kirjalikes töödes;
14. toob esile olulise tekstis, teeb teksti kohta märkmeid;
15. koostab näidise järgi konspekti;
16. koostab näidise järgi õpitud tarbekirjade liigid vabas vormis (kiri, kuulutus, kutse, seletuskiri, avaldus, volikiri, CV).

Õppesisu

LAUSE

Lause pea- ja kõrvalliikmed. Samaliigilised lauseliikmed. Kahest osalausest koosnev liitlause. Sidesõnata liitlause. Kirjavahemärgid koond- ja liitlauses.

SÕNA

Sõnade koostisosad. Sarnase tüvega sõnad. Vokaalide ja konsonantide õigekiri sõna tüves. Prefiksiti õigekiri. Liitsõnad. Vahevokaal liitsõnades.

SÕNALIIGID

Nimisõna kui sõnaliik. Päris- ja üldnimi. Nimisõnade käänamine. Seletussõnastik.

Omadussõna kui sõnaliik. Omadussõna ja nimisõna ühildumine. Omadussõnade muutmine arvu ja soo järgi. Mitmuse omadussõnade käänamine.

Asesõna kui sõnaliik. Isikulised asesõnad ainsuses ja mitmuses. Prefiksite kirjutamine asesõnast eraldi.

Tegusõna. Tegusõna mõiste. Tegusõna roll lauses. Tegusõna muutmine vastavalt ajavormidele. Tegusõna ainsus ja mitmus. Tegusõna muutumine arvu järgi. Tegusõna umbmäärane vorm. Märgi *ь* õigekiri tegusõna umbmäärases vormis. Tähekombinatsioonide – *тся ja – ться* kirjutamine tegusõnades. Tähekombinatsiooni *не* kirjutamine tegusõnades. Tegusõnade minevikuvormi muutumine soo ja arvu järgi.

Määrsõna. Määrsõnade õigekiri.

Arvsõnad. Põhi- ja järgarvsõnad. Arvsõnade õigekiri.

SÜNTAKS

Lihtlause. Koondlause. Komad koondlause sidesõnaga eraldamata korduvate osade vahel.

Liitlaused. Liitlause osade eraldamine komadega. Koondlause ja liitlause eristamine. Lause osade analüüs. Ühendavad ja vastandavad sidesõnad *и, а, но* liitlausestes.

Lause liigid väljenduse eesmärgist lähtuvalt.

KIRJANDUS (NÄIDISTEEMAD)

Jõukohased kirjandusteosed ja katkendid klassikute teostest. Suuline rahvaluule: muinasjutud, mõistatused, böliinad. Kunstmuinasjutud. Eesti lastekirjanduse teosed. Lasteajakirjades („Hea laps” jt) avaldatud lugude, muinasjuttude ja luuletuste lugemine.

Maailma nüüdiskirjanduse teosed. Ilukirjanduse lugemise näitel teismeliste moraalsete ja eetiliste omaduste kujundamine.

LUGEMISOSKUS

Lugemistehnika täiustamine, loogiliste pauside järgimine, teose põhiidee väljatoomine. Peategelaste nimetamine, nende välimuse kirjeldamine ja nende tegude iseloomustamine. Loetu jagamine osadeks, plaani koostamine. Ümberjutustamine plaani järgi. Kunstiliste sõnastuste ja võrdluste esiletõstmine tekstis. Loetu ümberjutustamine. Luuletuste ja valmide päheõppimine.

KÕNE ARENDAMINE

Sõnavara rikastamine ja täpsustamine. Esemete/elusolendite/nähtuste üldistamine ja konkretiseerimine, seoste loomine. Ettevalmistus eelnevalt esitatud küsimustele vastamiseks (mõningate tähelepanekute tegemine, vastava loo lugemine).

Aktiivne osalemine vestluses, konkreetsete näidete toomine ja täiendavad selgitused. Iseseisev sidus jutustamine tehtud vaatluse, täidetud ülesande, lõpetatud tööprotsessi, vaadatud etenduse, õppekäigu alusel.

Loodusnähtuste ja esemete/elusolendite süžeeiliste piltide kirjeldamine plaani järgi. Suuline kokkuvõte enda ja/või ühise tegevuse tulemustest.

Jutu koostamine igapäevasest olukorrast (pühad, perekond, apteek, pood, tänav, linn) tegevustega.

Jutukese esitus, mis sisaldab eseme/elusolendi kirjeldust, eelnevat teksti analüüsi ja plaani koostamist. Jutu jätkamine etteantud alguse põhjal.

Kirjeldava teksti (looduskirjeldus) esitus eelneva analüüsi ja plaani/skeemi alusel.

Kirjand olmelise pildi põhjal eelneva analüüsi, plaani koostamise ja skeemi alusel.

Kirjade vormistamine (õnnitluskaart, kiri sõpradele õppekäigu, ujumistreeningu, peo jms kirjeldusega, ümbriku vormistamine).

Ühise tegevuse vastastikune reguleerimine (sõnum-küsimus-vastus, järgneb dialoog). Suhtlemisülesannete mõistmine: praktiline mõistmine ja väljendamine kõnes juhiste, korralduste, pöördumiste ja teadetega.

Arendada oskust otsida paberkandjal ja elektroonilisel kujul kättesaadavat teavet (reklaamid, kuulutused, uudised, meeldima hakanud meediamaterjal).

Keeleühikute võrdlemine ja rühmitamine õpitud tunnuste alusel.

Tuttavate sündmuste ja tegevuste, tingimuste, eesmärkide ja tulemuste põhjuste mõistmine, nende väljendamine ühistevuses, oma tegude analüüsimine.

Luuletuste ja valmide päheõppimine.

KLASSIVÄLINE LUGEMINE.

Kooli raamatukogu raamatute lugemine. Läbiloetud raamatute üle arutlemine, arvustuse koostamine. Oskus hinnata tegelaste tegusid.

Praktilised tööd:

Õppekäigud ühiskondlikult olulistele objektidele: tööbörs, pank, pensioniamet, sotsiaalosakond, politsei. Ametlike dokumentide (avaldus, blankettide, seletuskiri jne) vormistamise õppimine, teenistujatega dialoogi arendamise oskuse arendamine, oma soovide ja tahtmiste väljendamine lühidalt, mõistetavalt ja loogilises järjekorras.

Teatri- ja kinokülastus: etenduse/filmi aluseks oleva kirjandusteose eelnev lugemine, etenduse/filmi vaatamine, nähtu üle arutlemine (vestlus, rollimäng, viktoriin, ristsõna).

Õppekäigud (loodusesse, linna, muuseumi, ettevõttesse): sõnavara arendamine, lühijutu-kirjelduse koostamine suuliselt ja kirjalikult nähtu kohta käivate märksõnade ja fraaside toel, meeldinud tegelaste, objektide ja süžeeiliste piltide joonistamine.

Muuseumitunnid: giidi kuulamise ja küsimuste esitamise oskuse arendamine, järelduste tegemine.

Raamatukogutunnid: linna- ja linnaosaraamatukogude külastamine. Kujundada oskust raamatukogus käituda, oskust kasutada raamatukogu katalooge, valida raamatuid iseseisvalt, lihtsate sõnadega põhjendada oma valikut ja rääkida loetust (tegelaste ja nende tegude elementaarne iseloomustamine, süžeeleini järgimine).

Kirjandusüritused: osalemine linna- ja linnaosade kirjanduslikel üritustel ja konkurssidel, esinemiseks valmistumine, enda ja teiste õpilaste osalemise üle arutlemine.

Oodatavad õpitulemused 8. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) hindab oma ja teiste käitumise otstarbekust ja moraalinõuetele vastavust tavasituatsioonides, iseloomustab plaani järgi tegelasi ja tegelasrühmi ning nende käitumist;
- 2) märkab ja hindab kaaslaste käitumise (sh sõnakasutuse) sobivust, reageerib adekvaatselt kaaslaste erinevatele ja vastandlikele seisukohtadele;
- 3) analüüsib suunavate küsimuste abil dialoogi;
- 4) kasutab teabe saamiseks õpetaja juhendamisel erinevaid allikaid;
- 5) tutvustab kaaslastele ühte loetud raamatut;
- 6) loeb ja analüüsib jõukohast teksti ning täidab ülesandeid õpitud mõistmisstrateegiate ulatuses;
- 7) esitab küsimusi teksti kohta mõistmisstrateegiatest lähtuvalt;
- 8) märgistab suunamisel olulist teavet väljendavaid teabeüksusi tekstis, teeb märkmeid tekstide põhjal;
- 9) taastab õpitud teksti suuliselt erineval viisil: tekstilähedaselt, temaatiliselt, kokkuvõtlikult, tegelase seisukohalt; vajaduse korral rakendab tuttavaid abivahendeid;
- 10) kirjeldab abiga tegevusi ja sündmusi oma kogemuste ja eri õppeainete materjalide põhjal;
- 11) koostab pärast ühist arutelu tekstilähedase kirjaliku ümberjutustuse, kokkuvõtte või referaadi;
- 12) koostab õpitud tarbekirju etteantud näidise järgi;
- 13) tunneb ära ja moodustab pöörde- ja käändevorme, vajaduse korral toetub näidisele;
- 14) tuletab sõnu õpitud liidetega, mõistab ja kasutab kõnes tuletisi;
- 15) kasutab õpitud lausemalle suulises ja kirjalikus tekstis;
- 16) kasutab omandatud õigekirjaoskusi iseseisvates kirjalikes töödes, oskab vajaduse korral kasutada abistavat materjali.

9. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

1. teab erinevaid lauseliike, saab aru lausemallide tähendusest;
2. suhtleb adekvaatselt tuttavas olukorras (perekonnas, eakaaslastega, töökollektiivis, ametiasutuses jne);
3. mõistab suhtluspartneri arvamuse võimalikku sarnasust, eristab vastandarvamust, selgitab oma seisukohta, otsib võimalust lahkarvamuste lahendamiseks;
4. hindab enda ja teiste käitumise sobivust ja selle vastavust moraalinormidele tuttavates situatsioonides, käitub vastavalt sellele;
5. loeb sihipäraselt jõukohast teksti endamisi ja valjusti piisava selguse ja intonatsiooniga, kasutab teabe otsimiseks tekste ja teatmeteoseid;
6. oskab teha märkmeid ja elementaarselt konspekteerida;
7. taasesitab tuttavat teksti erineval viisil (lühidalt, üksikasjalikult, lahtiharutatult), kirjeldab tegevusi ja sündmusi;
8. kirjeldab tegevusi ja sündmusi kõigile arusaadavalt;
9. oskab kirjeldada tegelasi, põhjendab ja hindab nende käitumist;
10. näidise järgi koostab vabas vormis tarbekirju (kiri, teade, kutse, seletuskiri, avaldus, volikiri, CV); täidab erinevaid blankette (teenuste arveid, ajakirjanduse tellimus, veebilehele registreerumine) nii paberil kui ka arvutis;
11. teab tähtsamaid grammatilisi mõisteid: kõne osad, käänamine, pööramine, liht-, koond- ja liitlause, sõnamoodustus;
12. järgib kirjutamisel grafeemide õiget kirja pilti, kasutab põhilisi ortogramme, leiab ja parandab õigekirjavead.

Õppesisu

LAUSE

Liitlause. Lauseliigid väljenduse eesmärgist lähtuvalt. Koondlause.

HÄÄLIKUD JA TÄHED

Vokaalid ja konsonandid. Tugevad ja nõrgad konsonandid. Helilised ja helitud konsonandid. Rõhulised ja rõhuta vokaalid. Pehmendusmärk *ь* ja kõvendusmärk *ѣ*.

Sõna koostis. Sõnade kirjutamine rõhuliste ja rõhuta vokaalidega tüves. Sõnade kirjutamine heliliste ja helita konsonantidega tüves. Prefiksite ja eessõnade erinevus. Tähtedega *з; с; д; м* lõppevate prefiksite kirjutamine. Liitsõnad.

SÕNALIIGID

Nimisõna. Nimisõna sugu ja arv. Nimisõnad, mis lõpevad siblandiga, nimisõnade käänamine. Nimisõnade käänelõpud ainsuses ja mitmuses.

Omadussõna. Omadussõnade seos nimisõnaga. Omadussõnade käänelõppude õigekiri.

Asesõna. Isikulise asesõna pööre ja arv. Koos asesõnaga prefiksi õigekiri.

Tegusõna. Tegusõna määramata (*неопределенная*) vorm. Tegusõnade pööramine olevikus ja tulevikus. I ja II pöördes tegusõnade rõhuta lõppude õigekiri. *–ться ja –тся* lõppevate tegusõnade õigekiri. Minevikuvormi tegusõnade muutmine arvu ja soo järgi. Partikli *не* tegusõnadega õigekiri.

Määrsõna. Määrsõnade õigekiri. Aja-, koha- ja viisi- määrsõnad.

Arvsõna. Järgarvud ja põhiarvud. Arvsõnade kirja pilt. Arvsõnade kasutamine ametlikes dokumentides.

Abisõna. Eessõna. Eessõna koos nimisõnade ja asesõnadega - õigekiri. Sidesõna. Sidesõna roll lauses koondlauses. Partiklite *не* ja *ни* õigekiri. CV koostamine.

KIRJANDUS (NÄIDISTEEMAD)

Kirjandusteosed ja katkendid maailmakirjanduse klassikute teostest. Lühike ülevaade nende elust ja loomingust. Suuline rahvaluule. Maailma nüüdiskirjanduse teosed. Iluirjanduse näitel teismeliste moraalse ja eetiliste omaduste kujundamine. Eesti kirjandus noortele. Noorteajakirjades ja -ajalehtedes avaldatud lugude, luuletuste ja artiklite lugemine.

LUGEMISOSKUS

Lugemistehnika täiustamine. Vene õigekirja reeglite järgimine lugemisel. Teose põhiidee väljatoomine. Tegelaste iseloomustuse koostamine, oma suhtumise tegelastesse ja nende tegudesse põhjendamine, tegelaste tegude selgitamine (õpetaja abiga).

Töö plaaniga. Lihtsa konspekti koostamine. Loetu sisu ümberjutustamine. Kirjanike põhiliste elulooliste andmete teadmine. Luuletuste ja proosakatkete päheõppimine.

KÕNE ARENDAMINE

Sõnavara rikastamine ja täpsustamine. Esemete/elusolendite/nähtuste üldistamine ja konkretiseerimine, seoste loomine. Ettevalmistus eelnevalt esitatud küsimustele vastamiseks (mõningate tähelepanekute tegemine, vastava loo lugemine).

Aktiivne osalemine vestluses, konkreetsete näidete toomine ja täiendavad selgitused. Iseseisev sidus jutustus tehtud vaatluse, täidetud ülesande, lõpetatud tööprotsessi, vaadatud etenduse või õppekäigu kohta.

Loodusnähtuste ja esemete/elusolendite ning süžeeiliste piltide kirjeldamine plaani järgi. Suuline kokkuvõte enda ja/või ühise tegevuse tulemustest.

Jutustuse koostamine igapäevaelust (pühad, perekond, apteek, pood, tänav, linn) tegevustega. Esitamine arutluselementidega, eelneva analüüsiga.

Eelneva teksti analüüsi ja plaani/skeemi alusel kirjeldava teksti (looduskirjelduse) esitamine.

Kunstilise kirjelduse teksti esitamine koos kõigi selle komponentide eelneva läbitöötamisega. Keeleliste kujundite kasutamine.

Autobiograafia koostamine antud plaani järgi.

Geograafia- või loodusloo õpiku teksti kokkuvõte.

Jutustav kirjutis, tuginedes piltidele (koomiksitele) ja eelnevalt läbi töötatud sõnavarale.

Kirjutis/jutustus tuntud kunstniku maali põhjal. Eelnev plaani ja sõnavara läbitöötamine iga punkti jaoks.

Maastikupildi kirjelduse kirjutamine. Kirjelduse plaani koostamine, kujundlike keelevahendite valik.

Kirjutamine arutluse elementidega tööõpetuse tunni materjali põhjal. Plaani ja sõnavara eelnev läbitöötamine.

Loominguline kirjutamine („Minu parim sõber/sõbranna”, „Minu tulevane elukutse” jms).

Kirjade vormistamine (õnnitluskaart, sõpradele saadetav arutluselementidega kiri, ümbriku vormistamine, selgitav märkus).

Ühistegevuse vastastikune reguleerimine (sõnum-küsimus-vastus ja järgneb dialoog). Suhtlemisülesannete mõistmine: praktiline mõistmine ja eneseväljendus kõnes juhiste, korralduste, pöördumiste, teadetega.

Oskuse arendamine otsida paber kandjal ja elektroonilisel kujul kättesaadavat teavet (reklaam, kuulutused, uudised, meeldima hakanud meediamaterjal).

Keeleühikute võrdlemine ja rühmitamine õpitud tunnuste alusel.

Tuttavate sündmuste ja tegude põhjuste, tingimuste, eesmärkide ja tulemuste mõistmine, nende väljendamine ühistegevuses, oma tegude analüüsimine.

Luuletuste ja valmide päheõppimine.

KLASSIVÄLINE LUGEMINE

Iseseisev raamatute, ajalehtede ja ajakirjade lugemine. Loetu üle arutlemine. Loetud raamatu, ajalehe või ajakirja artikli kohta arvustuse kirjutamine.

Praktilised tööd:

Õppekäigud ühiskondlikult olulistele objektidele: tööbörs, pank, pensioniamet, sotsiaalosakond, politsei. Ametlike dokumentide (avaldus, blankett, seletuskiri jne) vormistamine, teenistujatega dialoogi arendamine.

Teatri- ja kinokülastus: etenduse/filmi aluseks oleva kirjandusteose eelnev lugemine, etenduse/filmi vaatamine, nähtu üle arutlemine (vestlus, rollimäng, viktoriin, ristsõna).

Õppekäigud (loodusesse, linna, muuseumi, ettevõttesse): sõnavara arendamine, lühijutu- kirjelduse koostamine suuliselt ja kirjalikult nähtut kirjeldavatele tugisõnadele ja -fraasidele toetudes, meeldinud tegelaste, objektide ja süžeeiliste piltide joonistamine.

Muuseumitunnid: giidi kuulamise ja küsimuste esitamise oskuse arendamine, järelduste tegemine.

Raamatukogutunnid: linna- ja linnaosaraamatukogude külastamine. Kujundada oskust raamatukogus käituda, oskust kasutada raamatukogu katalooge, valida raamatuid iseseisvalt, lihtsate sõnadega põhjendada oma valikut ja rääkida loetust (tegelaste ja nende tegude elementaarne iseloomustamine, süžeeiliini järgimine).

Kirjanduslikud üritused: osalemine linna- ja linnaosade kirjanduslikel üritustel ja konkurssidel, esinemiseks valmistumine, enda ja teiste õpilaste osalemise üle arutlemine. Moraali- ja sotsiaalsete küsimuste tõstatamine ja nende üle arutlemine kirjandusteose tundmaõppimise kaudu.

Oodatavad õpitulemused 9. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) suhtleb ja käitub partnerit arvestades olukorrale vastavalt, järgib üldtunnustatud moraalinorme, esitab oma soove, selgitab seisukohti suuliselt ja kirjalikult korrektses eesti keeles, osaleb arutelus;
- 2) valdab võimetekohaste tekstide funktsionaalse lugemise oskust;
- 3) nimetab mõnda Eesti kirjanikku ja on tutvunud tema loominguga;
- 4) kasutab eriliigilisi tekste ja erinevaid allikaid teabe hankimiseks, suudab elementaarselt konspekteerida; koostab referaadi eelneva analüüsi või plaani alusel;
- 5) koostab erinevaid õpitud tarbekirju näidiste alusel;
- 6) edastab loetud või kuulnud teksti sisu suuliselt või kirjalikult korrektses eesti keeles;
- 7) tunneb eri lausetüüpe, mõistab õpitud lausemallide tähendust, kasutab neid kõnes;
- 8) järgib õpitud tähekasutus- ja ortograafiareegleid, suudab ise oma tööd kontrollida, leida ja parandada õigekirjavigu.

MATEMAATIKA

Õppeaine kirjeldus ja eesmärk

Matemaatika õpetamise eesmärk põhikoolis on kujundada õpilastes eakohane matemaatikapädevus, mis tähendab matemaatika mõistete, seoste ja protseduuride tundmist, nende sisemise loogika mõistmist ning rakendamise oskust nii eluliste kui ka ainealaste probleemide lahendamisel, hõlmates ka matemaatika sotsiaalse, kultuurilise ja isikliku rolli mõistmist.

Matemaatika õpetamise peamine eesmärk on matemaatikapädevuse kujundamine. Õppeprotsessi käigus omandatakse matemaatikale omane keel, sümbolid ja meetodid, mis loovad võimaluse:

- 1) kirjeldada seoseid matemaatiliselt;
- 2) koostada ja lahendada probleemülesandeid;
- 3) uurida ja rakendada erinevaid lahendusstrateegiaid;
- 4) analüüsida olemasolevat informatsiooni ja jõuda loogilise arutluse kaudu järeldusteni;
- 5) kasutada otstarbekalt info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendeid;
- 6) hinnata oma arengut matemaatikateadmiste ja -oskuste omandamisel.

Põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava matemaatika ainekava on üles ehitatud kontsentrisuse printsiibil, mis tähendab, et üks teema kasvab välja teisest või täiendab seda, tuginedes aine enese sisemisele loogikale. Sellise aineeesituse juures käsitletakse sama teemat mitmes erinevas kontsentris ja erinevates klassides. Iga uue käsitluse korral lisandub juba teadaolevale midagi uut, mis aitab luua õpilastel terviklikku ja süsteemset pilti matemaatika kui aine olulisematest mõistetest ja seotusest teiste õppeainete ja rakendustega igapäevaelus. Matemaatika õpetamisel lihtsustatud õppe tasemel õpilastele on kõige olulisem keskenduda nendele matemaatikalastele teadmiste, mis õpetavad lapsi tunnetama tegelikkust ning loovad iseseisva toimetuleku oskused. Koolist saadud kogemused peavad viima õpilasteni arusaama, et omandatud teadmisi ja oskusi läheb neil vaja igapäevases elus praktiliste ülesannete lahendamisel.

Õpetuse eesmärgid

Matemaatikaõpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) saab aru matemaatika vajalikkusest oma elus ja tegevuses, tunneb rõõmu matemaatikaga tegelemisest;
- 2) omandab iseseisvaks tööks ja koostööks vajalikud oskused ning hoiakud;
- 3) õpib ümbritseva maailma esemeid ja nähtusi struktureerima (järjestama, võrdlema, rühmitama, loendama, mõõtma);
- 4) oskab suunamisel otsida matemaatikaalast teavet, kasutab õpetaja juhendamisel või iseseisvalt sobivaid info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendeid;
- 5) tunneb õpitud matemaatilisi mõisteid ja seoseid, rakendab matemaatikateadmisi ning lahendab jõukohaseid probleemsituatsioone teistes õppeainetes ja igapäevaelus.

Õppetegevuse kirjeldus ja valdkonnad arenguperioodide kaupa				
	1.–2. klass	3.–5. klass	6.–7. klass	8.–9. klass

Õppetegevuse kirjeldus	1.–2. klassis saavad õpilased esmased kogemuslikud kujutlused esemete ja suuruste maailmast, hulkadest, vormist, ruumist ja ajast, arvudest 20 piires ning arvude liitehitusest. Õpitakse tundma lihtsamaid geomeetrilisi kujundeid, omandatakse esmased kujutlused mõõtmisest ja mõõtühikutest. Õpitakse opereerima hulkadega, sooritama liitmis- ja lahutamistehteid ning rakendama neid matemaatiliste jutukeste koostamisel ning eluliste probleem-situatsioonide lahendamisel.	3.–5. klassis omandavad õpilased kujutluse arvudest 1000 piires, arvude kümnendkoostise ja rakendavad seda arvutamisel ning eluliste probleemide lahendamisel. Omandatakse kujutlused korrutamise ja jagamise olemusest ning rakendatakse neid korrutamise ja jagamistabeli ülesannete lahendamisel. Omandatakse kujutlus mõõtühikute süsteemist ja õpitakse arvutama nimega arvudega. Õpitakse eristama, nimetama, mõõtma ja joonestusvahenditega joonestama tasapinnalisi geomeetrilisi kujundeid. Kujuneb arusaam elus ettetulevate probleemide sõnastamisest tekstülesandena. Omandatakse	6.–7. klassis omandavad õpilased kujutluse arvudest 100 000 piires, õpivad eristama arvu järke ja klasse. Lahendatakse geomeetria-ülesandeid, sooritatakse nelja aritmeetilist tehet naturaali- ja nimega arvudega õpitud arvuvalla piires. Omandatakse kujutlused harilikust ja kümnendmurrust, õpitakse leidma osa tervikust ja tervikut tema osa järgi. Kujuneb oskus rakendada tekstülesandest omandatud teadmisi analoogiliste seostega eluliste probleemide modelleerimisel ja lahendamisel.	8.–9. klassis kasutavad õpilased omandatud arvutioskust igapäevaste eluliste probleemide modelleerimisel ja lahendamisel. Süvenevad õpilaste teadmised ja oskused opereerimisest arvudega 1 000 000 piires. Täpsustuvad ja laienevad teadmised geomeetrilistest kujunditest ja nende omadustest, tekib kujutlus pindalast ja ruumalast. Õpilased lahendavad rakenduslikke tekstülesandeid, loevad ja koostavad lihtsamaid andmestikke ja diagramme.
-------------------------------	---	---	--	---

		oskus esemeliselt ja skemaatiliselt modelleerida lihtsamaid liht- ja lihtsituatsioone.		
Õppetöö rõhuasetused	1.1. Esimese kooliastme ülesanne on aidata lastel omandada kujutlus matemaatikast kui õppeainest ja konkreetsete praktiliste toimingute kaudu näidata, millega see aine tegeleb ning kuidas see on seotud õpilaste endi elu ning tegevusega. 1.2. Õpilased täpsustavad oma kogemuslikke kujutlusi esemete ja suuruste maailmast, omandavad kujutlused hulkadest, vormist, ruumist ja ajast, arvudest 20 piires, arvude liitehitusest ja esitamisest kümnendsüsteemis, õpivad	1.1. Teise kooliastme ülesanne on tutvustada õpilastele põhilisi naturaalarvudega arvutamise võtteid 1000 piires, luua kujutlused mõõtühikute süsteemist, geomeetriliste kujundite ja kehade elementidest, õpetada rakendama omandatud teadmisi eluliste probleemide lahendamiseks, sh õppekäikude ja õuesõppe kaudu. 1.2. Sel etapil omandavad õpilased kujutluse arvumõistest 1000 piires, õpivad eristama järkarve ja järguühikuid, tunnevad arvude	1.1. Kolmanda kooliastme ülesanne on luua üldise arvutamisoskuse kujunemise eeldused, õpetada rakendama omandatavaid teadmisi ja oskusi erinevates arvsituatsioonides (naturaal- ja murdarvud; nimega ja nimeta arvud) ning mõistma seost arvutamise oskuse ja eesmärgi vahel. 1.2. Täiendatakse kujutlusi arvudest 100 000 piires, õpitakse eristama järke ja klasse. Kirjalikul arvutamisel rakendatakse teadmisi arvude ehitusest kümnendsüsteemis; õpitakse sooritama liitmise ja lahutamise tehteid mitmekohaliste arvudega, korrutamist ja jagamist ühekohalise	1.1 Neljanda kooliastme ülesanne on laiendada ja süvendada teadmisi ning oskusi arvude (1000 000 piires) järjestamisest, rühmitamisest, võrdlemisest, kinnistada mõistete valimise ja rakendamise oskusi ning mõnesammulist e tüüpülesannete lahendamiseks vajalikke tegevusi. Luuakse eeldused lihtsate matemaatiliste tekstide ja mudelite mõistmiseks, omandatud oskuste teadlikuks kasutamiseks elukutse omandamisel. Süvendatult kirjeldatakse ja selgitatakse

	opereerima hulkadega, sooritama liitmis- ja lahutamistehteid suulise arvutamise võtet kasutades. 1.3. Lapsed õpivad ära tundma ja nimetama lihtsamaid geomeetrilisi kujundeid, omandavad esmased kujutlused mõõtmisest ja mõõtühikutest, esmasel tutvumisel tekstülesannetega õpitakse rakendama liitmise ja lahutamise elementaaroskusi lihtsamate eluliste probleemide lahendamiseks.	ehitust kümne ndsüsteemis ja oskavad seda arvutamisel rakendada. 1.3. Tutvutakse suulise ja kirjaliku arvutamise algoritmidega. Tundmatu suuruse leidmisel kasutatakse oma teadmisi tehtekomponentide vahelistest seostest. Antakse kujutlus mõõtühikute süsteemist ja õpitakse tundma tehteid nimega arvudega. Praktiliselt tutvustakse harilike- murtarvude olemust, nende skemaatilist märkimist, lugemist ja kirjutamist. 1.4. Õpitakse geomeetriliste kujundite elemente eristama, nimetama ja joonestama, vajalikke mõõteriistu ja	arvuga. 1.3. Omandatakse arusaam, et nimega arvudega arvutamisel tuleb lähtuda tehete sooritamise üldistest seaduspärasustest, kuid unustada ei tohi ka nimega arvu olemust. Õpitakse lahendama geomeetriaülesandeid (liitma ja lahutama lõikude pikkusi, arvutama kujundite übermõõtu jne). 1.4. Laiendatakse kujutlusi harilikest murtudest: harilike murtude liigid ja nende tehtavad arvutused. Avatakse kümnendmurru mõiste, õpitakse leidma osa tervikust ja tervikut tema osa järgi. 1.5. Rõhutatakse oma tegevuse iseseisva planeerimise tähtsust eluliste situatsioonide (eelarve ja menüü koostamine, ostukorvi kalkuleerimine) analüüsimisel ja	matemaatilisi tegevusi igapäevaste eluliste probleemide lahendamisel (palk, maksud, arved). 1.2. Täpsustatakse ja laiendatakse teadmisi geomeetriliste kujundite ja kehade tunnustest ja omadustest. Antakse kujutlus pindala ja ruumalaühikutest, õpitakse sooritama vastavaid arvutusi geomeetriaülesannete lahendamisel. 1.3. Laiendatakse põhiliste mõõtühikute kasutamise ja naaberühikute teisendamise oskusi. Lahendatakse tekstülesandeid, sealhulgas rakenduslikke ülesandeid; kujundatakse arusaam vajadusest
--	---	---	--	--

		joonestusvahendeid kasutama. 1.5. Süveneb arusaam, et elus ettetulevaid probleeme saab sõnastada tekstülesandena. Õpitakse kasutama oma teadmisi tekstülesande struktuurist. Õpitakse esemeliselt ja skemaatiliselt modelleerima lihtsamaid liht- ja lihtsituatsioone (ühe- ja kahtehtelised tekstülesanded õpitavate seoste kohta), omandatakse kujutlus situatsiooni (ülesande) analüüsimisest ja lahendusstrateegia väljatöötamist. Õpitakse tekstülesande lahendamiseks vajalikke tegevusi planeerima, lahendust kirjalikult vormistama.	lahenduse otsingul (kahe- ja kolmetehteliste tekstülesannete lahendamine) Kujundatakse oskus rakendada tekstülesandest omandatud teadmisi analoogiliste seostega eluliste probleemide modelleerimisel ja lahendamisel.	kirjeldada elust tulenevaid probleeme matemaatilise tekstina; õpetatakse lugema ja koguma lihtsaid andmestikke, arvutama aritmeetilist keskmist; lugema ja koostama mõningaid tulp- ja sektor-diagramme. 1.4. Oluline on kõigi omandatud arvutusoskuste kasutamine igapäevaste eluliste probleemide (laen, järelmaks, intress, alla- ja juurdehindlus) modelleerimisel ja lahendamisel, oskus kavandada oma tegevust lahendusstrateegia otsingul ja arvutamise võtete valimisel.
Matemaatika valdkonnad				

Naturaalarvud Naturaalarvude aritmeetika	Arvuvald 1-20 Hulkade loendamine praktiliselt ja materialiseeritult Hulga, arvu ja numbri seose loomine Juurde- ja äraloendamine	Arvuvald kuni 1000 Arvude moodustamine toetudes tajukujutlustele. Neli aritmeetilist tehet	Arvuvald kuni 100 000 Arvude moodustamine toetudes tajukujutlustele Neli aritmeetilist tehet	Arvuvald kuni 1 000 000 Arvude moodustamine toetudes tajukujutlustele Neli aritmeetilist tehet
Suurused Mõõtühikud ja mõõtmine	Esemete praktiline võrdlemine ja järjestamine suurustunnuste alusel Hulkade võrdsustamine	Hulkade ja arvude kahesuunaline võrdlemine järguühikute alusel	Arvuliste väärtuste kahesuunaline võrdlemine	Arvuliste väärtuste kahesuunaline võrdlemine
Murdarvud Murdude aritmeetika Protsent	Terviku ja tema osa võrdlemine – üks ja palju	Terviku ja tema osa võrdlemine Praktilise tegevuse teel osa leidmine tervikust	Osa leidmine tervikust skemaatiliselt Osa leidmine arvust Aritmeetilised tehted murdudega	Murru põhiomadus (praktiliselt ja skemaatiliselt) Terviku leidmine osa järgi Protsendi leidmine arvust Neli aritmeetilist tehet murdudega
Geomeetria algkursus	Kujundite ring, nelinurk, kolmnurk eristamine Joonestamine orientiiride abil Praktiline modelleerimine	Praktiline mõõtmine Lõikude mõõtmine Kujutus nurkade liikidest Kujundite joonestamine	Mõõtkava Hulknurkade ümbermõõdu arvutamine Sümmeetria	Ringi osad Ümbermõõdu, pindala ja ruumala arvutamine Ruumikujundite praktiline äratundmine, eristamine,

				nimetamine
Sotsiaalmatemaatika Eluliste probleemide praktiline lahendamine	Matemaatiliste jutukeste koostamine ja lahendamine Ühetehteliste tekstülesannete lahendamine summa ja vahe leidmiseks	Kahetehteliste tekstülesannete lahendamine	Kolmetehteliste tekstülesannete lahendamine toetudes lahendusplaanile	Probleem- situatsioonide põhjal mitmetehteliste tekstülesannete lahendamine
Õpitulemused kooliastmete kaupa				
3. klassi lõpetaja	1) märkab suunamisel matemaatikaga seonduvat ümbritsevas elus; 2) kasutab õpetajaga koostegEVuses sobivaid info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendeid; 3) mõistab õpitud matemaatilist keelt; 4) oskab sihipäraselt vaadelda objekte ja nähtusi ning märgata ja kirjeldada nende erinevusi ja sarnasusi; 5) lahendab koostegEVuses õpetajaga õpitud matemaatilisi probleemsituatsioone; 6) tunneb huvi matemaatika õppimise vastu.			
6. klassi lõpetaja	1) märkab ja mõistab matemaatikaga seonduvat ümbritsevas elus; 2) kasutab õpetaja juhendamisel sobivaid info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendeid; 3) mõistab ja rakendab koostegEVuses õpetajaga õpitud matemaatilist keelt; 4) nimetab objekte ja nähtusi ning nende tunnuseid, võrdleb ja rühmitab neid ühe-kahe tunnuse alusel; 5) lahendab õpitud matemaatilisi probleemsituatsioone ja hindab saadud tulemuse reaalsust õpetaja juhendamisel; 6) tunneb huvi matemaatika aine vastu.			
9. klassi lõpetaja	1) märkab ja mõistab matemaatikaga seonduvat ümbritsevas elus ning kirjeldab seda arvude või geomeetriliste kujundite abil; 2) kasutab õpetaja juhendamisel või iseseisvalt sobivaid info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendeid; 3) mõistab ja rakendab õpitud matemaatilist keelt igapäevaelus; 4) liigitab objekte ja nähtusi ning kirjeldab neid mitme tunnuse järgi; 5) loeb, mõistab ja lahendab õpitud matemaatilisi probleemsituatsioone; 6) püstib ülesande lahendamiseks vajalikud küsimused, selgitab valitud lahenduskäiku, hindab saadud tulemuse reaalsust ja teostab enesekontrolli; 7) on teadlik õppija, kes mõistab matemaatika olulisust, on huvitatud ja tunneb vajadust matemaatikateadmisi omandada.			

Üldpädevuste kujundamine matemaatika õppes

Kultuuri- ja väärtuspädevus

Matemaatikaga tegelemine arendab erinevaid väärtusi: visadus, järjekindlus, täpsus ja ausus. Matemaatikas õpetame oma tegevusi ja valikuid põhjendama. Ühele ülesandele eri vaatenurgast lähenemine ja erinevate lahenduste otsimine soodustavad õpilastel samasuguse mõtteviisi ülekandmist elulistesse kontekstidesse, näiteks mõtlema oma käitumisele kaasõpilaste, õpetajate ja teiste inimeste vaatevinklist lähtuvalt. Looduse ja ühiskonna protsesse ning nende seaduspärasusi aitab mõista vastava kontekstiga tekstülesannete lahendamine. Õpilasi tuleb suunata otsima lisaandmeid, esitama antud situatsiooni kohta küsimusi ja nendele vastuseid leidma. Õpilased saavad tutvuda eri ajastute ja rahvaste kultuuriga ning tajuda matemaatika rolli selles. Õpilasi tuleks suunata nägema geomeetrias õpitut ümbritsevas looduses ja arhitektuuris.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus

Vastutustundlikku käitumist ühiskonnaliikmena saab matemaatikas kasvatada eeskätt sellesuunaliste tekstülesannete lahendamise kaudu. Õpilased saavad päevakajalisi andmeid otsida ajakirjandusest või internetist ning neid analüüsida ja matemaatiliselt interpreteerida. Matemaatika õppimise aspektist on oluline õpilastevaheline koostöö, mille käigus kasvab õpilase julgus küsida selgitusi, esitada oma ettepanekuid ja neid põhjendada, oskus hinnata kaaslaste lahenduste õigsust. Kõige selle kaudu süveneb materjalist arusaamine ja areneb ka oskus ennast matemaatiliselt väljendada.

Enesemääratluspädevus

Õpilase iseseisvuse väljakujunemine matemaatikas eeldab järjekindlat ja järkjärgulist tööd. Et õpilane saaks hinnata oma tugevusi ja nõrkusi matemaatikas, peab ta saama ülesandeid lahendada ka iseseisvalt, vajadusel õpetajalt abi saades.

Õpipädevus

Matemaatika eduka õppimise alus on ainek aru saamine. Tunnis kasutatakse selliseid meetodeid, mis võimaldavad õpilasel uurida seoseid, tuua näiteid, selgitada ja põhjendada oma mõttekäike. Reflekteerides peab õpilane oskama vastata küsimustele: mida ma teen; milleks ma nii teen; kuidas ma toimin ja milleni jõudsin. Üldist õpipädevust arendab eriti nn probleemülesannete lahendamine, mille käigus arenevad analüüsi- ja sünteesioskus, üldistamise ja analoogia kasutamise oskus ning seeläbi oskus õpitut üle kanda uude konteksti.

Suhtluspädevus

Oma mõtete selge ja lühike esitus, oskus mõista teksti jm infot ning seoste loomine toimub eeskätt tekstülesannete lahendamise kaudu, kus andmete ja otsitavate vaheliste seoste paremaks mõistmiseks kasutatakse erinevaid visualiseerimise võimalusi. Õpilane õpib tundma erinevaid info esitamise viise (tabel, joonis, diagramm, graafik, valem jne) ja nendega ümberkäimist.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus

Matemaatikas arendatakse oskusi, mis on aluseks tõendus põhiste otsuste tegemisel. Õpitakse tundma andmete töötlemise, mõõtmise, võrdlemise, liigitamise, süstematiseerimise meetodeid ja tehnikaid, kasutades matemaatikale omast keelt ning omandatud matemaatilisi, loodusteaduslikke ja/või tehnoloogiaalaseid teadmisi-oskusi ja (abi)vahendeid.

Ettevõtlikkuspädevus

Oskus näha ja sõnastada probleeme, genereerida ideid, eluliste ülesannete lahendamine, ühele ülesandele erinevate lahendusteede leidmine – kõik see arendab ettevõtlikkust.

Digipädevus

Suutlikkus kasutada õppimisel lihtsamaid digikeskkondi ja rakendusi; leida ja säilitada digivahendite abil infot; orienteeruda ja tegutseda infotehnoloogilises maailmas eesmärgipäraselt ja turvaliselt järgides digikeskkonnas üldkehtivaid moraali- ja väärtuspõhimõtteid.

Matemaatika lõiming õppekava läbivate teemadega

Elukestev õpe ja karjääri kujundamine

Matemaatika õppimisel tajutakse õppimise vajadust ning areneb iseseisva õppimise oskus. Matemaatikatundides kujundatakse võimet abstraktselt ja loogiliselt mõelda. Oma võimete realistlik hindamine on üks olulisemaid edasise karjääri planeerimise tingimusi. Õpilasi suunatakse arendama oma õpi-, suhtlemis-, koostöö-, otsustamis- ja infoga ümberkäimise oskusi. Õppetegevus võimaldab vahetult kokku puutuda töömaailmaga, nt ettevõtete külastused. Õpilastele tutvustatakse ainevaldkonnaga seotud ameteid ja erialasid.

Keskkond ja jätkusuutlik areng

Matemaatikaülesannetes saab kasutada reaalseid andmeid keskkonnaressursside kasutamise kohta. Neid analüüsid arendatakse säästvat suhtumist keskkonda ning õpetatakse seda väärtustama. Võimalikud on õueõppetunnid. Õpilased õpivad võtma isiklikku vastutust jätkusuutliku tuleviku eest ning omandama sellekohaseid väärtushinnanguid ja käitumismorme. Kujundatakse objektiivsele informatsioonile rajatud kriitilist mõtlemist ning probleemide lahendamise oskust. Faktidele toetudes hinnatakse keskkonna ja inimarengu perspektiive. Selle teema käsitlemisel on tähtsal kohal protsentarvutus, statistikaelemendid ning muutumist ja seoseid kirjeldav matemaatika.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus

Matemaatikat ja teisi õppeaineid lõimivate ühistegevuste kaudu arendatakse õpilastes koostöövalmidust ning sallivust teiste inimeste tegevuste ja arvamuste suhtes. Protsentarvutuse ja statistikaelementide käsitlemine võimaldab õpilastel aru saada ühiskonna ning selle arengu kirjeldamiseks kasutatavate arvnäitajate tähendusest.

Kultuuriline identiteet

Matemaatika on nii maailma- kui ka rahvuskultuuri osa. Tänapäevane elukeskkond ei saa eksisteerida matemaatikata. Sellele saab tähelepanu juhtida matemaatika ajaloo tutvustamise, ühiskonna ja matemaatikateaduse arengu seostamise kaudu jne. Protsentarvutuse ja statistika abil kirjeldatakse mitmekultuurilises ühiskonnas toimuvaid protsesse (erinevad rahvused, usundid, erinev sotsiaalne positsioon ühiskonnas jne).

Teabekeskkond ja meediakasutus

Teabekeskkonnaga seondub oskus esitada ja mõista eri vormis infot (joonis, pilt, valem, mudel). Meediamanipulatsioonide adekvaatset tajumist toetavad matemaatikakursuse ülesanded, milles kasutatakse statistilisi protseduure ja protsentarvutusi. Õpilast suunatakse teavet kriitiliselt analüüsima.

Tehnoloogia ja innovatsioon

Matemaatikaõppes saab ülesannete lahendamisel rakendada mitmesugust õpitarkvara, mille läbi õpilased omandavad oskuse oma tegevuse tõhustamiseks kasutada digivõimalusi.

Infotehnoloogiliste tööriistade tutvustamine aitab õpilastel näha matemaatika praktilist rakendust ja mõista matemaatika olulisust teaduse ja tehnoloogia arengus.

Tervis ja ohutus

Matemaatikaõpetuses saab lahendada ohutus- ja tervishoiuandmeid sisaldavaid ülesandeid (nt liikluskeskkonna, liiklejate ja sõidukite liikumisega seotud tekstülesanded, muud riskitegureid sisaldavate andmetega ülesanded ja graafikud).

Väärtused ja kõlblus

Matemaatika on jõukohane, kui õpilane arendab endas süstemaatilisust, järjekindlust, püsivust, täpsust, korrektsust ja kohusetunnet. Õpetaja eeskujul kujundavad õpilased tolerantset suhtumist erinevate võimetega kaaslastesse. Matemaatika õppimine ja õpetamine peab pakkuma õpilastele võimalikult palju positiivseid emotsioone.

Matemaatika lõiming teiste õppeainetega

Matemaatika ja emakeel

Lõiming peaks matemaatika õpetuses realiseeruma eelkõige korrektses emakeele kasutuses matemaatiliste tekstide esitamisel. Kujundatakse oskust väljendada ennast selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult, luuakse tekste, sealhulgas tabeleid, graafikuid jm ning õpitakse neid tõlgendada ja esitada. Õpilasi suunatakse kasutama kohaseid keelevahendeid ja matemaatika oskussõnavara ning järgima õigekeelsusnõudeid. Tekstülesandeid lahendades arendatakse funktsionaalset lugemisoskust, sealhulgas visuaalselt esitatud infot arusaamist. Juhitakse tähelepanu arvsõnade õigekirjale, teksti, graafiku, tabeli jm teabe korrektsele vormistusele.

Matemaatika ja loodusõpetus

Matemaatikaõpetuses on küllalt tavapärane, et uute mõistete, seoste ja protseduuride juurde minnakse teistest valdkondadest pärit probleemide abil. Nii kujundatakse õpilastel näiteks naturaalarvu mõiste meid ümbritsevate objektide loendamisel; kolmnurga, ruudu, ristküliku mõisted vastavate reaalsuses esinevate objektide jälgimise teel jne. Ka seoste ja protseduuride õppimisel peaks olema lähtekohaks eluline vajadus nende järele. Uurimuslik õpe loodusainetes eeldab, et õpilased oskavad vaatluste ja eksperimentide käigus kogutud andmeid analüüsida ning vaatluste ja eksperimentide tulemusi graafiliselt, diagrammide ja tabelitena esitleda.

Matemaatika ja inimeseõpetus

Lõiming saab rajaneda arvandmete kasutamisel matemaatika teemade juures. Sellist arvmaterjali pakuvad erinevad inimeseõpetuse teemad (nt sotsiaalsed suhted, majandus, ühiskonna struktuur, riik ja valitsemine). Arvandmeid saab kasutada matemaatika teemade protsent, osamäär, keskmine, tulp- ja sektordiagramm jt käsitlemisel. Ülesannete lahendamise kaudu arendatakse oskust infot mõista ja valida: eristada olulist ebaolulisest, leida (tekstist, jooniselt jm) probleemi lahendamiseks vajalikud andmed. Ülesande lahendust vormistades ja sõnastades arendatakse oma mõtete selge, lühida ja täpse väljendamise oskust. Õpitakse kasutama erinevaid teabekeskkondi (hindama õpitu põhjal näiteks meedias avaldatud diagrammide tõele vastavust), tutvutakse kehtiva maksusüsteemiga. Praktilised tööd ja rühmatööd kujundavad koostöövalmidust, üksteise toetamist ja üksteisest lugupidamist.

Matemaatika ja ajalugu

Lõiming võiks realiseeruda eelkõige läbi matemaatikas õpetatava seostamise matemaatika

enese arengu ajalooga. Matemaatika ajaloost pärinevate faktidega saab õpetaja äratada õpilastes huvi aine vastu. Matemaatikas omandatud ajakujutlused aitavad mõista ajalooliste sündmuste järgnevust.

Matemaatika ja kunstiained

Lõiminguks kunstiõpetusega pakub häid võimalusi geomeetria. Matemaatika geomeetriaalased mõisted leiavad rakendamist erinevates kunsti valdkondades, näiteks arhitektuuris, ruumikujunduses. Kujundite oluliste tunnuste liigitamine ja sümbolite kasutamine on kunsti lahutamatu osa, nagu ka piltidel olevate esemete-nähtuste tunnuste võrdlemine ja liigitamine. Geomeetriaalaseid mõisteid võivad olla aluseks kunstiõpetuses vaadeldavate objektide analüüsil.

Matemaatika ja muusikaõpetus

Muusikaõpetuses saab hariliku murru mõistele toetudes selgitada taktimõõdu olemust.

Matemaatika ja tööõpetus

Töö- ja tehnoloogiaõpetuses, käsitöös ja kodunduses kasutavad õpilased loogilist mõtlemist ning matemaatilisi teadmisi. Tööde kavandamisel ja valmistamisel tehakse praktilisi mõõtmisi ja arvutusi, millel on praktiline tagajärg, vigu märgatakse kohe.

Matemaatika ja kehaline kasvatus

Kõikide kehalise kasvatusosaoskuste arendamisel rakendatakse matemaatikas omandatud oskusi (arvutamine, loendamine, võrdlemine, mõõtmine) ja mõisteid (geomeetrilised kujundid, mõõtühikud). Arvandmete tõlgendamise oskus väljendub sporditulemuste võrdlemises ja edetabelites esitatava info mõistmises. Tekstülesannete kaudu selgitatakse tervislike eluviiside, liikumise ja sportimise tähtsust inimese tervisele, samuti meditsiinisaavutuste olulisust. Objektiivsete arvandmete alusel saab hinnata oma tervisekäitumist, näiteks suhkru kogust toiduainetes, liikluskäitumist (kiirus, pidurdusteed, nähtavus) jm. Füüsiline tegevus ja liikumine aitavad kaasa ühikute ja mõõtmissüsteemidega seotud põhimõistete omandamisele. Järjepidevus, täpsus ning kõige lihtsama ja parema lahenduskäigu leidmine on nii matemaatika kui ka spordi lahutamatu

AINEKAVA

1. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) orienteerub ruumis ja tasapinnal küsimuse kus? ja korralduse pane ... ! alusel;
- 2) võrdleb ja järjestab esemeid suuruse, pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi;
- 3) opereerib hulkadega (oskab hulki võrrelda, võrdsustada ja ühendada ning eraldada osahulka);
- 4) nimetab, kirjutab ja võrdleb arve 10 piires;
- 5) teab arvude koostist 10 piires;
- 6) liidab ja lahutab 10 piires;
- 7) teab rahaühikuid;
- 8) eristab ja konstrueerib praktiliselt geomeetrilisi kujundeid: ring, kolmnurk, nelinurk ja teab nende nimetusi;
- 9) teab nädalapäevade ja aastaaegade järgnevust toetudes abivahenditele;
- 10) lahendab ja koostab abiga matemaatilisi jutukesi.

Õppesisu

SUURUSTUNNUSED

Suur-väike, suurem-väiksem, ühesuurused. Pikk-lühike, pikem-lühem, ühepikkused. Lai-kitsas, laiem-kitsam, ühelaiused. Kõrge-madal, kõrgem-madalam, ühekõrgused. Paks-peenike, paksem-peenem. Jäme-õhuke, jämedam-õhem, ühepaksused. Sügav-madal, sügavam-madalam, sügavamal-madalamal. Suurustunnuste kinnistamine.

RUUMIKUJUTLUSED

Üleval-all; üles-alla; ülemine-alumine. Ees-taga, ette-taha. Kaugel-lähedal, kaugemal-lähemal.

Siin-seal. Vasak-parem, vasakul-paremal. Keskel, vahel. Peal, sees. Järel, kõrval, juures, kohal. Ruumisuhete kinnistamine.

KUJUTLUSED RASKUSTEST

Raske-kerge, raskem-kergem, üheraskused (samarasked).

AJASUHTED

Eile, täna, homme. Ööpäeva osade nimetamine ja järjestamine (öö-päev; hommik-lõuna-õhtu-öö). Vara-hilja-ammu-hiljuti. Aeglaselt-kiiresti. Noorem-vanem.

TEGEVUSED HULKADEGA

Hulkade vaatlemine ja moodustamine ühise tunnuse alusel (suured seemed) ja kahe tunnuse alusel (väikesed punased nõõbid). Hulgaelementide järjestamine etteantud tunnuse järgi (laius, kõrgus jne). Hulga suuruse tajumine, kujutlused *palju*, *vähe*, *üks ja palju*. Hulkade võrdlemine (üksüheses vastavuses); kujutlused *rohkem*, *vähem*. Hulkade võrdsustamine (*samapalju*, *võrdselt*). Geomeetriliste kujundite (*ring*, *kolmnurk*, *nelinurk*) kasutamine hulgaelementidena.

Hulkade ühendamise ja hulgast osahulga eraldamine.

ARVUD 1-10

Arvud 1-10. Arvu ja numbri vaheline seos. Järgmise arvu tekkimine eelmisele ühe lisamise teel. Hulga, arvu ja numbri vaheline seos. Hulga ja arvu vaheline seos. Esemete hulga tajumine. Arv kui loendamise tulemus. Arvude rida (arvude nimetamine kasvavas ja kahanevas järjekorras; puuduvate arvude nimetamine; arvu naabrite nimetamine). Arvude võrdlemine (*on suurem kui*; *on väiksem kui*; *on võrdne*). Kujutlus kümnelisest. Arvu koostis. Järgarvule vastava eseme määramine.

LIITMINE JA LAHUTAMINE 10 PIIRES

Arvule vastava hulga moodustamine. Esemete hulka muutva tegevuse sooritamine ja kommenteerimine (konkreetses materjali põhjal ja arvudega). Liitmise ja lahutamise tehte sisu avavate võtmesõnade selgitamine; sõnad *on, sain kokku, on kokku, lisan juurde, panen juurde, oli, võtan ära, jäi järele*. Märkide $+$, $-$, $=$ sisulise tähenduse tutvustamine. Liitmis- ja lahutamistabeli koostamine

10 piires arvutamiseks. Liitmise vahetuvusseaduse praktiline kasutamine. Matemaatilised jutukesed. Lihtülesande koostamine ja lahendamine esemete ja aplikatsioonide, seeriapiltide ja seejärel süžeeplaatide abil.

RAHAÜHIKUD

Tutvumine rahaühikutega (*euro, sent*): nimetamine, eristamine. Vajaliku summa koostamine rahatähtedest ja müntidest (10 piires). Praktilised harjutused rahatähtede ja müntidega.

AJAÜHIKUD

Nädal (nädalapäevade nimetamine ja järjestamine). *Aasta* (aastaaegade nimetamine ja järjestamine).

GEOMEETRIA

Kujundite ring, kolmnurk, nelinurk (ruut, ristkülik) nimetamine, eristamine. Kujundite ring, kolmnurk, nelinurk (ruut, ristkülik) konstrueerimine. Sirg- ja kõverjoonte eristamine, nimetamine ja joonistamine.

Praktilised tööd:

Õpilase liikumine klassiruumis (nt *Seisa enda laua kõrvale! Seisa tooli taha!* jne).

Erinevate reaalses esemete kaalu võrdlemine (nt *õun ja ploom, aabits ja vihik* jne).

Erinevate didaktiliste mängude kasutamine (nt *lõpeta kujund, klassist kujundite otsimine, õige kujundi leidmine* jne).

Orienteerumine kooli territooriumil ja kooli ümbruses (puude võrdlemine kõrguse ja jämeduse järgi, lähemal-kaugemal, vasakul-paremal).

Geomeetriliste kujundite äratundmine ja nimetamine kooli territooriumil ja lähiümbruses.

Õppekäik kauplusesse (hinnasiltidega tutvumine, kaupade paigutus riiulitel: üleval-all, vasakul-paremal).

Erinevad tegevused rahaühikutega, nt antud väärtusega müntide ja paberrahade leidmine, eseme hinnaga võrdse väärtusega rahaühiku(te) leidmine, poemäng jne.

Oodatavad õpitulemused 1. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) orienteerub ruumis ja tasapinnal küsimuse kus? ja korralduse pane ...! alusel;
- 2) võrdleb ja järjestab esemeid suuruse, pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi;
- 3) opereerib hulkadega (oskab hulki võrrelda, võrdsustada ja ühendada ning eraldada osahulka);
- 4) nimetab, kirjutab ja võrdleb arve 10 piires;
- 5) teab arvude koostist 10 piires;
- 6) liidab ja lahutab 10 piires;
- 7) teab rahaühikuid;
- 8) eristab ja konstrueerib praktiliselt geomeetrilisi kujundeid ring, kolmnurk, nelinurk ja teab nende nimetusi;
- 9) teab nädalapäevade ja aastaaegade järgnevust, toetudes abivahenditele;
- 10) lahendab ja koostab abiga matemaatilisi jutukesi.

2. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) teab naturaalarve 1-20;
- 2) vastandab hulgaelemente arvuga (20 piires);
- 3) määrab arvu koha naturaalarvude reas;
- 4) eristab ühe- ja kahekohalisi arve, arvus kümnelisi ja ühelisi;
- 5) liidab ja lahutab 20 piires järku ületamata;
- 6) lahendab kolme arvu liitmise või lahutamise liitülesandeid;
- 7) seostab ajasuhteid eile, täna, homme, üleile ja ülehommega nädalapäevadega;
- 8) määrab aega täistundides;
- 9) kasutab mõõtmisel pikkusühikut sentimeeter ja mõõdab joonlaua abil lõigu pikkuse sentimeetrites;
- 10) joonestab punktide järgi joonlaua abil kolmnurga ja nelinurga;
- 11) kasutab õpitud rahaühikuid ostu-müügitehingute sooritamisel poemängus;
- 12) lahendab abiga ühetehtelisi tekstülesandeid summa ning vahe leidmiseks.

Õppesisu

KORDAMINE

Suurstunnused. Ruumisuhed. Hulgad 1–10. Hulkade võrdlemine. Arvud 1–10. Arvu 10 koostis. Liitmine ja lahutamine 10ne piires. Kümneline (1 kümneline on 10 ühelist; mõisted: ühekohaline arv, kahekohaline arv). Raha (vajaliku summa moodustamine rahatähtedest ja müntidest). Geomeetrilised kujundid (*ring, nelinurk – ruut, ristkülik, kolmnurk, sirg- ja kõverjoon*; nende nimetamine ja eristamine).

AJASUHTED

Ajasuhted: mõistete *eile, täna, homme* sidumine nädalapäevadega; ööpäeva osade üldistamine sõnaga *ööpäev*. Mõisted *üleile* ja *ülehomme*.

AJAÜHIKUD

Kellaeg: kella liikide nimetamine ja eristamine; *suur ja väike osuti*. Kellaaja määramine tunnise täpsusega. Enne-pärast, varem-hiljem. Aja määramine tundides (kahe tunni *pärast* on kell ..., kolm tundi *tagasi* oli kell ..., üks tund *hiljem* on kell ..., neli tundi *varem* oli kell ...). Mõiste *nädal* (*puhke- ja tööpäevad, nädala kestus*). Mõiste *aasta*, seos 1 aasta = 12 kuud.

ARVUD 1-20

Teise kümne arvude moodustamine (järgmise arvu tekitamine eelmisele arvule ühe lisamise (liitmise) teel. Esemete hulga tajumine. Hulga ja arvu vaheline seos; arvu ja numbri vaheline seos; hulga, arvu ja numbri vaheline seos; arvule vastava hulga moodustamine; numbrile ja arvule vastava hulga moodustamine. Arvude rida 1–20 (puuduvate arvude nimetamine, arvu naabrite nimetamine, arvude nimetamine kasvavas ja kahanevas järjekorras). Arvude võrdlemine. Arvud 11–20. Kümneline, üheline, nende koht arvus; ühe- ja kahekohalised arvud. Arvude 11–20 lugemine ja kirjutamine. Järgarvud 1.–10.

LIITMINE JA LAHUTAMINE 20 PIIRES

Liitmine ja lahutamine 20 piires järgüühikut ületamata konkreetse materjali abil ja arvudega. Liitmis- ja lahutamisesannete lugemine ja kirjutamine sõnadega (pluss, miinus, on) ja märkidega +, –, =. Puuduva tehtekomponendi leidmine proovimise teel. Liitmise vahetuvusseaduse rakendamine. Nimega arvude liitmine ja lahutamine (teisendamiseta) 20

piires (järku ületamata). Kahetehteliste avaldiste väärtuse arvutamine: kaks ühesugust või kaks erinevat tehet.

PIKKUSÜHIKUD

Pikkusühikud: *sentimeeter (cm)*; nimetus, tähendus ja kasutamine; mõõtühiku valmistamine (1 cm). Mõõtmistulemuste lugemine; joonlaua kasutamine mõõtmisel (alustada 0-st).

RAHAÜHIKUD

Rahaühikud: rahatähe vahetamine suuremaks või väiksemateks; vajaliku summa moodustamine rahatähtedest (20 piires); praktilised harjutused rahatähtede ja müntidega.

GEOMEETRIA

Sirgjoon. Sirglõik (nimetamine, eristamine) Lõigu mõõtmine joonlaua abil sentimeetrites. Lõikude võrdlemine pikem-lühem (mõõtmistulemuse järgi). Joonlaua abil kolmnurga ja nelinurga joonestamine etteantud punktide (tippude) järgi. Kujundi elementide nimetamine (*nurk, külg*) ja nende loendamine.

TEKSTÜLESANDED

Andmete väljatoomine ja kujutamine esemelis-skemaatilisel. Lahenduse kirjalik vormistamine (küsimus, võrdus, vastus). Praktiliselt sooritatud kahetehteliste ülesannete lahenduste vormistamine võrdustena (vastus antakse suuliselt). Ühetehtelise ülesande koostamine ja lahendamine summa ning vahe leidmiseks (seosed *rohkem-vähem, pikem-lühem*, teiste suurusuhete kasutamine).

Praktilised tööd:

Näitlike vahendite kasutamine praktiliste tegevuste sooritamisel esemetega (nt pliiatsid, pulgad, tammetõrud).

Vahemaade ja loodusobjektide mõõtmine kokkulepitud mõõtühiku järgi (samm, käelaba vm), mõõtmine joonlauaga sentimeetrites.

Kellaaja määramine lastele tuttavate situatsioonide ja tegevuste näitel - kui pikk aeg on üks tund ning mida jõuab selle aja jooksul teha (nt olla matemaatika tunnis ja käia söömas).

Geomeetriliste kujundite leidmine muude kujundite hulgast, sarnase kujuga objektide leidmine klassiruumis, kujundite vaatlemine ja iseloomulike tunnuste leidmine.

Kooli lähiümbruse majanumbrite äratundmine, nimetamine ja võrdlemine.

Ühistranspordivahendite numbrite äratundmine ja nimetamine koolilähedases ühistranspordi peatuses.

Orienteerumine kooli ümbruses (kaugele-lähedale, lähemale-kaugemale).

Rahatähe vahetamine suuremateks või väiksemateks; vajaliku summa moodustamine rahatähtedest (20 piires); praktilised harjutused rahatähtede ja müntidega.

Poemängu käigus kasutatakse erinevaid viisakusväljendeid (nt Palun! Aitäh! Tere! Head aega!).

Oodatavad õpitulemused 2. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) teab naturaalarve 1-20;
- 2) vastandab hulgaelemente arvuga (20 piires);
- 3) määrab arvu koha naturaalarvude reas;
- 4) eristab ühe- ja kahekohalisi arve, arvus kümnelisi ja ühelisi;
- 5) liidab ja lahutab 20 piires järku ületamata;
- 6) lahendab kolme arvu liitmise või lahutamise liitülesandeid;
- 7) seostab ajasuhteid eile, täna, homme, üleile ja ülehommega nädalapäevadega;
- 8) määrab aega täistundides;
- 9) kasutab mõõtmisel pikkusühikut sentimeeter;

- 10) mõõdab joonlaua abil lõigu pikkust sentimeetrites;
- 11) joonestab punktide järgi joonlaua abil kolmnurga ja nelinurga;
- 12) kasutab õpitud rahaühikuid ostu-müügitehingute sooritamisel poemängus;
- 13) lahendab abiga ühetehtelisi tekstülesandeid summa ning vahe leidmiseks.

3. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) teab naturaalarve 1-100;
- 2) teab arvude ehitust kümnendsüsteemis (100 piires);
- 3) võrdleb arve;
- 4) liidab ja lahutab arve 20 piires;
- 5) liidab ja lahutab arve 100 piires;
- 6) teab mõõtühikuid meeter, kilogramm, liiter ning rahaühikuid euro ja sent;
- 7) liidab ja lahutab ühenimelisi arve;
- 8) määrab õpetaja juhendamisel aega täis- ja pooletunnise täpsusega ning kalendri järgi päevades;
- 9) joonestab sirglõigu ja nelinurga mõõdu järgi;
- 10) lahendab abiga ühe- ja kahetehtelisi tekstülesandeid.

Õppesisu

KORDAMINE

Arvud 1-20 (hulgaelementide ja arvude nimetamine kasvavas ja kahanevas järjekorras; võrdlemine; ühe- ja kahekohaline arv; üheliste ja kümneliste eristamine arvus; paaris ja paaritu arv; järgarvud). Liitmine ja lahutamine 10 piires. Liitmine ja lahutamine 20 piires järku ületamata; liitmine 20-ne piires; 20-st ühekohalise arvu lahutamine; kahekohalise arvu lahutamine kahekohalisest arvust. Nimega arvude (s, euro, cm) nimetamine, lugemine, märkimine. Nimega arvude liitmine ja lahutamine 20 piires järgu ületamiseta. Sirglõigu nimetamine, eristamine, punktide ühendamine joonlaua abil. Geomeetriliste kujundite (ring, kolmnurk, nelinurk – ruut, ristkülik) nimetamine ja eristamine. Nelinurga joonestamine antud mõõtude järgi (ruudulisele paberile).

ARVUD 1-100

Arvude moodustamine 100 piires. Arvude saamine loendamise teel. Arvud 21–100, arvude 21–100 lugemine ja kirjutamine. Järgarvud 11.–20. Täiskümnete numeratsioon. Numbri asukoha tähtsus arvu märkimisel. Arvu koha ja naabrite määramine arvureas. Arvude nimetamine kasvavas ja kahanevas järjekorras (1–100). Paaris- ja paaritud arvud. Ühe-, kahe- ja kolmekohaline arv. Sajaline, kümneline ja üheline, nende koht arvus. Arvude jaotamine ja koostamine kümneliste ja üheliste järgi. Arvude võrdlemine 100 piires. Võrratuste kirjutamine, lugemine ja lahendamine (märgid $>$, $<$, $=$).

LIITMINE JA LAHUTAMINE 100 PIIRES

Liitmine ja lahutamine üleminekuta ühest kümnest teise (kasutades suulise arvutamise võtet): täiskümnete liitmine ja lahutamine. Liitmine ja lahutamine kahekümne piires üleminekuga ühest kümnest teise (kasutades suulise arvutamise võtet). Kahetehteliste võrduste lahendamine, sealhulgas liitmine täiskümneni ja täiskümnest ühekohalise arvu lahutamine. Kahekohalisele

arvule ühekohalise arvu liitmine. Kahekohalisest arvust ühekohalise arvu lahutamine. Kahekohalisele arvule kahekohalise arvu liitmine. Kahekohalisest arvust kahekohalise arvu lahutamine. Puuduva tehtekomponendi leidmine. Liitmise ja lahutamise tulemuse õigsuse kontrollimine (pöördtehtega). Kordamine.

MÕÕTÜHIKUD

Kellaaeg: kellaaja määramine täis- ja pooletunnise täpsusega. Aja arvutamine kella järgi tundides ja kalendri järgi päevades. Seos $1 \text{ ööpäev} = 24 \text{ tundi}$. Ajaühikud: *tund, minut*. Seosed: $1 \text{ h} = 60 \text{ min}$, *pool tundi on 30 minutit*; *kuu, päevade arv kuus*; *aasta, seos: 1 aasta = 12 kuud*. Pikkusühikud: *meeter (m)*, lugemine ja kasutamine. Mõõtmine meetrites ja sentimeetrites (joonlauda ja mõõdulinti kasutades). Seos: $1 \text{ m} = 100 \text{ cm}$. Sobiva mõõtühiku valimine. Massiühikud: *kilogramm (kg)*; kujutus kilogrammist kui raskusmõõdust, kasutamine. Praktiline tegevus (kaalumine) esemete raskuse määramiseks. Kaalukaussidega kaal, kaaluvihid, -pommid. Mahuühikud: *liiter (l)*; kujutus liitrist kui mahumõõdust, kasutamine. Erinevate suurustega enamkasutatavate anumate tutvustamine (purgid, pudelid, ämber). Mõõtmistulemuste märkimine ja lugemine. Rahaühikud: *50 senti, 20 eurot, 50 eurot, 100 eurot*. Seos

$1 \text{ euro} = 100 \text{ senti}$. Ostetava kauba maksumus ja selle vastavus olemasolevale rahasummale. Nimega arvude lugemine ja kirjutamine. Ühenimeliste arvude liitmine ja lahutamine, vajadusel tulemuse teisendamisega naaberühikuteks.

GEOMEETRIA

Sirglõigu joonestamine antud mõõdu järgi. Antud sirglõigu pikendamine ja lühendamine. Nelinurga joonestamine antud mõõtude järgi (rudulisele paberile).

TEKSTÜLESANDED

Lihtülesanded antud arvu suurendamiseks või vähendamiseks teatud arvu võrra. Üleminek lihtülesannetelt kahetehtelistele tekstülesannetele (sealhulgas ülesanded, mille teine ülesanne on esimese ülesande järg). Ühe- ja kahetehtelistele tekstülesannete eristamine. Kahetehtelistele tekstülesannete lahendamine (1. tehe – arvu suurendamine/vähendamine teatud arvu võrra, 2. tehe – summa leidmine). Üleminek tekstülesande sisu esemelis-skemaatiliselt kujutamisel andmete skemaatilisele esitamisele. Ülesande lahenduse otsimine ja skeemi täiendamine ühistööna (õpetaja suunavatele küsimustele toetudes). Kahetehtelistele tekstülesannete lahenduse kirjalik vormistamine (küsimused koostöös, võrdused koos nimetustega õpilase vihikus, vastus).

Praktilised tööd:

Praktiline tegevus (kaalumine) esemete raskuse määramiseks. Kaalud. Mõõtmistulemuste märkimine ja lugemine.

Poemäng: harjutada vajaliku summa andmist, rahatähtede vahetamist suuremaks või väiksemaks, raha tagasi andmist.

Erinevate suurustega enamkasutatavate anumatega tutvumine (purgid, pudelid, ämber).

Mõõtmistulemuste märkimine ja lugemine.

Kella järgi aja arvutamine täistundides ja kalendri järgi päevades.

Kaupluses pakendatud vedelate ja lahtiste tahkete toodete mõõtühikute eristamine (*liiter, kg*).

Erinevate pindade mõõtmine koolis ja kooli territooriumil (m).

Oodatavad õpitulemused 3. klassi lõpuks

Õpilane:

1) teab naturaalarve 1-100;

- 2) teab arvude ehitust kümnendsüsteemis (100 piires);
- 3) võrdleb arve;
- 4) liidab ja lahutab arve 20 piires;
- 5) liidab ja lahutab arve 100 piires;
- 6) teab mõõtühikuid meeter, kilogramm, liiter ning rahaühikuid euro ja sent;
- 7) liidab ja lahutab ühenimelisi arve;
- 8) määrab õpetaja juhendamisel aega täis- ja pooletunnise täpsusega ning kalendri järgi päevades;
- 9) joonestab mõõdu järgi sirglõigu ja nelinurga;
- 10) lahendab abiga ühe- ja kahetehtelisi tekstülesandeid.

4. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) teab naturaalarve 100 piires;
- 2) teab Rooma numbreid I–V;
- 3) liidab ja lahutab 100 piires;
- 4) korrutab ja jagab toetudes korrutustabelile;
- 5) lahendab kahe- ja kolmetehtelisi avaldisi;
- 6) leiab osa tervikust;
- 7) teab mõõtühikut millimeeter;
- 8) oskab lugeda termomeetri näitu kraadides;
- 9) tunneb kella (veerand, pool, kolmveerand ja täistund);
- 10) liidab ja lahutab ühe- ja mitmenimelisi arve;
- 11) joonestab lõike etteantud mõõdu järgi;
- 12) teab nurkade liike;
- 13) lahendab koostöös õpetajaga kahetehtelisi tekstülesandeid.

Õppesisu

ARVUD 1-100

Arvud 1–100: lugemine, kirjutamine, arvu asukoha määramine arvreas. Järgarvud 21.–100. Üheliste, kümneliste, sajalise eristamine arvus. Arvude võrdlemine, märkide $<$, $>$, $=$ kasutamine arvude võrdlemise tulemuse ülesmärkimisel. Rooma numbrid I–V.

LIITMINE JA LAHUTAMINE 100 PIIRES

Täiskümnete liitmine ja lahutamine. Liitmine ja lahutamine 100 piires järku ületamata (suulise arvutamise võtet kasutades). Liitmine ja lahutamine 100 piires järgu ületamisega (suulise arvutamise võtet kasutades). Liitmine ja lahutamine 100 piires järku ületamata (kirjaliku arvutamise võttega). Liitmine ja lahutamine 100 piires järgu ületamisega (kirjaliku arvutamise võttega). Vahetuvusseaduse kasutamine. Liitmis- ja lahutamistehte kontrollimine pöördtehtega. Tehtekomponentide nimetused liitmisel ja lahutamisel. Puuduva tehtekomponendi leidmine liitmisel ja lahutamisel. Tehete järjekord. Ümarsulgude kasutamine kahetehtelistes võrdustes.

KORRUTAMINE JA JAGAMINE 100 PIIRES

Korrutamise ja jagamise olemuse selgitamine. Praktiliste tegevuste sooritamine hulkadega: esemeliste hulkade võtmine teatud arv korda. Korrutamine kui võrdsete liidetavate summa leidmine. Võrdsete liidetavate liitmise asendamine korrutamisega. Korrutamise vahetuvusseadus. Korrutustabelile tuginev korrutamine ja jagamine. Korrutamise ja jagamise vaheline seos, selle kasutamine jagamise õppimisel ja kontrollimisel. Täiskümnete

korrumine ja jagamine ühekohalise arvuga 100 piires. Tehtekomponentide nimetused korrumisel ja jagamisel. Puuduva tehtekomponendi leidmine korrumisel ja jagamisel. Mõiste“ osa tervikust“ olemuse selgitamine. Hariliku murru märkimine. Poole (kahendiku), kolmandiku, neljandiku, viiendiku leidmine tervikust (tegevuslikult).

MÕÕTÜHIKUD

Pikkusühik: *millimeeter (mm)*; mõõtmine, lugemine, kasutamine. Seos $1\text{ cm} = 10\text{ mm}$.

Rahaühikud: kõikide õpitud rahaühikute kasutamine probleemülesannete lahendamisel.

Massiühikud: *tsentner (ts)*; lugemine, kasutamine. Seos $1\text{ ts} = 100\text{ kg}$.

Termomeeter, termomeetrite liigid ja kasutamine, näidu lugemine skaalalt kraadides.

Ajaühikud: *sekund (s)*. Seos: $1\text{ min} = 60\text{ sek}$.

Kellaaja määramine minutilise täpsusega, veerandtunnise täpsusega; kahesugune määramine (toetudes ööpäeva osadele).

TEHTED NIMEGA ARVUDEGA

Ühe- ja mitmenimeliste arvude eristamine, lugemine ning kirjutamine. Nimega arvude liitmine ja lahutamine teisendamiseta (kirjaliku liitmise ja lahutamise võtet kasutades).

Nimega arvude liitmine (teisendamisega). Aja arvutamine kella järgi tundides ja kalendri järgi päevades (vastavad seeriapildid ja tekstülesanded).

GEOMEETRIA

Murdjoon. Kõverjoon. Sirglõigu ja murdjoone mõõtmine ja joonestamine joonlaua abil etteantud mõõtude järgi. Sirglõigu pikendamine ja lühendamine. Nurkade (täisnurk, nürinurk, teravnurk) nimetamine ja eristamine. Nurkade (täisnurk, nürinurk, teravnurk) joonestamine joonlaua abil.

TEKSTÜLESANDED

Kahetehtelised tekstülesanded seoste *korda/võrra*, *rohkem/vähem* eristamiseks (seosed korda/võrra, rohkem/vähem on mõlemas tehtes). Kahetehtelise tekstülesande andmete väljatoomine (ühistööna, õpetaja küsimustele toetudes). Ostu-müügi ülesanded. Sõltuvus: $\text{maksumus} = \text{hind} \cdot \text{hulk}$.

Praktilised tööd:

Praktiliste tegevuste sooritamine hulkadega: esemeliste hulkade võtmine teatud arv kordades.

Osa tervikust (paberilehe pooleks murdmise, õuna pooleks lõikamine, geomeetriliste kujundite võrdseteks osadeks lõikamine, vihikus osadeks jagamine).

Kooli lähiümbruse majade numbrite äratundmine, nimetamine ja võrdlemine.

Termomeeter (termomeetrite liigid, kasutamine, skaalalt näidu lugemine kraadides).

Kellaaja määramine minutilise, viieminutilise, veerandtunnise täpsusega; kahesugune määramine (toetudes ööpäeva osadele).

Hinna, koguse ja maksumuse vahelise seose praktiline kinnistamine kauplusest toodete ja kirjatarvete ostmisel.

Erinevate nurkade vaatlus ja äratundmine tänavatel/kõnniteedel (täisnurk, nürinurk, teravnurk).

Pikkuse mõõtmine ja võrdlemine (koridori, jooksuraja, mänguväljaku pikkus); kauguse mõõtmine erinevate objektideni koolis ja kooli territooriumil mõõtmistulemuste põhjal.

Oodatavad õpitulemused 4. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) teab naturaalarve 100 piires;
- 2) teab Rooma numbreid I–V;
- 3) liidab ja lahutab 100 piires;
- 4) korrumab ja jagab, toetudes korrumustabelile;

- 5) lahendab kahe- ja kolmetehtelisi avaldisi;
- 6) leiab osa tervikust;
- 7) teab mõõtühikut millimeeter;
- 8) oskab lugeda termomeetri näitu kraadides;
- 9) tunneb kella (veerand, pool, kolmveerand ja täistund);
- 10) liidab ja lahutab ühe- ja mitmenimelisi arve;
- 11) joonestab lõike etteantud mõõdu järgi;
- 12) teab nurkade liike;
- 13) lahendab koostöös õpetajaga kahetehtelisi tekstülesandeid.

5. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) teab naturaalarve 1000 piires;
- 2) eristab järguühikuid, oskab määrata nende arvu;
- 3) teab Rooma numbreid I–X;
- 4) liidab ja lahutab arve 1000 piires;
- 5) korrutab ja jagab ühekohalise arvuga 100 piires;
- 6) korrutab ja jagab ühekohalise arvuga 1000 piires;
- 7) lahendab kahe- ja kolmetehtelisi avaldisi;
- 8) saab aru mõiste *harilik murd* olemusest;
- 9) leiab osa arvust 1000 piires;
- 10) teab mõõtühikuid *gramm, tonn, kilomeeter*;
- 11) määrab aega kella ja kalendri järgi;
- 12) liidab ja lahutab nimega arve 1000 piires;
- 13) korrutab ja jagab ühenimelisi arve 1000 piires;
- 14) eristab *ringi* ja *ringjoont*;
- 15) lahendab kahetehtelisi tekstülesandeid.

Õppesisu

KORDAMINE

Numeratsioon 100 piires. Arvude võrdlemine. Paaris- ja paaritud arvud. Järgarvud (1.-100.). Kirjalik liitmine ja lahutamine 100 piires (järgu ületamiseta). Tundmatu tehtekomponent (tundmatu liidetava, vähendaja, vähendatava leidmine).

ARVUD 1-1000

Arvud 1000 piires, moodustamine, lugemine, kirjutamine. Arvu naabrid, nimetamine kasvavas ja kahanevas järjekorras 1, 10, 100 kaupa. Järgarvud 1000ni. Arvude suurendamine või vähendamine mingi arvu võrra. Üheliste, kümneliste, sajaliste, tuhandelise eristamine arvus. Järguühikute määramine arvus (tuhandeline) alustades kas kõrgemast või madalamast järgust. Iga järgu suurim ja väikseim arv. Arvu esitamine järkarvude summana. Järkarvude summa järgi arvu esitamine. Arvude võrdlemine. Rooma numbrid I–X.

LIITMINE JA LAHUTAMINE 1000 PIIRES

Liitmine ja lahutamine 100 piires järgu ületamisega (kirjaliku arvutamise võtet kasutades). Liitmine ja lahutamine 1000 piires järguühikut ületamata (kirjaliku arvutamise võtet kasutades). Kirjalik liitmine ja lahutamine 1000 piires järguühiku ületamisega. Liitmine 1000-ni, lahutamine 1000-st. Liitmise ja lahutamise kontrollimine pöördtehtega abil. Puuduva

tehtekomponendi leidmine liitmis- ja lahutamistehetes. Tehete järjekord kahe- ja kolmetehtelistes avaldistes, ümarsulud kolmetehtelistes avaldistes.

KORRUTAMINE JA JAGAMINE 1000 PIIRES

Kahekohaliste arvude korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga 100 piires suulise arvutamise võtet kasutades. Kirjaliku korrutamise ja jagamise algoritm (järku ületamata). Jäägiga jagamine (praktiliselt ja kirjaliku arvutamise võtet kasutades). Korrutamise- ja jagamistehte õigsuse kontrollimine pöördtehtega. Kahekohalise arvu kirjalik korrutamine ühekohalise arvuga 1000 piires. Täiskümnete ja -sadade korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga. Kolmekohalise arvu korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga üleminekuta. Jäägiga jagamine (praktiliselt ja kirjaliku arvutamise võtet kasutades). Korrutamise ja jagamise kontrollimine pöördtehtega. Tehete järjekord kahe- ja kolmetehtelistes avaldistes, ümarsulud kolmetehtelistes avaldistes. Puuduva tehtekomponendi leidmine korrutamise- ja jagamistehetes.

HARILIKUD MURRUD

Mõisted murru lugeja ja nimetaja, murrujoone tähendus. Murdude leidmine skemaatiliselt, lugemine ja kirjutamine. Antud arvust ühe osa leidmine.

MÕÕTÜHIKUD

Pikkusühikud: *kilomeeter (km)*; kasutamine. Seos $1\text{ km} = 1000\text{ m}$, kasutamine.

Massiühikud: *gramm (g)*, *tsentner (ts)*, *tonn (t)*; kasutamine. Seosed $1\text{ kg} = 1000\text{ g}$ (praktiline leidmine vastavate kaalupommide abil); $1\text{ ts} = 100\text{ kg}$, $1\text{ t} = 1000\text{ kg}$.

Rahaühikud: *euro*, *sent*.

Mahuühikud: *pool liitrit* ($\frac{1}{2}$ liitrit), $\frac{1}{3}$ liitrit, kasutamine.

Ajaühikud: *aasta* – 365 (366) päeva.

Õpitud mõõtühikute teisendamine: suurema mõõtühiku teisendamine väiksemaks; väiksema mõõtühiku teisendamine suuremaks naaberühikuks.

TEHTED NIMEGA ARVUDEGA

Mitmenimeliste arvude liitmine ja lahutamine tulemuse teisendamisega. Ühenimeliste arvude korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga tulemuse teisendamisega.

GEOMEETRIA

Ringjoon. Ringjoon, ringi kujutiste leidmine ümbrusest, joonistamine šablooni abil. Ruut ja ristkülik.

TEKSTÜLESANDED

Ühetehtelised tekstülesanded arvust osa leidmiseks. Liitülesanded: kahetehtelised tekstülesanded seoste *korda/võrra*, *rohkem/vähem* eristamiseks. Andmete leidmine ja skemaatiline esitamine, ülesande kirjalik lahendamine ja lahenduskäigu selgitamine suuliselt. Erinevate probleemsituatsioonide modelleerimisoskuse kujundamine (kahetehtelise tekstülesande struktuurile toetudes). Lihtülesanded: sõltuvused: *hind = maksumus : hulk*; *hulk = maksumus : hind*.

Praktilised tööd:

Osa arvust (pabeririba pooleks murdmine, pliiatsite jaotamine laste vahel võrdselt).

Mõõtühikud (kaalumise, vedeliku mahutamise pudelisse, vahemaa määramine kõndimise või mõõtmise käigus jne).

Kalendri järgi aja määramine on seotud loodusõpetuses õpitud teadmistega aastaegade ja ilmast. Aja määramine kella järgi on seotud õpilaste enda tegevusega – nt kui kaua kulus aega 1 km pikkuse vahemaa läbimiseks, mis kell algab ja lõpeb kinoseanss.

Ringjoon, ringi kujutiste leidmine ümbrusest, joonistamine šablooni abil, nuputamisesannete lahendamine (nt Mitu ringjoont on pildil?).

Õppekäik Eesti Panga muuseumisse (kõikide nimiväärtustega rahatähtede tutvumine).

Õppekäik kauplusesse: pakendi sõltuvus toote liigist (*kg* või *g*).

Hinna, koguse ja maksumuse vahelise seose praktiline kinnistamine kaupluste toodete ja kirjatarvete ostmisel.

Oodatavad õpitulemused 5. klassi lõpuks

Õpilane:

1. teab naturaalarve 1000 piires;
2. eristab järguühikuid, oskab määrata nende arvu;
3. teab Rooma numbreid I–X;
4. liidab ja lahutab arve 1000 piires;
5. korrutab ja jagab ühekohalise arvuga 100 piires;
6. korrutab ja jagab ühekohalise arvuga 1000 piires;
7. lahendab kahe- ja kolmetehtelisi avaldisi;
8. saab aru mõiste *harilik murd* olemusest;
9. leiab osa arvust 1000 piires;
10. teab mõõtühikuid *gramm, tonn, kilomeeter*;
11. määrab aega kella ja kalendri järgi;
12. liidab ja lahutab nimega arve 1000 piires;
13. korrutab ja jagab ühenimelisi arve 1000 piires;
14. eristab *ringi* ja *ringjoont*;
15. lahendab kahetehtelisi tekstülesandeid.

6. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) teab naturaalarve 10 000 piires;
- 2) ümardab arvu etteantud järguni 10 000 piires;
- 3) teab Rooma numbreid I–XX;
- 4) liidab ja lahutab arve 10 000 piires;
- 5) korrutab ja jagab arve 10 000 piires;
- 6) lahendab mitmetehtelisi avaldisi;
- 7) mõistab lihtmurru, liigmurru ja segaarvu olemust;
- 8) liidab ja lahutab lihtmurde;
- 9) leiab ühe ja mitu osa arvust;
- 10) mõistab kümnendmurru olemust;
- 11) liidab ja lahutab kümnendmurde;
- 12) teab mõõtühikuid detsimeeter, detsiliiter ja milliliiter;
- 13) arvutab ajavahemikke;
- 14) liidab ja lahutab nimega arve 10 000 piires;
- 15) korrutab ja jagab nimega arve 10 000 piires;
- 16) eristab lõikuvaid, ristuvaid ja paralleelseid sirgeid;
- 17) eristab kolmnurkade liike;
- 18) arvutab hulknurga übermõõtu;
- 19) lahendab kolmetehtelisi tekstülesandeid, toetudes lahendusplaanile.

Õppesisu

ARVUD 1-10 000

Arvud 10 000 piires, moodustamine, lugemine, kirjutamine. Arvu naabrid, nimetamine kasvavas ja kahanevas järjekorras 1, 10, 100, 1000 kaupa. Järgarvud 10 000ni. Arvude suurendamine või vähendamine mingi arvu võrra või mingi arv korda. Arvude ehitus kümnendsüsteemis. Järguühikute arvu ning üheliste, kümneliste, sajaliste ja tuhandeliste arvu määramine antud arvus. Arvude kirjutamine järkude tabelisse ja tabelist välja. Arvude võrdlemine. Arvude ümardamine kümnelisteni, sajalisteni. Rooma numbrid I–XX.

LIITMINE JA LAHUTAMINE 10 000 PIIRES

Kirjalik liitmine ja lahutamine 10 000 piires üleminekuta ja üleminekuga. Liitmis- ja lahutamistehete kontrollimine pöördtehtega. Puuduva tehtekomponendi leidmine. Tehete järjekorra määramine. Ümarsulgude kasutamine kuni neljatehtelistes avaldistes.

KORRUTAMINE JA JAGAMINE 10 000 PIIRES

Suuline korrutamine ja jagamine 10 000 piires. Kolmekohalise arvu korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga üleminekuta ja üleminekuga (jagamine jäägita ja jäägiga). Ühe- ja kahekohalise arvu korrutamine ja jagamine 10, 100, 1000-ga. Neljakohalise arvu korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga üleminekuta ja üleminekuga (jagamine jäägita ja jäägiga). Korrutamise- ja jagamistehete kontrollimine pöördtehtega. Tehete järjekorra määramine. Ümarsulgude kasutamine kuni neljatehtelistes avaldistes. Puuduva tehtekomponendi leidmine.

HARILIKUD MURRUD

Lihtmurrude, liigmurrude ja segaarvu eristamine, lugemine ja kirjutamine. Ühenimeliste lihtmurdude ja segaarvude võrdlemine. Ühenimeliste lihtmurdude liitmine ja lahutamine. Murrude põhiosad. Ühe ja mitme osa leidmine arvust (kahe tehete abil).

KÜMNENDMURRUD

Kümnendmurrude eristamine harilikust murrust ja naturaalarvust. Kümnendmurdude moodustamine, lugemine ja kirjutamine koma abil. Kümnendike, sajandike ja tuhandike määramine kümnendmurrus. Kümnendmurdude võrdlemine. Kümnendmurdude liitmine ja lahutamine (järgu ületamiseta).

MÕÕTÜHIKUD

Pikkusühik: *detsimeeter (dm)*: nimetamine, märkimine, kasutamine; seosed $1\text{ dm} = 10\text{ cm}$; $1\text{ m} = 10\text{ dm}$.

Mahuühikud: *detsiliiter (dl)*, *milliliiter (ml)*: nimetamine, märkimine, kasutamine, mõõdunõude tutvustamine.

Vanuse, sünniaasta; ajavahemiku; sündmuse kestvuse ja toimumise aja arvutamine. Õpitud ajaühikute teisendamine. Ajaühik *sajand (saj)*; seos $1\text{ saj} = 100\text{ a}$ (toetudes ajaloolisele materjalile).

TEHTED NIMEGA ARVUDEGA

Erinimeliste arvude liitmine ja lahutamine. Nimega arvude liitmine ja lahutamine teisendamisega (kirjaliku arvutamise võtet kasutades). Eelnevalt teisendatud mitmenimelise arvu korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga.

GEOMEETRIA

Lõikuvate, ristuvate ja paralleelsete sirgete eristamine ja joonestamine. Lõikude pikkuste liitmine ja lahutamine. Lõigu pikendamine ja lühendamine etteantud mõõdu järgi. Terav-, täis- ja nürinurga eristamine. Kolmnurga liikide eristamine nurkade järgi. Hulknurga ümbermõõdu olemuse mõistmine. Kolmnurga, ruudu ja ristküliku ümbermõõdu arvutamine (valemi järgi). Mõõtkava tähendus.

TEKSTÜLESANDED

Tekstülesannete lahendamine tervikust ühe ja mitme osa leidmiseks. Andmete välja toomine ja skeemina vormistamine õpetaja abiga. Lahendusplaani koostamine õpetaja abiga. Kolmetehtelise tekstülesande lahendamine lahendusplaanile toetudes õpetaja abiga. Lihtülesannete ühendamine kolmetehteliseks ülesandeks. Probleemsituatsioonide

lahendamine õpetaja abiga. Ülesande lahendamisel saadud tulemuse reaalsuse hindamine õpetaja abiga.

Praktilised tööd:

Mahuühikud: detsiliiter (dl), milliliiter (ml): nimetamine, märkimine, kasutamine, mõõdunõude tutvustamine.

Erinevate mõõtevahendite kasutamine toidu valmistamisel.

Vanuse, sünniaasta; ajavahemiku; sündmuse kestvuse ja toimumise aja arvutamine.

Sündmuse toimumise aja otsimine info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendeid kasutades.

Mingite esemete küljepikkuste mõõtmine (nt päeviku) ja ümbermõõdu arvutamine.

Lähiümbruse ühistranspordi sõiduplaanide kasutamine.

Õppekäik Ajaloomuuseumi: töö ajalindiga, ajavahemiku arvutamine mingist sündmusest kuni tänapäevani; aasta arvutamine mingi sündmuse toimumisest möödunud aastate arvu järgi.

Oodatavad õpitulemused 6. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) teab naturaalarve 10 000 piires;
- 2) ümardab arvu etteantud järguni 10 000 piires;
- 3) teab Rooma numbreid I–XX;
- 4) liidab ja lahutab arve 10 000 piires;
- 5) korrutab ja jagab arve 10 000 piires;
- 6) lahendab mitmetehtelisi avaldisi;
- 7) mõistab lihtmurru, liigmurru ja segaarvu olemust;
- 8) liidab ja lahutab lihtmurde;
- 9) leiab ühe ja mitu osa arvust;
- 10) mõistab kümnendmurru olemust;
- 11) liidab ja lahutab kümnendmurde;
- 12) teab mõõtühikuid detsimeeter, detsiliiter ja milliliiter;
- 13) arvutab ajavahemikke;
- 14) liidab ja lahutab nimega arve 10 000 piires;
- 15) korrutab ja jagab nimega arve 10 000 piires;
- 16) eristab lõikuvaid, ristuvaid ja paralleelseid sirgeid;
- 17) eristab kolmnurkade liike;
- 18) arvutab hulknurga ümbermõõtu;
- 19) lahendab kolmetehtelisi tekstülesandeid, toetudes lahendusplaanile.

7. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) teab naturaalarve 100 000 piires;
- 2) ümardab arvu etteantud järguni 100 000 piires;
- 3) teab Rooma numbreid I–XXX;
- 4) liidab ja lahutab 100 000 piires;
- 5) korrutab ja jagab 100 000 piires;
- 6) lahendab mitmetehtelisi avaldisi;

- 7) teisendab harilikke murde;
- 8) taandab harilikke murde;
- 9) korrutab ja jagab harilikke murde;
- 10) leiab terviku tema osa järgi;
- 11) liidab ja lahutab kümnendmurde;
- 12) korrutab ja jagab kümnendmurde;
- 13) kasutab arvutamisel pikkus-, raskus-, mahu-, aja- ja rahaühikute seoseid;
- 14) arvutab aritmeetilise keskmise;
- 15) arvutab hulknurga übermõõdu;
- 16) joonestab sümmeetrilisi kujundeid;
- 17) lahendab kolmetehtelisi tekstülesandeid toetudes lahendusplaanile.

Õppesisu

ARVUD 1-100 000

Arvud 100 000 piires, moodustamine, lugemine, kirjutamine. Arvude nimetamine 10, 100, 1000 ja 10 000 kaupa. Üheliste, kümnendiste, sajaliste, tuhandeliste ja kümnetuhandeliste arvu määramine antud arvus. Arvu esitamine järguühikute summana ja järguühikute summa järgi. Arvude võrdlemine. Arvude ümardamine tuhandelisteni. Rooma numbrid I– XXX.

LIITMINE JA LAHUTAMINE 100 000 PIIRES

Täisarvude liitmine ja lahutamine kõikides raskusastmetes. Kirjalik liitmine ja lahutamine 100 000 piires järgu ületamiseta. Kirjalik liitmine 100 000 piires järgu ületamisega. Liitmis- ja lahutamistehete kontrollimine pöördtehtega. Tehete järjekorra määramine kolme- ja neljatehtelistes avaldistes. Ümarsulgude kasutamine avaldistes. Puuduva tehte-komponendi leidmine liitmisel ja lahutamisel.

KORRUTAMINE JA JAGAMINE 100 000 PIIRES

Arvu suurendamine ja vähendamine 10, 100, 1000 korda. Suuline korrutamine ja jagamine üleminekuta. Kolme- ja neljakohalise arvu korrutamine ja jagamine kirjalikult ühekohalise arvuga üleminekuta ja üleminekuga. Korrutamine ja jagamine täiskümnete, -sadade ja -tuhandetega. Korrutamise ja jagamise kontrollimine pöördtehtega. Tehete järjekorra määramine kolme- ja neljatehtelistes avaldistes. Ümarsulgude kasutamine avaldistes. Puuduva tehtekomponendi leidmine. Aritmeetilise keskmise olemuse mõistmine. Aritmeetilise keskmise arvutamine.

HARILIKUD MURRUD

Harilik murd (hariliku murru mõiste, tekkimine; harilike murdude võrdlemine, liitmine ja lahutamine; lugeja, nimetaja). Segaarv (mõiste). Liigmurru teisendamine segaarvuks ja segaarvu teisendamine liigmurruks. Taandamise olemuse mõistmine. Harilike murdude taandamine. Ühenimeliste harilike murdude liitmine ja lahutamine. Hariliku murru korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga. Kahe tehte abil tervikust osa leidmine. Kahe tehte abil osa järgi terviku leidmine.

KÜMNENDMURRUD

Kümnendmurdude moodustamine, lugemine ja kirjutamine koma abil. Kümnendmurdude liitmine ja lahutamine kõikides raskusastmetes. Kümnendmurdude suurendamine ja vähendamine 10, 100, 1000 korda. Kümnendmurru korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga kõikides raskusastmetes.

MÕÖTÜHIKUD

Pikkusühikud *kilomeeter (km), meeter (m), detsimeeter (dm), sentimeeter (cm), millimeeter (mm)*. Raskusühikud *tonn (t), tsentner (ts), kilogramm (kg), gramm (g)*.

Mahuühikud *liiter (l), detsiliiter (dl), milliliiter (ml)*.

Ajaühikud *sajand, aasta, kuu, nädal, ööpäev, tund, minut, sekund*.

Rahaühikud *euro, sent*. Nimega arvude teisendamine.

TEHTED NIMEGA ARVUDEGA

Nimega arvude liitmine ja lahutamine kõikides raskusastmetes. Nimega arvude korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga. Aega väljendavate arvude liitmine ja lahutamine. Aega väljendavate arvude korrutamine ja jagamine.

GEOMEETRIA

Hulknurga (kolm-, neli-, viis-, kuusnurk) külgede pikkuste mõõtmine. Hulknurga übermõõdu arvutamine mõõtmisel saadud või ette antud andmetega. Sümmeetría olemuse mõistmine. Telgsümmeetriliste kujundite joonestamine.

TEKSTÜLESANDED

Liitülesanded (kahe- ja kolmetehtelised): aritmeetilise keskmise arvutamine. Lihtülesanded: kümnendmurruna väljendatud osa leidmine arvust; sündmuste alguse, lõpu ja kestuse määramine. Terviku leidmine tema osa järgi. Kiirus, aeg ja teepikkus (kiiruse, aja ja teepikkuse omavaheline seos). Ühesuunalise sirgjoonelise liikumise leidmine. Kahetehteliste tekstülesannete kirjalik vormistamine toetudes lahendusplaanile, selgituse kirjutamine avaldise väärtuse juurde. Andmete välja toomine ja skeemina vormistamine vajadusel õpetaja abiga. Lahendusplaani koostamine vajadusel õpetaja abiga. Kolmetehtelise tekstülesande lahendamine, toetudes lahendusplaanile vajadusel õpetaja abiga. Ülesannete lahendamisel saadud tulemuste reaalsuse hindamine õpetaja abiga.

Praktilised tööd:

Õpitud geomeetriliste kujundite märkamine ja kirjeldamine ning sümmeetriliste kujundite leidmine ümbritsevas ruumis.

Tervislikke toitade iseseisev valmistamine, järgides retseptis etteantud koguseid ja valmistamiseks kuluvat aega.

Mõõtmiste tegemine kooli siseruumides ja territooriumil ning übermõõdu arvutamine mõõtmisel saadud tulemuste põhjal.

Orienteerumine ühistranspordis.

Aja arvutamine sihtkohta õigeaegseks jõudmiseks.

Õppekäik Linnamuuseumisse: ajavahemiku arvutamine mingist sündmusest kuni tänapäevani; aasta arvutamine mingi sündmuse toimumisest möödunud aastate arvu järgi.

Oodatavad õpitulemused 7. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) teab naturaalarve 100 000 piires;
- 2) ümardab arvu etteantud järguni 100 000 piires;
- 3) teab Rooma numbraid I–XXX;
- 4) liidab ja lahutab 100 000 piires;
- 5) korrutab ja jagab 100 000 piires;
- 6) lahendab mitmetehtelisi avaldisi;
- 7) teisendab harilikke murde;
- 8) taandab harilikke murde;
- 9) korrutab ja jagab harilikke murde;
- 10) leiab terviku tema osa järgi;
- 11) liidab ja lahutab kümnendmurde;
- 12) korrutab ja jagab kümnendmurde;
- 13) kasutab arvutamisel pikkus-, raskus-, mahu-, aja- ja rahaühikute seoseid;
- 14) arvutab aritmeetilise keskmise;
- 15) arvutab hulknurga übermõõdu;

- 16) joonestab sümmeetrilisi kujundeid;
- 17) lahendab kolmetehtelisi tekstülesandeid, toetudes lahendusplaanile.

8. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) teab naturaalarve 1 000 000 piires;
- 2) ümardab arve etteantud järguni 1 000 000 piires;
- 3) teab Rooma numbreid I–XXXV;
- 4) liidab ja lahutab 1 000 000 piires;
- 5) korrutab ja jagab 1 000 000 piires;
- 6) lahendab mitmetehtelisi avaldisi;
- 7) liidab ja lahutab harilikke murde;
- 8) korrutab ja jagab harilikke murde;
- 9) liidab ja lahutab kümnendmurde;
- 10) korrutab ja jagab kümnendmurde;
- 11) arvutab pindala
- 12) eristab ruumilisi kujundeid;
- 13) joonestab sümmeetrilisi kujundeid;
- 14) lahendab kolmetehtelisi tekstülesandeid, toetudes lahendusplaanile.

Õppesisu

ARVUD 1- 1 000 000

Arvud 1 000 000 piires, moodustamine, lugemine, kirjutamine. Arvude nimetamine 10, 100, 1000, 10 000 ja 100 000 kaupa. Üheliste, kümneliste, sajaliste, tuhandeliste ja kümnetuhandeliste arvu määramine antud arvus. Arvu esitamine järguühikute summana ja järguühikute summa järgi. Arvude võrdlemine. Arvude ümardamine kümnelisteni, sajalisteni, tuhandelisteni, kümnetuhandelisteni või sajatuhandelisteni. Rooma numbrid I–XXXV.

LIITMINE JA LAHUTAMINE 1 000 000 PIIRES

Kirjalik liitmine ja lahutamine 1 000 000 piires (üleminekuta ja üleminekuga). Liitmis- ja lahutamistehete õigsuse kontrollimine pöördtehetega. Puuduva tehte-komponendi leidmine liitmisel ja lahutamisel. Tehete järjekord nelja- ja viietehtelistes ülesannetes. Ümarsulgude kasutamine avaldistes. Aritmeetilise keskmise arvutamine.

KORRUTAMINE JA JAGAMINE 1 000 000 PIIRES

Arvu suurendamine ja vähendamine 10, 100, 1000 korda. Täisarvude korrutamine ja jagamine ühe- ja kahekohalise arvuga kõikides raskusastmetes. Täisarvude korrutamine ja jagamine täiskümnete, -sadade ja -tuhandetega. Korrutamise ja jagamise kontrollimine pöördtehetega. Puuduva tehtekomponendi leidmine. Tehete järjekord nelja- ja viietehtelistes ülesannetes. Ümarsulgude kasutamine avaldistes.

HARILIKUD MURRUD

Liht- ja liigmurd. Liigmurru ja segaarvu teisendamine. Hariliku murru põhiomadus. Taandamine. Ühenimeliste murdude liitmine ja lahutamine. Segaarvude liitmine ja lahutamine. Ühenimeliste murdude korrutamine ja jagamine naturaalarvuga. Segaarvu korrutamine ja jagamine täisarvuga. Kahe tehte abil tervikust osa leidmine. Kahe tehte abil terviku leidmine tema osa järgi.

KÜMNENDMURRUD

Kümnendmurdude liitmine ja lahutamine kõigis raskusastmetes. Mitmenimelise arvu väljendamine kümnendmurruna ja vastupidi. Kümnendmurdude suurendamine ja vähendamine 10, 100, 1000 korda. Nimega arvu asendamine kümnendmurruga ja vastupidi. Kümnendmurdude korrutamine ja jagamine ühe- ja kahekohalise naturaalarvuga. Puuduva tehtekomponendi leidmine korrutamisel ja jagamisel.

MÕÕTÜHIKUD

Pikkusühikud *kilomeeter (km)*, *meeter (m)*, *detsimeeter (dm)*, *sentimeeter (cm)*, *millimeeter (mm)*.

Raskusühikud *tonn (t)*, *tsentner (ts)*, *kilogramm (kg)*, *gramm (g)*.

Mahuühikud *liiter (l)*, *detsiliiter (dl)*, *milliliiter (ml)*.

Ajaühikud *sajand*, *aasta*, *kuu*, *nädal*, *ööpäev*, *tund*, *minut*, *sekund*.

Rahaühikud *euro*, *sent*. Nimega arvude teisendamine.

Pindalaühikute *ruutmillimeeter (mm²)*, *ruutsentimeeter (cm²)*, *ruutdetsimeeter (dm²)*, *ruutmeeter (m²)*, *ruutkilomeeter (km²)*, *aar (a)*, *hektar (ha)* tähendus ja kasutamisevõimalused.

TEHTED NIMEGA ARVUDEGA

Nimega arvude liitmine ja lahutamine kõikides raskusastmetes. Nimega arvude korrutamine ja jagamine ühe- ja kahekohalise arvuga. Nimega arvude teisendamine.

GEOMEETRIA

Pindala olemuse mõistmine. Pindala ja ümbermõõdu eristamine. Ruudu ja ristküliku pindala arvutamine mõõtmisel saadud või ette antud andmetega valemi abil. Ruumiliste kujundite eristamine tasapinnalistest. Ümbritsevast keskkonnast ruumiliste kujundite (*kuup*, *risttahukas*, *silinder*, *püramiid*, *kera*) leidmine ja nimetamine. Kuubi ja risttahuka pinnalaotuste võrdlemine, nende osade nimetamine. Sümmeetriatelje suhtes sümmeetriliste kujundite joonestamine: lõik, kolmnurk, nelinurk.

TEKSTÜLESANDED

Andmete välja toomine ja skeemina vormistamine. Joonise tegemine matemaatilise situatsiooni kujutamiseks. Lahendusplaani koostamine, vajadusel õpetaja abiga.

Kolmetehtelise tekstülesande lahendamine, toetudes lahendusplaanile, vajadusel õpetaja abiga. Skeemi põhjal tekstülesande koostamine, vajadusel õpetaja abiga. Lihtülesanded: tegevuse kestvuse, lõppemise või algusaja arvutamine. Kujundite pindala leidmine.

Tekstülesannete lahendamine sõltuvuste $aeg = teepikkus : kiirus$; $kiirus = teepikkus : aeg$; $teepikkus = kiirus \cdot aeg$ kohta, vajadusel õpetaja abiga. Ülesande lahendamisel saadud tulemuse reaalsuse hindamine, õpetaja abiga.

Praktilised tööd:

Mõõtmise tegemine klassiruumides ja kooli territooriumil ning ümbermõõdu ja pindala leidmine antud tulemuste põhjal.

Mõõteriistadega (sh digitaalsetega) tutvumine (nt köögikaal, kaal, mõõdulint, kalender, stopper).

Sammu pikkuse mõõtmine (nt kolme mõõtmise keskmine tulemus).

Koolilaua pikkuse ja laiuse hindamine, hindamistulemuse võrdlemine mõõdulindi või joonlauaga mõõdetud tulemusega.

Risttahukakujulise keha pikkuse, laiuse ja kõrguse (paksuse) mõõtmine.

Kuubi ja risttahuka konstrueerimine nt legoklotsidest.

Ümbritsevast keskkonnast ruumiliste kujundite (*kuup*, *risttahukas*, *silinder*, *püramiid*, *kera*) leidmine ja nimetamine.

Virtuaalses keskkonnas (geotahvel, geogebra) tasapinnaliste, ruumiliste, sümmeetriliste kujundite konstrueerimine.

Oma/kaaslase kõndimise kiiruse määramine (mõõta teepikkus ja selle läbimiseks kulunud aeg).

Vahemaade ja keha massi hindamine, mõõtmine ja tulemuse võrdlemine mõõtmistulemusega.

Ühistranspordi sõitmine: kiiruse arvutamine, lähtudes ajast; vahemaa kaugus, lähtudes ajast ja kiirusest.

Orienteerumine ühistranspordi liikumises.

Sihtkohta õigeaegseks jõudmiseks vajaliku aja arvutamine.

Õppekäik ehituspoodi: ehitustööks vajalike materjalide koguse ja hinna arvutamine.

Oodatavad õpitulemused 8. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) teab naturaalarve 1 000 000 piires;
- 2) ümardab arve etteantud järguni 1 000 000 piires;
- 3) teab Rooma numbreid I–XXXV;
- 4) liidab ja lahutab 1 000 000 piires;
- 5) korrutab ja jagab 1 000 000 piires;
- 6) lahendab mitmetehtelisi avaldisi;
- 7) liidab ja lahutab harilikke murde;
- 8) korrutab ja jagab harilikke murde;
- 9) liidab ja lahutab kümnendmurde;
- 10) korrutab ja jagab kümnendmurde;
- 11) arvutab pindala;
- 12) eristab ruumilisi kujundeid;
- 13) joonestab sümmeetrilisi kujundeid;
- 14) lahendab kolmetehtelisi tekstülesandeid toetudes lahendusplaanile.

9. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) teab naturaalarve 1 000 000 piires;
- 2) teab Rooma numbreid I–XXXV;
- 3) liidab ja lahutab, korrutab ja jagab 1 000 000 piires;
- 4) teisendab murde;
- 5) sooritab nelja aritmeetilist tehet kümnendmurdudega;
- 6) teab protsendi praktilist tähendust;
- 7) sooritab protsentarvutusi;
- 8) arvutab ruumala;
- 9) leiab infot diagrammilt;
- 10) lahendab probleemsituatsioonide põhjal mitmetehtelisi tekstülesandeid.

Õppesisu

ARVUD 1-1 000 000

Arvud 1 000 000 piires, moodustamine, lugemine, kirjutamine. Arvude nimetamine kasvavas ja kahanevas järjekorras 1, 10, 100, 1000, 10 000 ja 100 000 kaupa. Üheliste, kümneliste,

sajaliste, tuhandeliste, kümnetuhandeliste ja sajatuhandeliste arvu määramine antud arvus. Arvu esitamine järguühikute summana ning järguühikute summa järgi. Arvude võrdlemine. Arvude ümardamine kümnelisteni, sajalisteni, tuhandelisteni, kümnetuhandelisteni või sajatuhandelisteni. Rooma numbrid I-XXXV. Rooma numbrite järjestamine nii kasvavas kui kahanevas järjekorras; eelneva ja järgneva Rooma numbri kirjutamine; araabia numbrile vastava Rooma numbri kirjutamine ja vastupidi; kuupäevade kirjutamine Rooma numbritega.

ARITMEETILISED TEHTED 1 000 000 PIIRES

Kirjalik liitmine ja lahutamine 1 000 000 piires järgu ületamiseta ja ületamisega. Tundmatu tehtekomponendi leidmine (tundmatu liidetava, vähendatava ja vähendaja leidmine). Täisarvude korrutamine ja jagamine kahekohalise arvuga üleminekuta ja üleminekuga. Korrutamine ja jagamine nulliga lõppeva kolmekohalise arvuga. Aritmeetiliste tehete õigsuse kontrollimine. Tundmatu teguri, jagaja ja jagatava leidmine. Aritmeetilise keskmise leidmine. Tehete järjekord (nelja- ja viietehtelistes ülesannetes, sh ümarsulgude kasutamine). Kalkulaatori kasutamine (taskukalkulaator, nutiseade, arvutikalkulaator).

ARITMEETILISED TEHTED MURDUDEGA

Hariliku murru teisendamine kümnendmurruks ja vastupidi. Lõplik ja lõpmatu kümnendmurd. Ühenimeliste harilike murdude liitmine ja lahutamine. Hariliku murru korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga. Kümnendmurdude liitmine ja lahutamine. Kümnendmuru korrutamine ja jagamine 10, 100, 1000-ga. Kümnendmuru korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga. Kümnendmuru korrutamine ja jagamine kahekohalise arvuga. Neli aritmeetilist tehet kümnendmurdudega (nelja- ja viietehtelistes ülesannetes sh ümarsulud). Aritmeetiline keskmine (kümnendmurrud).

PROTSENT

Protsendi olemus. Sajandikosade märkimise kolm moodust: kümnendmurruna, hariliku murruna, protsendina. Protsentide võrdlemine. Protsendi väljendamine kümnendmurruna ning kümnendmurdude väljendamine protsendina. 1% leidmine arvust. Protsendi leidmine arvust. Protsendi leidmise asendamine osa leidmisega. Arvu leidmine protsendi järgi.

MÕÕTÜHIKUD

Pikkusühikud: *kilomeeter (km), meeter (m), detsimeeter (dm), sentimeeter (sm), millimeeter (mm)*. Pindalaühikud: pindalaühikute *ruutmillimeeter (mm²), ruutsentimeeter (cm²), ruutdetsimeeter (dm²), ruutmeeter (m²), ruutkilomeeter (km²), aar (a), hektar (ha)*.

Raskusühikud *tonn (t), tsentner (ts), kilogramm (kg), gramm (g)*.

Mahuühikud *liiter (l), detsiliiter (dl), milliliiter (ml)*.

Ajaühikud: sajand, aasta, kuu, nädal, ööpäev, tund, minut, sekund.

Rahaühikud: *euro, sent*.

Ruumalaühikud: *kuupsentimeeter (cm³), kuupdetsimeeter (dm³), kuupmeeter (m³)*.

Ruumalaühikute teisendamine naaberühikuteks.

TEHTED NIMEGA ARVUDEGA

Nimega arvude liitmine ja lahutamine 1 000 000 piires järgu ületamiseta ja ületamisega (eelneva ja/või vastuse teisendamisega). Nimega arvude korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga. Nimega arvude korrutamine ja jagamine kahekohalise arvuga üleminekuta ja üleminekuga.

GEOMEETRIA

Ring, sektor (ringi ja ringjoone eristamine, sektori mõiste). Kuup ja risttahukas (kuubi ja risttahuka pinnalaotused, eristamine, iseloomulikud jooned). Ruumala olemus.

Ruumalaühikute tähendus ning kasutamisevõimalused. Kuubi ja risttahuka ruumala arvutamine

(elulise materjali varal) valemite abil. Joon-, tulp ja ringdiagrammid (tundmine, eristamine ja lugemine).

TEKSTÜLESANDED

Lihtülesanded: ühetehtelised tekstülesanded ruumala, pindala, ümbermõõdu, aritmeetilise keskmise ja protsendi leidmiseks. Liitülesanded: kolme- ja neljatehteliste tekstülesannete koostamine ja lahendamine.

Praktilised tööd:

Mõõtmiste tegemine klassiruumides ja kooli territooriumil ning ümbermõõdu ja pindala leidmine antud tulemuste põhjal.

Virtuaalses keskkonnas (geotahvel, geogebra) tasapinnaliste, ruumiliste, sümmeetriliste kujundite konstrueerimine.

Ühistranspordi sõitmine: kiiruse arvutamine, lähtudes ajast; vahemaa kaugus, lähtudes ajast ja kiirusest.

Ühistranspordi sõiduplaanides orienteerumine.

Sihtkohta õigeaegseks jõudmiseks vajaliku aja arvutamine.

Tarbitud elektri (kWh) ning elektrienergia ühiku hinna (euro) järgi arvutada ühes kuus elektrile kulunud summa (eurodes).

Õppekäik kauplusesse: allahindluste käigus uue toote hinna välja arvutamine pärast toote protsendilist allahindlust.

Oodatavad õpitulemused 9. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) teab naturaalarve 1 000 000 piires;
- 2) teab Rooma numbreid I–XXXV;
- 3) liidab ja lahutab, korrutab ja jagab 1 000 000 piires;
- 4) teisendab murde;
- 5) sooritab nelja aritmeetilist tehet kümnendmurdudega;
- 6) teab protsendi praktilist tähendust;
- 7) sooritab protsentarvutusi;
- 8) arvutab ruumala;
- 9) leiab infot diagrammilt;
- 10) lahendab probleemsituatsioonide põhjal mitmetehtelisi tekstülesandeid.

LOODUSÕPETUS

Õppeaine kirjeldus ja eesmärgid

Loodusõpetuse ainek. Lihtsustatud õppe loodusõpetuse sisu on valdavalt suunatud praktiliste oskuste ja teadmiste omandamisele. Lihtsustatud õppe 1.-2. klassis moodustab loodusõpetuse ainek last ümbritsev keskkond, oluline on kujundada oskusi vaadelda ja mõista igapäevaelu nähtusi, tunnetada ja kogeda ümbritsevat praktiliselt, erinevate meelte kaudu. Klassist klassi materjal avarneb, teemasid käsitletakse kontsentrisuse põhimõtte. Õppetegevuse põhieesmärgiks on tekitada ja säilitada õpilaste huvi ümbritseva keskkonna jälgimise, uurimise ning mõistmise vastu. Koos looduslaste teadmiste õpetamisega kujundatakse õpilastes oskusi ja hoiakuid, mis aitavad neil saada teadlikuks ja vastutustundlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb oma elukeskkonda.

Looduslaste põhioskuste kujundamine. Õppetegevuse kavandamisel ja läbiviimisel on vajalik arvestada lihtsustatud õppekavas märgitud õppe ja kasvatus rõhuasetustega ning taotletavate pädevustega, samuti erinevate õppeainete tegevuste ja õpitulemustega. Lisaks neile põhimõtetele on õppetegevuses olulisel kohal looduslaste põhioskuste ning uurimuslike oskuste kujundamine. Loodusõpetust on lihtsustatud õppe 1.-2. klassis soovitatav õppida loomulikus keskkonnas (õppekäik, õuetund), praktilise tegevuse (näitkatsed, praktilised tööd jms) ja didaktilise mängu kaudu. Kui õpitavat objekti (nähtust) pole võimalik tutvustada tema loomulikus keskkonnas, siis tuleb õpetus materialiseerida ja näitlikustada. Alates 3. klassist, seoses õpilaste vaatlus- ja lugemisoskuste arenemisega, hakkab järk-järgult suurenema õppe- ja teabeallikate tekstide, jooniste, kaartide jms materjali kasutamise osakaal. Endiselt jäävad õppetegevuses olulisele kohale näitvahendid, katsed ja praktilised tööd. Uurimuslike oskuste kujundamise osakaal tõuseb alates 6. klassist (varasemates klassides kasutatakse uurimusliku tegevuse lihtsustatud elemente).

Õpetuse eesmärgid

Loodusõpetuse õpetamisega taotletakse, et õpilane:

- 1) tunneb ära kodukoha ja Eesti loodusobjekte;
- 2) oskab looduses käituda, huvitub looduse tundmisest;
- 3) mõistab inimtegevuse mõju keskkonnale, väärtustab keskkonnasäästlikku eluviisi ning säästvat tarbimist; teab looduskaitse põhimõtteid;
- 4) teab ohutusreegleid ja käitub ennast ja teisi säästvalt vastavalt keskkonna tingimustele;
- 5) hangib loodusteaduslikku teavet, kasutades tekste, plaane, kaarte, mudeleid ning viies läbi vaatlusi ja katseid: sõnastab saadud teavet, teeb märkmeid ja edastab neid graafiliselt suuliselt ja kirjalikult.

Õppetegevuse kirjeldus ja rõhuasetused arenguperioodide kaupa				
	1.–2. klass	3.–5. klass	6.–7. klass	8.–9. klass
Õppetegevuse kirjeldus	1.–2. klassi õppetegevuses keskendutakse looduse vahetule kogemisele ja praktilisele	3.–5. klassis on õppetegevuses jätkuvalt ülekaalus looduse vahetu kogemine, praktiline	6.–7. klassis võimaldab õpilaste tunnetustegevuse ja kõne areng laiendada jõukohasel viisil õpitavate objektide, nähtuste ja	8.–9. klassis laienevad jõukohase õpitegevuse käigus õpilaste looduslased teadmised,

tegevusele. Õpetaja osalusel ja suunamisel õpivad õpilased tundma lähiümbrust ning igapäevaelu nähtusi, õpivad märkama, vaatlema, võrdlema ja kirjeldama ümbritsevate objektide ja nähtuste tajutavaid tunnuseid. Õppetegevuses on olulisel kohal liigitamis- ja järjestamisoskust kujundavad tegevused. Ülekaalus on praktiline tegutsemine ja õppemäng. Loodusteaduste omandamist ja kinnistamist saadab käeline tegevus loodus- või tööõpetuse tunnis: vaatlusaluse objekti voolimine, joonistamine (šablooni järgi), värvimine, lõikamine, rebimine ja kleepimine, seoseid ja suhteid kajastava pildiseeria järjestamine	tegevus ja õppemäng. Vajalike kujutluspiltide loomist toetab esemeline ja kujutav näitlikkus, lisandub ka tinglik näitlikkus (lihtsad joonised, tabelid, Eesti kaart). Õpilaste tunnetustegevuse areng võimaldab varasemalt kujundatud taju- ja mälukujutlusi täpsemaks muuta ning suurema hulga tunnuste abil laiendada. Õpetaja suunamisel areneb objektide, nähtuste, tegevuste jm kirjeldamis-, võrdlemis-, rühmitamis- ja üldistamisoskus. Õpetaja abiga kujunevad jõukohase õppematerjali ulatuses põhjus-tagajärg seoste mõistmise ja järeluste tegemise oskused. Järgjulgult suureneb õpitegevuses kirjaliku kõne	protsesside ning nende tunnuste hulka, seda nii õpilase kodukoha kui ka Eesti kontekstis. Kujutluspiltide loomiseks ja täpsustamiseks kasutatakse õpet loomulikus keskkonnas, praktilisi töid ja katseid, kujutavat ja tinglikku näitlikkust. Lisaks näitkatsete vaatlusele sooritavad õpilased õpetaja juhendamisel ka ise lihtsamaid praktilisi töid ja katseid. Iga teema puhul aktiveeritakse lapse teadmised ja kogemused. Uus teema esitatakse 6.-7. klassis peamiselt suuliste lühitekstide, vestluste ja vaatluste ning näitvahendite abil, tekste kasutatakse teadmiste süvendamiseks/täpsustamiseks. Terminid esitatakse pärast nähtuse/objekti oluliste tunnuste fikseerimist. Õpetaja suunamisel arenevad põhjus-tagajärg seoste mõistmise ja järeluste tegemise oskused. Jõukohasel viisil toetub teadmiste-oskuste omandamine kirjalikule õppematerjalile. Õpetaja suunamisel loevad õpilased jõukohaseid	paranevad seoste mõistmise oskused, seda nii kodukoha, Eesti kui ka maailma kontekstis. Võrdluses maailma ja Euroopa riikidega süvendatakse teadmisi Eestist (riigi loodus, haldusjaotus, majandus, tööstus, keskkonnaprobleemid jms) ning kujundatakse arusaam Eesti seostest Euroopa ja maailmaga (rahvastiku ränded, transport, kaubavahetus jms). Olulisel kohal on kaardiõpetus: orienteerumine gloobusel ja kaardil, õpitud piirkonna iseloomustamine kaardi abil. Varasemate õppeperioodidega võrreldes pööratakse rohkem tähelepanu elementaarsete keemia ja füüsikateadmiste ning -oskuste kujundamisele. Õppe
---	--	--	--

	sisu järgi. Vähesel määral kasutatakse 1. klassi lõpust alates lihtsaid lugemis- ja kirjutamisülesandeid, arvestades seejuures vastavate oskuste arengut. Õpetaja osaleb õppetöös suurel määral. Järjepidevalt on vaja suunata õpilaste tunnetustegevust ja kõnet. Tähelepanu pööratakse õpilaste tundeelu arendamisele ning väärtushinnangu-te ja -hoiakute kujundamisele, liikumisele ja käitumisele looduses, väärtustatakse terveid eluviise. Pannakse alus keskkonnataju kujunemisele, tunnetuslikule huvile ja austusele looduse vastu.	osakaal – jõukohaste õppetekstide häälega lugemine ja analüüs õpetaja suunamisel, jõukohaste kirjalike ülesannete sooritamine. Vaadeldakse looduses toimuvaid ajalisi muutusi, erinevate loodusosade omavahelist seotust, tutvutakse loodushoiu põhimõtetega. Õpetaja osalus õpilaste tegevuses püsib, õpiülesandeid sooritatakse suulise juhendamise, eeskuju ja näidise järgi. Tähelepanu pööratakse lihtsate kirjalike töökorralduste mõistmisele ning nende täitmisele. Õpetaja ülesandeks on järjepidevalt kujundada õpilaste enesejuhtimise ning koostööoskusi, et järgnevatel õppeperioodidel oleks võimalik	õppetekste häälega ja osaliselt endamisi, analüüsivad neid õpetaja suuliste ja kirjalike küsimustekorralduste abil; otsivad teavet tabelitest, joonistelt ja skeemidelt; sooritavad kirjalikke õpiülesandeid. Õpetaja osalus õpilaste tegevuses väheneb järk-järgult, õpiülesannete täitmisel suureneb kirjalike tööjuhiste ja kirjalike abivahendite roll. Õpilaste iseseisva tegutsemise ja koostööoskuste arenemine võimaldab sooritada jõukohaseid tegevusi paaris- ja rühmatöödena. Õpetaja juhendamisel kasutavad õpilased sobiva raskusastmega õpitegevuses meedia- ja tehnoloogiavahendeid – otsivad ja loevad jõukohast loodusala infot, kasutavad seda õpiülesannete sooritamisel. Õpetaja ülesanne on reguleerida õpitegevuse raskusastet, arvestades õpilaste tunnetustegevuse ja kirjaoskuse arenguga. 6. klassi eesmärk on luua süsteemne kujutlus kodukoha (maakonna) geograafiast ja loodusest. Peamised teemavaldkonnad on	eesmärgiks on eelkõige ümbritseva maailma praktiline mõistmine. Kujutluspiltide loomiseks ja täpsustamiseks kasutatakse õpet loomulikus keskkonnas, praktilisi töid ja katseid, kujutavat, tinglikku ning jõukohasel viisil ka verbaalset näitlikkust. Suureneb õpilaste roll ja iseseisvus katsete planeerimisel ja läbiviimisel. Põhjus-tagajärg seoste mõistmist ja järelduste tegemist suunab õpetaja. Õpetaja juhendamisel otsivad õpilased teavet erinevatest allikatest, kasutades seejuures ka meedia- ja tehnoloogiavahendeid. Õppeinfo mõistmiseks ja kasutamiseks vajavad nad jätkuvalt suunatud analüüsi – suuliseid ja kirjalikke küsimusi-
--	--	--	--	---

		jõukohasel viisil iseseisvat tööd ning koostõiseid õppeviise (paaris- ja rühmatööd) rakendada. Õpetaja juhendamisel ja abiga on õpilased suutelised jõukohasel viisil tehnoloogiavahendeid kasutama.	järgmised: pinnavormid, veekogud, kliima ja selle muutused, taimed, loomad, inimtegevuse seos loodusega. Kõikide teemade puhul pööratakse tähelepanu objektide ja nähtuste rühmitamisele oluliste tunnuste alusel, allrühmade moodustamisele. 7. klassis käsitletakse nimetatud teemasid Eesti ulatuses, pööratakse tähelepanu erisustele, sõltuvalt piirkonnast ja elukeskkonnast. Keemia ja füüsika elemente käsitletakse seoses loodusnähtuste ja inimtegevusega.	korraldusi. Õpetaja ülesanne on aidata hinnata ning mõista leitud info usaldusväärsust. Õpilaste oskuste areng võimaldab jõukohases õpitegevuses iseseisva töö osakaalu suurendada. Seejuures vajavad õpilased jätkuvalt õpetaja suunamist ja abivahendeid. Õpilaste iseseisva tegutsemise ja koostööoskuste arenemine võimaldab sooritada jõukohaseid õppetegevusi paaris- ja rühmatöödena.
Õppetöö rõhuasetused	1. 1.-2. klassis moodustab loodusõpetuse ainetiku last ümbritsev keskkond. Tunnetuse lähtepunktiks on õpilaste praktilised kogemused ja igapäevaelu nähtused. 2. Loodusõpetuse tundides õpitakse kuulama, jälgima ja vaatlama	1. 3.-5. klassis tuginetakse õppetegevuses varem omandatud teadmistele, oskustele ja hoiakutele. Varemõpitule toetudes jätkatakse õpilaste loodusteadusliku maailmapildi kujundamist ja seostatakse saadud teadmisi teistes õppeainetes omandatuga.	1. 6. klassi eesmärk on luua süsteemne kujutlus kodukoha (maakonna) geograafiast ja loodusest. Peamised teemavaldkonnad on järgmised: pinnavormid, veekogud, kliima ja selle muutused, taimed, loomad, inimtegevuse seos loodusega. 2. Kõikide teemade puhul pööratakse tähelepanu objektide ja nähtuste rühmitamisele oluliste tunnuste	1. 8.-9. klassis luuakse kujutlus maailma loodusest. Omandatakse teadmisi universumist ja planeet Maa mitmepalgelisusest (Maa tsonaalsus, looduskomponentide vahelised seosed, looduse ja inimtegevuse vastastikused seosed). Võrdluses maailma ja Euroopa

	loodusnähtusi ja –objekte, olulisel kohal on ühisvaatlused. Matemaatikaalaste teadmiste (nt suurus-, ruumijt mõisted) abil õpetatakse loodusnähtusi ja –objekte võrdlema, sobitama ja rühmitama. Emakeelealastele teadmistele toetudes õpitakse loodusnähtusi ja –objekte kirjeldama. Kujundatakse suuliselt esitatud korralduste mõistmise ja täitmise oskus. Loodusteaduste omandamist ja kinnistamist saadab käeline tegevus loodus- või tööõpetuse tunnis: vaatlusaluse objekti voolimise, joonistamine (šabloon järgi), värvimine, lõikamine, rebimine ja kleepimine, seoseid ja suhteid kajastava pildiseeria järjestamine sisu järgi.	2. Arendatakse ning süstematiseeritakse tajusid (eelkõige nägemis- ja ruumitaju) ning kujutlusi. Arendatakse esemete/ objektide ning nende osade äratundmist, terviku jaotamist osadeks, osade ühendamist oluliste (iseloomulike) ja mitteoluliste (individaalsete) tunnuste alusel. 3. Vaadeldakse looduses toimuvaid ajalisi muutusi, erinevate loodusosade omavahelist seotust, tutvutakse loodushoiu põhimõtetega. 4. Pööratakse tähelepanu loodushoiule. Kujundatakse keskkonda säästvaid hoiakuid ja väärtushinnanguid. Eesmärgiks on arendada õpilastes soovi osaleda keskkonna-probleemide ennetamisel ja	alusel (nt madalsood ja rabad, nende olulised tunnused), allrühmade moodustamisele (loomad, kodu- ja metsloomad, vee- ja maismaaloomad, liha- ja rohusööjad loomad). 3. 7. klassis käsitletakse nimetatud teemasid Eesti ulatuses, pööratakse tähelepanu erisustele sõltuvalt piirkonnast ja elukeskkonnast. 4. Keemia ja füüsika elemente käsitletakse seoses loodusnähtuste ja inimtegevusega (muldade ja maavarade keemilised ja füüsikalised omadused, ehitusmaterjalide omadused, muldade väetamine jne). 5. Teadvustatakse põhjus-tagajärjeseoseid eluta looduse ja eluslooduse nähtuste vahel (nt taime- ja loomaliikide seos elukohaga – toitumine, eluase, asulate paiknemine jne). 6. 7. klassis käsitletakse nimetatud teemasid Eesti ulatuses, pööratakse tähelepanu erisustele sõltuvalt piirkonnast ja elukeskkonnast.	riikidega süvendatakse teadmisi Eestist (riigi loodus, haldusjaotus, majandus, tööstus, keskkonnaprobleemid jms) ning kujundatakse arusaam Eesti seostest Euroopa ja maailmaga (rahvastiku ränded, transport, kaubavahetus jms). Olulisel kohal on kaardiõpetus: orienteerumine gloobusel ja kaardil, õpitud piirkonna iseloomustamine kaardi abil. Terviklik kujutlus maailmast sisaldab ka teadmisi inimese anatoomiast, erinevatest rassidest ja rahvustest ning igapäevaelus esinevatest füüsikalistest ja keemilistest nähtustest/protsessidest. 2. Õppevormid on samalaadsed 6.-7. klassis kasutatavatega. Suureneb tekstide kasutamise
--	---	--	---	--

	3. Tähelepanu pööratakse õpilaste tundeelu arendamisele ning väärtushinnangute ja -hoiakute kujundamisele, liikumisele ja käitumisele looduses, väärtustatakse terveid eluviise. Pannakse alus keskkonnataju kujunemisele, tunnetuslikule huvile ja austusele looduse vastu. 4. Peamiseks õppeviisiks 1.-2. klassis on vaatlus ja praktiline tegevus loodusobjektide -ga, looduslikele vahenditele ja piltidele toetuv vestlus. Palju kasutatakse didaktilist mängu ja õuesõpet. Õppetegevusega kujundatakse lisaks loodusloolistele teadmistele õpilaste suhtlemis- ja kollektiivse töö oskusi ning rahuldatakse laste liikumisvajadust	lahendamisel. Koduümbruse keskkonna-probleemide kõrval käsitletakse 5. klassis ka Eesti keskkonna-probleeme. 5. Õpitegevuses kasutatakse esemete ja loodusobjektide ning -nähtuste vaatlemist (sh demonstratsioon-katsed), terviku ja selle osade eristamist, võrdlemist, rühmitamist ja kirjeldamist esitatud kava järgi (5-6 lauset). 6. Õppeprotsessi mitmekesistatakse interaktiivsete õppematerjalide -ga ning kasutatakse infotehnoloogilisi ja kommunikatiivseid võimalusi (looduslooline teabekirjandus, DVD- ja videofilmid, televisiooni- ja raadiosaated). 7. 3.-5. klassis õpitakse tundma kodukoha kultuuriloolist minevikku,	7. Keemia ja füüsika elemente käsitletakse seoses loodusnähtuste ja inimtegevusega (muldade ja maavarade keemilised ja füüsikalised omadused, ehitusmaterjalide omadused, muldade väetamine jne). 8. Teadvustatakse põhjus-tagajärjeseoseid eluta looduse ja eluslooduse nähtuste vahel (nt taime- ja loomaliikide seos elukohaga – toitumine, eluase, asulate paiknemine jne). 9. Peamised töövormid on tund, õppekäik ja vaatlus. Tundides sooritatakse lihtsaid katseid, võimaluse korral kasutatakse õppefilme. 10. Iga teema puhul aktiveeritakse lapse teadmised ja kogemused. Uus teema esitatakse 6.-7. klassis peamiselt suuliste lühitekstide, vestluste ja vaatluste ning näitvahendite abil, tekste kasutatakse teadmiste süvendamiseks/täpsustamiseks. Terminid esitatakse pärast nähtuse/objekti oluliste tunnuste fikseerimist (nt segamini kasvavad	osatahtsus teadmiste hankimisel. Kujundatakse oskust otsida teavet kaartidelt, õppe- ja teabekirjandusest, internetist ning esitada seda kaaslastele. Tundides rakendatakse uurimuslikku õpet: katsete vaatlus ja sooritamine kirjaliku juhendi järgi, vaatlus- ja katsetulemuste kirjeldamine ning selgitamine plaani toel, uurimuslike ülevaadete koostamine teabeallikate ja praktiliste ülesannete põhjal.
--	--	--	---	---

	(eriti välitundides läbiviidud mängud). 5. Vaimsete ülesannete täitmisel toetutakse (eelistatult) looduslikele ja näitlikele vahenditele.	omandatakse elementaarne arusaamine Eesti Vabariigi riiklikust struktuurist.	okas- ja lehtpuud – s.o segamets).	
Õpitulemused kooliastmete kaupa				
3. klassi lõpetaja	1) märkab ja vaatleb täiskasvanu juhendamisel ümbritseva keskkonna objekte, nähtusi ja protsesse; kirjeldab neid abivahenditele tuginedes 4–5-sõnaliste lausetega (3–5 lauset); 2) tunneb ära ning nimetab kodukoha tuntumaid taimi ja loomi; võrdleb ja rühmitab neid õpetaja suunamisel erinevate õpitud tunnuste alusel; 3) teab kuude nimetusi ja järgnevust, rühmitab neid vastavalt aastaajale; 4) liigub ja käitub turvaliselt, väärtustab looduses viibimist; märkab täiskasvanu suunamisel oma kodukoha elurikkust ning suhtub sellesse hoolivuse ja austusega, hoolib elusolenditest ja nende vajadustest.			
6. klassi lõpetaja	1) tunneb huvi Eesti looduse, selle uurimise ja loodusainete õppimise vastu; 2) vaatleb, kirjeldab ja võrdleb abivahenditele tuginedes õpitud elus- ja eluta looduse objekte, nähtuseid ja protsesse, selgitab abiga nendevahelisi seoseid ning tähtsust looduses; 3) loeb ja mõistab õpetaja abiga jõukohaseid looduslaseid õppetekste, tabeleid, skeeme ja jooniseid; kasutab õpiülesannete täitmisel lihtsat plaani, Eesti kaarti; 4) leiab etteantud allikatest lihtsamat loodusteaduste- ja tehnoloogiaalast teavet; hindab õpetaja abiga kasutatud allikate usaldusväärsust; kasutab õppimiseks ja teabe otsimiseks meedia- ja tehnoloogiavahendeid; 5) viib õpetaja juhendamisel läbi lihtsaid praktilisi töid, teeb tugisõnadele toetudes tulemuste põhjal kokkuvõtteid, seostab saadud teadmisi igapäevaelus ettetulevate olukordadega; 6) mõistab inimtegevuse ja keskkonna seoseid kodukoha kontekstis; väljendab hoolivust ja lugupidamist kõigi elusolendite vastu; käitub turvaliselt, järgib tervislikke eluviise.			
9. klassi lõpetaja	1) väärtustab nii kodukoha kui ka teiste maade looduslikku ja kultuurilist mitmekesisust; 2) toob näiteid inimtegevuse mõjust ümbritsevale keskkonnale; väljendab hoolivust ja lugupidamist kõigi elusolendite vastu; käitub turvaliselt; kirjeldab näidete abil jätkusuutliku, säästva ja vastutustundliku eluviisi põhimõtteid ning järgib neid; 3) toob näiteid tervislikest eluviisidest ja järgib neid, kasutab elementaarseid esmaabivõtteid; 4) kavandab õpetaja juhendamisel ning viib ohutult läbi lihtsamaid praktilisi töid, valides sobilikud mõõtevahendid; teeb tulemuste põhjal kokkuvõtteid ja järeldusi; seostab saadud teadmisi igapäevaelus ettetulevate olukordadega;			

	5) käsitleb ohutult ja otstarbekalt olmeseadmeid, tööriistu ning kodukeemiat, selgitab nende kasutamise otstarvet ja ohutusnõudeid; 6) leiab õpetaja suunamisel erinevatest allikatest jõukohast loodusteaduslikku infot; hindab õpetaja abiga kasutatud allikate usaldusväärsust; kasutab õppimiseks, koostööks ja info otsimiseks meedia- ja tehnoloogiavahendeid.
--	---

Üldpädevuste kujundamine loodusõpetuse aineõppes

Kultuuri- ja väärtuspädevus

Õpilane tunneb ja järgib üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus

Õpilane on aktiivne ja vastutustundlik kodanik, kes on huvitatud oma kooli, kodukoha ja riigi demokraatlikust arengust. Õpilane teab oma peamisi õigusi ja kohustusi ning oskab nende eest seista, arvestades rühma huvisid ja isiklikku huvi. Järgib vastutustundlikult ühiselu reegleid, konflikte lahendades arvestab seadusi ning moraalinorme.

Enesemääratluspädevus

Õpilane mõistab ja väärtustab iseennast ja enda arengut, hindab adekvaatselt oma võimeid ja toimetulekut igapäevaelus. Juhib oma käitumist erinevates olukordades. Väärtustab tervislikku eluviisi ja on füüsiliselt aktiivne.

Õpipädevus

Õpilane õpib vastavalt oma võimetele, planeerib õppimist, sh enesekontrolli, järgib kavandatut. Täidab korrektselt jõukohaseid ülesandeid individuaalselt ja rühmas, kasutab sobivaid teabevahendeid. On avatud uutele teadmistele ja oskustele.

Suhtluspädevus

Õpilane suhtleb olukorda ja suhtlemispartnereid arvestades, esitab oma soove, selgitab oma seisukohti ning osaleb arutelus. Loeb, mõistab, kirjutab ja loob tekste iseseisvaks toimetulekuks vajalikul tasemel. Kasutab teabevahendeid, tuginedes vajaduse korral abivahenditele.

Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus

Õpilane lahendab elulisi probleemsituatsioone, kasutades omandatud matemaatilisi, loodusteaduslikke ja/või tehnoloogiaalaseid teadmisi-oskusi ning (abi)vahendeid. Mõistab inimese ja keskkonna vahelisi seoseid, suhtub elukeskkonda vastutustundlikult ja hoolivalt, elab ning tegutseb loodust ja keskkonda säästvalt. Uurimuslikus õppes õpitakse andmeid analüüsima ja tõlgendama, tulemusi esitama tabelite, graafikute ja diagrammidena.

Ettevõtlikkuspädevus

Õpilane on tegutsemisaldis, väärtustab praktilist tööd ja on valmis kutse- ja elukestvaks õppeks. Hindab adekvaatselt oma võimeid. Püstitab ja täidab endale seatud eesmärke ning võtab vastutuse oma tegude eest.

Digipädevus

Õpilane orienteerub ja tegutseb infotehnoloogilises maailmas eesmärgipäraselt ja turvaliselt.

Otsib ja kasutab infot, tunneb lihtsamaid programme ja keskkondi. Järgib digikeskkonnas üldkehtivaid moraali- ja väärtuspõhimõtteid.

Loodusõpetuse lõiming õppekava läbivate teemadega

Elukestev õpe ja karjääri kujundamine

Põhikooli riikliku õppekava läbiva teemaga taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvast õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, sealhulgas tegema sobivaid haridus- ja tööalaseid valikuid.

Läbiva teema käsitlemine loodusõpetuse lihtsustatud õppekavas keskendub õpi- ja suhtlemisoskuste arendamisele, aitab õpilasel kujundada positiivset hoiakut õppimisse. Loodusõpetuses käsitletavat teemat tuginevad õpilase kogemustele ning praktiliste tegevuste abil aidatakse õpilasel ennast tundma õppida. Tegevused on õpilasele toetavad hilisemate otsuste tegemisel (edasiõppimine, võimetele vastavad karjäärivalikud).

Keskkond ja jätkusuutlik areng

Põhikooli riikliku õppekava läbiva teemaga taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning väärtustab jätkusuutlikkust, on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele.

Läbiva teema käsitlemine loodusõpetuse lihtsustatud õppekavas tugineb õpilase kogemustele, igapäevaelu nähtustele ning looduse vahetule kogemisele. Pööratakse tähelepanu kodu- ja kooliümbruse keskkonnaküsimustele, arendatakse säästvat suhtumist ümbritsevasse ja elukeskkonna väärtustamist. Toetatakse õpilase mõistmist inimtegevuse mõjust keskkonnale, väärtustatakse keskkonnasäästlikku eluviisi.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus

Põhikooli riikliku õppekava läbiva teemaga taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele.

Läbiva teema käsitlemine loodusõpetuse lihtsustatud õppekavas tugineb õpilaste praktilistel ja kogemuslikel õppetegevustel, mis võimaldavad neil õppida keskkonnasäästlikkust ja kodanikualgatusi looduskeskkonnas. Koolis võib korraldada kogukonna aiandusprojekte, prügikoristuspäevi kooliümbruses või veidi kaugemal. Õpilased saavad sel viisil osaleda kodanikualgatuses ja õppida, kuidas oma tegevusega keskkonda positiivselt mõjutada. Õpilastega saab korraldada keskkonnasõbralikku ettevõtlust, näiteks vanade esemete taaskasutamise või kompostimise õppeprojekte.

Kultuuriline identiteet

Põhikooli riikliku õppekava läbiva teemaga taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaidi kujundajana ning kultuuride muutumist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktikate eripärast ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldne.

Läbiva teema käsitlemine loodusõpetuse lihtsustatud õppekavas toetub võimalusele avastada ja hinnata oma kultuurilist identiteeti loodusega seotud kogemuste ja tegevuste kaudu. Kultuurilise identiteedi märkamist loodusõpetuses toetab näiteks kohalike taimede uurimine, nende kasutamine rahvameditsiinis või toiduvalmistamises. Samuti toetavad kultuuriga tutvumist õppekäigud rahvusparkidesse, ajaloolistesse kohtadesse kultuuriliste vaatamisväärsuste juurde (alguses last ümbritsevas keskkonnas, hilisemates klassides ka kaugemad paigad). Kultuurilise identiteedi tutvustamist toetavad veel õppeprojektid, kus valmistatakse esemeid/kunstitöid looduslikest materjalidest, mis kajastavad õpilaste kultuurilisi traditsioone.

Teabekeskkond ja meediakasutus

Põhikooli riikliku õppekava läbiva teemaga taotletakse õpilase kujunemist teadlikuks ja analüüsivaks inimeseks, kes tajub ja teadvustab adekvaatselt ümbritsevat teabekeskkonda, suudab kriitiliselt analüüsida ja kasutada meediamailma sisu ja allikaid, tunnustab autorsust, oskab luua kvaliteetset meediasisu, arvestades oma eesmäärke ja ühiskonnas omaks võetud suhtlemise norme, ning toimib turvaliselt ja vastutab oma käitumise eest end ümbritsevas teabekeskkonnas.

Läbiva teema käsitlemine loodusõpetuse lihtsustatud õppekavas on toeks õpilastele meediateadlikkuse tõstmisel ning julgustab kasutama erinevaid meediume loodusõpetuses. Arvestada tuleb õpilase individuaalse arengutasemega, kui palju on õpilane võimeline kasutama ja vastu võtma erisuguseid teabekeskkondi. Loodusõpetuses saab teha mitmeid uurimusi, kus võivad kasutusel olla erinevad meediumid (fotode tegemine, videote filmimine vm). Õpilased saavad nende abil oma avastusi dokumenteerida ja jagada. Vanemates arenguperioodides saab koostöös õpetajaga uurida erinevaid loodusteemalisi meediume (nt artiklid, videod, sotsiaalmeedia postitused) ning õpilasele jõukohasel tasemel hinnata teabeallikate usaldusväärsust ja objektiivsust.

Tehnoloogia ja innovatsioon

Põhikooli riikliku õppekava läbiva teemaga taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.

Läbiva teema käsitlemine loodusõpetuse lihtsustatud õppekavas annab õpilasele võimaluse kasutada tehnoloogiat ning julgustab uurima tehnoloogilisi lahendusi seoses looduskeskkonna ja keskkonnaprobleemidega. Tehnoloogia kasutamisel tuleb arvestada õpilase arengutaset ja jõukohastada tegevused õpilasest lähtuvalt. Loodusõpetuses saab läbi viia erisuguseid praktilisi katseid ja eksperimente. Nende läbiviimisel on võimalik kasutada sensoreid ja andureid, et mõõta looduskeskkonna parameetreid, näiteks temperatuuri, niiskust jms. Digitaalsete õppevahendite ja simulatsioonide tutvustamine ja õpetajaga koostöös kasutamine võimaldab õpilasel uurida ning mõista erisuguseid loodusnähtusi.

Tervis ja ohutus

Põhikooli riikliku õppekava läbiva teemaga taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele.

Läbiva teema käsitlemine loodusõpetuse lihtsustatud õppekavas toetab õpilase teadmisi ja oskusi, kuidas hoida enda tervist looduses olles. Teema julgustab õpilasi vastutustundlikult

käituma looduskeskkonnas ning õpetab ohutust looduses. Loodusõpetuse tunnid julgustavad õpilasi osalema looduses liikumises, õuesõppe tegevused annavad võimaluse praktiliselt ja kogemuslikult looduskeskkonda avastada. Õpilase tervise ja heaolu toetamiseks saab neile tutvustada tervisliku toitumise põhimõtteid, korraldada projekte toiduainete uurimiseks. Praktilised teadmised loodusliku keskkonna mõjust tervisele toetavad õpitu kinnistumist (nt ohutus looduses jm). Looduslike ohutegurite käsitlemine (putukahammustused, päikesepõletus, mürgised taimed) arendab õpilase teadmisi oma käitumisest looduses. Praktilised esmaabi tegevused õpilastega, kui looduses olles tekib ohtlik olukord või juhtub õnnetus, aitavad kinnistada õpitud oskusi.

Väärtused ja kõlblus

Põhikooli riikliku õppekava läbiva teemaga taotletakse õpilase kujunemist kõlbeliselt arenenud inimeseks, kes tunneb üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

Läbiva teema käsitlemine loodusõpetuse lihtsustatud õppekavas toetab õpilase väärtuste arendamist kesk- ja ühiskonna jätkusuutlikkusest ning julgustab neid tegutsema vastutustundlikult nii looduses kui ka igapäevaelus. Loodusõpetuses saab õpilastega arutleda looduse mitmekesisusest ning kuidas arvestada nii enda kui teiste elusolendite vajadustega. Lisaks saab praktiliste tegevuste kaudu harjutada vastutustundlikku käitumist looduses kui ka igapäevaelus. Õpilasele jõukohasel tasemel saab tutvustada looduskaitse olulisust ning kuidas nemad saavad kaasa aidata looduse kaitsmisele ning loodust säästvate arengule.

Loodusõpetuse lõiming teiste õppeainetega

Loodusõpetus ja eesti keel

Loodusõpetuse ja eesti keele lõimimise põhieesmärgiks on laiendada sõnavara ja parandada kõneoskust erinevates kontekstides. Õpilased saavad õppida loodusega seotud sõnavara ning seda kasutada lühikeste loodusvaatluste kirjeldamisel, jagada oma tähelepanekuid. Kirjeldada erinevaid looduslikke kohti nagu mets, järv või raba ning nende iseloomustamiseks kasutada omadussõnu. Lugeda lühikesi loodusõppe tekste ning koostada nende põhjal mõistekaart, arendades sedasi funktsionaalset lugemisoskust. Kirjutada lühikesi kirjeldusi, jutustusi või luuletusi loodusteedel, kasutades õpitud sõnavara ja väljendeid.

Loodusõpetus ja matemaatika

Loodusõpetuse ja matemaatika lõiming võimaldab õpilastel koguda, mõõta ja analüüsida erinevaid andmeid, näiteks temperatuuri, sademete hulka, taime kõrgust või loomade arvukust. Praktilise tööna sooritada mõõtmisi ja võrrelda loodusobjekte geomeetriliste kujunditega. Andmete analüüsimiseks kasutada graafikuid, diagramme või keskmise arvutamist. Andmete võrdluse seostada inimtegevuse mõju keskkonnale. Arvutada ökoloogilist jalajälge, analüüsida jäätmete käitlemise või rahvastiku statistikat.

Loodusõpetus ja inimeseõpetus

Loodusõpetuse ja inimeseõpetuse lõiming võimaldab õpilastel mõista inimese rolli looduses ja ühiskonnas ning arendada teadmisi ja oskusi, mis on olulised nende enda tervise, heaolu ja keskkonnasäästliku käitumise tagamisel. Uurida jätkusuutliku toidu tootmise ja tarbimise

mõju nii inimese tervisele kui ka looduskeskkonnale. Arutleda selle üle, kuidas saaksid nad ise aidata kaasa nii oma tervise kui ka keskkonna heaolule. Kodanikuõiguste ja -kohustuste seos keskkonnakaitsega aitab õpetada keskkonnasäästlikku käitumist.

Loodusõpetus ja ajalugu

Lõimimise eesmärk on õpilaste seostamisõpetuse õpetamine ning parandamine. Üheskoos uurida ning arutleda kuidas looduskeskkond on mõjutanud ajaloolisi sündmusi ja vastupidi. Ajalooliste jälgede säilimine ning leidmine looduses ning kuidas alopõlvkond on mõjutanud maastiku struktuuri. Millised looduslikud ressursid ning asukohad on mõjutanud inimasustuse teket.

Loodusõpetus ja võõrkeeled

Lõimimine pakub mitmekülgseid võimalusi õpilaste keeleõppe täiustamiseks. Kirjeldada loodusobjekte ja -nähtusi, kasutades õpitud sõnavara. Lugeda ja leida lisainfot võõrkeelsest kirjandusest, kasutada õppetegevuses võõrkeelseid õpikeskkondi (videod, laulud, interaktiivsed mängud).

Loodusõpetus ja kunstiained

Loodusvaatluste järel saavad õpilased väljendada oma tähelepanekuid kunstilistel viisidel. Joonistada või maalida looduses nähtud loomi, taimi või maastikke ning kasutada erinevaid kunstitehnikaid. Kasutada looduslikke materjale, nagu lehed, oksad, kivid või liiv, selleks et luua kunstiteoseid. Korraldada näitus, kus saab esitleda loodud loodusmaale, skulptuure või muid valminud kunstiteoseid.

Loodusõpetus ja tööõpetus

Õppida kasutama looduses leiduvaid materjale, nagu puit, savi, kivid või taimekiud, oma käsitööprojektides. Valmistada esemeid, kasutades taaskasutatavaid või keskkonnasõbralikke materjale. Töödelda looduslikke materjale ohutult ja säästlikult. Õppida tervisliku toitumise põhimõtteid läbi kokkamise, kasutades kohaliku (mahe)toorainet.

Loodusõpetus ja muusika

Õpilased saavad looduse ilu ja mitmekesisust väljendada läbi muusika. Kuulata looduses esinevaid helisid, nagu linnulaul, tuulekohin või vee vulin, ning püüda neid matkida. Kasutada looduses leitud materjale, et luua muusikainstrumente. Looduses liikudes saavad õpilased mängida muusikalisi mängu või jäädvustada/tuvastada loodushelisid.

Loodusõpetus ja kehaline kasvatus

Loodusõpetuse ja kehalise kasvatus lõimimine võimaldab kogeda loodust läbi füüsilise aktiivsuse ning arendada nii oma kehalisi kui ka vaimseid võimeid. Osaleda loodusmatkadel, kus saavad õpilased mitte ainult liikuda, sportida ja mängida, vaid ka avastada ning uurida ümbritsevat loodust. Kasutada looduses leiduvaid materjale ning objekte, nagu kivid, oksad või tõkked, kehalise kasvatus tundide läbiviimisel. Osaleda loodusemängudes ja orienteerumisel, kus tuleb liikuda looduskeskkonnas, kasutada kaarti ja kompassi ning lahendada erinevaid ülesandeid. Tantsida loodusteemalisi tantse, mis kujutavad näiteks loomade liikumist või looduslike elementide nagu tuule või vee liikumist.

AINEKAVA

1. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) orienteerub täiskasvanu abiga kodus, koolis ja kooliteel;
- 2) tunneb ära ja nimetab õpitud taimi, loomi ja loodusnähtusi; kirjeldab neid õpetaja küsimustele toetudes 2–4-sõnalise lausega ja rühmitab neid erinevate tunnuste alusel;
- 3) tunneb ära ja nimetab aastaaegu ja aastaegadele iseloomulikke loodusnähtusi; nimetab aastaegade järjestust;
- 4) käitub looduses hoolivalt, hindab enda ja teiste käitumist looduses õige/vale põhimõttel.

Õppesisu

KOOL. Tutvumine kooliruumide ja kooli ümbrusega (kohad kooli ümbruses). Orienteerumine koolimajas, kooliruumid. Kooli ümbrus, asukoht (maal/linnas). Koolitee: bussipeatus, liiklemine tänaval ja sõiduteel. Liiklusohutus. Liiklus kooli ümbruses, märgid, teeületuskohad; kooliõuel liikumine.

SUVI. Suvi kui aastaaeg. Looduse ilme/muutumine suvel. Inimeste riietus.

Suvised tegevused.

SÜGIS LINNAS JA MAAL. Sügis kui aastaaeg. Sügisilmad. Riietus sügisel.

Mets ja park sügisel. Puude nimetused. Puulehed ja okkad. Puud sügisel, sügisvärvid.

Seened: söögi- ja mürgised seened.

Aed ja põld sügisel. Puuviljad ja marjad: nimetused, kirjeldamine ja rühmitamine (värvus, suurus, kuju, maitse). Kasutamine.

Köögiviljad aias ja põllul: nimetused, kirjeldamine ja rühmitamine (värvus, suurus, kuju, maitse). Kasutamine.

LOOMAD JA LINNUD. Loom ja lind. Looma ja linna välisehitus (kehaosad; kehakate: karvad/suled; värvus).

Koduloomad. Kodulinnud ja -loomad: nimetused, välisehitus (kehaosad, kehakate, värvus) häälditsused, liikumine. Tunnused: elukoht, inimene kui toitja ja hooldaja, kasulikkus inimesele. **Koduümbruse linnud.** Koduümbruse linnud: nimetused, välisehitus, liikumine. Rändlinnud, nende lahkumine sügisel.

Metsloomad. Metsloomad: nimetused, välisehitus, liikumine, elupaigad.

TALV. Talv kui aastaaeg. Talveilmad, riietus. Kodu- ja metsloomad talvel. Loomade, lindude toitmine talvel. Laste tegevused talvel. Turvalisus (liikluses, veekogudel).

AEG. Päev ja öö: inimese ja loomade-lindude elutegevuse võrdlus.

KODU. Asukoht (maal/linnas). Kodumaja, kodu ümbrus. Erinevad ruumid kodus. Esemad kodus (mööbel, toidunõud, jms).

VALGUS JA SOOJUS. Valgus- ja soojusallikad õues ja toas.

ASJAD. Esemete võrdlemine ja rühmitamine erinevatel alustel: värvus, suurus, kuju, raskus, temperatuur (külm, soe, kuum), pinna omadused (pehme-kõva, sile-kare jm). Veest kergemad-raskemad esemed (ujub/vajub põhja).

KEVAD. Kevad kui aastaaeg. Kevadilmad, riietus.

Mets, põld ja aed kevadel. Kevadine koduümbrus (loomad, linnud, putukad). Koduloomade pojad ja nende nimetused. Puud kevadel. Kevadlilled aias, metsas ja niidul. Kevadtööd aias ja põllul. Tööriistad ja masinad.

SUVI. Suvised tegevused, riietus suvel. Marjad aias ja metsas.

AASTA. Aastaegade nimetused ja järjestus. Loodus erinevatel aastaegadel. Laste tegevused erinevatel aastaegadel

Praktilised tööd:

Õppekäigud kooli ümbruses.

Loodusliku materjali kogumine, sorteerimine, säilitamine.

Loodusobjektide ja esemete vaatlemine, kirjeldamine, võrdlemine.

Samaliigiliste objektide järjestamine suuruse alusel kasvavas ja kahanevas järjekorras.

Looduslike ja tehisobjektide/piltide rühmitamine etteantud kuuluvusrühma järgi, kuuluvusrühma nimetamine õpetaja eeskujul ja/või abivahendite toel.

Vahemaade ja loodusobjektide mõõtmine, kasutades käte ja jalgade abi (mõõtühikuks peopesa, jalg, samm).

Paberist väljalõigatud loodusobjektide kujutiste suuruste võrdlemine silma järgi ja nende üksteise peale asetamise teel, kujutiste järjestamine kasvavas ja kahanevas järjekorras.

Ilma vaatlemine koostegevuses. Vaatlustulemuste esitamine sõnasedelite ja/või märkide abil (nt: soe, külm; nõrk tuul, vali tuul; selge, on pilved, taevas on üleni pilves; ei saja, vihm, lumi).

Tabeli "Aastaring" koostamine ja täiendamine koostegevuses .

Puu aastaringne vaatlemine.

Loomaia või loomapargi külastamine, lemmikloomapäeval osalemine.

Käeline tegevus: loodusobjekti joonistamine kontuuri järgi, kujutise värvimine näidise järgi, lõikamine, kleepimine, voolimine jms.

Õppemängud.

Oodatavad õpitulemused 1. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) orienteerub täiskasvanu abiga kodus, koolis ja kooliteel;
- 2) tunneb ära ja nimetab aastaagu ja aastaegadele iseloomulikke loodusnähtusi; nimetab aastaegade järjestust;
- 3) käitub looduses hoolivalt, hindab enda ja teiste käitumist looduses õige/vale põhimõttel.
- 4) tunneb ära ja nimetab õpitud taimi; kirjeldab neid õpetaja küsimustele toetudes 2–4-sõnalise lausega ja rühmitab neid erinevate tunnuste alusel;
- 5) tunneb ära ja nimetab õpitud loomi; kirjeldab neid õpetaja küsimustele toetudes 2–4-sõnalise lausega ja rühmitab neid erinevate tunnuste alusel.

2. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) tunneb ära ja nimetab õpitud taimi ning loomi, lähiümbruse eluta looduse objekte ning nähtusi; kirjeldab neid abile tuginedes 3–5-sõnaliste lausetega (3–4 lauset);
- 2) võrdleb õpetaja suunamisel õpitud elusorganisme 2–3 tajutava tunnuse alusel; rühmitab neid õpetaja suunamisel ning eristab õpitud kuuluvusrühmi;
- 3) tunneb ära ja nimetab aastaagu, kirjeldab nende põhitunnuseid; järjestab abivahendite toel aastaajale vastavate kuude nimetusi;
- 4) märkab ja toob õpetaja küsimustele toetudes näiteid elusolendite vajadustest.

Õppesisu

AEG. Aastaegade ja nädalapäevade nimetused ning järjekord.

SÜGIS. Sügiskuud ja nende järjestus, seostamine oluliste sündmuste ja tegevustega. Ilm sügisel, sügise tunnused. Kodu- ja kooliümbrus (veekogud, pinnavormid jm).

TAIMED. Taimede välisehitus (juur, vars, leht, õis). Puud koduümbruses: lehtpuud ja okaspuud, välisehitus; lehed/okkad ja viljad/käbid (värvus, suurus, kuju, pinnaomadused). Puud aias: viljapuud ja puuviljad (värvus, suurus, kuju, maitse, raskus, pinnaomadused), saagikoristus. Põõsad aias: välisehitus; marjapõõsad ja marjad (värvus, suurus, kuju, maitse), saagikoristus. Rohttaimed aias ja põllul: lilled, umbrohud. Kõõgiviljad, juurviljad: söödavad taimeosad, saagikoristus.

LOOMAD. Koduloomad (-linnud): välisehitus, elupaik, toit, hooldamine. Koduloomade kasulikkus inimesele. Lemmikloomad. Loomapidamisega seotud vastutus. Metsloomad: välisehitus, elupaik, toit. Metsloomad talvel: loomade kohastumine eluks talvel (talvevarud, talveuni). Putukad: välisehitus, liikumine, putukad talvel. Eestis talvituvad linnud (tihane, leevike): välisehitus, toit. Lindude toitmine talvel.

TALV. Talvekuud ja nende järjestus, seostamine oluliste sündmuste ja tegevustega. Ilm talvel, talve tunnused. Kodu- ja kooliümbrus talvel (veekogud, pinnavormid jm).

KEVAD. Kevadkuud ja nende järjestus, seostamine oluliste sündmuste ja tegevustega. Ilm kevadel, kevade tunnused. Kodu- ja kooliümbrus kevadel (veekogud, pinnavormid jm).

ELUS JA ELUTA. Paljunemine, kasvamine ja arenemine, toitumine. Loomad: sünd, kasvamine ja arenemine, toitumine (sh järglaste toitmine ja hoolitsemine). Taimed: kasvatamine seemnest, kasvamiseks vajalikud tingimused (valgus, soojus, vesi). Liikumine. Elus ja eluta objektide liikumisviisid (nt jookseb, lendab, ujub, roomab, sõidab, veereb, voolab). Elus- ja eluta: loodusobjektide rühmitamine.

KEVAD TAIME- JA LOOMARIIGIS. Viljapuude ja marjapõõsaste lehtimine ja õitsemine. Kevadtööd aias ja põllul. Kevadlilled aias ja metsas. Kodu- ja metsloomad kevadel, rändlindude saabumine.

SUVI. Suvekuud ja nende järjestus, seostamine oluliste sündmuste ja tegevustega. Ilm suvel, suve tunnused. Kodu- ja kooliümbrus suvel (veekogud, pinnavormid jm).

AASTAAJAD. Kuude nimetused aastaegade kaupa. Aastaegade tunnuste võrdlemine.

Praktilised tööd:

Õppekäigud kooli ümbruses: elus- ja eluta loodusega tutvumine, inimese valmistatud esemete eristamine looduslikest esemetest; aastaajaliste erinevuste vaatlemine (maastikuvaatlus, puu ja temaga seotud elustiku aastaringne jälgimine jm).

Loodusliku materjali kogumine, sorteerimine, säilitamine (nt puulehtede kuivatamine).

Elus- ja eluta loodusobjektide vaatlemine, kirjeldamine, võrdlemine. - Samaliigiliste objektide järjestamine suurustunnuste alusel kasvavas ja kahanevas järjekorras.

Loodus- ja tehisobjektide/piltide (ja sõnasedelite) rühmitamine etteantud kuuluvusrühma järgi.

Loodusobjektide/piltide rühmitamine sarnaste tunnuste alusel ja kuuluvusrühma nimetamine (vajadusel valikuks 2-3 sõnasedelit).

Vahemaade ja loodusobjektide mõõtmine käte ja jalgadega (mõõtühikuks peopesa, jalg, samm), mõõtmine joonlauaga cm-tes (matemaatikas õpitu järgselt).

Ilma vaatlemine ja vaatlustabeli täitmine koostegevuses.

Tabeli "Aastaring" koostamine ja täiendamine koostegevuses (sõnasedelite asetamine: aastaegade ja kuude nimetused, nende järjestus).

Kuuluvusrühmi kajastavate tabelite koostamine ja täiendamine koostegevuses (sõnasedelite ja piltide asetamine).

Puu aastaringne jälgimine (ja nähtu kujutamine joonistus-/kleepetöodes).

Loomaaia või loomapargi külastamine, lemmikloomapäeval osalemine (erinevate loomade välisehituse vaatlemine, kirjeldamine ja võrdlemine; loomade käitumise jälgimine).

Käeline tegevus: loodusobjekti joonistamine kontuuri järgi, kujutise värvimine näidise järgi, lõikamine, kleepimine, voolimine jms.

Õppemängud.

Oodatavad õpitulemused 2. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) täidab tuttavaid verbaalselt esitatud ühe- ja kaheosalisi tööjuhiseid valdavalt iseseisvalt;
- 2) nimetab, rühmitab kodukoha elusa ja eluta looduse objekte ja toob esile nende iseloomulikud tunnused (õpetaja abiga või küsisõnade toel);
- 3) võrdleb vaadeldavaid objekte 2-3 tajutava tunnuse põhjal (õpetaja suunamisel);
- 4) iseloomustab loodusvaatlustes nähtut (tugisõnadele toetudes);
- 5) keskendab õpetaja (täiskasvanu) suunamisel tähelepanu vaatlusobjektile; teeb lihtsamaid loodusvaatlusi (õpetaja suunamisel); iseloomustab loodusvaatlustes nähtut (tabeli alusel, tugisõnadele toetudes);
- 6) kirjeldab peamisi aasta jooksul toimuvaid rütmilisi muutusi elus ja eluta looduses;
- 7) loetleb õpitud taimede nimetusi ja nende kuuluvusrühma (juurviljad, puuviljad, köögiviljad, lilled, lehtpuud, okaspuud);
- 8) loetleb õpitud loomade/lindude nimetusi ja tunneb kuuluvusrühma (metsloomad, (-linnud), koduloomad, (-linnud), rändlinnud), nimetab mõningaid fakte nende elu kohta;
- 9) nimetab veekogusid, pinnavorme, puid, taimi, loomi;
- 10) kirjeldab 3-4 lausega aastaajale iseloomulikke tegevusi (pildile toetudes);
- 11) järjestab (abivahenditele toetudes) aastaegadele vastavaid kuid ja seostab neid enda või oma pere liikme olulise sündmuse/tegevusega.

3. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) kirjeldab abivahenditele tuginedes 4–5-sõnaliste lausetega (3–5 lauset) eluta looduse objekte ning nähtusi; võrdleb ja rühmitab neid õpetaja suunamisel erinevate tunnuste alusel;
- 2) teeb koostegEVuses täiskasvanuga lihtsamaid ilmavaatlusi, iseloomustab abivahenditele tuginedes ilma ning valib ilmale vastava välisriietuse;
- 3) märkab ja kirjeldab abivahenditele tuginedes 4–5-sõnaliste lihtlausetega looduses ja inimtegevuses toimuvaid aastaajalisi muutusi;
- 4) teab kuude nimetusi ja järgnevust, rühmitab neid vastavalt aastaajale;
- 5) tunneb ära ja nimetab kodukoha tuntumaid taimi ja loomi; rühmitab neid õpetaja suunamisel erinevate tunnuste alusel ning nimetab õpitud kuuluvusrühma;
- 6) kirjeldab ning võrdleb abivahenditele tuginedes õpitud taimede välisehitust ja elupaiku ning õpitud loomade välisehitust, liikumisviisi ja toitumist;
- 7) liigub looduses turvaliselt, kahjustamata loodust ja iseennast; hoolib elusolendite vajadustest.

Õppesisu

AEG. Aasta: aastaajad ja nende järgnevus, tegevused erinevatel aastaegadel. Kalender (aasta, kuud): kuude nimetused ja nende järgnevus, seostamine oluliste sündmuste ja tegevustega.

SÜGIS. Sügise algus (kalendri järgi), sügiskuud. Ilm sügisel, soe ja külm sügispäev. Sügise tunnused. Riietus ja tegevused. Loodus hilissügisel, riietus ja tegevused.

LINNUD KODUÜMBRUSES. Rändlinnud. Rändlindude kogunemine parvedesse ja äralend, rändlindude äralennu põhjused; ohud teekonnal. Kahe linnu võrdlemine (ränd- ja paigalind): välisehitus, toit.

TAIMED KODUÜMBRUSES. Leht- ja okaspuud, põõsad (vaarikas, sarapuu, paju) ja puhmad (mustikas, pohl): välisehitus, muutused aastaringselt, kasvukohad, tähtsus loomadele- lindudele ja inimestele. Seened: toidu- ja mürgiseened, seente kasutamine toiduna. Metsatööd: metsaraie, küttepuude varumine, metsa istutamine. Puidu kasutamine: mööbel, ehitusmaterjal, puidutooted, paber jms. Paberjäätmete sorteerimine ja taaskasutamine. Rohhtaime osad: juur, vars, lehed, õis, vili. Köögiviljad (sh juurviljad), lilled: välisehitus, kasutamine. Aia- ja põllutööd (taimede kasvatamine ja hoolitsemine), tööriistad.

ILM. Tutvumine ilma tunnustega. Ilmavaatlustabeli koostamine. - õhutemperatuur ja selle mõõtmine, termomeetri näidu lugemine ja märkimine; erinevad termomeetrid; - pilvisus: pilvitu, vähene pilvisus, pilves; - sademed: vihm, rahe, lumi; - tuul: tuulevaikne, nõrk tuul, tugev tuul, torm.

TALV. Talve algus (kalendri järgi), talvekuud. Vesi talvel: veekogude jäätumine ja jää sulamine, ohutusnõuded jääle minekul. Erinevad talveilmad (lumi, tuisk, sula, lumeta talv jms): riietus, tegevused. Õhutemperatuur talvel: temperatuuri mõõtmine, näitude lugemine termomeetrilt, märkimine vaatlustabelisse.

Koduümbrus talvel. Talvine koduümbrus (aed, põld, park, mets), lume tähtsus looduses. Loomade valmistumine talveks: talvevarud, pesa ehitamine, karvavahetus (suve- ja talvekarv). Erinevad loomad talvel. Metsloomad (mäger, ilves): välisehitus, elupaik, eluviis, toit. Eestis talvituvad linnud (rasvatihane, leevike, hallvares, varblane, rähn): välisehitus, elupaik, toit. Lindude toitmine talvel. Loomade ja lindude jäljed lumel.

KODU. Kodupaik – osake Eestist, eesti keel. Koduümbruse loodus. Eesti suuremad linnad (Tallinn, Tartu, Narva, Pärnu). Tallinn – Eesti pealinn.

KEVAD. Kevade algus (kalendri järgi), kevadkuud. Kevade kolm perioodi (algus, keskpaik, lõpp): perioodide tunnused (sh ilm), riietus ja tegevused. Õhutemperatuur öösel ja päeval, temperatuuride võrdlemine ja erinevuste/põhjuste selgitamine.

Kevad loomariigis. Kevad loomariigis: karvavahetus; poegade sünn ja areng. Rändlindude saabumine, pesitsemine, haudumine, hoolitsemine poegade eest. Loomariigi mitmekesisus: - kalad: välisehitus, liikumisviisid, elupaigad, toit, areng; - konnad: välisehitus, liikumisviisid, elupaigad, toit, areng; - putukad: välisehitus, liikumisviisid, elupaigad, toit, areng.

Kevad taimeriigis. Köögiviljataimede seemnete vaatlus ja võrdlemine. Seemnete külv. Taime kasvatamine, kasvamiseks vajalikud tingimused. Kevadlilled (sh kevadel õitsevad sibullilled: tulp, nartsiss, märtsikelluke jm): välisehitus, kasvukohad. Kevadtööd aias ja põllul.

SUVI. Suve algus (kalendri järgi), suvekuud. Soe ja külm suvepäev: ilm, riietus ja tegevused. Aia- ja metsamarjad suvel.

AEG. Aasta (aastaajad, kuud, nädal, nädalapäevad): nimetused, järjekord, orienteerumine kalendris. Suvevaheaeg.

Praktilised tööd:

Õppekäigud /õuetunnid kodukandis (kooliümbruses) aastaajaliste erinevuste vaatlemiseks, vaatlustabelite täitmine.

Õhutemperatuuri mõõtmine, tulemuste võrdlemine.

Ilma vaatlemine erinevatel aastaegadel, vaatlustabelite täitmine.

Vee külmumise ja jää sulamise vaatlemine, sulava lume temperatuuri mõõtmine.

Loodusvaatlused: taimede välisehitus, loomade välisehitus.

Loomade ja lindude jala- ning tegutsemisjälgede vaatlemine, kirjeldamine.

Seemnete külv, tõusmete eest hoolitsemine.

Paberjäätmete sorteerimine ja taaskasutamine.

Oodatavad õpitulemused 3. klassi lõpuks

- 1) kirjeldab vaadeldavaid objekte 3–5 lausega;
- 2) võrdleb vaadeldavaid objekte võrdlusplaani alusel (õpetaja suunamisel);
- 3) eristab ja nimetab tundmaõpitud taimi, loomi, linde nii looduses kui ka pildil; määratleb nende kuuluvusrühma;
- 4) kirjeldab õpitud loomade ja lindude välimust ja nende elutegevuse seost aastaajaga (kuni 5-sõnaliste lihtlausetega);
- 5) mõistab termomeetri näitu;
- 6) toob välja õpitud põhjuslikke seoseid looduses;
- 7) loetleb kuude nimetusi ja teab nende järgnevust;
- 8) nimetab aastaegadele omaseid tunnuseid eluta looduses, taime- ja loomariigis; ilmastikus;
- 9) loetleb taimede kasvatamiseks vajalikke töid koduaias;
- 10) nimetab meie metsades kasvavaid leht- ja okaspuid ning nende mõningaid kasutusvõimalusi.

4. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) tunneb ära ning nimetab kodukoha taimi, loomi ja seeni; kirjeldab ja võrdleb abivahenditele tuginedes neid iseloomustavaid tunnuseid (välisehitus, elupaik, eluviis); toob näiteid loomade ning mürgiste taimede ja seentega seotud ohtudest;
- 2) eristab ja rühmitab õpitud selgroogseid ning selgrootuid loomi, maismaataimi ja kübarseeni;
- 3) järjestab taimede ja loomade arengu etappe kujutavaid seeriapilte, kirjeldab õpitud elusorganismide arengut tuginedes pildiseeriale;
- 4) näitab enda kehal ja nimetab õpitud kehaosasid;
- 5) võrdleb abivahendile tuginedes inimeste elu maal ja linnas;
- 6) toob näiteid puhta vee ja õhu, mulla, valguse ning soojuste tähtsusest elusolenditele;
- 7) teeb õpetaja juhendamisel lihtsamaid vaatlusi ja praktilisi töid, valides sobivaid vahendeid ning järgides ohutusnõudeid; kirjeldab abivahenditele tuginedes vaadeldut ja oma tegevust.

Õppesisu

KODU. Linna- ja maakodu. Talu: hooned, maad (aed, põld, heinamaa, karjamaa, mets).

Koduloomad, nende kasulikkus. Maatööd (põlluharimine, loomapidamine jms).

ELUTA LOODUS. Vesi. Vesi looduses, vee kasutamine igapäevaelus, tähtsus elusolenditele. Joogivee omadused, võrdlus sademete ja veekogu veega. Vee olekud (vesi, jää, veeaur) ja nende muutumine. Vee keemine, keemistemperatuur. Vee aurumine. Vee külmumine ja jää sulamine, sulamistemperatuur. Veekogud (tiik, jõgi, järv, meri) erinevatel aastaegadel, veega seotud ohud. Vee ringkäik looduses (veeaur, pilved, sademed, vesi veekogudes). Vee reostumine. Vee säästlik kasutamine kodus ja koolis.

Õhk. Hapnik ja süsihappegaas õhu koostises (inimesed, loomad ja taimed hingavad sisse hapnikku, välja süsihappegaasi). Õhutemperatuur ja selle mõõtmine. Õhu soojenemine, jahtumine. Puhas ja saastunud õhk, puhta õhu tähtsus, õhu puhtuse tagamine ruumis.

Valgus ja soojus. Valgus- ja soojusallikad. Valguse ja soojuse tähtsus elusolenditele. Maa: esmane tutvumine Maa mudeli ehk gloobusega. Päev ja öö, nende vaheldumine. Päikese teekond taevavõlvil erinevatel aastaagadel: soojustingimuste muutumine, öö ja päeva pikkus erinevatel aastaagadel (päikesetõus ja loojumine erinevatel kellaaegadel).

INIMENE. Inimese välisehitus (kehaosad: kere, pea, kael, jäsemed (käed, jalad)). Selgroog. Keha mõõtmised: pikkuste võrdlemine silma järgi, pikkuste mõõtmine ja mõõtmistulemuste võrdlemine. Inimese kehatemperatuuri mõõtmine.

LOOMAD. Selgroogsed loomad Imetajad: välisehitus, liikumine, elupaigad, areng, toitumine Linnud: välisehitus, liikumine, elupaigad, areng, toitumine. Kalad: välisehitus, liikumine, elupaik (elab veekogus), areng, toitumine. Kahepaiksed (konnad): välisehitus, liikumine, elupaigad, areng, toitumine. Roomajad (maod, sisalikud): välisehitus, liikumine, elupaik, areng, toitumine. **Selgrootud loomad:** mitmekesisus ja elupaigad.

Loomade elupaigad: maismaa- ja veeloomad, veeloomade erinevus maismaaloomadest.

Loomade mitmekesisus: mullas elunevad loomad: mutt, vihmauss. Nastik ja rästik.

Loomade eluviis: erinevate loomade eluviis (üksikult, karjadena, parvedena).

TAIMED. Taimede välisehitus (puu, põõsas, puhmas, rohhtaim). Erinevate taimede osade vaatlus, võrdlemine ja kirjeldamine. Taime areng seemnest, arenguks vajalikud tingimused, seemnete levik (nt tuul, lind, inimene). Mulla tähtsus taimedele. Mullatööd aias ja põllul erinevatel aastaagadel (harimine, väetamine, seemnete külv, tõusmete eest hoolitsemine jms). Kultuurtaimed ilu-, köögivilja- ja viljapuuaias, põllul: tundmine, nimetamine, kasvatamise otstarve. Rohhtaimed: üheaastased taimed (nt aedhernes, kõrvits) ja mitmeaastased taimed (nt tulp, maikelluke). Teraviljad, teraviljade kasutamine. Umbrohud, umbrohutõrje. Taimede tähtsus inimestele ja loomadele. Mürgised taimed (nt näsiniin, karuputk, maikelluke jt).

SEENED. Kübaraga seened: välisehitus (kübar, jalg, seeneniidistik). Söögiseened ja mürgised seened.

Praktilised tööd:

Taluhoonete virtuaaltuur (<http://www.evm.ee/tuur/est/tuur>).

Õppekäik talumuuseumi.

Õhu- või veetemperatuuri mõõtmine.

Joogivee võrdlemine sademetest saadud vee või veekogu veega.

Näitkatsed: vee olekute muutumine.

Uurimus: vee kasutamine kodus või koolis. Gloobuse ja selle pöörlemise vaatlemine.

Näitkatse gloobuse ja (tasku)lambiga: öö ja päeva vaheldumine.

Päikese kõrguse ja öö ning päeva pikkuse vaatlemine. Iga kuu kindlal päeval silmapiiri kontuuri ja päikese 3 asendi (hommikul, keskpäeval ja õhtul) märkimine skeemile. Nende skeemide võrdlemine.

Õhutemperatuuri mõõtmine erinevatel kellaaegadel, tulemuste märkimine vaatlustabelisse.

Keha ja kehaosade pikkuste mõõtmine. Keha kaalumine.

Kehatemperatuuri mõõtmine, termomeetri näidu lugemine.

Looma välisehituse ja eluviisi uurimine (pildid, piltteatmeteosed vms allikad).

Temaatilise plakati/stendi koostamine mõne organismirühma (nt imetajate erinevad liikumisviisid) või liikide võrdluse kohta.

Seeriapiltide järjestamine (loomade arenguetapid), looma arengu kirjeldamine piltide järgi (tugisõnade abil).

Uurimus: taime kasvu sõltuvus soojusest, valgusest ja mulla niiskusest.

Õppekäik organismide kooselu uurimiseks erinevates elupaikades.

Lihtsamate toiduahelate koostamine (õpetaja abiga).

Oodatavad õpitulemused 4. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) viib iseseisvalt läbi lihtsamaid loodusvaatlusi ja täidab vastavat tabelit (juhendamisel);
- 2) võrdleb loodusobjekte ja -nähtusi võrdlusplaani alusel;
- 3) kirjeldab võrdlemise põhjal lihtlausetega kuni kolme objekti;
- 4) jälgib õpetaja suunamisel demonstatsioonikatsetes ja laboratoorsetes töödes toimuvat ja kirjeldab seda;
- 5) rühmitab õpitud taimi ja loomi erinevate tunnuste alusel;
- 6) teab looduse jagunemist elus ja eluta looduseks, nende omavahelist seost;
- 7) eristab kultuurtaimi ja toob näiteid;
- 8) nimetab kodukohas enamlevinud kultuurtaimede nimetusi ja nende kasvamise iseärasusi;
- 9) loetleb taimede eluks vajalikke tingimusi;
- 10) nimetab ja toob näiteid õhu, vee ja mulla peamistest omadustest;
- 11) nimetab vee ja õhu saastumise olulisi põhjusi ja saastumise vältimise/vähendamise võimalusi;
- 12) otsustab termomeetri näitude järgi, kas tegemist on vee/õhu soojenemise või jahtumisega;
- 13) selgitab aastaegadele iseloomulikke muutusi soojus- ja valgustingimustest lähtuvalt;
- 14) hindab õpetaja abiga kohaliku keskkonna seisundit.

5. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) näitab ja nimetab näitvahendil inimese elundkondade tähtsamaid elundeid, kirjeldab tugisõnade toel nende ülesandeid;
- 2) saab aru lihtsast plaanist, leiab kooliümbruse plaanilt tuttavaid objekte;
- 3) leiab Eesti kaardil oma kodukoha, Eesti suuremad saared, järved, jõed ja linnad;
- 4) toob näiteid oma kodukoha looduslikust mitmekesisusest ja inimeste tegevusest (sh olulisemad asutused ja ettevõtted, inimeste tegevusalad);
- 5) toob abivahenditele toetudes näiteid organismide vaheliste seoste kohta looduses, koostab lihtsamaid toiduahelaid;
- 6) nimetab ja kirjeldab abivahenditele toetudes maailmaruumi objekte ning nähtusi (Päikesesüsteem, öö ja päeva vaheldumine).

Õppesisu

MÕÕTMINE JA VÕRDLEMINE. Tahked kehad ja vedelikud. Kehade kaalumine.

Vedelike koguste ja temperatuuri mõõtmine. Mõõtmistulemuste võrdlemine.

ELUS JA ELUTA. Elus- ja eluta looduse objektide tunnused. Õpitud taime- ja loomarühmad.

GLOOBUS. PLAAN JA KAART. Maakera mudel – gloobus. Leppemärgid sh leppevärvid gloobusel ja kaartidel. Eesti looduskaart. Ilmakaared, suundade määramine Eesti kaardil.

Põhiilmakaarte määramine kompassi abil ning päikese järgi. Pildi ja plaani/kaardi erinevus.

Klassi plaan ja kooliümbruse plaan. Enda asukoha määramine plaanil, objektide äratundmine ja nende asukoha (teiste objektide suhtes) kirjeldamine plaanil.

PINNAVORMID KODUKOHAS. Pinnavormid kooliümbruses (tasane maapind, küngas, nõgu, org): vaatlus ja mudeldamine Pinnavormide kujutamine Eesti kaardil.

INIMENE. Inimese välisehitus. Keha mõõtmed: mõõtmine, kaalumine. Elundid ja elundkonnad. Meeleelundid. Tugi- ja liikumiselundid. Hingamiselundid. Vereringe. Seedeelundid. Erituselundid. Paljunemiselundid. Närvisüsteem. Inimese põlvnemine.

ORGANISMIDE RÜHMAD JA KOOSSELU. Mets. Metsa tähistamine kaardil. Mets puuliikide järgi (okaspuu-, lehtpuu- ja segamets), elustik vastavat liiki metsas, toiduahelad. Koosluste võrdlus: mets-park, mets-põld. Veekogu. Veekogud kodukohas. Veekogude tähistamine kaardil. Vee-elustik kodukoha veekogus ja selle kaldal, toiduahelad. Veetaimede ja -loomade erinevus maismaa organismidest. Soo. Soo tähistamine Eesti kaardil. Soo-elustik (taimed, selgroogsed loomad), toiduahelad. Turvas, selle kasutamine.

MAAVARAD. Maavarad (liiv, kruus, savi, paekivi ehk lubjakivi, turvas, põlevkivi), nende kasutamine.

ELEKTER. Elektri tootmine Eestis. Elektri jõudmine elektrijaamast kasutajani. Elektri kasutamine koolis ja kodus, elektriohtus. Vooluring: vooluallikas (patarei), elektripirn, juhtmed, lüliti.

KODUKOHT EESTI VABARIIGIS. Eesti naaberriigid. Asulad: linn, alev, küla. Eesti suuremad linnad, pealinn. Eesti riiklik ja rahvuslik sümboolika. Kodukoht: asula määratlemine; asukoht pealinna ja suuremate linnade suhtes. Kodukoha sümboolika (lipp, vapp). Inimeste tegevus koduasulas: kultuuri- ja teenindusasutused, arstiabi ja päästeteenistus, suuremad ettevõtted ja nende toodang.

MAAILMARUUM JA PLANEET MAAL. Tähistaev, taevakehad: täht (sh Päike), komeet. Maailmaruumi uurimine: pikksilm, binokkel, teleskoop, kosmoselaev; astronaut, astronoom. Päike ja planeedid. Maa kaaslane Kuu. Päikesesüsteemi väikekehad: asteroidid, meteoriidid. Meteoor. Võimalikud kataastroofid. Maa pöörlemine – öö ja päeva vaheldumine. Maa tiirlemine – aastaaegade vaheldumine. Maakera siseehitus. Looduskataastroofid (vulkaanipursked, maavärinad, orkaanid, üleujutused), ohud inimese elule ja tegevusele.

Praktilised tööd:

Kehade kaalumine.

Vedelike koguste mõõtmine.

Vedelike temperatuuri mõõtmine.

Looduslike objektide rühmitamine piltide ja sõnasedelite abil.

Põhi-ilmakaarte määramine õues kompassi abil ning päikese järgi (õpetaja abiga).

Eesti kaardiga tutvumine lauamängude või pusle abil.

Kooliümbruse erinevate paikade iseloomustamine (nt ilus/ohtlik jne koht) ja nende kaardistamine plaanil kokkulepitud värvide abil; värvidega märgistatud plaani võrdlemine kaaslase omaga, oma arvamus põhjendamine (õpetaja küsimuste toel).

Kooliümbruse pinnavormide mudeldamine.

Kehapikkuse mõõtmine kooliaasta algul ja lõpus.

Mõõtmistulemuste võrdlemine.

Päevamenüü jälgimine ja ülesmärkimine; menüü analüüsimine ühistegevuses (<http://www.ampsr.ee>).

Õppekäik tervishoiumuuseumisse.

Toiduahelate koostamine.

Ülevaate koostamine ühe loomaliigi kohta: välimus, elupaigad, eluviis, toit, järglaste saamine, looduslikud vaenlased.

Lihtsa vooluringi koostamine (abiga) ja toa elektrivõrguga võrdlemine.

Elektritarbimise jälgimine koolis ja kodus (eeskuju järgi).

Kodukoha näitamine Eesti kaardil.

Kodukohta tutvustava plakati koostamine.

Näitkatse: planeetide ning nende kaaslaste liikumise (tiirlemise ja pöörlemise) mudeldamine.

Öö ja päeva vaheldumise mudeldamine.

Näitkatse: aastaegade vaheldumise mudeldamine.

Oodatavad õpitulemused 5. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) nimetab kodukoha inimeste tegevusalasid, teenindusasutusi ja suuremaid ettevõtteid;
- 2) tunneb ära Eesti Vabariigi sümbolika;
- 3) tunneb ära iseloomulike tunnuste järgi ja oskab nimetada kodukoha veekogusid, pinnavorme, asulaid;
- 4) orienteerub (liigub) kodukohas, juhatab vajadusel võõrale teed;
- 5) leiab kaardilt Eesti ja näitab kodukoha asukohta Eesti kaardil;
- 6) nimetab ja näitab kaardil põhiilmakaari;
- 7) tunneb ära ja nimetab kodukoha metsa, sood, põldu, veekogu, maavarasid;
- 8) eristab küla, alevit, linna; nimetab mõnd Eesti linna.

6. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) teab ja nimetab põhi- ning vaheilmakaari; määrab neid kaardil;
- 2) saab aru lihtsast plaanist ja kaardist; leiab Eesti kaardil Läänemere, õpitud saared, jõed, järved, linnad; koostab õpetaja juhendamisel lihtsamaid mõõtkavata plaane;
- 3) võrdleb abivahenditele tuginedes taimede, loomade, seente ja bakterite eluavaldu; selgitab nende tähtsust looduses; toob näiteid nende mõju kohta inimese organismile;
- 4) kirjeldab ja võrdleb abivahenditele toetudes õpitud koosluste (erinevad veekogud, asula) elutingimusi, teab nende tüüpilisemaid liike; koostab koosluste kohta toiduahelaid ja lihtsamaid toiduvõrgustikke;
- 5) teab vee ja õhu omadusi ning tähtsust elusorganismidele; toob näiteid, kuidas inimene mõjutab oma tegevusega vee ja õhu puhtust; jälgib oma pere veetarbimist, toob näiteid vee säästmise võimalustest;
- 6) teab mulla tähtsust elusorganismidele ja selgitab abivahenditele tuginedes mulla kaitse vajadust;
- 7) mõõdab temperatuuri ja pikkust, valides sobivad mõõtmisvahendid;
- 8) viib õpetaja juhendamisel läbi lihtsaid praktilisi töid, teeb tulemuste põhjal kokkuvõtteid, seostab saadud teadmisi igapäevaelus esetulevate olukordadega.

Õppesisu

MÕÕTMINE JA VÕRDLEMINE. Elus- ja eluta looduse objektid, loodus- ja tehisoobjektid kooli lähiümbruses. Objektide suuruste, objektide vaheliste kauguste mõõtmine ja võrdlemine.

PLAAN JA KAART. Eesti looduskaart: leppemärgid. Ilmakaarte määramine kaardilplaanel, õues kompassiga ja päikese järgi. Eesti loodus- ja halduskaart: maakonnad ja maakonna keskused, asulad (linn, alev, küla). Kooliümbruse ja koduasula plaan: leppevärvid ja -märgid, lihtsate (mõõtkavata) plaanide täiendamine.

PINNAVORMID KODUKOHA. Pinnavormide (küngas, org, nõgu, mägi, tasandik, kõrgustik;) modelleerimine. Pinnavormide kujutamine kaardil. Inimese kujundatud pinnavormid kodukohas.

MULD ELUKESKKONNANA. Mulla kirjeldamine. Mulla koostis. Mullaelustik. Mulla tekkimine. Mulla tähtsus taimedele (temperatuur, niiskus, viljakus) ja loomadele. Vee liikumine mullas. Inimtegevuse mõju mullale (mulla harimine, väetamine, maaparandustööd).

VESI KUI AINE. Vesi looduses; veekogud. Puhta vee omadused. Vesi kui lahusti; looduslik vesi, mineraalvesi kui looduslik lahus. Vee olekud ja nende muutumine. Märgamine.

Veetemperatuur ja selle muutumine (keemis-, külmumis-, jää sulamistemperatuur). Vee kasutamine. Joogivesi. Põhjavesi. Vee reostumine ja kaitse. Vee puhastamine.

VESI ELUKESKKONNANA. Meri. Läänemeri: rannajoon, suuremad lahed, väinad, saared, poolsaared. Läänemere vee omadused. Mere, ranniku ja saarte elustik: iseloomulikud liigid (välimus, toitumine ja kasvamine, kohastumine eluks veeks) ning nende vahelised seosed. Jõgi. Jõgi ja selle osad; jõestik ja selle osad. Vee voolamine jões; kärestik, juga. Veetaseme kõikumine jões. Eesti suuremad jõed. Jõgi elukeskkonnana: iseloomulikud liigid (välimus, toitumine ja kasvamine, kohastumine eluks veeks) ning nende vahelised seosed. Järv. Järvevee omadused. Veevahetus järvedes. Eesti suuremad järved. Järv elukeskkonnana: iseloomulikud liigid (välimus, toitumine ja kasvamine, kohastumine eluks veeks) ning nende vahelised seosed.

ÕHK KUI AINE. Õhu koostis. Õhu omadused. Õhutemperatuur ja selle mõõtmine.

Õhutemperatuuri ööpäevane muutumine. Õhu liikumine soojenedes. Õhu liikumine - tuul.

Tuule kasutamine inimtegevuses. Kuiv ja niiske õhk. Pilved ja sademed. Ilmastikunähtused.

Veeringe. Õhu saastumine ja kaitse.

ÕHK ELUKESKKONNANA. Õhu kui elukeskkonna tähtsamad omadused. Organismide levimine õhu kaudu. Õhukeskkonda kasutavad loomad ja nende seosed teiste organismidega; erinevate lendajate (linnud, nahkhiired, putukad) kohastumused.

ORGANISMIDE RÜHMAD JA KOOSSELU. Taimed. Õistaimede, okaspuude, sõnajalg- ja sammaltaimede eristamine: taimeosade nimetamine ja kirjeldamine, rühmitamise aluseks olevate sarnaste tunnuste leidmine. Mürgised taimed/taimeosad. Taimede eluks vajalikud tingimused. Taimede tähtsus looduses ja inimeste elus. Seened. Kübarseened; hallitusseened: ehitus (kübarseentel), elupaigad, eluks vajalikud tingimused, mürgisusega seotud ohud.

Sümbioos taimede ja seente vahel. Kübar- ja hallitusseente tähtsus looduses ja inimeste elus.

Bakterid. Elupaigad, eluks vajalikud tingimused, tähtsus looduses ja inimeste elus. Loomad.

Selgroogsete ja selgrootute loomade eristamine: välisehituse kirjeldamine, rühmitamise aluseks olevate sarnaste tunnuste leidmine (välisehitus, liikumisviis, elupaik, toitumine, järglaste saamisviis ja nende eest hoolitsemine). Parasiidid loomadel ja inimestel.

Organismide vaheliste suhete iseloomustamine lihtsamate toiduvõrgustike abil.

KODUASULA ELUKESKKONNANA. Loodus- ja tehiskeskkond koduasulas. Taimed ja loomad koduasulas. Koduasula keskkonnaprobleemid.

Praktilised tööd:

Õppekäik/välitund kooli lähiümbruses: loodus- ja tehisobjektide eristamine, kirjeldamine, rühmitamine. Objektide suuruste, vahemaade mõõtmine ja tulemuste võrdlemine.

Ilmakaarte määramine õues kompassiga ja päikese järgi.

Lihtsa plaani ja pildi võrdlemine: enda asukoha määramine plaanil, plaanil olevate objektide äratundmine, plaani täiendamine pildi järgi.

Liikumine kooliümbruse plaani järgi; klassi / kooliümbruse plaani täiendamine (abiga).

Eesti loodus- ja halduskaart: maakondade, suuremate linnade ja koduasula leidmine ning näitamine kaardil (õpetaja juhendamisel).

Maakondade ja suuremate linnade märkimine kontuurkaardile (abiga).
 Pinnavormide mudeldamine liivakastis.
 Mullaproovide võtmine, mulla kirjeldamine ja mullaproovide võrdlemine.
 Erinevate omadustega vee võrdlemine.
 Veetemperatuuri mõõtmine.
 Igapäevaelus kasutatavate lahuste valmistamine.
 Vee puhastamine erinevatel viisidel.
 Vee kasutamise (sh joogi- ja reovee teekonna) uurimine kodus või koolis.
 Vee säästliku kasutamise võimaluste uurimine kodus või koolis.
 Suuremate lahtede, väinade, saarte, poolsaarte, jõgede ja järvede näitamine Eesti kaardil; nende kandmine kontuurkaardile (abiga). - Veeorganismide uurimine ja välisehituse kirjeldamine (kava toel). Tutvumine eluslooduse häältega, kasutades audiovisuaalseid materjale. Tutvumine siseveekogude selgroogsetega ja taimedega, kasutades veebimaterjale aadressidel <http://bio.edu.ee/loomad/> ja <http://bio.edu.ee/taimed/>.
 Õhu omaduste ja koostise uurimine: küünla põlemine suletud anumal, õhu kokkusurutavus, õhu paisumine soojenedes, veeauru kondenseerumine.
 Õhutemperatuuri mõõtmine.
 Ilmavaatlused.
 Kodukoha ilmaennustuste jälgimine, võrdlemine tegeliku ilmaga.
 Võrdlustabeli (-skeemi) täitmine: erinevate lendajate kohastumused.
 Uurimusliku ülevaate koostamine: ühe taime-, looma- või seeneliigi põhjalikum tundmine.
 Kübarseente virtuaalnäitus: www.loodusmuuseum.ee
 Hallitusseente vaatlemine mikroskoobiga.
 Koduasulat tutvustava ülevaate / plakati koostamine.

Oodatavad õpitulemused 6. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) märkab oma ümbruses toimuvaid muutusi ja kirjeldab neid;
- 2) jälgib katseid ja sooritab neid õpetaja juhendamisel ise;
- 3) loeb lihtsaid plaane ja kaarte; koostab plaane (abiga);
- 4) tunneb ära pinnavormide kujutised füüsilisel kaardil, teab pinnavormide olulisi tunnuseid; eristab jõge, järve, merd, saart, poolsaart;
- 5) iseloomustab oma kodukoha looduskeskkonna objekte ja nähtusi (vajaduse korral abivahendeid kasutades);
- 6) eristab eluta ja elusa looduse objekte;
- 7) täidab ja kirjeldab õpetaja abiga õppejooniseid ja skeeme, mis võimaldavad mõista õppeinfos sisalduvaid seoseid (nt õppejoonis: vee ringkäik looduses);
- 8) teab põhi- ja vaheilmakaari; määrab kompassi abil põhiilmakaari (õpetaja juhendamisel).

7. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) eristab ja rühmitab õpitud elusorganisme erinevate tunnuste järgi; selgitab abivahenditele tuginedes keskkonnatingimuste mõju elusorganismidele; toob näiteid taimede ja loomade kohastumustest Eesti looduse näitel;

- 2) kirjeldab ja võrdleb abivahenditele tuginedes koosluste (veekogud, aed, põld, niit, mets, soo) elutingimusi; teab nende tüüpilisemaid liike; koostab koosluste kohta toiduahelaid ja lihtsamaid toiduvõrgustikke;
- 3) toob näiteid inimtegevuse mõjust ümbritsevale keskkonnale; mõistab koosluste tähtsust ning selgitab näidete varal nende kaitsmise vajadust;
- 4) näitab Eesti asukohta Euroopa kaardil; kirjeldab abivahenditele tuginedes Eesti asendit; kasutab erinevaid kaarte Eesti asendi, pinnavormide ja kliima kirjeldamisel;
- 5) nimetab Eesti loodusvarasid ja toob nende kasutamise näiteid; selgitab abiga loodusvarade säästliku kasutamise vajadust.

Õppesisu

EESTI RIIK. Eesti asend Euroopas; Eesti suurus, piirid, naaberriigid. Rahvaarv ja rahvuslik koosseis. Rahvastiku paiknemine. Linnad ja maa-asulad. Riigi haldusjaotus.

EESTI ILMASTIK. Ilm, ilmastik, kliima. Eesti asendi mõju kliimale. Ilmaelemendid: õhutemperatuur, tuul, pilvisus, sademed. Ilmavaatlused ja ilma ennustamine. Ilma mõju inimtegevusele; äärmuslikud ilmaolud Eestis. Fenoloogiline kalender.

EESTI PINNAMOOD. Kodukoha ja Eesti pinnavormid ning pinnamood. Suuremad kõrgustikud, tasandikud ja madalikud, Põhja-Eesti paekallas. Mandrijää osa pinnamoe kujunemises.

EESTI LOODUSVARAD. Eesti loodusvarad, nende kasutamine ja kaitse. Energiaallikadena kasutatavad loodusvarad. Eesti maavarad, nende kaevandamine ja kasutamine. Kaevanduste ja karjäärade kasutamisega seotud keskkonnaprobleemid.

EESTI MAJANDUS. Peamised majandusharud Eestis (nt põllumajandus ja toiduainetetööstus, tööstus, teenindus, transport) ja vastavate majandusharudega seotud tegevused. Tuntumad tööstus- ja teenindusettevõtted kodumaakonnas/-asulas: asukoht, tegevusalad, ametid, toodang või teenus(ed). Tuntumad tööstus- ja teenindusettevõtted Eestis.

SELGROOGSED LOOMAD EESTIS. Loomade jaotamine selgrootuteks ja selgroogseteks; selgroogsete loomade rühmad. Selgroogsete loomade peamised meeleorganid orienteerumiseks elukeskkonnas; juhtivate meelte sõltuvus loomade eluviisist. Selgroogsete loomade seedeelundkonna eripära sõltuvalt toidust: hammaste ehitus, soolestiku pikkus ja toidu seedimise aeg. Selgroogsete loomade erinevate rühmade hingamiselundite ehituse ja talitluse mitmekesisus: lõpused vees, kopsud õhukeskkonnas elavatel organismidel, naha kaudu hingamine. Püsi- ja kõigusoojaste loomade kehatemperatuuri muutused. Paljunemine, looteline areng, sünnitus ja lootejärgne areng, järglaste eest hoolitsemine (toitmine, kaitsmine, õpetamine) erinevatel selgroogsetel loomadel.

ELUKESKKONNAD EESTIS. Läänemeri. Läänemere asend ja ümbritsevad riigid, suuremad lahed, väinad, saared, poolsaared. Läänemere rannik. Läänemere mõju ilmastikule. Keskkonnatingimused Läänemeres. Läänemeri kui elukooslus; elusolendite osa bioloogilises aineringes ja inimese elus. Mere mõju inimtegevusele ja ranna-asustuse kujunemisele. Läänemere reostumine ja kaitse. Loomade püügi, jahi ning kaitsega seotud reeglid.

Jões ja järved. Eesti suuremad jõed ja järved. Jõgi ja järv kui elukooslused; elusolendite osa bioloogilises aineringes ja inimese elus. Jõgede ja järvede tähtsus, kasutamine ning kaitse. Kalakasvatus. Loomade püügi, jahi ning kaitsega seotud reeglid.

Aed. Aed kui kooslus: köögiviljaaed, puuvilja- ja marjaaed, iluaed. Aiamuld. Kompost. Elusolendite osa bioloogilises aineringes ja inimese elus. Bioloogiline ja keemiline tõrje aias. Toataimed.

Põld. Põld kui kooslus. Peamised Eestis kasvatatavad põllukultuurid. Elusolendite osa bioloogilises aineringes ja inimese elus. Väetamine ja keemiline tõrje põllul (vajalikkus,

ohud). Mahepõllundus. Inimtegevuse mõju mullale. Mulla reostumine ja hävimine. Mulla kaitse.

Niit. Niit kui Eesti liigirikkaim kooslus. Looduslikud ja inimtekkelised niidud. Elusolendite osa bioloogilises ainerings ja inimese elus.

Mets. Eesti metsad. Nõmme-, palu-, laane- ja salumets. Mets kui elukooslus. Eesti metsade peamised puuliigid. Elusolendite osa bioloogilises ainerings ja inimese elus. Loomade püügi, jahi ning kaitsega seotud reeglid. Metsade tähtsus ja kasutamine. Metsade kaitse.

Soo. Soode paiknemine ja teke. Madal soo ja raba. Elutingimused soos. Soode elustik; elusolendite osa bioloogilises ainerings ja inimese elus. Soode tähtsus. Turba kasutamine.

LOODUS- JA KESKKONNAKAITSE EESTIS. Inimese mõju keskkonnale. Looduskaitse Eestis: eri tasandid, kaitsealused objektid ja kaitsealad. Bioloogilise mitmekesisuse kaitse. Kodukoha looduskeskkonna muutumine inimtegevuse tagajärjel. Jäätmekäitlus. Säästev tarbimine (sh individuaalne loodussäästlik käitumine).

Praktilised tööd:

Eesti piiri, naaberriikide, maakonnakeskuste ja suuremate linnade näitamine kaardil. Eesti maakonnakeskuste ja suuremate linnade kandmine kontuurkaardile. Rahvastikukaardi põhjal (kava abil) Eesti rahvastiku paiknemise iseloomustamine.

Riigi üldandmete otsimine teatmeteostest (õpetaja suunamisel).

Ilmavaatluste läbiviimine: andmete märkimine tabelisse, graafikute koostamine (õpetaja juhendamisel).

Erinevate ilmaportaalidega tutvumine (ilmaennustused, ilmahoiatused jm); Eesti erinevate piirkondade ilma võrdlemine ilmakaartide järgi (näiteks <http://www.emhi.ee>).

Eesti kaardil suuremate madalike, kõrgustike ja nende kõrgemate tippude näitamine; pinnavormide tähistamine kontuurkaardil.

Eesti kaardil maavarade tähtsamate leiukohtade näitamine, maavarade kandmine kontuurkaardile leppemärkidega.

Tuntumate kivimite kirjeldamine ja võrdlemine (tunnused, leiukohad, kasutamine).

Ülevaate koostamine: kodukoha loodusvarad, nende kasutamine ja kaitse.

Kaupluse külastus, ülevaate koostamine (kava järgi) ühe toiduainete tootegrupi kohta (eestimaine ja sissetoodud kaup, toidukorvi maksumus, hindade võrdlus jms).

Selgroogsete loomade elutegevuse jälgede otsimine, nende mitmekesisuse kaardistamine kooli lähiümbruses.

Toiduahelate ja -võrgustike koostamine.

Kaardil Läänemere-äärsete riikide, suuremate väinade, lahtede, saarte, poolsaarte näitamine ja nimetamine; objektide kandmine kontuurkaardile.

Ülevaate koostamine: õlireostuse mõju Läänemere elustikule.

Eesti suuremate jõgede ja järvede näitamine kaardil, objektide kandmine kontuurkaardile.

Kahe Eesti jõe või järve võrdlemine kaardi ning teiste infoallikate järgi.

Siseveekogude selgroogsetega ja taimedega tutvumine ühistevuses, kasutades veebimaterjale aadressidel <http://bio.edu.ee/loomad/> ja <http://bio.edu.ee/taimed/>.

Erinevate muldade võrdlemine.

Komposti valmistamine.

Aia- ja põllukultuuride iseloomustamine ning võrdlemine, kasutades konkreetseid näidisobjekte või veebipõhiseid õppematerjale.

Uurimus aia- ja põllusaaduste osast igapäevases menüüs.

Klassis olevate toataimede paljundamine, hooldamine.

Ülevaate koostamine ühest taimeliigist selle põhjalikumaks tundmaõppimiseks.

Eesti metsade peamiste puuliikide võrdlemine, kasutades näidisobjekte või veebipõhiseid õppematerjale.

Ülevaate koostamine ühest loomaliigist selle põhjalikumaks tundmaõppimiseks.

Ülevaate koostamine ühistegevuses: mets igapäevaelus / metsaga seotud tarbeesemed.

Metsloomade tegutsemisjälgede uurimine.

Aia-/põllumulla ja turba võrdlemine.

Turbasambla omaduste uurimine.

Soo selgroogsete ja taimedega tutvumine, kasutades veebimaterjale <http://bio.edu.ee/loomad/> , <http://bio.edu.ee/taimed/> .

Sookooslust iseloomustavate toiduahelate koostamine.

Looduskaitsealade näitamine kaardil.

Erinevate infoallikate põhjal ülevaate koostamine ühe kaitsealuse liigi või kaitseala kohta.

Ülevaate koostamine kodukoha ühest keskkonnaprobleemist (probleemi olemus, võimalikud tekkepõhjused ja lahendused (ehk keskkonnahoidliku mudeli koostamine) vms.

Oodatavad õpitulemused 7. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) kasutab õppetekste teabe kinnistamiseks, täpsustamiseks ja ülesannete täitmiseks;
- 2) kasutab teabe leidmiseks õpetaja abiga Eesti eri kaarte (füüsiline, administratiivne, loomastik/taimestik, kliima jne);
- 3) nimetab Eesti taimi ja loomi, tunneb ära taimede osi ja loomade kehaehitust, toob näiteid erinevates elupaikades elavatest taimedest ja loomadest;
- 4) teab, millest sõltuvad Eesti ilmastikutingimused;
- 5) põhjendab mulla ja selle kaitsmise vajadust;
- 6) nimetab Eesti peamisi põllumajandus- ja tööstusharusid ning valmistatavat toodangut;
- 7) kirjeldab keemiliste ainete mõju taimedele ja loomadele (väetamine, reostamine);
- 8) põhjendab loodusvarade säästliku kasutamise vajalikkust.

8. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) mõõdab õpetaja juhendamisel ruumala, massi, vahemaid looduses ja kaardil ning aega; seostab saadud mõõtmistulemusi igapäevaelus esinevate olukordadega;
- 2) kavandab ning viib õpetaja juhendamisel ohutult läbi praktilisi töid, teeb tulemuste põhjal kokkuvõtteid ja järeldusi, seostab saadud teadmisi igapäevaelus esinevate olukordadega;
- 3) kirjeldab tugisõnade abil õpitud ainete/materjalide omadusi ja toob näiteid nende kasutamise kohta igapäevaelus; taaskasutab võimaluse piires materjale ja esemeid;
- 4) leiab õpetaja suunamisel kaartidelt, loodusallikatest tekstidest, tabelitest ja graafikutest teavet loodusvööndite kohta, seostab organismide kasvukohti ja kohastumisi vastava loodusvööndiga, kirjeldab inimtegevust ja selle mõju piirkonna loodusele;
- 5) rühmitab elusorganisme, toob näiteid erinevate organismide seostest looduses;
- 6) väärtustab nii kodukoha kui ka teiste maade looduslikku ja kultuurilist mitmekesisust ja järgib jätkusuutliku arengu põhimõtteid.

Õppesisu

MÕÕTMINE JA HINDAMINE. Kehade suuruse (pikkuse, laiuse, paksuse jne) ja nende vaheliste kauguste hindamine. Mõõtmine eri viisidel (käega seotud mõõtühikute, sammude jms ja mõõteriistade abil). Mõõtühikute teisendamine.

AINED JA SEGUD. Ained ja materjalid, nende omadused. Ained koosnevad osakestest. Liht- ja liitained (nt vesinik, hapnik, süsinik, vesi, süsihappegaas) ning nende sümbolid. Keemiline reaktsioon – uute ainete tekke protsess. Puhas aine; ainete segu. Segud ja lahused: õhk kui segu, segunevad ja mittesegunevad vedelikud. Happed, alused ja soolad igapäevaelus; ohutu ja keskkonnasäästlik kasutamine. Looduslikud happelised ained, happevihmad.

LIIKUMINE JA JÕUD. Mehaaniline liikumine. Ühtlane ja mitteühtlane liikumine. Trajektoor. Taevakehade liikumine: pöörlemine, tiirlemine. Teepikkuse ja aja mõõtmine; mõõttühikute teisendamine. Kiiruse mõõtmine ja arvutamine. Jõud ja kehade liikumine. Jõu mõõtmine. Liikumine ja jõud looduses ja tehnikas.

KEHADE VASTASTIKMÕJU. Keha mass, massi mõõtmine, mõõttühikute teisendamine. Raskus, raskusjõud. Hõõrdumine, hõõrdejõud. Kehade elastsus ja plastsus; deformeerimine, elastsusjõud. Vastastikmõju esinemine looduses: Päikesesüsteem, gravitatsioon.

MEHAANILINE TÖÖ JA ENERGIA. Töö. Võimsus. Energia, energia muunduvus ja jäävus, energia levimine lainena. Lihtmehhanism, lihtmehhanismide kasutamine.

VALGUS JA SELLE SIRGJOONELINE LEVIMINE. Valgusallikas. Päike, tähed kui valgusallikad; galaktikad. Astronoomia; maailmaruumi uurimise võimalused. Valgus kui liitvalgus; spekter. Valguse värvustega seotud nähtused looduses ja tehnikas. Valguse sirgjooneline levimine. Valguse kiirus. Vari. Varjutused.

ORGANISMIDE RÜHMAD. Taimed. Õis-, paljasseemne-, sõnajalg- ja sammaltaimede ning vetikate välisehituse põhijooned. Taimede osa looduses ja inimtegevuses. Taimede uurimise ja kasvatamisega seotud elukutsed. Õistaimede organid ja nende ülesanded. Fotosüntees. Õistaimede paljunemine ja levimisviisid.

Seened. Seente mitmekesisus (kübar-, hallitus- ja pärmseened); nende välisehituse põhijooned. Toitumine surnud ja elusatest organismidest, parasitism ja sümbioos. Inimeste ja taimede nakatumine seenhaigustesse ning selle vältimine. Seente osa looduses ja inimtegevuses.

Samblikud. Samblikud kui seente ja vetikate kooseluvorm. Samblike osa looduses ning inimtegevuses.

Loomad. Loomade jaotamine selgrootuteks ja selgroogseteks; selgroogsete loomade rühmad.

Selgrootud loomad. Usside, limuste, lülilalgsete peamised välistunnused (sh võrdlus selgroogsetega), levik ning tähtsus looduses ja inimese elus. Selgrootute loomade hingamine. Selgrootute loomade erinevad toiduhankimise viisid ja organid. Usside, limuste ning lülilalgsete liit- ja lahksugulisus. Paljunemise ja arengu eripära otsese, täismoondelise ning vaegmoondelise arenguga loomadel. Inimese parasiidid. Peremeesorganismi ja vaheperemehe vaheldumine usside arengus.

MAA GLOOBUSEL JA KAARTIDEL. Maa kujutamine gloobusel ja kaardil: poolkerad, ekvaator, poolused kaardivõrk. Kaartide mitmekesisus (sh interaktiivsed kaardid). Mõõtkava, vahemaade mõõtmine looduses ja kaardil. Maailmameri ja selle osad. Mandrid; suuremad riigid. Ajavööndid.

MAAKERA LOODUSVÖÖNDID. Jäävöönd. Tundra. Parasvöötme okas- ja lehtmets. Parasvöötme rohtla. Vahemereline põõsastik ja mets. Kõrb. Savann. Ekvatoriaalne vihmamets. Kõrgusvööndilisus erinevates mäestikes. (Loodusvööndid ja nende paiknemine (iseloomustamine kaardi abil), looduskomponentide (kliima, muldade, taimkatte, loomastiku, veestiku, pinnamoe) vastastikused seosed. Inimtegevus ja keskkonnaprobleemid erinevates loodusvööndites ning mäestikes.)

MAAVARAD. Kivimid ja nende teke. Maavarad Eestis ja Euroopas.

TUNTUMAD METALLID. Metallimaakidest metallide sulatamine. Metallid igapäevaelus, metallide iseloomulikud omadused. Metallide sulamid igapäevaelus. Metallid ja mittemetallid. Metallide korrosioon (raua näitel).

Praktilised tööd:

Vahemaade hindamine ja tulemuse võrdlemine mõõtmistulemusega.

Risttahukakujulise keha pikkuse, laiuse ja kõrguse (paksuse) mõõtmine.

Lahuse valmistamine (nt soola-, suhkrulahus).

Segu lahutamine koostisosadeks.

Hapete ja aluste kindlakstegemine indikaatoritega.

Köögikeemia: soodavulkaan (sooda, äädikas); vikerkaarjook (erineva värvuse ja kangusega suhkrulahused ning nende kihid joogiklaasis); koogi küpsetamine (uuritakse lisatavate komponentide vajalikkust ja tähtsust küpsetusprotsessis); kuidas vanasti jäätist tehti? (soola lisamine jääle alandab külmumistemperatuuri) – katse jäätise koostisosade (suhkur, piim, koor, vanilje jm), jää, soola ja 2 suletava plastikaatkotiga; mis seguneb, mis mitte? - kohv ja koor, vesi ja õli; šokolaadi valmistamine kakaost, piimast, suhkrust ja võist.

Ideid köögikeemiaks leiab:

a) http://chemistry.about.com/od/foodcookingchemistry/Food_Cooking_Chemistry.htm

b) <http://www.accreditedonlinecolleges.com/blog/2010/kitchen-chemistry-100-coolfood-science-experiments-for-kids-and-cooks/>.

Maa pöörlemise ja tiirlemise mudeldamine: öö ja päeva ning aastaaegade vaheldumise selgitamine.

Maa loodusliku kaaslaste Kuu tiirlemise mudeldamine.

Oma kõndimise kiiruse määramine.

Keha massi hindamine ja mõõtmine, hindamistulemuse ja mõõtmistulemuse võrdlemine.

Raskusjõu ja hõõrdejõu mõõtmine dünamomeetriga.

Lihtmehhanismide kasutamine olmeseadmetes.

Näitkatsete jälgimine ja kirjeldamine kava toel.

Tähistaeva vaatlemine.

Olmevalgustite valgusallikate (tavaline hõõgpirn, halogeenpirn, luminofoorlamp ehk säästupirn, LED) võrdlemine.

Varju uurimine.

Hallitus- ja pärmseente kasvatamine erinevates tingimustes.

Seente vaatlemine mikroskoobiga.

Eri organismirühmade välistunnuste võrdlemine reaalsete objektide või veebist saadud info alusel.

Objektide leidmine-näitamine kaardil; asukoha kirjeldamine kava abil (asend ekvaatori suhtes, asend mandril või maailmajaos, asend ookeanide/merede suhtes, riik või selle osa jne).

Objektide kandmine

kontuurkaardile.

Vahemaade mõõtmine looduses. Vahemaade mõõtmine kaardil mõõtkava abil.

Kellaaja erinevuste määramine ajavööndite kaardi põhjal.

Kaardi järgi liikumine; lihtsa plaani või kooliümbruse kaardi koostamine (abiga).

Piltide abil loodusvöönditele iseloomulike taimede ja loomade tundmaõppimine.

Teabeallikatest loodusvööndite kohta info otsimine õpetaja juhendamisel.

Loodusvööndi kohta mõistekaardi koostamine koostegevuses.

Eesti tähtsamate maardlate näitamine kaardil.

Maavarade vaatlemine ja kirjeldamine.

Õppekäik loodusmuuseumisse: tutvumine maavaradega.

Metallide füüsikaliste omaduste uurimine ja võrdlemine (soojus- ja elektrijuhtivus, kõvadus, magnetilised omadused vms).

Internetist andmete otsimine metallide ja sulamite omaduste ning nende rakendusvõimaluste kohta.

Metalli/sulami kohta mõistekaardi koostamine koostegevuses.
Raua korrosiooni uurimine erinevates tingimustes (<http://mudelid.5dvision.ee/>).

Oodatavad õpitulemused 8. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) leiab teavet kaartidelt ja atlastest; näitab kaardil ja nimetab ning kannab õpitud objektid/piirkonnad kontuurkaardile;
- 2) iseloomustab kaardi abil loodusvööndite paiknemist, nimetab piirkonnale iseloomulikke taimi ja loomi, kirjeldab inimtegevust ja selle mõju piirkonna loodusele;
- 3) rühmitab elusorganisme erinevatel alustel, toob näiteid erinevate organismide omavahelistest seostest looduses;
- 4) eristab õpitud aineid/materjale ja kirjeldab nende omadusi; toob näiteid nende kasutamise kohta igapäevaelus;
- 5) viib läbi mõõtmisi, teisendab mõõtühikuid (õpitu piires);
- 6) nimetab eriliigilisi valgusallikaid ja selgitab nende olulisi tunnuseid;
- 7) kirjeldab joonise põhjal Päikesesüsteemi ehitust;
- 8) mõistab, milliseid ohtusid kätkeb kiire liikumine;
- 9) kirjeldab kehade vastastikust mõju ja jõudude rakendumist ning toob nende kohta näiteid igapäevaelust.

9. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) seostab inimese elundkondi nende põhifunktsioonidega, kasutab elementaarseid esmaabivõtteid;
- 2) toob näiteid tervislikest eluviisidest ja järgib neid;
- 3) kirjeldab abivahenditele tuginedes Eesti asendit; toob näiteid kodukoha tööstus-, teenindusvõi põllumajandusettevõtte tegevuse kohta;
- 4) koostab teabeallikate põhjal Euroopa riigi tutvustuse ja reisiplaani, esitleb seda kaaslasele;
- 5) käsitleb ohutult ja otstarbekalt olmeseadmeid, tööriistu ning kodukeemiat; selgitab nende kasutamise otstarvet ja ohutusnõudeid;
- 6) kirjeldab ja selgitab õpitud nähtuste iseloomulikke tunnuseid ning toob näiteid nende avaldumise kohta igapäevaelus;
- 7) leiab internetist vajalikku ja jõukohast loodusteaduslikku infot ning hindab abiga selle usaldusväärsust;
- 8) kirjeldab jätkusuutliku, säästva, vastutustundliku eluviisi põhimõtteid ja järgib neid.

Õppesisu

INIMESE ORGANISM. Rakud, koed, elundid. Rakud: üherakulised ja hulkraksed elusolendid. Inimese rakud, koed ja elundid. Elundkondade põhiülesanded. Naha ehitus ja ülesanded. Hügieeninõuded naha hooldamisel.

Luud ja lihased. Luustiku osad, luustiku ja lihaste talitluse põhiülesanded. Treeningu mõju tugi- ja liikumiselundkonnale. Esmaabi luumurdude, lihasevenituste ja -rebendite korral.

Vereringe. Südamete ehitus ja talitus. Vere, vere liikumine organismis. Vere osa organismi immuunsüsteemis. Immuunsuse kujunemine: lühi- ja pikaajaline immuunsus.

Immuunsüsteemi ja vaktsineerimise osa bakter- ja viirushaiguste vältimisel. Immuunsüsteemi

häired, allergia, AIDS. Treeningu mõju vereringeelundkonnale. Inimese sagedasemad südame- ja veresoonkonnahaigused, nende tekkepõhjused. Esmaabi verejooksude korral. Doonorlus, veregrupid.

Seedimine ja eritamine. Inimese seede-elundkonna ehitus ja talitus. Organismi energiavajadust mõjutavad tegurid. Tervislik toitumine, üle- ja alakaalulisuse põhjused ning tagajärjed. Neerude üldine tööpõhimõte. Kopsude, naha ja soolestiku eritamisesüsteemid.

Hingamine. Inimese hingamis-elundkonna ehitus ja talitus. Treeningu mõju hingamis-elundkonnale. Hingamis-elundkonna levinumad haigused ning nende ärahoidmine. Esmaabi: kunstlik hingamine.

Paljunemine ja areng. Mehe ja naise suguelundkonna ehituse ning talitluse võrdlus. Munaja seemnerakkude küpsemine. Suguelundkonna tervishoid, suguhaiguste levik, haigestumise vältimise võimalused. Munaraku viljastumine, loote areng, raseduse kulgu ja sünnitus. Pereplaneerimine, abordiga kaasnevad riskid. Inimorganismi talitluslikud muutused sünnist surmani.

Talitluste regulatsioon. Närvisüsteemi ehitus ning ülesanded, tervishoid. Refleksikaare ehitus ja talitus (arvutimudeli abil). Peamiste sisenõrenäärmete toodetavate hormoonide ülesanded. Elundkondade koostöö inimese terviklikkuse tagamisel. Närvisüsteemi ja hormoonide osa elundkondade talitluste regulatsioonis.

Infovahetus väliskeskkonnaga. Silma ehitus ja talitus. Nägemishäirete vältimine ja korrigeerimine. Kõrvade ehituse seos kuulmis- ja tasakaalumeiega. Kuulmishäirete vältimine ja korrigeerimine. Haistmis- ja maitsmismeelega seotud organite ehituse ja talitluse seosed.

VALGUSE PEEGELDUMINE JA MURDUMINE. Valguse peegeldumise nähtus; peegeldumine peegel- ja mattpinnalt. Esemete nägemine. Kuu faaside teke. Tasapeeglite, kumer- ja nõguspeeglite kasutamine. Valguse murdumise nähtus. Prisma, kumer ja nõgus lääts; nende kasutamine optilistes seadmetes (luup, binokkel, fotoaparaat, mikroskoop jms). Kaug- ja lühinägelikkus, prillid. Kehade värvus. Valguse neeldumine, valgusfilter.

VÕNKUMINE JA LAINE. Võnkumine; võnkumise amplituud, periood, sagedus. Võnkumise levimine - laine. Heli, heli kiirus, võnkesageduse ja heli kõrguse seos. Heli valgus. Elusorganismide hääleaparaat; abiteenused (hambaravi, logopeed). Müras ja müra. Mürakaitse. Võnkumiste avaldumine looduses ja rakendamine tehnikas.

RÕHUMISJÕUD. Rõhk, õhurõhk; manomeeter, baromeeter. Üleslükkejõud. Kehade ujumine. Rõhu avaldumine looduses ja arvestamine tehnikas.

ELEKTRIÕPETUS. Kodune vooluvõrk: vooluallikad, vooluring. Lühis, kaitsmed. Kaitsemaandus. Elektrivoolu töö ja võimsus; elektrienergia arvesti. Elektritarbed koduses majapidamises, elektriõhus, säästlikkus.

MAGNETNÄHTUSED. Püsimagnet. Magnetväli. Magnetnähtused looduses ja tehnikas. Elektromagnet. Elektromagnetkiirus: kiirusallikad meie igapäevaelus, kiirguse mõju inimese tervisele.

KEEMIA IGAPÄEVAELUS. Toiduainete koostis. Eluks vajalikud süsinikuühendid (sahhariidid, rasvad, valgud), nende roll organismis. Kütused. Tarbekeemia saadused, plastid ja kiudained. Olmekemikaalide kasutamise ohutusnõuded. Keemia ja elukeskkond.

MAAILM. Mandrid, maailmajaod, suuremad riigid, pealinnad maailma poliitilisel kaardil: asukoht, geograafilised koordinaadid. Erinevad rassid ja rahvad.

EUROOPA JA EESTI. Rahvastik, asustus. Eesti ja Euroopa rahvaarv ja selle muutumine. Rahvastiku soolis-vanuseline koosseis ja rahvastiku vananemisega kaasnevad probleemid. Ränded ja nende põhjused. Rahvuslik koosseis. Rahvastiku paiknemine. Linnastumise põhjused, linnastumisega kaasnevad majanduslikud, sotsiaalsed ja keskkonnaprobleemid.

Majandus. Euroopa ja Eesti majandusressursid, tööstusharud. Eesti energiamajandus, põlevkivi kasutamine (elektri tootmine ja transportimine kasutajateni) ja

keskkonnaprobleemid. Euroopa energiamajandus ja energiaprobleemid. Energiaallikad (sh alternatiivenergia), nende kasutamise eelised ja puudused.

Põllumajandus ja toiduainetetööstus. Põllumajanduse arengut mõjutavad looduslikud tegurid. Eri tüüpi põllumajandusettevõtted ja toiduainetetööstus Euroopas. Eesti põllumajandus ja toiduainetetööstus. Põllumajandusega seotud keskkonnaprobleemid.

Teenindus. Teenindus ja selle jaotumine. Turism ja selle liigid. Eesti turismimajandus; peamised vaatamisväärsused kodulinnas või - maakonnas. Euroopa peamised vaatamisväärsused. Turismiga kaasnevad keskkonnaprobleemid. Transpordiliigid, nende eelised ja puudused sõitjate ning erinevate kaupade veol. Eesti transport. Euroopa peamised transpordikoridorid.

REISISIHHT EUROOPA. Ühe valitud riigi iseloomustamine: üldandmed, sümboolika, geograafiline asend, loodus, rahvastiku paiknemine, maavarad, majandus ja tööstus, rahvaste kultuur ja traditsioonid. Transpordivõimalused sellesse riiki. Tervise- ja turvalisuse riskid jms.

Praktilised tööd:

Loomsete kudede (luu-, rasv- ja lihaskude) ehituse võrdlemine mikroskoobiga.

Esmaabivõtete harjutamine.

Katsed füüsilise koormuse mõjust pulsile või vererõhule.

Inimese energiavajadust mõjutavate tegurite uurimine arvutimudeliga (<http://mudelid.5dvision.ee/>).

Isikliku toitumisharjumuse analüüs (etteantud kava toel).

Praktilise tööga või arvutimudeliga kopsumahu, hingamissügavuse ja -sageduse ning omastatava hapniku hulga seoste uurimine.

Refleksikaare töö uurimine arvutimudeliga.

Katsed meeleeelundite tundlikkuse määramiseks.

Valguse peegeldumise katsete korraldamine ja vaatlemine.

Kuu faaside vaatlemine ja katsete korraldamine Kuu faaside mudeldamiseks.

Valguse murdumise katsete korraldamine ja vaatlemine.

Kaug- ja lühinägija prillide võrdlemine ja katsete korraldamine kumer- ja nõgusläätsel.

Valgusfiltri läbilaskeriba kindlakstegemine.

Võnkuva keha amplituudi, perioodi ja sageduse määramine.

Laine tekkimise, heli tekkimise jälgimine/kuulamine.

Lainete tekitamine veepinnal ja laine levimise kiiruse määramine.

Heli (müra) summutavate materjalide võrdlemine.

Kuuldepiirkonna määramine.

Õhurõhu mõõtmine baromeetriga, õhurõhu muutuste fikseerimine, rõhu muutumise ja ilma muutumise seose uurimine.

Autorehvide rõhu kontrollimine.

Üleslükkejõu väärtuse määramine.

Lihtsa vooluringi koostamine ja selle võrdlemine klassi vooluvõrguga.

Lühis: 1,5 voldise elemendi soojenemine lühise korral.

Kodu/kooli ööpäevase elektrienergia tarbe määramine.

Katsed püsimaagnetitega.

Atlasest või internetist vajaliku kaardi leidmine, kohanimede kataloogide kasutamine.

Kaardil mandrite, maailmajagude, suuremate riikide ja nende pealinnade näitamine, nende kandmine kontuurkaardile.

Eesti ja mõne teise Euroopa riigi võrdlus kaartide, teabeallikate põhjal.

Diagrammide ja graafikute lugemisoskuse harjutamine (abistava kava põhjal).

Eesti rahvastiku iseloomustamine / võrdlemine kaardi abil ja teabeallikate andmete põhjal.

Uurimusliku ülevaate koostamine: elektri tarbimine kodus majapidamises.

Uurimusliku ülevaate / võrdlustabeli koostamine individuaal- või paaristööna (kava abil): toiduainete päritolumaa, hind jms.

Uurimusliku ülevaate koostamine individuaal- või paaristööna (kava abil) peamiste vaatamisväärsuste kohta kodulinnas või -maakonnas. Teabe esitamine kaaslastele.

Ülesannete / võrdlustabelite täitmine ühistranspordiga liikumisvõimaluste kohta (väljumis- ja saabumisaeg, kestvus, pileti hind jne; isiklikud eelistused ja nende põhjendamine jms).

Reisisihiks valitud riigi (linna) ja transpordivõimaluste iseloomustamine kaartide ja teabeallikate põhjal, valikute põhjendamine toetudes õpitud teadmistele. Uurimusliku ülevaate esitamine kaaslastele.

Oodatavad õpitulemused 9. klassi lõpuks

Põhikooli lõpetaja:

- 1) iseloomustab ja võrdleb teabeallikate järgi (plaani toel) objekte/piirkondi, toob näiteid looduskomponentide vaheliste ning keskkonna ja inimtegevuse vaheliste seoste kohta; esitab teavet kaasõpilastele;
- 2) eristab ja nimetab joonisele/mudelile toetudes inimkeha elundeid-elundkondi ning kirjeldab nende funktsioone;
- 3) teab ja väärtustab tervisliku eluviisi põhimõtteid;
- 4) demonstreerib õpitu olukorras peamisi esmaabivõtteid;
- 5) kirjeldab-selgitab õpitud nähtuste iseloomulikke tunnuseid ning toob näiteid nende avaldumise kohta igapäevaelus;
- 6) kirjeldab olmes kasutatavate lihtsa tööpõhimõttega seadmete toimimist, käsitleb ohutult olmes kasutatavaid mõõteriistu;
- 7) toob näiteid õpitud ainete/materjalide kasutusvõimaluste kohta igapäevaelus; mõistab tuntumate olmekemikaalide ohtlikkust ning järgib neid kasutades ohutusnõudeid;
- 8) toob näiteid elektriarvestite kasutamise kohta igapäevaelus, selgitab kasutamise otstarvet ja ohutusnõudeid;
- 9) mõistab elukeskkonda säästva suhtumise vajalikkust; kirjeldab keskkonna säästmise võimalusi.

INIMESEÕPETUS

Õppeaine kirjeldus ja eesmärgid

Inimeseõpetus on lõimitud õppeaine. Ainekava sisaldab nelja põhilist teemade valdkonda: sotsiaalsed toimetulekuoskused (sh enesekohased oskused ja suhtlemisoskused), terviseõpetus, igapäevane elukorraldus ning ühiskonnaõpetus, viimane on lõimitud 1.-5.klassis. Lisaks on inimeseõpetus seotud karjääri planeerimisega, mille osaoskuste arendamine sisaldub nii sotsiaalsete oskuste kui ka igapäevase elukorralduse teemade valdkonnas. Kõikide teemade juures on õpetuse rõhuasetus valdavalt sotsiaalsel ning probleeme ennetaval aspektil. Aine käsitluse kaudu aidatakse õpilastel õppida tundma oma keha, mõistma ja reguleerima oma tunnetustegevust, võimalikult adekvaatselt hindama enda omadusi ja võimeid ning ümbritsevat keskkonda, sh selle võimalusi ja ohte; kujundatakse positiivse sotsiaalse käitumise oskuseid (toimetulek enese, teiste ning ühiseluga). Õpetuse eesmärk (integreeritult teiste ainetega ning järjepideva kasvatustegevusega) on aidata õpilasel kujuneda isiksuseks, kes on võimeline kohanema ümbritsevas keskkonnas ning toime tulema iseseisvas praktilises elus.

Inimeseõpetuse õppesisu on koostatud ja selle rakendamine toimub kontsentriselt: samade teemade puhul laieneb aastast aastasse õppesisu ning suurenevad nõudmised õpitulemustele. Kontsentrist ainekäsitlemist toetab järjepidev ainetevahelise integratsiooni rakendamine ning eakohaste üldpädevuste kujundamine.

Inimeseõpetuse ja teiste õppeainete vaheline lõiming avaldub nii temaatika, kasutatavate (aktiiv)õppemeetodite kui omandatavate pädevuste tasandil. Väga tihe on seos emakeele (sõnavara, lausemallid, tunnetustegevus, etiketikäitumine, suhtlemine jne) ja tööõpetuse ainega (kultuuripärand, säästlikkus ja turvalisus (ohutustehnika), tööprodukti esteetiline välimus jne), samuti loodusõpetuse ja matemaatika ainega.

Inimeseõpetuse teemade käsitlemisel kasutatakse aktiivõppemeetodeid. Teadmiste-oskuste kinnistamiseks loodavates tegevus- ja suhtlussituatsioonides (sh rollimängudes) kujundatakse järjepidevalt oskust mõista, valida ja kasutada variatiivseid repliike, mitteverbaalseid väljendusi (miimika, žestid); harjutatakse etiketikäitumist (nt tervitamine, võõra poole pöördumine jne); kujundatakse turvalise ja loodussäästliku käitumise teadmisi-oskusi.

Inimeseõpetuse tundides hinnatakse õpilase teadmisi, oskusi ja nende rakendamist. Õpitulemuste kontrolli ja hindamise eesmärgiks on motiveerida ja toetada õpilast, saada ülevaade püstitatud eesmärkide saavutamisest, õpilase individuaalsest arengust ning saadud teabe kasutamine õppeprotsessi tulemuslikumaks kavandamiseks.

Inimeseõpetuse õppesisus on paljude teemade käsitlemise rõhuasetus õpilase vahetul ümbrusel ja kodukohal, seetõttu tuleb õppematerjal siduda oma kodukandiga (sh kooliga).

Õpetuse eesmärgid

Inimeseõpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) tunneb oma keha ning mõistab inimese kasvamise ja arenemisega seotud muutusi ning vastutust (nt seksuaalsuse olemus ja sellega seotud vastutus, töövõime jne);
- 2) hoiab oma tervist, järgides tervislikku eluviisi, käitub nii, et ei sea ohtu enda, teiste inimeste ega keskkonna turvalisust;
- 3) märkab ja mõistab kaaslaste ning iseenda emotsionaalseid seisundeid, käitumisviise; oskab neid hinnata ja nendega toime tulla;
- 4) hoiab puhtust ja korda; orienteerub eluasemega seotud küsimustes, omandab teadmised ja oskused majandamiseks, koduse elu korraldamiseks;

- 5) suudab täiskasvanu suunamisel eristada ning teadvustada oma oskusi ja võimeid, otsib erinevatest teabeallikatest võimetekohaseid jätkuõppevõimalusi ja teeb enda jaoks optimaalseid valikuid;
- 6) tunneb huvi ümbritseva ühiskonna elu vastu;
- 6) tunneb olmesuhtlemiseks vajalikke kodanikuõigusi ja -kohustusi, järgib sotsiaalseid nõudeid ja käitumisetiketti.

Õppetegevuse kirjeldus ja rõhuasetused arenguperioodide kaupa				
	1.–2. klass	3.–5. klass	6.–7. klass	8.–9. klass
Õppetegevuse kirjeldus	1.–2. klassis on inimeseõpetuse põhisuks lähiümbruse märkamine, selle teadvustamine (suhtes mina ja meie) ning sotsiaalse kompetentsuse arendamine. Õpitakse koos tegutsema nii matkides kui ka eeskujuga juhendamise järgi. Omandatakse baassõnavara ja -lausungimalle ning elementaarseid (olme)suhtlusoskusi: teise inimese kuulamine, ütluste mõistmine ja nende reageerimine (vastusrepliigid dialoogis), dialoogi alustamine ja jätkamine tuttavas situatsioonis jms. Õpitakse	3.–5. klassis kujuneb jätkuvalt õpilaste oskus märgata ja eristada oma lähiümbrust. Õpilased tutvuvad eesti rahvakommete ja traditsioonidega. Tegevus- ja suhtlussituatsioonides õpitakse tundma ja järgima ühiskonnas aktsepteeritavaid käitumisharjumusi. Õpitakse märkama, eristama ja mõistma igapäevaelu olukordi, sealhulgas ohuolukordi, verbaalseid ja mitteverbaalseid eneseväljendusviise, tundeid jms. Täiendatakse ühis- ja koostegevuse oskusi (sh hooliv ja teisi arvestav suhtlemine) ja viisaka käitumise oskusi. Õpetaja abiga saab	6.–7. klassis täienevad õppetegevuse käigus õpilaste sotsiaalsed suhtlemis- ja käitumisoskused. Harjutatakse suhtlemist ja koostegevuse reguleerimist dialoogis. Individuaal- ja rühmatööde tulemuste esitlemise, enda ja teiste tegevuste kommenteerimise kaudu suureneb õpilaste verbaalne aktiivsus, kujunevad avaliku esinemise esmased oskused. Õpitakse mõistma ja nimetama tegevuse eesmärke, tingimusi, põhjuseid ja tagajärgi, käitumisaktis ilmnemiseid	Põhikooli lõpuastmes on kõige olulisem toetada õpilasi iseseisvaks toimetulekuks. Vanuselisel on oluline tähelepanu pöörata ühiskonnaõpetusega seotud teemadele: eri eluvaldkondadega seotud õigusaktid ja lepingud, ameti valik ja edasiõppimisvõimalused, töötaja õigused ja kohustused, otstarbekad ja vastutustundlikud valikud/otsused, iseseisev raha kasutamine ja säästlik tarbimine, eluasemega seotud küsimused. Õpilased tutvuvad ja õpivad kasutama teabeallikaid, nõustamis- ja kriisiabi võimalusi; omandavad teadmise, kuidas otsida, küsida ja

	(mängu)asjade kasutamist ja hoidmist, mängus osalemist, reeglitest kinnipidamist, mängu algatamist, rollide ja vajalike mänguasjade jagamist jne. Kohati võib olla keeruline rollimängudes osalemine. Õpilased vajavad pidevat motiveerivat tagasisidet oma tegevuse ja saavutuste kohta. Võrreldavate situatsioonide ja illustatsioonide (joonised, fotod) toel õpitakse märkama ja eristama (puhas/must, meeldib / ei meeldi jne) ümbritsevate esemete, ruumide ja inimeste (sh iseenda) esteetilisi omadusi. Õpitakse eristama isiklikke, võõraid ja ühiseid esemeid, neisse heaperemeheliku lt ja turvaliselt suhtuma ning	õpilane aru pere ja koduga seotud teemadest, teadvustab laste ning vanemate vastastikuseid õigusi ja kohustusi. Järjepidevalt kujundatakse õpilaste sotsiaalset teadlikkust ja verbaalset aktiivsust: õpilased kirjeldavad abivahendite toel enda ja kaaslaste tegevust ja emotsionaalset seisundit. Õppimist toetavad aktiiv-õppemeetodite kasutamine, õppekäigud, praktilised ülesanded, lühipalade lugemine ja analüüsimine. Järjest enam võimaldab tunnetustegevuse tase õpilastel aktiivsemalt ja iseseisvamalt osaleda (õpi)tegevuste kavandamisel, sooritamisel ja kontrollimisel ning abivahendite valimisel ja kasutamisel. Praktiliste ja tekstis kirjeldatud situatsioonide analüüsil	emotsioone. Juhendamisel leitakse seoseid tegevus-, suhtlus- ja käitumisakti vahel, tehakse järeldusi ning planeeritakse ja/või korrigeeritakse edasist tegevust/käitumist Arengulaselt on õpilaste jaoks oluline pöörata tähelepanu muutustele enda organismis ja käitumises (seksuaalsus, suhtlemine ja käitumine vastas-sugupoolega, noormehe ja neiu rollid eri situatsioonides jms) ning oma. Õpitakse märkama ja teadvustama kultuurilisi erinevusi. Alustatakse ettevalmistust iseseisvaks majandamiseks, teadlikuks ja säästlikuks tarbimiseks (prügi sorteerimine, pakendiinfo jmt). Inimeseõpetuse temaatika ja õpilaste oskused võimaldavad sel	kasutada elus vajaminevat teavet ja abi. Õpilane harjutab iseseisva elu alustamise ja soolise küpsemisega seotud rollikäitumist. Teab turvalise seksuaalkäitumise põhimõtteid ja oma vastutust selles, tunneb ära lähi-suhtevägivalla. Oluline on teadvustada pere loomise ja laste saamisega seotud vastutust. Õppetegevuses rakendavad õpilased eelnevatel aastatel omandatud eri situatsioonidele vastavaid suhtlemisoskusi. Kujuneb oskus hinnata oma ning kaasinimeste individuaalset ja rühmakäitumist (põhjus-tagajärg seosed, otstarbekus, vastavus ühiskonna normidele).
--	---	---	---	--

	neid kasutama. Õpitakse ka märkama ja eristama eakaaslaste käitumisviise. Harjutatakse viisakat käitumist (tervitamine, palumine, tänamine, eakaaslase ja täiskasvanu poole pöördumine, võimalik keeldumine jne).	pööratakse tähelepanu nendes osalejate tegevusviisidele, motiividele ja kavatsustele, situatsioonide tingimustele, tegevuste tulemustele ja tagajärgedele. Õpitakse juhendamise järgi situatsioonidele alternatiivseid lahendusi leidma ning kaaslastele soovitusi andma.	perioodil rohkem kasutada IKT-vahendeid.	
Õppetöö rõhuasetused	1.–2. klassis on inimeseõpetuse põhisisuks lähiümbruse märkamine, selle teadvustamine (suhtes MINA ja MEIE) ning sotsiaalse kompetentsuse arendamine. Lapsi õpetatakse tegutsema koos, matkides ning eeskuju järgi, kujundatakse nende baassõnavara ja -lausungimalle ning elementaarseid (olme)suhtlusoskusi: teise inimese kuulamine, ütluste mõistmine ja nendele reageerimine. Peamisteks õppeviisideks on näitlikustatud	3.–5. klassis kujundatakse jätkuvalt õpilaste oskust märgata ja eristada oma lähiümbrust (selle esemeid, nähtusi, sündmusi, tegevusi jms); tutvustatakse ja õpetatakse väärtustama rahvuskombeid, -traditsioone (rõhuasetus pere ja kodukoha traditsioonidel). Läbivalt tutvustatakse elukutseid ja nende esindajate põhitegevust (nt kaupluse teema juures müüja tegevus jne). Tegevus- ja suhtlussituatsioonides tegeldakse isiksuseomaduste ning ühiskonnas aktsepteeritavate käitumisnormide	6.–7. klassis täienevad õppetegevuse käigus õpilaste sotsiaalsed suhtlemis- ja käitumisoskused. Harjutatakse suhtlemist ja koostevõime reguleerimist dialoogis (osalemine rühmatöös, rollimängudes, kutse koostevõimele, vastused küsimustele ja teadetele, dialoogi alustamine küsimuse ja teatega, nõustumine ja loobumine, alternatiivne ettepanek, oma arvamuste selgitamine ja kaitsmine).	Õppetegevuses rakendatakse ja täiendatakse eelnevatel aastatel omandatud suhtlemis- ja käitumisetiketialaseid teadmisi/oskusi. Tähelepanu pööratakse seejuures soolise küpsemise ja iseseisva elu alustamisega seotud rollikäitumisele. Harjutatakse vestluspartnerilt täiendava teabe küsimist, erinevate ja vastandlike arvamuste kuulamist ja eristamist ning kokkulepete saavutamist vaidlustes (oma seisukohtade selgitamine ja kaitsmine,

	praktiline tegevus, õppevestlus ning praktiline harjutamine (sh õppekäik, didaktiline mäng). Suurt tähelepanu pööratakse ühis- ja koostegevuse (laps ↔ õpetaja, laps ↔ laps(ed)) oskuste kujundamisele. Õpetaja ülesandeks on luua situatsioonid, kus tegevus jaotub mitme isiku vahel. Laste verbaalset aktiivsust tõstetakse pidevalt: kasutatakse suunavaid repliike ning küsimusi, harjutatakse oma ja kaaslaste tegevuse kommenteerimist, toimingute verbaliseerimist pärast selle sooritamist ja elementaarset planeerimist. Ühistegevuse põhjal antakse objektiivne, motiveeriv tagasiside lapse ja kogu rühma tegevusele ning saavutustele. Igas tunnis tegeldakse	kujundamisega: õpetatakse märkama – eristama – mõistma igapäevaseid situatioone (sh ohuolukordi), verbaalseid ja mitteverbaalseid eneseväljendusviise, tundeid jms; täiendatakse ühis- ja koostegevuse oskusi (sh hoolivat ja teisi arvestavat suhtumist, vastutus- ja kohusetunnet); harjutatakse etiketikäitumist. Pere ja koduga seotud teemade käsitlemisel selgitatakse õpilastele laste ning vanemate vastastikuseid õigusi-kohustusi. Järjepidevalt kujundatakse (täiendatakse) õpilaste sotsiaalset teadlikkust ning verbaalset aktiivsust: õpetatakse (abivahendite toel) kirjeldama ja hindama kaaslaste ning iseenda tegevus- ja käitumisakte (sh mõistma ja nimetama eesmäärke, tingimusi, põhjuseid ja	Individuaal- ja rühmatööde tulemuste esitlemise, enda ja teiste tegevuste kommenteerimise kaudu suureneb õpilaste verbaalne aktiivsus, kujunevad avaliku esinemise esmased oskused. Õpitakse mõistma ja nimetama tegevuse eesmäärke, tingimusi, põhjuseid ja tagajärgi, käitumisaktis ilmnevaid emotsioone. Juhendamisel leitakse seoseid tegevus-, suhtlus- ja käitumisakti vahel, tehakse järeldusi ning planeeritakse ja/või korrigeeritakse edasist tegevust/käitumist Arenguliselt on õpilaste jaoks oluline pöörata tähelepanu muutustele enda organismis ja käitumises (seksuaalsus, suhtlemine ja	nõustumine, loobumine, eksimuste ja väärkäitumise tunnistamine). Kujundatakse oskust hinnata oma ning kaasnimeste individuaalset ja rühmakäitumist (põhjus-tagajärge seosed, otstarbekus, vastavus ühiskonnainormidele). Teemade käsitlemisel tutvustatakse eri eluvaldkondadega seotud õigusakte, ühiskonnaliikmete õigusi ja kohustusi (sh selgitatakse igaühe õiguste, vabaduste ja kohustuste ühetaolisuse printsiipi), kujundatakse oskusi teha otstarbekaid ja vastutustundlikke valikuid/otsuseid. Õpilastele tutvustatakse ja õpetatakse kasutama teabeallikaid, nõustamis- ja kriisiabivõimalusi, kujundades seeläbi harjumusi ning oskusi otsida, küsida, kasutada elus vajaminevat teavet ja abi.
--	--	--	---	--

	(koos)mängimise õpetamisega. Mänguõpetuse eesmärgiks on, et lapsed oskaksid sihipäraselt sisustada oma vaba aega ning hiljem aktiivselt osaleda õppetegevust toetavates rollimängudes: mängida süžega mängu (nii üksi kui ka mitmekesi), korraldada koostegevust, kasutada mängu esemete asendajaid, luua kujuteldavaid situatsioone. Mänguuskuste kujundamise eesmärgil viiakse tundides läbi erinevat liiki õppemänge ja dramatiseeringuid. Õpetatakse (mängu)asjade kasutamist ja hoidmist, mängu osalemist, reeglite kinnipidamist, mängu algatamist jne. Mänguõpetus toimub osatoimingute kaupa: tegevuste ettenäitamine ja matkimine, tuttava tegevuse valik sõltuvalt	tagajärgi, käitumisaktis ilmnevaid iseloomujooni jne), õpetatakse planeerima (sh parandama) edasist tegevust/käitumist. Harjutatakse suhtlemist ja koostegevuse reguleerimist dialoogis (kutse koostegevusele, vastused küsimustele ja teadetele, dialoogi alustamine küsimuse ja teatega, nõustumine-loobumine, alternatiivne ettepanek). Teemade käsitlemisel kasutatavatest aktiivõppemeetoditest on suurem osatähtsus praktilistel tegevustel ja õppekäikudel, eetilise sõnumiga lühipalade lugemisel ja analüüsimisel.	käitumine vastassugupoolega, noormehe ja neiu rollid eri situatsioonides jms) ning oma tervisekäitumisele (sh hoolitsemine oma füüsilise, vaimse ja sotsiaalse tervise eest, enesekehtestamine, riskikäitumine). Õpitakse märkama ja teadvustama kultuurilisi erinevusi. Alustatakse ettevalmistust iseseisvaks majandamiseks, teadlikuks ja säästlikuks tarbimiseks (prügi sorteerimine, pakendiinfo jmt). Inimeseõpetuse temaatika ja õpilaste oskused võimaldavad sel perioodil rohkem kasutada IKT vahendeid.	Perekonnaõpetuse ühe osana pööratakse tähelepanu vanema rollile oma lapse kasvatamisel: tutvustatakse lapse arengutingimusi, eakohaseid arendavaid tegevusi ja vahendeid (kehalised tegevused, mängud ja mänguasjad, raamatud jms); õpetatakse lapsega koos mängima ja tegutsema. Väiksematele mängude õpetamist ja koosmängimist saavad õpilased harjutada vahetundidel, kooli üritustel. Tundides kasutatavatest aktiivõppemeetoditest on eelistatud praktilised õppused (sh rollimängud), ühised arutelud ja diskussioonid, milles otsitakse lahendusi/vastuseid probleemituatsioonidele ja kõlbelistele dilemmadele. (Lisa)õppematerjalina kasutatakse trüki- ja
--	---	--	--	---

	situatsioonist/rollist. Kui mõnel lapsel piirduvad mänguoskused esemetega manipuleerimisega, alustatakse mänguasjade kasutusviiside õpetamisest. Võrdlevate situatsioonide ja illustatsioonide (joonised, fotod) toel õpetatakse märkama ja eristama ümbritsevate esemete, ruumide ja inimeste (sh iseenda) esteetilist välimust; õpetatakse eristama isiklikke, võõraid ja ühiseid esemeid, neisse heaperemehelikult ja turvaliselt suhtuma ning neid kasutama (sh kaaslastega jagama). Õpetaja juhendamisel otsitakse võimalusi ning vahendeid esemete, ruumide ja iseenda esteetilise välimuse parandamiseks, kujundatakse valitud vahendite			elektroonilisi teabeallikaid, nõuandekirjandust (ajakirjandus, käsiraamatud) jms. Harjutatakse tekstidest teabe hankimist ning selle suulist ja kirjalikku edastamist (sh märkmete tegemist, konspekteerimist).
--	--	--	--	--

	praktilisi kasutamisoskusi. Samuti õpetatakse märkama ja eristama eakaaslaste käitumisviise, harjutatakse etiketikäitumist. Inimeseõpetuse tundides õpitut rakendatakse teiste ainete tundides ja vabal ajal.			
Õpitulemused kooliastmete kaupa				
3. klassi lõpetaja	1) alustab ja jätkab dialoogi (vastab küsimusele, esitab küsimusi, nõustub või loobub kutsest); 2) teab viisaka käitumise reegleid, püüab neid täita; 3) hindab õpituatsioonis enda ja kaaslaste igapäevast käitumist (õige/vale, meeldib / ei meeldi); 4) tunneb ära ja nimetab näoilme ja hääletooni järgi kaaslaste 4–6 emotsiooni; 5) nimetab, mille poolest ta teistega sarnaneb ja mille poolest teistest erineb, teab oma keha osasid; 6) räägib õpetaja suunamisel ja abivahendite toel tervisliku eluviisi põhimõtetest: liikumine, toitumine, puhkus ja enese eest hoolitsemine; 7) hoolitseb oma hügieeni eest, hoiab puhtust ja korda; 8) teab, mis on perekond, kodu, kodukoht ja kodumaa, ning Eesti riigi sümboleid; 9) liikleb ohutult kooliteel ning palub abi õnnetusjuhtumi korral.			
6. klassi lõpetaja	1) märkab ja aktsepteerib inimeste erinevusi (rahvus, välimus, vanus, tervis jm); 2) leiab õpetaja juhendamisel infot erinevatest teabeallikatest (sh tekstidest ja internetist); 3) tunneb kella ja kalendrit ning seostab seda oma elu tegevuste ja sündmustega; 4) mõistab oma õigusi ja kohustusi (suhtlemine, käitumine, õppetöö) ning teadvustab põhjuseid ja tagajärgi; 5) analüüsib ja hindab enda ja kaaslaste käitumist ning kasutab tuttavates olukordades situatsioonist lähtuvalt erinevaid väljendusviise; 6) teab murdeeaga seotud muutusi ning oma välimuse, hügieeni ja tervise eest hoolitsemise võimalusi; 7) teab riskikäitumisega kaasnevaid ohtusid liikluses, vees, tule kasutamisel, toitumisel, uimastite tarbimisel ja internetis suhtlemisel, oskab abi küsida; 8) teab olmejäätmete käitlemise viise koduses majapidamises, oskab prügi sorteerida;			

	9) selgitab, milleks kasutatakse raha; mõistab, et tema soovide täitumine sõltub vajadustest ja pere sissetulekust.
9. klassi lõpetaja	1) mõistab ühiselu reegleid; suhtleb tavaolukorras vastavalt olukorrale ning reageerib adekvaatselt kohatule käitumisele enda ja teiste suhtes; 2) väärtustab turvalisi lähisuhteid; teab peremudeleid ja kirjeldab pereliikmete rolli perekonnas; mõistab lapse saamisega seotud vastutust; 3) mõistab seksuaalsuse olemust ja seksuaalse arengu individuaalsust; teab turvalise seksuaalkäitumise põhimõtteid ja oma vastutust selles; 4) teab oma tugevaid ja nõrku külgi; otsib erinevatest teabeallikatest võimetekohaseid jätkuõppevõimalusi ja teeb enda jaoks optimaalseid valikuid; 5) teab, kuidas kodust ja tööelu korraldada (eluaseme soetamine, raha teenimine ja kulutamise planeerimine; lepingutega seotud kohustused ja õigused); 6) mõistab riskikäitumisega kaasnevaid ohtusid (liiklus, vesi, nutivahendite kasutamine, toitumine, uimastid), oskab ohuolukorras reageerida; 7) oskab küsida teavet ning kasutada erinevaid teabeallikaid (sh nõustamis- ja kriisiabi leidmiseks); 8) teab riigi toimimise üldisi põhimõtteid (sh tervishoiusüsteemi, maksude suhtes); tunneb end Eesti kodanikuna.

Üldpädevuste kujundamine inimeseõpetuses

Kultuuri- ja väärtuspädevus -tunnetab end oma rahvuse liikmena ja Eesti kodanikuna, suhtub teistest rahvustest inimestesse eelarvamuste vabalt ja lugupidavalt, tunneb ja austab oma keelt ja kultuuri ning väärtustab eesti keele ja kultuuri säilimist ja arengut; tunneb ja järgib üldtunnustatud väärtusi ja reegleid/kokkuleppeid, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires;

Sotsiaalne ja kodanikupädevus - on aktiivne ja vastutustundlik kodanik, kes on huvitatud oma kooli, kodukoha ja riigi arengust; teab oma peamisi õigusi ja kohustusi, oskab nende eest seista, arvestab rühma huvisid ja isiklikku huvi; järgib vastutustundlikult ühiselu reegleid, konflikte lahendades arvestab seadusi ning moraalinorme. Koostööoskuseid kujundatakse paaris- ja rühmatöös meeskonnas töötades;

Enesemääratluspädevus – mõistab ja väärtustab iseennast ja enda arengut, hindab adekvaatselt oma võimeid ja toimetulekut igapäevaelus, juhib oma käitumist erinevates olukordades; väärtustab tervislikku eluviisi, on füüsiliselt aktiivne;

Õpipädevus – õpib vastavalt oma võimetele, planeerib õppimist sh aja- ja koha valikut ning kasutab õppimisel lihtsamaid õpistrateegiaid, järgib kavandatut, seab eesmärged (eneseregulatsioon). Täidab korrektselt jõukohaseid ülesandeid individuaalselt ja rühmas, kasutab sobivaid teabevahendeid. On avatud uutele teadmistele ja oskustele;

Suhtluspädevus – suhtleb olukorda ja suhtlemispartnereid arvestades, esitab oma soove, selgitab oma seisukohti, küsib vajadusel abi, osaleb täiskasvanu suunamisel arutelus; loeb, mõistab, kirjutab ja loob tekste iseseisvaks toimetulekuks vajalikul tasemel, kasutab teabevahendeid info saamiseks; esineb ja analüüsib täiskasvanu toel oma sooritust, oskab anda ja vastu võtta konstruktiivset tagasisidet;

Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus – kasutab lihtsat matemaatikale ja loodusteadustele omast keelt ja sümboleid; lahendab elulisi probleemsituatsioone, kasutades omandatud matemaatilisi, loodusteaduslikke ja/või tehnoloogiaalaseid teadmisi-oskusi ning (abi)vahendeid; mõistab inimese ja keskkonna vahelisi seoseid, suhtub elukeskkonda vastutustundlikult ja hoolivalt, elab ning tegutseb loodust ja keskkonda säästvalt;

Ettevõtlikkuspädevus – uue oskuse omandamiseks panustab oma aega ja energiat, on tegutsemisaldis ning algatusvõimeline, oskab eesmärkide saavutamiseks teha koostööd paaris- ja gruppitöös, viib alustatud tegevuse lõpule, reageerib muutustele paindlikult, väärtustab praktilist tööd ja on valmis kutse- ja elukestvaks õppeks. Hindab adekvaatselt oma võimeid, püstitab ja täidab endale seatud eesmärgid ning võtab vastutuse oma tegude eest;

Digipädevus – orienteerub ja tegutseb infotehnoloogilises maailmas eesmärgipäraselt. On teadlik digikeskkonna ohtudest, oskab end kaitsta ja teab, kust saada abi. Otsib ja kasutab infot, tunneb lihtsamaid programme ja keskkondi. Järgib digikeskkonnas üldkehtivaid moraali- ja väärtuspõhimõtteid. Digitaalset sisu luues või koostades arvestab autoriõigustega.

Inimeseõpetuse lõiming õppekava läbivate teemadega

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine

Taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvast õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, sealhulgas tegema mõistlikke kutsevalikuid.

Inimeseõpetuses käsitletakse inimeste erinevaid töid ja töökohti, harjutatakse koostööd ja tööde jaotamist, toetatakse endasse uskumist, arendatakse eneseanalüüsi ja enesekontrolli oskusi, oma väärtuste selgitamist, enda ja teiste positiivsete joonte ja omaduste märkamist ja väärtustamist.

Keskkond ja jätkusuutlik areng

Taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning väärtustades jätkusuutlikkust, on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele.

Inimeseõpetuses käsitletakse asjade väärtust ja hinda, asjade väärtust teiste väärtuste seas, vastutust enda ja teiste asjade hoidmise eest, oma kulutuste planeerimist, tervislikku elukeskkonda, tervist heaolu tagajana. Õpetatakse tegema teadlikke valikuid ümbritseva keskkonna hoidmiseks (jäätmemajandus, taaskasutus jms).

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus

Taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele.

Inimeseõpetuses käsitletakse Eesti rahvuslikku ja riiklikku sümbolikat, lapse õigusi ja kohustusi, vaba aja veetmist, meeskonnatööd ja tööjaotust, arendatakse sotsiaalseid oskusi: enda vajaduste mõistmine ja nende väljendamine, abi küsimine, oma järjekorra ootamine, otsuste vastuvõtmine ja probleemidele lahenduste leidmine, tagajärgedega arvestamine, vastutuse võtmine. Tutvustatakse Eesti haldusüksusi, Eesti maksusüsteemi, tegeletakse raha mõiste ja rahakasutusega.

Kultuuriline identiteet

Taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumistaadi kujundajana ning kultuuride muutumist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktikate eripärast ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis.

Inimeseõpetuses käsitletakse kodu ja kodukandi traditsioone, Eesti rahvuslikku ja riiklikku sümbolikat, eesti rahvakommete tundmist, erinevate rahvaste tavasid ja kombeid, erinevuste ja mitmekesisuste väärtustamist. Kujundatakse kodumaad väärtustav hoiak.

Teabekeskond

Jätkuõppevõimalused, valikute tegemine, arvestades huvisid, võimeid ja majanduslikke võimalusi (transport, elamiskulud jms); kutsenõustamine. Kohalik tööhõiveamet, tööturuteenused tööotsijale, töötus. Töötaja põhilised õigused ja kohustused, lepinguta töötamisega kaasnevad riskid ja tagajärjed, ümbrikupalk. Abi leidmine tööõigusega seotud küsimustes. Inimkaubandus: tööorjus ja prostitutsioon, ohvriks sattumise põhjused, inimkaubandusele viitavad märgid (kuulutused, tööpakkuja käitumises), ohtude teadvustamine, käitumine ohvriks sattumise korral, ohvriabi. Taotletakse õpilase kujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat teabekeskonda, suudab seda kriitiliselt analüüsida ning toimida selles oma eesmärkide ja ühiskonnas omaksvõetud kommunikatsioonieetika järgi.

Inimeseõpetuses tutvustatakse erinevaid teabeallikaid ja nende kasutamist, analüüsitakse reklaamide mõju meie igapäevaste otsuste langetamisele. Õpetatakse vajaliku info eristamist ebaolulisest, abi otsimist erinevatest teabeallikatest (nt vaimse tervise infoportaalid, infovoldikud jt).

Tehnoloogia ja innovatsioon

Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.

Inimeseõpetuses harjutatakse IKT vahendite kasutamist, sotsiaalmeedias suhtlemist ja ohtude teadvustamist.

Tervis ja ohutus

Taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele.

Inimeseõpetuses käsitletakse tervist ja tervise eest hoolitsemise viise, tervisenäitajaid, tervist mõjutavaid tegureid, lihtsamaid esmaabi võtteid ning ohuolukordades abi kutsumist. Õpetatakse märkama emotsioone, vaimse ja füüsilise tervise seisundit, hindama ohtusid. Õpetatakse vältima ennastkahjustavat käitumist. Tutvustatakse liiklusreegleid ning harjutatakse turvalist liikluskäitumist. Õpetatakse hindama ohtusid: vee-, liiklus- ja tuleohutus, sõltuvust tekitavad ained (tubakas, alkohol, uimastid), nutisõltuvus.

Väärtused ja kõlblus

Taotletakse õpilase kujunemist kõlbliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

Inimeseõpetuses õpetatakse nägema iga inimest väärtuslikuna, harjutatakse viisakat käitumist, kujundatakse abivalmidust ja kohusetunnet, ausust, õiglust, erinevuste sallimist, vägivaltatust

ja vastutustunnet. Toetatakse endasse uskumist, enesehinnangut, enesekontrolli, oma väärtuste selgitamist, sallivust, hoolivust, usaldust, empaatiat ning positiivset mõtlemist. Käsitletakse kodumaad, kodu ja perekonda väärtusena.

Inimeseõpetuse lõiming teiste õppeainetega

Inimeseõpetuse õpitegevuses on olulisel kohal lõimitud ja läbiv õpe. Suur osa õpitulemustest ongi sõnastatud sellele põhimõttele toetudes. Õppematerjali kasutades tuleb arvestada, et:

mõne pädevuse kujundamisega tegeletakse ühes või mitmes temaatilises õppetunnis; mõne pädevuse saavutamisel on olulisel kohal lõiming teise õppeainega (nt matemaatika ja loodusõpetusega: laps nimetab nädalapäevi, ööpäeva osasid ja aastaagu õiges järjestuses); valdavat osa õpitulemustest kujundatakse igas õppetunnis läbivalt, selleks kõiki võimalusi kasutades.

Inimeseõpetus on lõimitud **eesti keelega** (suhtlemine, suuline eneseväljendusoskus, teabe otsimine, konspekteerimine), **matemaatikaga** (aeg, aja planeerimine, tegevuse kavandamine, kulutuste planeerimine), **loodusõpetusega** (ümbrus, kodukoht, Eesti tundmine, inimese organismi ehitus, talitus ja tervishoid), **ühiskonnaõpetusega** (inimeste õigused ja kohustused, turvaline käitumine), **kodundusega** (tervislik toitumine, majandamine ja kulutuste planeerimine, säästlikkus), **keskkonnaõpetusega** (rahvakalendri tähtpäevad, kooli traditsioonid ja üritused, suhtlemise õpetus), **kehalise kasvatusega** (tervis ja selle eest hoolitsemine, kehaline aktiivsus ja selle vormid, tervistava kehalise aktiivsuse põhimõtted). Inimeseõpetuse tundides õpitut rakendatakse kõikide teiste ainete tundides ja vabal ajal.

AINEKAVA

1 KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) tutvustab ennast, nimetades oma nime, kooli, klassi, kodu asukoha, õdede-vendade ja vanemate nimed;
- 2) nimetab küsimuste abil oma lemmiktegevusi;
- 3) osaleb ühistes (õppe)mängudes ja järgib meeldetuletamisel mängureegleid;
- 4) vastab dialoogi repliigile, alustab dialoogi oma soovide ja vajaduste väljendamiseks;
- 5) tunneb ära kaaslaste tegevuses ning õppesituatsioonis õige ja vale käitumise;
- 6) teeb vahet endale ja teistele kuuluvate asjade vahel;
- 7) teab oma kehaosi (pea, kael, kõht, selg, käed, jalad, juuksed ja nägu);
- 8) järgib õpetaja meeldetuletusel hügieeninõudeid igapäevaste tegevuste käigus (käte pesemine, taskuräti kasutamine jms);
- 9) märkab õpetaja suunamisel ümbritsevate esemete välimust, esemete ja ruumide puhtust ning korrashoidu; korrastab õpetaja juhendamisel oma töölauda ja lähiümbrust;
- 10) nimetab nädalapäevi, ööpäeva osasid ja aastaagu õiges järjestuses;
- 11) teab, kuidas ohutult sõiduteed ületada, ja käitub vastavalt;
- 12) teab, et elab Eestis;
- 13) teab Eesti lipu värve nende õiges järjestuses.

Õppesisu

MINA JA MEIE. Mina: minu välimus ja mulle meeldivad tegevused. Tervitamine (igapäevane tervitamine koolis, tervitusele vastamine). Enesetutvustamine ja kaaslastega tutvumine dialoogis (nimi, kool, klass). Õpitegevused koolis, õppevahendid. Tüli; vabandamine, leppimine (dialoogi repliigid). Peo-, töö-, spordiriietus (riietusesemed, riietuse sobitamine situatsiooniga).

MINA JA TURVALISUS. Sõidutee ohutu ületamine (valgusfoor, ülekäigurada, maantee ületamine). Liikumine jalakäijate teel üksi ja rühmaga. Helkur. Ühissõidukid kodukohas (sõiduki ootamine, sisenemine, väljumine; tänava (sõidutee) ületamine; sõidupilet). Võõras ümbrus, eksimine, abi palumine (dialoogi repliigid), vanemale helistamine.

MINA JA PERE. Pereliikmed (vanemad, õed-vennad, vanavanemad), nende nimed. Pereliikmete kodused tööd, pereliikmete abistamine, minu kohustused kodus.

MINA JA MINU KODU. Kodumaja (talumaja/ eramu/korter suures majas); ruumid kodus (esik, köök, elutuba jt). Mööbel kodus, koolis (esemed, nende otstarve). Kodu asukoht (Eestimaa; küla/linn/alev). Eestimaa, minu kodumaa, Eesti Vabariigi lipp.

MINA JA TERVIS. Kehaosad (pea, kael, keha, käed, jalad), juuksed ja nägu. Kehaosade (nägu, kael, käed, jalad) pesemine, küünte eest hoolitsemine. Hammaste pesemine. Tualeti kasutamine. Toitumine (toidud: supp, praad jne, toidunõud). Käitumine söögilauas: toidu palumine, tänamine.

MINA JA AEG. Nädal (töö- ja puhkepäevad; eile, täna, homme). Ööpäeva osad (hommik, päev, õhtu, öö). Aasta (aastaajad: laste tegevused, riietus, ohud jalakäijatele liikluses).

MINA JA ASJAD. Minu oma, kaaslaste oma (enda ja kaaslaste, sh õpetaja asjade kuuluvuse eristamine), asjade palumine kasutamiseks. Ausus asjade jagamisel. Koristustööd ja – vahendid klassiruumis ning kodus.

Praktilised tööd:

Õppekäik koolimajas, võimalusel ka kooli välisalal.

Praktilised ülesanded ja tegevused: sobita õppevahendid tunni nimega, käte pesemine, hammaste pesemine, sööklaga tutvumine, reeglid sööklas ja n.e.

Situatsioonide läbimäng ja mängu mängimine: rollimängud, pantomiimi, lauamängud.

Õuesõppe: sõitmine ühistranspordiga (buss, tamm, troll jne). Oluline rõhk on liiklusohutusel ehk kuidas liikuda õhtutult näiteks bussipeatusesse.

Oodatavad õpitulemused 1. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) tutvustab ennast, nimetades oma nime, kooli, klassi, kodu asukoha, õdede- vendade ja vanemate nimed;
- 2) nimetab küsimuste abil oma lemmiktegevusi;
- 3) osaleb ühistes (õppe)mängudes ja järgib meeldetuletamisel mängureegleid;
- 4) vastab dialoogi repliigile, alustab dialoogi oma soovide ja vajaduste väljendamiseks;
- 5) tunneb ära kaaslaste tegevuses ning õppesituatsioonis õige ja vale käitumise;
- 6) teeb vahet endale ja teistele kuuluvate asjade vahel;
- 7) teab oma kehaosi (pea, kael, kõht, selg, käed, jalad, juuksed ja nägu);
- 8) järgib õpetaja meeldetuletusel hügieeninõudeid igapäevaste tegevuste käigus (käte pesemine, taskuräti kasutamine jms);
- 9) märkab õpetaja suunamisel ümbritsevate esemete välimust, esemete ja ruumide puhtust ning korrashoidu; korrastab õpetaja juhendamisel oma töölauda ja lähiümbrust;
- 10) nimetab nädalapäevi, ööpäeva osasid ja aastaaegu õiges järjestuses;
- 11) teab, kuidas ohutult sõiduteed ületada, ja käitub vastavalt;
- 12) teab, et elab Eestis;

13) teab Eesti lipu värve nende õiges järjestuses.

2 KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) alustab ja jätkab dialoogi tuttavates situatsioonides; kutsub õpetaja suunamisel kaaslasti tuttavat (õppe)mängu mängima, jagab mänguasju;
- 2) tavasituatsioonides suhtlemisel tervitab, palub, tänab, vabandab; käitub söögilauas viisakalt (palub, tänab, räägib vaikse häälega, hoiab puhtust);
- 3) teab oma vanust, sünnipäeva ja kodust aadressi, nimetab oma kodukoha;
- 4) kirjeldab tegevusi, mis talle rõõmu pakuvad;
- 5) hindab õpetaja abiga kaaslaste igapäevast käitumist skaalal õige/vale, meeldib / ei meeldi;
- 6) eristab oma, võõrast ja ühist asja ning mõistab, et võõrast asja ei tohi loata võtta;
- 6) tunneb ära ja nimetab näoilmele ja hääletoonile vastava emotsiooni (4 erinevat);
- 7) tunneb ära situatsiooni, kus kellelegi tehakse liiga;
- 8) järgib ise ja õpetaja meeldetuletusel hügieeninõudeid igapäevastes tegevustes (käte pesemine, taskuräti kasutamine jms);
- 9) nimetab näitvahenditele toetudes tervisele kasulikke toite;
- 10) nimetab oma lähisugulasi;
- 11) teab võimalusi, kuidas abistada pereliikmeid kodustes töödes;
- 12) teab oma vanemate ja koolitöötajate ameteid;
- 13) tunneb kella täistundides;
- 14) teab sagedasemaid ohtusid kooliteel liiklemisel ja võõraste inimestega suhtlemisel;
- 15) oskab pöörduda täiskasvanu poole abi saamiseks.

Õppesisu

MINA JA MEIE. Tervitamine: erinevad tervitusväljendid; eakaaslaste ja täiskasvanute tervitamine. Enesetutvustamine ja tutvumine kaaslastega dialoogis (vanus, sünnipäev). Kaaslase kutsumine ühistegevusse. Klassi reeglid (sõnastamine ühisvestluses), reeglite vajalikkus. Suhtluspartnerite näoilmed ja hääletoon (rõõmus, kurb, sõbralik, vihane, üllatunud). Kiusamine (äratundmine), täiskasvanult abi palumine. Oma eksimuse tunnistamine ja vabandamine; positiivne reageerimine vastuseks vabandamisele. Koolitöötajate ametid.

MINA JA PERE. Pereliikmete tegevused, ühised tegevused ja mängud, pereliikmetega arvestamine. Vanemate ametid. Sugulased (onu, tädi; onude, tädide lapsed).

MINA JA AEG. Aasta (aastaaegadele vastavad kuud, välitööd koduümbruses aastaaegade kaupa; vanus, sünnipäev: kuupäev, kuu). Kellaaeg täistundides. Päevakava: minu ja kaaslaste tegevused koolis ja kodus; tegevused, mis on positiivsete tunnete tekkimise allikaks.

MINA JA KODU. Minu kodu (ruumid, sisustus), aadress. Lemmikloom kodus. Koduarmastus. Koolis tähistatavad riiklikud ja rahvakalendripühad (olulisemate tegevuste nimetamine illustratsioonide järgi).

MINA JA TERVIS. Isiklik hügieen: igapäevane pesemine, dušš, vann, saun; pesemisvahendid ja nende korrashoid. Hügieen enne ja pärast igapäevaseid tegevusi (söömine jne), nohu-köha korral. Hammaste tervishoid: värske aed- ja puuvili, kommid; hambaarst. Liikumise vajalikkus ja võimalused; mängukohad väljas, ohutusnõuded. Toitumine (söögikorrad, sobivad toidud; sooja koolilõuna vajalikkus). Käitumine söögilauas: toidu tõstmine, vestlus söögilauas.

MINA JA ASJAD. Minu oma, kaaslase oma, meie oma (esemete hoidmine ja kasutamine; andmine, laenamine, varastamine, lõhkumine; kadedus, lahkus). Asja väärtus ja hind. Asjade väärtus teiste väärtuste seas. Individuaalsed ja üldkasutatavad transpordivahendid kodu ja kooli vahel liiklemiseks. Käitumine liiklusvahendites. Telefoni viisakas vastuvõtmine; helistamine vanematele.

MINA JA TURVALISUS. Sagedasemad lastega toimuvad õnnetusjuhtumid: kukkumised, liiklusõnnetused jalakäijatega (sõidutee valesti ületamine, seisva liiklusvahendi varjust väljumine, liiklemine talvisel teel); juhtumist teatamine lähimale täiskasvanule. Käitumine võõraste inimestega (koju sisselaskmine, võõraga kaasaminek, võõralt asjade/maiustuste vastu võtmine jms; hädaolukorras abi palumine). Võõras ümbrus, eksimine, abi palumine (dialoogi repliid), vanemale helistamine.

Praktilised tööd:

Õppekäigud ja õuesõppe.

Praktilised ülesanded ja tegevused.

Situatsioonide läbimäng ja mängu mängimine: rollimängud, pantomiimi, lauamängud, ringmängud õpilastega.

Õppevideote vaatamine.

Oodatavad õpitulemused 2. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) alustab ja jätkab dialoogi tuttavates situatsioonides; kutsub õpetaja suunamisel kaaslasi tuttavat (õppe)mängu mängima, jagab mänguasju;
- 2) tavaolukorras suhtlemisel tervitab, palub, tänab, vabandab; käitub söögilauas viisakalt (palub, tänab, räägib vaikse häälega, hoiab puhtust);
- 3) teab oma vanust, sünnipäeva ja kodust aadressi, nimetab oma kodukohta;
- 4) kirjeldab tegevusi, mis talle rõõmu pakuvad;
- 5) hindab õpetaja abiga kaaslase igapäevast käitumist skaalal õige/vale, meeldib / ei meeldi;
- 6) eristab oma, võõrast ja ühist asja ning mõistab, et võõrast asja ei tohi loata võtta;
- 7) tunneb ära ja nimetab näoilmele ja hääletoonile vastava emotsiooni (4 erinevat);
- 8) tunneb ära situatsiooni, kus kellelegi tehakse liiga;
- 9) järgib ise ja õpetaja meeldetuletusel hügieeninõudeid igapäevastes tegevustes (käte pesemine, taskuräti kasutamine jms);
- 10) nimetab näitvahenditele toetudes tervisele kasulikke toite;
- 11) nimetab oma lähisugulasi;
- 12) teab võimalusi, kuidas abistada pereliikmeid kodustes töödes;
- 13) teab oma vanemate ja koolitöötajate ameteid;
- 14) tunneb kella täistundides;
- 15) teab sagedasemaid ohtusid kooliteel liiklemisel ja võõraste inimestega suhtlemisel;
- 16) oskab pöörduda täiskasvanu poole abi saamiseks.

3. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) alustab ja jätkab dialoogi (küsimus – vastus, teade – küsimus, kutse koostgevusele, nõustumine, loobumine);
- 2) nimetab, mille poolest ta teistega sarnaneb ja mille poolest teistest erineb;

- 3) hindab õpisisituatsioonis enda ja kaaslaste igapäevast käitumist skaalal õige/vale, meeldib / ei meeldi;
- 4) teab erinevates kohtades ja olukordades viisaka käitumise reegleid;
- 5) tunneb näoilme ja hääletooni järgi ära ja nimetab kaaslaste 4–6 emotsiooni;
- 6) teab oma keha puhtuse ning välimuse eest hoolitsemise vahendeid ja vajalikkust;
- 7) teab terve ja haige inimese tunnuseid; märkab oma enesetunnet ning teavitab sellest kaaslast;
- 8) teab, et ravimeid võetakse haige olles, et ravimid võivad olla inimese tervisele ohtlikud;
- 9) kirjeldab tervise hoidmise viise: mitmekesine toit, uni ja puhkus, liikumine ja sport;
- 10) kõneleb õpetaja suunamisel oma perekonnast: pere suurus, pereliikmete nimed, õdede-vendade vanus, vanemate tegevus;
- 11) küsimustele toetudes räägib enda ja pereliikmete tegevusest pühade tähistamisel;
- 12) teab, mis on tema kodukoht ja kodumaa; väärtustab Eestit – oma kodumaad; tunneb Eesti sümboleid (lipp, vapp, hümn; suitsupääsuke, rukkilill);
- 13) tunneb kella täis- ja pooltundides;
- 14) nimetab positiivseid vaba aja veetmise võimalusi;
- 15) teab ohtlikke kohti ja olukordi kooliteel ja koduümbruses ning valib ohutu tee sihtpunkti;
- 16) palub ohuolukorras ja õnnetusjuhtumi korral abi.

Õppesisu

KÄITUMINE JA SUHTLEMINE. Mina. Minu erinevused teistest inimestest ja sarnasused nendega. Iga inimese väärtus. Uhkustamine. Valetamine (valetamise tagajärjed, vale ülestunnistamine, tõe rääkimine). Käitumine koduümbruses (trepikojas, õues, tänaval), naabritega arvestamine. Sünnipäeva tähistamine, peo planeerimine (tegevuste/mängude valik ja peo ettevalmistamine), sobilikud kingitused. Külla kutsumine, küllaminek, käitumine külas. Telefonivestlus sõbraga (kutse koostegavusele, dialoog). Käitumine söögilauas (igapäevane laua katmine ja koristamine, hügieeninõuded). Käitumine raamatukogus (kooli raamatukogus lugejaks registreerimine, raamatu laenutamine), raamatu hoidmine. Suhtluspartnerite näoilmed, hääletoon (viha, hirm, vastikus, häbi, üllatus, rõõm).

MINA JA TERVIS. Õpilase välimus (keha ja riiete puhtus-korrashoid), selle mõju enesetundele ja suhetele kaaslastega. Terve ja haige inimene, haiguse tunnused (nohu, köha, palavik, valu, lööbed), teavitamine halvast enesetundest; nakkuse levikut vältiv käitumine, ravimite võtmine. Haiguste ennetamine (riietus, ruumide õhutamine, karastamine). Tervislik eluviis: mitmekesine toit, piisav uni ja puhkus ning liikumine ja sport.

MINA JA PEREKOND. Peretüübid: suurpere, väikepere. Õdede-vendade, vanemate, vanavanemate andmed (nimi, vanus, tegevus). Abivalmidus, kohuse- ja vastutustunne, üksteisega arvestamine.

EESTI MINU KODUMAA. Eestimaa minu kodumaa. Eesti Vabariigi sümboolid: vapp, hümn. Pealinn. President. Eesti rahvussümboolid: suitsupääsuke, rukkilill. Pühad ja kombed (vastlapäev, kadripäev, mardipäev, advent, jõulud).

MINA JA AEG. Aastaaegade jagunemine kolmeks perioodiks (varakevad jne), inimeste tegevused, ohuolukorrad sõltuvalt aastaajast (kõndimine jäätunud veekogul jms). Kalender, selle vajalikkus (aasta, kuud, nädalad; tähtpäevad). Kellaaeg õpilase päevakavas (täis- ja pooltund, tegevuste ajaline järjekord). Vaba aja mitmekülgse sisustamise võimalused

MINA JA TURVALISUS. Koolitee ja selle ümbrus, kooli tuleku aeg ja viis. Käitumine tundmatute ainetega, vedelikega. Päästeteenistus: kiirabi, politsei, tuletõrje; abi vajadus (seos õnnetusjuhtumitega). Abipalve esitamine hädaabi numbril 112. Turvakodu.

Praktilised tööd:

Õppekäigud ja õuesõppe.

Praktilised ülesanded ja tegevused.

Situatsioonide läbimäng ja mängu mängimine: rollimängud, lauamängud, liikumismängud ja õppemängud.

Koostamine mõttekaarte ja piktogramm-pilte.

Õppevideote ja multifilmide vaatamine.

Oodatavad õpitulemused 3. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) alustab ja jätkab dialoogi (küsimus – vastus, teade – küsimus, kutse koostgevusele, nõustumine, loobumine);
- 2) nimetab, mille poolest ta teistega sarnaneb ja mille poolest teistest erineb;
- 3) hindab õpituatsioonis enda ja kaaslaste igapäevast käitumist skaalal õige/vale, meeldib / ei meeldi;
- 4) teab erinevates kohtades ja olukordades viisaka käitumise reegleid;
- 5) tunneb näoilme ja hääletooni järgi ära ja nimetab kaaslaste 4–6 emotsiooni;
- 6) teab oma keha puhtuse ning välimuse eest hoolitsemise vahendeid ja vajalikkust;
- 7) teab terve ja haige inimese tunnuseid; märkab oma enesetunnet ning teavitab sellest kaaslasti;
- 8) teab, et ravimeid võetakse haige olles, et ravimid võivad olla inimese tervisele ohtlikud;
- 9) kirjeldab tervise hoidmise viise: mitmekesine toit, uni ja puhkus, liikumine ja sport;
- 10) kõneleb õpetaja suunamisel oma perekonnast: pere suurus, pereliikmete nimed, õdede-vendade vanus, vanemate tegevus;
- 11) küsimustele toetudes räägib enda ja pereliikmete tegevusest pühade tähistamisel;
- 12) teab, mis on tema kodukoht ja kodumaa; väärtustab Eestit – oma kodumaad; tunneb Eesti sümboleid (lipp, vapp, hümn; suitsupääsuke, rukkilill);
- 13) tunneb kella täis- ja pooltundides;
- 14) nimetab positiivseid vaba aja veetmise võimalusi;
- 15) teab ohtlikke kohti ja olukordi kooliteel ja koduümbruses ning valib ohutu tee sihtpunkti;
- 16) palub ohuolukorras ja õnnetusjuhtumi korral abi.

4. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) osaleb üksteise tegevust reguleerivas dialoogis (teade – teade);
- 2) nimetab ning võrdleb oma ja sõprade vaba aja tegevusi, huvisid;
- 3) analüüsib õpetaja juhendamisel situatsioonide, oma ja kaaslaste käitumise ning emotsionaalsete seisundite põhjuseid ja tagajärgi;
- 4) jälgib kaasõpilaste tegevust ja vajaduse korral abistab neid;
- 5) tunneb koolielus ära konfliktsituatsiooni ning teab, mis juhtudel on vaja sellest täiskasvanule/õpetajale teatada;
- 6) teab enda tervist tugevdavaid ja nõrgestavaid tegureid (toitumine, liikumine, uni) ja harjumusi ning nende mõju füüsilisele tervisele ja õppimisvõimele;
- 7) nimetab oma lähisugulasi ja selgitab abistavate küsimuste toel kodu ja perekonna tähtsust oma elus;
- 8) kirjeldab oma pere traditsioone;
- 9) kirjeldab ja väärtustab oma kodukohta;
- 10) tunneb kella veerandtunnise täpsusega, seostab kellaaegu oma päevakavaga;
- 11) leiab koostgevuses teavet koolistendilt ja kooli kodulehelt;

- 12) teab erinevaid ameteid; mõistab töö vajalikkust ja väärtuslikkust;
- 13) planeerib täiskasvanu abiga oma taskuraha kulutamist;
- 14) sorteerib täiskasvanu suunamisel klassis ja kodus tekkivaid olmejäätmekäitumiseid;
- 15) teab ja kirjeldab turvalise käitumise viise igapäevaelus (liiklemine kooliteel, jalgrattaga sõitmine, tulekahju vältimine, käitumine veekogu juures ja metsas).

Õppesisu

KÄITUMINE JA SUHTLEMINE. Mina. Igaühe individuaalsus ja väärtuslikkus, sooline kuuluvus. Mina ja endasse suhtumine. Lapse õigused ja kohustused. Sõbrad ja tuttavad: sõprade valimine ja hoidmine, ühistegevus. Klassiõhtu, sisukate peotegevuste valik ja planeerimine. Eakaaslaste ja täiskasvanute kõnetamine. Abivalmidus klassis: abi vajamine ja küsimine, abi vastuvõtmine, abivajajate märkamine ja abi pakkumine. Vägivaldne käitumine: tõukamine, ehmatamine, narrimine jne, võimalikud konfliktid igapäeva koolielus. Teatamine, kaebamine.

INIMENE JA TERVIS. Õppimise tervishoid: rüht, õige istumine, silmade tervishoid, puhkus, sport. Kahjulikud harjumused: liigne televiisori vaatamine ja arvuti kasutamine jms, suitsetamine ja alkoholi tarvitamine, nende mõju füüsilisele tervisele ja õppimisvõimele.

Isiklikud toitumisharjumused, mõju enesetundele. Esmased kodused ravivõtted külmetushaiguste korral. Esmaabi lihtsamate vigastuste puhul: löikehaav, ninaverejooks jne.

PEREKOND JA KODUKOHT. Minu sugupuu: perekond ja lähisugulased. Pereliikmete lahkumine ja lein, käitumine matustel ja surnuaias. Maa- ja linnakodu: hooned, puhtus, korrashoid. Kodutus, lastekodu kui üks peretüüp. Transpordivahendid kodukohas tänapäeval ja minevikus. Sõidupilet ühissõidukis: ostmine jm toimingud. Muuseumid kodukohas, käitumine muuseumis. Kodukoha sümbolid: lipp, vapp. Kodukoha rikkused. Pühad ja kombed: aastavahetus, Eesti Vabariigi aastapäev, vastlapäev, jaanipäev jne.

INIMENE JA AEG.

Kellaaja määramine veerandtunnise täpsusega. Kellaajast kinnipidamine: täpsus, hilinemine, selle tagajärjed. Õpilase päevakava koostamine, õppimine, puhkus, vaba aja tegevused.

INIMENE JA TEAVE.

Koolistend, ajakiri lastele, kuulutus ajalehes/stendil: teabeallikate kasutamine. Kirja saatmine.

INIMENE JA TÖÖ. INIMENE JA ASJAD.

Töö, selle eesmärk ja tulemus: produkt, tasu. Pereliikmete tööd: tööde jaotus, koostöö koduses majapidamises. Õpilase töö koolis, kohuse- ja vastutustunne töö tegemisel, tööarmastus.

Lapse taskuraha, selle otstarbekas kulutamine: lihtsama- te ostude sooritamine. Raha kogumine. Ostud toidupoes: ostja ja müüja suhtlemine, raha kasutamine lihtsamates tehingutes. Tehingud postkontoris. (Kirja saatmine.)

INIMENE, SÄÄSTLIKKUS JA TURVALISUS.

Olmejäätmekäitumine klassis ja koduses majapidamises: tegevused, nende tagajärjel tekkiv prügi. Jäätmekäitumine individuaalne käitlemine. Liiklusmärgid kodu ümbruses ja kooliteel: ülesanne, vajalikkus. Jalgrattaga (rulaga, rulluiskudega) sõitmine ja ohud. Tuleohutuseeskirjade järgimine lapse igapäevastes tegevustes. Käitumine tulekahju korral. Käitumine tulekahjuhäire korral. Käitumine veekogude juures, basseinis, veekeskuses. Käitumine metsas, loodusmatkal: loodussäästlik käitumine, käitumine eksimise korral.

Praktilised tööd:

Õppekäigud ja õuesõppe.

Praktilised ülesanded ja tegevused on seotud oma kooli ja kodukohaga.

Situatsioonide läbimäng ja mängu mängimine: rollimängud, lauamängud, liikumismängud ja õppemängud.

Koostamine mõttekaarte ja piktogramm-pilte.

Õppevideote ja multifilmide vaatamine.
Tabelite kasutamine.

Oodatavad õpitulemused 4. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) osaleb üksteise tegevust reguleerivas dialoogis (teade – teade);
- 2) nimetab ning võrdleb oma ja sõprade vaba aja tegevusi, huvisid;
- 3) analüüsib õpetaja juhendamisel situatsioonide, oma ja kaaslaste käitumise ning emotsionaalsete seisundite põhjuseid ja tagajärgi;
- 4) jälgib kaasõpilaste tegevust ja vajaduse korral abistab neid;
- 5) tunneb koolielus ära konfliktsituatsiooni ning teab, mis juhtudel on vaja sellest täiskasvanule/õpetajale teatada;
- 6) teab enda tervist tugevdavaid ja nõrgestavaid tegureid (toitumine, liikumine, uni) ja harjumusi ning nende mõju füüsilisele tervisele ja õppimisvõimele;
- 7) nimetab oma lähisugulasi ja selgitab abistavate küsimuste toel kodu ja perekonna tähtsust oma elus;
- 8) kirjeldab oma pere traditsioone;
- 9) kirjeldab ja väärtustab oma kodukohta;
- 10) tunneb kella veerandtunnise täpsusega, seostab kellaaegu oma päevakavaga;
- 11) leiab koostevõimuses teavet koolistendilt ja kooli kodulehelt;
- 12) teab erinevaid ameteid; mõistab töö vajalikkust ja väärtuslikkust;
- 13) planeerib täiskasvanu abiga oma taskuraha kulutamist;
- 14) sorteerib täiskasvanu suunamisel klassis ja kodus tekkivaid olmejäätmeid;
- 15) teab ja kirjeldab turvalise käitumise viise igapäevaelus (liiklemine kooliteel, jalgrattaga sõitmine, tulekahju vältimine, käitumine veekogu juures ja metsas).

5. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) märkab ja mõistab erisusi oma ja kaaslaste tegevustes, arvamustes;
- 2) osaleb eri tüüpi dialoogides (teade – küsimus – vastus jne);
- 3) kirjeldab oma käitumist toimunud konfliktsituatsioonis;
- 4) kirjeldab ja analüüsib õpetaja suunamisel oma ja kaaslaste emotsionaalseid seisundeid ning käitumist (soovid, põhjus-tagajärg);
- 5) kirjeldab oma välimuse, hügieeni ja tervise eest hoolitsemise võimalusi, teab hoolitsematuse tagajärgi;
- 6) kirjeldab uimastite (alkoholi, tubaka) tarbimise mõju õppimisvõimele ja käitumisele;
- 7) jutustab tugikava abil pühade ja rahvakommete tähistamisest oma perekonnas; teab erinevaid rahvuskombeid;
- 8) mõistab oma kohustusi ja vastutust seoses õppetööga;
- 9) määrab aega minutilise täpsusega; koostab õpetaja abiga endale päevakava;
- 10) otsib õpetaja juhendamisel teavet teatmeteostest või internetist;
- 11) teab, kuidas suhelda sotsiaalmeedias;
- 12) teadvustab reklaamide eesmärke;
- 13) mõistab, et tema soovide täitumine sõltub vajadustest ja pere sissetulekust;
- 14) kirjeldab vee ja elektri säästliku tarbimise võimalusi kodus ning koolis;

15) nimetab olmejäätmete käitlemise viise koduses majapidamises;

16) kirjeldab ja teadvustab pürotehnika jt ohtlike ainete väärkasutusega kaasnevaid tagajärgi.

Õppesisu

KÄITUMINE JA SUHTLEMINE. Mina: olulisemad isikuandmed, meeldivad ja ebameeldivad tegevused; sarnasused ja erinevused võrreldes eakaaslastega. Enesetutvustamine dialoogis, arvestades vestluspartneri vanust (eakaaslane, täiskasvanu). Suhtlemine võõrastega, milliseid isikuandmeid võib kellele avaldada. Igapäevased suhtlussituatsioonid kodus ja koolis (positiivsed/negatiivsed ettepanekud, konfliktid jne): hindamine (tingimused, põhjus, tagajärg); suhtlemiseesmärkide mõistmine (käsk, korraldus, palve, keeld, teave jne). Vägivaldse (füüsiline, vaimne) käitumise äratundmine, käitumine ohvri ja pealtnägijana. Abivalmidus (vanad inimesed, nooremad kaaslasted, erivajadustega inimesed): abivajaja märkamine ja abi pakkumine, abistamine. Abi vajaduse ja enda võimaluste hindamine abi pakkumisel

INIMENE JA TERVIS. Meeleelundite (nägemis-, kuulmis-, haistmis-, maitsmis-, kompimis- ja lõuendite) ülesanded, tervishoid. Erivajadustega inimesed (meeleelundite kahjustuste tagajärjel), alternatiivsed suhtlemisvahendid. Enesetunde kirjeldus dialoogis arstiga (levinumad külmetus- ja nakkushaiguste tunnused), ravirežiimi järgimine. Haiguste ennetamine (tervislikud eluviisid). Tervisesport ja liikumine, sportimisvõimalused kodukohas, Eesti tuntumad sportlased. Piisava une ja puhkuse vajalikkus. Valikud toitumisel. Esmaabi põletuse, külmumise, minestuse korral. Uimastid: tubakas, alkohol, narkootikumid (kanep); alkoholi ja tubaka mõju õppimisvõimele ja käitumisele. "Ei" ütlemine uimastitega seotud situatsioonides.

PEREKOND JA KODUKOHT. Elu maal ja linnas, kodukoha eluolu (levinumad tegevusvaldkonnad, ametid jms). Kodukoha rahvariided, rahvariide kandmine tänapäeval ja minevikus. Kodukoha tähtsamad traditsioonid (laulu- ja tantsupidu jms). Peretraditsioonid (pereliikmete ühised tegevused, peretraditsioonide määratlemine ühisvestluses, sarnasused/erinevused kaaslastega). Pühad ja kombed (ülestõusmispühad, karjalaskepäev, jüripäev, hingedepäev).

INIMENE JA AEG. Aja määramine minutilise täpsusega, kellaaja kahesugune määramine (toetudes ööpäeva osadele). Päeva ja nädala ajakava, vaba aja tegevuste mitmekesisus (positiivsed ja negatiivsed harjumused päevakavas: ajakulu, valikute tegemine jne).

INIMENE JA TEAVE. TV-kava (sisu, eakohased saated, telesaadete hulgast valikute tegemine). Pilt-teatmeteosed, Internet: kooli kodulehekül (teabeallikate kasutamine). Reklaamide sisu ja eesmärk. Infootsing.

INIMENE JA TÖÖ. INIMENE JA ASJAD. Palgatöö, selle tulemus ja eesmärk, ametis püsimise üldised tingimused (võrdlus õpilase käitumisega koolis). Kulutused peres lapse heaolu eest hoolitsemisel (lapse põhivajadused ja soovid, pere majanduslike võimalustega arvestamine jms), asjade väärtus sõltuvalt nende vajalikkusest. Raha hoidmise viisid: hoiukarp, pank. Raha kogumine.

INIMENE, SÄÄSTLIKKUS JA TURVALISUS. Vee ja elektri säästlik tarbimine koolis ja kodus. Olmejäätmete (tava-, taaskasutatavad, ohtlikud jäätmed) käitlemine koduses majapidamises (prügi sorteerimine ja vastavalt õigesse kohta paigutamine, kogumispunktid, jäätmete kompostimine). Liiklusõnnetuste peamised põhjused, liiklusõnnetusest teatamine ja abi kutsumine. Pürotehnika (ost-müük alaealistele, kasutamine). Pommiähvarduse tegemisega kaasnevad ohud ja tagajärjed, käitumine pommiähvarduse korral. Jäätmete liigiti kogumine. Ohutu käitumine.

Praktilised tööd:

Õppekäigud ja õuesõppe.

Praktilised ülesanded ja tegevused on seotud oma kooli ja kodukohaga.

Situatsioonide läbimäng ja mängu mängimine: rollimängud, lauamängud, liikumismängud ja õppemängud.

Koostamine mõttekaarte, piktogramm-pilte ja tabelite kasutamine.

Õppevideote ja multifilmide vaatamine.

Praktiliste tegevuste ja situatsioonide arutlemine ja analüüsimine.

Rühmatööd.

Oodatavad õpitulemused 5. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) märkab ja mõistab erisusi oma ja kaaslaste tegevustes, arvamustes;
- 2) osaleb eri tüüpi dialoogides (teade – küsimus – vastus jne);
- 3) kirjeldab oma käitumist toimunud konfliktsituatsioonis;
- 4) kirjeldab ja analüüsib õpetaja suunamisel oma ja kaaslaste emotsionaalseid seisundeid ning käitumist (soovid, põhjus-tagajärg);
- 5) kirjeldab oma välimuse, hügieeni ja tervise eest hoolitsemise võimalusi, teab hoolitsematuse tagajärgi;
- 6) kirjeldab uimastite (alkoholi, tubaka) tarbimise mõju õppimisvõimele ja käitumisele;
- 7) jutustab tugikava abil pühade ja rahvakommete tähistamisest oma perekonnas; teab erinevaid rahvuskombeid;
- 8) mõistab oma kohustusi ja vastutust seoses õppetööga;
- 9) määrab aega minutilise täpsusega; koostab õpetaja abiga endale päevakava;
- 10) otsib õpetaja juhendamisel teavet teatmeteostest või internetist;
- 11) teab, kuidas suhelda sotsiaalmeedias;
- 12) teadvustab reklaamide eesmärke;
- 13) mõistab, et tema soovide täitumine sõltub vajadustest ja pere sissetulekust;
- 14) kirjeldab vee ja elektri säästliku tarbimise võimalusi kodus ning koolis;
- 15) nimetab olmejäätmete käitlemise viise kodus majapidamises;
- 16) kirjeldab ja teadvustab pürotehnika jt ohtlike ainete väärkasutusega kaasnevat tagajärgi.

6. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) märkab ja jätab suhtlemisel meelde kaaslaste seisukohti, eristab kohast ja kohatut käitumist/suhtlemist;
- 2) analüüsib ja hindab õpetaja suunamisel enda ja kaaslaste emotsionaalseid seisundeid ja käitumist (käitumise eesmärk, põhjus–tagajärg suhe);
- 3) kasutab tuttavates olukordades suhtlemissituatsioonist, -partnerist ja -eesmärgist lähtuvalt erinevaid väljendusviise;
- 4) mõistab vabandamist kui oma süüst/eksimusest arusaamist ja kahetsemist;
- 5) kirjeldab ja hindab plaanile toetudes oma huvisid ja toimetulekut koolis (õnnestumised, raskused jms);
- 6) teab inimese organismi üldist ülesehitust, tunneb joonisel inimfiguuris ära elutähtsad organid;
- 7) nimetab ebatervisliku toitumise võimalikke tagajärgi, oskab valida erinevate toitude hulgast tervisele kasulikke;

- 8) teab murdeeaga seotud muutusi inimese kehas ja käitumises, mõistab arengu individuaalsust;
- 9) kirjeldab uimastite mõju organismile ja käitumisele;
- 10) hoolitseb oma välimuse eest ja valib olukorrale vastavad rõivad;
- 11) koostab õpetaja juhendamisel kodu korrashoiuga seotud tegevuste plaani (tööde järjekord, vahendid, tööjaotus);
- 12) hangib õpetaja juhendamisel teavet kaaslastelt (küsimuste esitamine) ja eriliigilistest tekstidest (internet, meedia, teatmeteosed, sõiduplaanid);
- 13) oskab kasutada kodukoha ühistranspordi sõiduplaane;
- 14) mõistab telefoni ja meedia (sh arvutimängud, sotsiaalse meedia, televisioon jmt) otstarbekas kasutamise vajalikkust ning teab võimalikke riske;
- 15) teab kodukeemia ja ravimite väärkasutuse tagajärgi ja selle ennetamise võimalusi;
- 16) kirjeldab peamisi tule- ja veeohutuse nõudeid ning käitumisstrateegiaid vastavate õnnetusjuhtumite korral.

Õppesisu

SUHTLEMINE EAKAASLASTE JA TÄISKASVANUTEGA. Suhtlemisstrateegiate eristamine (õpetaja abiga): selgitamine, veenmine, meelitamine, ähvardamine jm.

Suhtluspartnerite motiivid ja kavatsused. Suhtlemine sõprade ja "sõpradega": "kambavaim", jäljendamine; isiklik arvamus, vastutus; keeldumine mittesoovitud tegevustest. Suhtlemine vastassugupoollega (tähelepanu köitmine, tunnete verbaalne ja mitteverbaalne väljendamine, reageerimine (eba)meeldivatele ettepanekutele jms). Suhtlemine internetiportaalides, enda kohta edastatava infoga seotud turvalisus ja ohud. Suhtlemine koduste ja eakaaslastega: rääkimine, ärakuulamine; pinged-konfliktid, arusaamatused, nende vältimine ja lahendamine. Suhtlemisprobleemid kodus: muutunud suhted ja rollid, iseseisvumine: laste ja vanemate vastutus. Valetamine, vaikimine, hädavale. Süüteo ülestunnistamine ja vabandamine.

Miks me suhtleme? Kuidas me suhtleme? Rääkimine ja kuulamine Kuidas inimesi mõjutada? Suhtlemine sõpradega ja "sõpradega" Mina arvan nii! Ütlen EI! Arusaamatused ja tülid. Valetamine. Süüteo ülestunnistamine ja vabandamine. Olen iseseisev. Suhtlemine eakaaslaste ja täiskasvanutega.

MINA ISE.

Mina-pilt ehk kes ma olen, oskused ja võimed, huvid, tugevused ja nõrkused; sarnasused ja erinevused kaaslastega, sallivus. Huvitegevus. Mis segab õppimist? Inimeste sarnasused ja erinevused. Enesehinnang. Suhtlemine iseendaga. Enesehinnang (erineva enesehinnanguga õpilaste käitumine sarnastes situatsioonides).

INIMESE TERVIS. Sissejuhatus inimese anatoomiasse lähtuvalt elundite funktsioonidest (nahk, meeleeelundid, aju, kopsud, magu, neerud, maks, suguelundid). Toidu- ja toitained. Toiduainete pakendiinfo (eri toitude sisaldumine; parim enne jms). Kiirtoit – populaarsuse põhjused, mõju inimese organismile. Üle- ja alatoitumine (sh dieetid ja näljutamine), selle mõju tervisele. Esmaabi (toidu- jms) mürgituse, looma- ja putukahammustuse korral.

Uimastite (sh alkoholi ja tubaka) mõju organismile (ülevaatlikult) ja käitumisele.

Tervislik toitumine. Toiduta ei saa! Ebatervislik toit. Kuidas lugeda pakendit? Esmaabi toidumürgituse korral. Uimastitega seotud mõisted. Alkoholi mõju inimese organismile.

Tubaka mõju inimese organismile. Energiajoogid.

INIMESE ARENG. Muutuste aeg. Murdeiga, muutused tüdrukute ja poiste organismis. Erinev arengutempo ja muutuste aktsepteerimine. Poiste ja tüdrukute hügieen, ravikosmeetika vajadus ja kasutamine. Muutused tüdrukute ja poiste käitumises, sh suhtlemises; sobivad ja ebasobivad käitumismallid. Üldine hügieen murdeas. Muid muutusi murdeas. Mulle meeldib keegi!?

INIMESE VÄLIMUS. Mida me seljas kanname? Räägime sobivatest riietest. Riiete ja jalatsite hooldus. Jalatsite hooldamine. Juuksed korda! Käed ja jalad puhtaks! Inimese välimus.

Riietumine (olukorrale ja kehaehitusele sobiva riietuse, jalanõude valik, noortemood – riietusesemete otstarbekus). Riiete ja jalanõude puhtus-korrashoid: pesemis- ja hooldusvahendite kasutamine; keemiline puhastus, kingsepp (oma soovide väljendamine suhtlemisel). Juuste igapäevane hooldamine: hooldusvahendid, juuksevärvid (pakendiinfo, kasutamine). Suhtlemine juuksuriga (oma soovide väljendamine, soovitude küsimine jms). Küünte hooldamine, maniküür, pediküür. Olukorrale ja eale sobiv dekoratiivkosmeetika.

INIMENE JA KODU. Kodu ja koduümbros (kirjeldus, soovid muudatuste osas; igapäevane korrashoid). Suurpuhastus kodus (tööde järjekord, jagamine pereliikmetega, vahendid). Külaskäik ja külaliste vastuvõtmine (suulise ja kirjaliku kutse saamine, ettevalmistused sõltuvalt küllakutsest, külas viibimine). Kodukoha (ja Eesti riigi) tuntud inimesed, nende tegevusalad, elukutsed (seos päevakohaste sündmustega). Kodukoha ettevõtted ja nende toodang, töötajate ametid. Minu kodu. Kodu korda! Meil on täna suurpuhastus. Meile tulevad külalised. Lähme külla. Minu riigi ja kodukandi tuntud inimesed. Elukutsed. Ettevõtted minu kodukohas.

INIMENE JA TEAVE. Olulisemad päevauudised, nende edastamine kaaslastele. Teatmeteosed, Internet (kodukoha tuntumate paikade ja inimeste kohta lühinfo hankimine ja edastamine koosteguvuses). Kuidas internetis infot leida? Sõiduplaanid. Transport kodukohas, kodukoha ümbruses (orienteerumine sõiduplaanides, teabe hankimine; sõidusoodustused). Telefoni otstarbekas kasutamine (telefonikaart, mobiiltelefon). Ajakirjandus.

INIMENE, SÄÄSTLIKKUS JA TURVALISUS. Kodukeemia kasutamine (WC, vanni, pliidi ja akna puhastamine), piktogrammide pakendil, kodukeemia väärkasutuse võimalikud tagajärjed. Tulekahju tekkimise ohud kodus majapidamises: ohuolukorra hindamine, tulekahju kustutamine (esmate tulekustutusvahendite kasutamine, hädaabi). Ohutusnõuded ujumisel ja veesõidukite kasutamisel, päästevahendite kasutamine.

Praktilised tööd:

Õppekäigud ja õuesõppe.

Praktilised ülesanded ja tegevused on seotud oma kooli ja kodukohaga.

Situatsioonide läbimäng ja mängude mängimine: rolli-, laua-, liikumis- ja õppemängud.

Koostamine mõttekaarte, piktogramm-piltide ja tabelite kasutamine.

Õppevideote ja multifilmide vaatamine-

Praktiliste tegevuste ja situatsioonide arutamine ja analüüsimine.

Rühmatöö, gruppitöö ja paaritöö.

Oodatavad õpitulemused 6. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) märkab ja jätab suhtlemisel meelde kaaslaste seisukohti, eristab kohast ja kohatut käitumist/suhtlemist;
- 2) analüüsib ja hindab õpetaja suunamisel enda ja kaaslaste emotsionaalseid seisundeid ja käitumist (käitumise eesmärk, põhjus–tagajärg suhe);
- 3) kasutab tuttavates olukordades suhtlemissituatsioonist, -partnerist ja -eesmärgist lähtuvalt erinevaid väljendusviise;
- 4) mõistab vabandamist kui oma süüst/eksimusest arusaamist ja kahetsemist;
- 5) kirjeldab ja hindab plaanile toetudes oma huvisid ja toimetulekut koolis (õnnestumised, raskused jms);
- 6) teab inimese organismi üldist ülesehitust, tunneb joonisel inimfiguuris ära elutähtsad organid;
- 7) nimetab ebatervisliku toitumise võimalikke tagajärgi, oskab valida erinevate toitumishulga tervisele kasulikke;

- 8) teab murdeeaga seotud muutusi inimese kehas ja käitumises, mõistab arengu individuaalsust;
- 9) kirjeldab uimastite mõju organismile ja käitumisele;
- 10) hoolitseb oma välimuse eest ja valib olukorrale vastavad rõivad;
- 11) koostab õpetaja juhendamisel kodu korrashoiuga seotud tegevuste plaani (tööde järjekord, vahendid, tööjaotus);
- 12) hangib õpetaja juhendamisel teavet kaaslastelt (küsimuste esitamine) ja eriliigilistest tekstidest (internet, meedia, teatmeteosed, sõiduplaanid);
- 13) oskab kasutada kodukoha ühistranspordi sõiduplaane;
- 14) mõistab telefoni ja meedia (sh arvutimängud, sotsiaalmeedia, televisioon jmt) otstarbeka kasutamise vajalikkust ning teab võimalikke riske;
- 15) teab kodukeemia ja ravimite väärkasutuse tagajärgi ja selle ennetamise võimalusi;
- 16) kirjeldab peamisi tule- ja veeohutuse nõudeid ning käitumisstrateegiaid vastavate õnnetusjuhtumite korral.

7. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) selgitab ja kaitseb õpetaja suunamisel oma seisukohti, mõistab suhtluspartnerite seisukohtade võimalikku sarnasust/erinevust, oskab reageerida kohatule käitumisele;
- 2) teadvustab oma positiivseid ja negatiivseid iseloomujooni (3–4), oskab õpetaja suunamisel nimetada negatiivsete omaduste parandamise võimalusi;
- 3) kirjeldab ja hindab plaani abil oma ja kaaslaste emotsionaalseid seisundeid ning käitumist (motiivid, tingimused, tulemused; reageerimine (eba)õnnestumisele jms);
- 4) järgib viisakusreegleid, teeb kaaslastele ettepanekuid, vastab nii positiivsetele kui ka negatiivsetele ettepanekutele situatsioonile vastavaid moraalinorme ja käitumisreegleid arvestades;
- 5) väärtustab (lähi)suhetes sallivust, hoolivust, abistamist ja lugupidamist;
- 6) kirjeldab, kuidas hoolitseda oma tervise eest (toitumine, kehaline aktiivsus, puhkamine, tervist kahjustavate tegevuste vältimine, arstiabi);
- 7) oskab endale ja teistele ohtlikes situatsioonides ütelda „ei“ ning vajaduse korral abi kutsuda; demonstreerib õpitu situatsioonis hädaabi numbrile helistades olulise teabe andmist;
- 8) mõistab seksuaalsuse olemust ja seksuaalse arengu individuaalsust; teab, kust leida infot noorte nõustamisteenuste kohta;
- 9) koostab oma tegevuste kohta nädalaplaani (tegevuste ajaline järjekord, oma soovide ja võimalustega arvestamine);
- 10) hangib õpetaja juhendamisel teavet teistelt inimestelt ning erinevatest infoallikatest; edastab kaaslastele teavet (abiks kavapunktid);
- 11) nimetab sidepidamise viise tänapäeval ja minevikus, kasutab otstarbekalt tänapäevaseid sideteenuseid (e-kirjavahetus, telefon, internet, sotsiaalmeedia); oskab kirjutada e-kirja;
- 12) teadvustab internetisuhtluses valitsevaid ohte ning mõistab, millist informatsiooni enda ja teiste kohta on sobilik ja turvaline avaldada;
- 13) mõistab ja oskab kirjeldada töö tähtsust (tulemus, eesmärk, tingimused);
- 14) oskab nimetada oma pere olulisemaid sissetuleku- ja kuluallikaid;
- 15) teab jäätmete individuaalseid ja ühiskondlikke käitlemisvõimalusi ja -viise; oskab jäätmeid sorteerida.

Õppesisu

MINA ISE. Mina olen erinev! Iseloomujooned. Kas teistest võib erineda? Enesehinnang.

Mina-pilt: positiivsed ja negatiivsed iseloomuomadused, sarnasused-erinevused kaaslastega; negatiivsete omaduste parendamisvõimalused. Enesehinnang (erineva enesehinnanguga

inimeste käitumine, minu ja kaaslaste reageeringud kiitusele, laitusele, õnnestumisele, ebaõnnestumistele jms.; hinnangud reageeringutele, käitumisele; võimalikud lahendused).

SUHTLEMINE EAKAASLASTE JA TÄISKASVANUTEGA. Mida arvad sina? Tunnen oma tundeid. Mis on tüli? Rohkem suhtlemist. Suhtlemisviisid. Mida teha tüliga? Mina-sõnum. Planeerime pidu. Suhtlussituatsioonide kirjeldamine oma ja teise positsioonilt; suhtluspartneri soovide, kavatsuste variatiivsed väljendusviisid; hinnang suhtluspartnerite käitumisele (motiivid, tingimused, tulemused); eriarvamused (oma seisukohtade selgitamine ja kaitsmine, nõustumine kaaslaste arvamusel); konfliktide lahendamise võimalused. Suhtlussituatsioonid ja –strateegiad: agressiivne, ennastkehtestav ja alistuv käitumine; süüdistamine, kriitika; iroonia, must huumor. Arusaamatused ja konfliktid kodus, sõprade vahel. Iseloomujooned ja käitumine, mida sõprades, sh vastassugupooluses hinnatakse. Noormehe ja neiu omavaheline suhtlemine (kaaslane kinos, teatris, peol: kutsumine, nõustumine/keeldumine, alternatiivsete ettepanekute esitamine, kaaslastega arvestamine jne). Sõprus, armumine, armastus, käimine. Oma tunnete väljendamine, tunnetest rääkimine, lähedus, aja koosveetmine, ühised tegevused. Seksuaalsuse trepp ja arengu individuaalsus. Seksuaalsuhted: partnerite valmisolek, seksuaalsuhtest keeldumine, selle edasilükkamine; vastutus seoses seksuaalelu alustamisega, noorte nõustamisteenused. Mittesobilik seksuaalne käitumine, ahistamine, käitumine seksuaalse ahistamise korral.

SEKSUAALSUS JA LÄHEDUS.

Armumine. Mida hindan kaaslastes? Kutse esitamine ja vastamine. Vastamine ebameeldivale kutsele. Küsin ja saan nõu.

MINU TERVIS. Millest tervis sõltub? Toidust saad energiat. Toidukorrad. Analüüsi tootumist. Kehaline aktiivsus tervise tugevdajana (kehalise aktiivsuse vormid, võimalused koolis, kodukohas). Sportimine. Sportimisvõimalused kodukohas. Nakkushaigused. Hingamisteede viirusnakkused. HIV ja AIDS Mis need on? Kuidas hoiduda nakkushaigustest? Arsti juures. Ravimtaimed ja rahvameditsiin. Ütlen EI! uimastitele!

Minu toiduvalik ja seda mõjutavad tegurid, mitmekesise toidu tähtsus. Arsti (kiirabi, perearst, hambaarst) poole pöördumine (registratuur, vestlus vastuvõtul, konsultatsioon telefoni teel). Tuntumad ravimtaimed (korjamine, säilitamine, apteegist ostmine; kasutamine). Enamlevinud nakkushaigused, levimise viisid, HIV ja AIDS. Esmaabi mao- ja puugi hammustuse korral. Uimastite tarbimise enamlevinud põhjused noorte hulgas. Käitumine uimastitega seotud olukordades, abi kutsumine.

TÖÖ JA RAHA. Töö. Miks inimesed töötavad? Alaealiste töö. Pere raha-asjad. Eelarve. Töö lapse ja täiskasvanu elus (tööde liigid, töö tulemus, eesmärk, tingimused; kohusetunne ja vastutus tulemuste eest). Minu pere sissetulekud (palk, tootmine, toetused). Minu pere väljaminekud (eluase, toit, riided, transport, meelelahutus).

ARUKAS TARBIMINE.

Reklaam. Jäätmed ja nende taaskasutamine. Jäätmete sorteerimine.

INIMENE, AEG JA TEAVE. Isikut tõendav dokument (ID-kaart, pass), selle muretsemine ja kasutamine. Isikuandmete turvaline hoidmine. Enda ja teiste kohta info edastamine internetis, sellega kaasneda võivad ohud ja ohtude vältimine. Kirjavahetus (kirja saatmine Eesti piires ja välismaale; tähtitud kiri; e-mail, e-kaart; kirjavahetus tänapäeval ja minevikus). Telefon (telefoniraamatu kasutamine; infotelefon; sidepidamine tänapäeval ja minevikus). Reklaampakkumised (telefoni teel pakutavad kaubad-teenused; reklaamlehed postkastis jms), nõustumine/keeldumine.

Teated minevikus ja tänapäeval. Kiri. Postiga saatmine. Nutikas telefon. Tutvumine Internetis. Turvaliselt Internetis. Pöördumine politseisse.

KODU JA KODUKOHT. Eestimaal elavad teised rahvused; kultuurilise mitmekesisuse rikastav roll, sallivus teiste rahvaste ja kultuuride suhtes. Oma tuba: toa plaan, toa sisustamine ja korrashoid. Kodu kaunistamine tähtpäevadeks (seos peretraditsioonidega). Vaba aja ja

tegevuste planeerimine (võimalused ja pakkumised kodukohas ja lähiümbruses jne), tegevuste mitmekesisus. Matk, ekskursioon kodukohas, koduümbruses (planeerimine koostevõime: info otsimine vaatamisväärsuste kohta, valikute tegemine, ettevalmistuste planeerimine (sh reisikoti pakkimine); kirjalik meespea kaaslastele; plaani tutvustamine ja põhjendamine jms). Noorteüritused, -peod (kodused peod; kooli-, linna- jm peod: käitumine, riskid). Peo praktiline planeerimine sünnipäeva ja klassiõhtu näitel.

INIMENE, SÄÄSTLIKKUS JA TURVALISUS. Jäätmekäitlus maal ja linnas (era- ja kortermajad; prügilad). Prügi käitlemist reguleerivad piktogrammide pakenditel. Reisimine, erinevad transpordivahendid, hääletamise (eelised võrreldes ühistranspordiga, riskid). Hädaabi kutsumine erinevate õnnetusjuhtumite korral. Juhtumid, kus tuleb pöörduda politseisse.

Praktilised tööd:

Õppekäigud ja õuesõppe.

Praktilised ülesanded ja tegevused on seotud oma kooli ja kodukohaga.

Situatsioonide läbimäng ja mängude mängimine: rollimängud, lauamängud, liikumismängud ja õppemängud.

Koostamine mõttekaarte, tabelite ja skeemide kasutamine.

Õppevideot vaatamine ja arutelu.

Praktiliste tegevuste ja situatsioonide arutlemine ja analüüsimine

Rühmatöö, gruppitöö ja paaritöö.

Oodatavad õpitulemused 7. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) selgitab ja kaitseb õpetaja suunamisel oma seisukohti, mõistab suhtluspartnerite seisukohtade võimalikku sarnasust/erinevust, oskab reageerida kohatule käitumisele;
- 2) teadvustab oma positiivseid ja negatiivseid iseloomujooni (3–4), oskab õpetaja suunamisel nimetada negatiivsete omaduste parandamise võimalusi;
- 3) kirjeldab ja hindab plaani abil oma ja kaaslaste emotsionaalseid seisundeid ning käitumist (motiivid, tingimused, tulemused; reageerimine (eba)õnnestumisele jms);
- 4) järgib viisakusreegleid, teeb kaaslastele ettepanekuid, vastab nii positiivsetele kui ka negatiivsetele ettepanekutele situatsioonile vastavaid moraalinorme ja käitumisreegleid arvestades;
- 5) väärtustab (lähi)suhetes sallivust, hoolivust, abistamist ja lugupidamist;
- 6) kirjeldab, kuidas hoolitseda oma tervise eest (toitumine, kehaline aktiivsus, puhkamine, tervist kahjustavate tegevuste vältimine, arstiabi);
- 7) oskab endale ja teistele ohtlikes situatsioonides ütelda „ei“ ning vajaduse korral abi kutsuda; demonstreerib õpisituatsioonis hädaabi numbrile helistades olulise teabe andmist;
- 8) mõistab seksuaalsuse olemust ja seksuaalse arengu individuaalsust; teab, kust leida infot noorte nõustamisteenuste kohta;
- 9) koostab oma tegevuste kohta nädalaplaani (tegevuste ajaline järjekord, oma soovide ja võimalustega arvestamine);
- 10) hangib õpetaja juhendamisel teavet teistelt inimestelt ning erinevatest infoallikatest; edastab kaaslastele teavet (abiks kavapunktid);
- 11) nimetab sidepidamise viise tänapäeval ja minevikus, kasutab otstarbekalt tänapäevaseid sideteenuseid (e-kirjavahetus, telefon, internet, sotsiaalmeedia); oskab kirjutada e-kirja;
- 12) teadvustab internetisuhtluses valitsevaid ohte ning mõistab, millist informatsiooni enda ja teiste kohta on sobilik ja turvaline avaldada;
- 13) mõistab ja oskab kirjeldada töö tähtsust (tulemus, eesmärk, tingimused);

- 14) oskab nimetada oma pere olulisemaid sissetuleku- ja kuluallikaid;
- 15) teab jäätmete individuaalseid ja ühiskondlikke käitlemisvõimalusi ja -viise; oskab jäätmeid sorteerida.

8. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) arvestab ühistegevuses suhtluspartnerite erinevate (sh vastandlike) arvamustega;
- 2) annab hinnangu oma ja kaaslaste käitumisviiside kohasusele situatsioonis; pakub õpituatsioonis olukordadele sobivaid lahendusi;
- 3) teab rühma mõju inimese käitumisele ja demonstreerib õpituatsioonis oskust keelduda tegevusest, mis kahjustab teda ennast ja teisi;
- 4) nimetab oma emotsioone ja teab erinevaid võimalusi emotsioonide reguleerimiseks;
- 5) kirjeldab peamisi tervist tugevdavaid ja toetavaid tegureid; teab ja oskab igapäevaelus teha tervislikke valikuid seoses oma füüsilise, vaimse ja sotsiaalse tervisega;
- 6) teab tervisliku toitumise, kehalise aktiivsuse ja unerežiimi põhimõtteid ning mõistab nende rakendamise olulisust igapäevaelus;
- 7) kirjeldab oma tervislikku seisundit, oskab pöörduda abi saamiseks arsti poole (registreerimine vastuvõtule, kojukutse, hädaabi);
- 8) teab, mida tähendab ravikindlustus ning oskab nimetada tervishoiuteenuseid;
- 9) väärtustab lähisuhteid, oskab kontakti luua ning teab, kuidas suhteid hoida; tunneb ära lähisuhtevägivalla;
- 10) teab turvalise seksuaalkäitumise põhimõtteid (sh rasedusest hoidumine) ja mõistab seksuaalelu alustamisega seotud vastutust; eristab lubatud ja lubamatut seksuaalkäitumist;
- 11) teab ja leiab olulisi infoallikaid terviseteabe, nõustamis- ja kriisiabi võimaluste kohta kodukohas või selle lähiümbruses; teab, millal ja kuidas pöörduda õiguskaitseorganite poole;
- 12) mõistab riskikäitumisega kaasnevaid ohtusid liikluses, vees, toitumisel, nutivahendite kasutamisel, uimastite omamisel ja tarbimisel;
- 13) hoolitseb oma riiete eest ja valib olukorrale sobiva riietuse; teab riiete hooldusmärkide tähendusi;
- 14) teab erinevaid panga- ja e-teenuseid ning vastavaid veebikeskkondi;
- 15) teadvustab oma võimete, teadmiste ja oskuste tugevaid ja nõrku külgi;
- 16) teab sobiva elukutse omandamise võimalusi.

Õppesisu

KÄITUMINE RÜHMAS. Erinevad rühmad. Rühmakäitumine: Erinevad rühmad ja rollid. Reeglid ja normid rühmas. Inimsuhteid toetavad reeglid ja normid. Kokkulepped rühmas. Rühma kuulumine, selle positiivsed ja negatiivsed küljed. Hoolivus rühmas. Rühma surve ja toimetulek sellega. Sõltumatus, selle olemus. Autoriteet. Kiusamine.

LÄHISUHTED JA PEREKOND.

Seksuaalsus. Seksuaalne orientatsioon - kas poisi või tüdrukuga. Soostereotüübid. Paarissuhe - mis ja kuidas? Kui kaugele oled valmis minema? Mehe ja naisekeha. Turvalised paarissuhted. Kuidas suhet hoida? Perekond. Peremudelid. Pereliikmete rollid. Emotsioonide juhtimine. Vägivald lähisuhtes. Kuidas vägivaldset käitumist ära tunda? Kust abi saab? Noormehe ja neiu omavaheline suhtlemine. Ajutised ja püsivad suhted, suhte loomine ja hoidmine, vastastikune usaldus, suhet kahjustavad faktorid, lahkuminek. Seksuaalsuse olemus

ja arengu individuaalsus, seksuaalvähemused. Seksuaalkäitumine ja vastutus: sobiv ja lubamatu seksuaalkäitumine, soovimatu raseduse vältimine; sugulisel teel levivad haigused (levimine, mõju tervisele, ravi, ennetamine); nõustamisteenused. Lapsevanemaks saamine: füüsiline ja sotsiaalne küpsus. Peremudelid (perekond, üksikpered, kasu- ja hoolduspered): pereliikmete roll perekonnas (vrld minevikuga), kohustused ja vastutus. Nooremate õdede-vendade eest hoolitsemine, nendega tegelemine, sh mängimine. Praktilises tegevuses nooremate õpilaste abistamine, neile tegevuste ja mängude planeerimine ning läbiviimine.

TERVISE HOIDMINE. Tervis - mis see on? Tervist toetav toitumine. Kuidas inimesed toituvad? Liikumine muudab tervise tugevaks. Sinu liikumisharjumus. Uni - tervislik valik. Vaimne tervis ja stress. Depressioon. Tervishoiusüsteem Eestis. Abi küsimine ja arsti poole pöördumine. Terviseinfo. Kriisiolukorrad. Tervise füüsiline, vaimne, sotsiaalne ja emotsionaalne aspekt. Tervisenäitajad. Tervisliku eluviisi komponendid, endale sobiliku tervisliku toitumise ja kehalise aktiivsuse leidmine. Südame-veresoonkonna haiguste ja pahaloomuliste kasvajate põhjused ning ennetamine tervisliku eluviisiga. Tervist hoidvate valikute tegemine. Inimese elukaar ja selle perioodid, põhivajadused eluperioodidel (põhivajaduste rahulda(ma)tus, mõju inimese käitumisele, suhtlemisele, tundemaailmale). Arstiabi kodukohas (lähinaabruses): meditsiiniastutused ja nende otstarve; perearst ja eriarstid, kojukutse telefoni teel; tervisekindlustus; tervise- ja puhkekeskused. Tervishoiu ja sotsiaalsüsteem Eestis. Koduapteek (sisu, kasutamine, ravimipakendi teabeleht). Esmaabi lämbumise, pörutuse korral. Väsimus, stress, depressioon (tundemärgid, nõustamis- ja kriisiabi). Tervisealased infoallikad, nende kasutamine ja usaldusvärsus. Kaitsesüstimine haiguste ennetamise eesmärgil (lastehaigused, gripp, puugihammustustega kaasnevad haigused); kaitsesüstimine enne välisreise. Allergia: peamised allergiaallikad, allergilised reaktsioonid, meditsiiniline abi.

RISKIKÄITUMINE.

Riskikäitumine - mis see on? Vägivald - mis see on? Riskid vees. Veeohutus. Riskid liikluses. Uimastid. Toitumisriskid. Nutiriskid. Riskikäitumise põhjused. Kriisiabi ja nõustamine. Toimetulek vägivallaga (vägivalla vormid, vägivallast hoidumine, vägivallaga toimetulek, hinnang individuaalsele ja rühmakäitumisele; nõustamis- ja kriisiabi kodukohas). Kuriteo ohvriks langemine, pöördumine õiguskaitseorganite poole. Seksuaalvägivald, valehäbi, ohvriabi. Uimastid ja kuritegevus; uimastitega seotud seaduste põhipunktid. Uimastite tarvitamisega seotud tervise-, sotsiaalsed ja juriidilised riskid; sõltuvuse kujunemine. Käitumine uimastitega seotud situatsioonides, esmaabi. Mängurlus: loterii, hasartmängud (mänguautomaadid, kasiino jne) - riskid, sõltuvus, abi saamise võimalused.

INIMENE JA VÄLIMUS.

Rõivad - kui palju neid vaja on? Olukorraga sobiv riietus. Rõivaste hooldamine. Mugavad ja sobivad jalanõud. Eakohane igapäevane ja pidulik riietus, aksessuaarid (nt kooli lõpupidu); suhtumine vanemate, eakaaslaste, moeajakirjade soovitusesse. Rõivaste ja jalatsite hooldus: hooldusmärgid.

INIMENE JA TEAVE.

Uudised - miks ja milleks? Mille poolest uudised erinevad. Avalik infopunkt. Kohalik ajaleht. Eestis ilmuvad ajalehed ja ajakirjad; ajakirjanduse tellimine. Uudisteportaalid internetis, internetis leiduva informatsiooni varieeruv kvaliteet.

INIMESED, ASJAD, RAHA.

Inimesed ja asjad. Mis on raha? Meie igapäevane raha. Raha planeerimine. Igapäevased sisseostud.. Arve avamine pangas; hoiuse igapäevane kasutamine (sularahaautomaat jne). Maksete liigid koduses majapidamises, maksete tasumise võimalused, täpsus. Igapäevased sisseostud: ostukoha valik (kauplus, turg jms); kulude planeerimine päevaks, nädalaks; ostutoimingud. Ühiskondliku toitlustamise asutused (menüü, arve, käitumisetikett (sh kaaslase kutsumine); toidu koju tellimine). Kataloogikaubandus (tellimine, riskid, kauba

tagastamine) ja internetipoed. Postipaki saamine ja saatmine. Küla-/linnaraamatukogus lugejaks registreerumine, teabe hankimine otsitava kirjanduse kohta.

EDASIÕPPIMISE VÕIMALUSED JA KARJÄÄRI PLANEERIMINE .

Õpi ennast tundma. Mida elukutsevalikul arvestada? Ametid. Kus saab edasi õppida?

Eneseanalüüs (tööalased huvid, võimed, oskused, isiksuseomadused). Jätkuõppevõimalused (erialad, õppeasutused).

Praktilised tööd:

Õppekäigud ja õuesõppe.

Praktilised ülesanded ja tegevused on seotud oma kooli ja kodukohaga.

Situatsioonide läbimäng ja mängu mängimine: rollimängud, lauamängud, liikumismängud ja õppemängud.

Koostamine mõttekaarte, tabelite ja skeemide kasutamine.

Õppevideot vaatamine ja arutelu.

Praktiliste tegevuste ja situatsioonide arutlemine ja analüüsimine.

Rühmatöö, gruppitöö, individuaalne ja paaritöö.

Oodatavad õpitulemused 8. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) arvestab ühistegevuses suhtluspartnerite erinevate (sh vastandlike) arvamustega;
- 2) annab hinnangu oma ja kaaslaste käitumisviiside kohasusele situatsioonis; pakub õpituatsioonis olukordadele sobivaid lahendusi;
- 3) teab rühma mõju inimese käitumisele ja demonstreerib õpituatsioonis oskust keelduda tegevusest, mis kahjustab teda ennast ja teisi;
- 4) nimetab oma emotsioone ja teab erinevaid võimalusi emotsioonide reguleerimiseks;
- 5) kirjeldab peamisi tervist tugevdavaid ja toetavaid tegureid; teab ja oskab igapäevaelus teha tervislikke valikuid seoses oma füüsilise, vaimse ja sotsiaalse tervisega;
- 6) teab tervisliku toitumise, kehalise aktiivsuse ja unerežiimi põhimõtteid ning mõistab nende rakendamise olulisust igapäevaelus;
- 7) kirjeldab oma tervislikku seisundit, oskab pöörduda abi saamiseks arsti poole (registreerimine vastuvõtule, kojukutse, hädaabi);
- 8) teab, mida tähendab ravikindlustus ning oskab nimetada tervishoiuteenuseid;
- 9) väärtustab lähisuhteid, oskab kontakti luua ning teab, kuidas suhteid hoida; tunneb ära lähisuhtevägivalla;
- 10) teab turvalise seksuaalkäitumise põhimõtteid (sh rasedusest hoidumine) ja mõistab seksuaalelu alustamisega seotud vastutust; eristab lubatud ja lubamatut seksuaalkäitumist;
- 11) teab ja leiab olulisi infoallikaid terviseteabe, nõustamis- ja kriisiabi võimaluste kohta kodukohas või selle lähiümbruses; teab, millal ja kuidas pöörduda õiguskaitseorganite poole;
- 12) mõistab riskikäitumisega kaasnevaid ohtusid liikluses, vees, toitumisel, nutivahendite kasutamisel, uimastite omamisel ja tarbimisel;
- 13) hoolitseb oma riiete eest ja valib olukorrale sobiva riietuse; teab riiete hooldusmärkide tähendusi;
- 14) teab erinevaid panga- ja e-teenuseid ning vastavaid veebikeskkondi;
- 15) teadvustab oma võimete, teadmiste ja oskuste tugevaid ja nõrku külgi;
- 16) teab sobiva elukutse omandamise võimalusi.

9. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) valib suhtlemisviisi vastavalt olukorrale ja kasutab asjakohaseid suhtlemise osaoskusi (kuulab vestluspartnerit, esitab küsimusi, selgitab oma seisukohti, otsib lahendust erinevatele, tunnistab oma eksimusi);
- 2) hindab oma ja kaaslaste käitumise vastavust ühiskonnas kokkulepitud normidele ja reeglitele;
- 3) teab erinevaid peremudeleid ning kirjeldab pereliikmete rolli ja vastutust perekonnas;
- 4) teab kooselu reegleid ja norme toetavates inimsuhetes, väärtustab hoolivust, ausust, õiglust ja vastutustunnet;
- 5) mõistab lapse saamisega seotud vastutust, kirjeldab lapse arengut ja vanemate rolli lapse kasvamisel; teab peamisi pere ja laste elu reguleerivad seadusi ja sotsiaaltoetusi;
- 6) oskab planeerida raha teenimise ja kulutamise seotud tegevusi;
- 7) kirjeldab eluaseme omandamise, sisustamise ning hooldamisega seotud vajadusi, võimalusi, ohtusid ja kohustusi;
- 8) hindab nõustaja suunamisel oma võimeid, teadmisi, oskusi, jätkuõppe võimalusi ja tingimusi ning teeb enda jaoks sobiva karjäärivaliku;
- 9) teab oma peamisi õigusi ja kohustusi töötajana, nimetab info ja abi saamise võimalusi tööõigusega seotud küsimustes;
- 10) mõistab lepinguta töötamise ja ümbrikupalgaga seotud riske ja negatiivseid tagajärgi; tunneb töö otsimisel ära inimkaubandusele viitavad märgid;
- 11) teab riigi toimimise üldisi põhimõtteid (tervishoiusüsteem, maksud jm);
- 12) oskab küsida teavet kaasinimestelt ja kasutada info leidmiseks erinevaid teabeallikaid.

Õppesisu

LÄHISUHTED JA PEREKOND. Paarissuhte algus. Tutvumisest suhteni. Rasedusest hoidumine "Me saame lapse!" Loote areng ja sünnitus. Vanemate kohustused pärast lapse sündi. Vastsündinu eest hoolitsemine. Lapse areng esimesel eluaastal. Lapse arengu jälgimine. Pereliikmete rollid lastega peredes. Perekonnaseadus. Lahkumine. Lähisuhted, suhete alustamine ja hoidmine, vastutus ja austus. Kooselu, abiellumine ja pere loomine. Raseduse planeerimine; loote areng; loote ja ema tervist hoidev käitumine. Lapse sündimine: ettevalmistused imiku hooldamiseks; sünnijärgsed kohustused (nimepanek, tervisekindlustus, meditsiiniline kontroll jms); kohaliku omavalitsuse ja riiklikud toetused. Lapse saamisega seotud (lisa) kulutused (peamised kuluartiklid lapseas), lapse hooldamisele kuluv aeg. Puudega laps. Imiku- ja lapseiga (peamised arengutingimused, suhtlemine lapsega, lapse õigused (alus)haridusele). Lapse arendamine-õpetamine (eakohased mänguasjad, raamatud jms); mängude õpetamine noorematele õpilastele. Peretülid ja –vägivald (tagajärjed, lahendused, valehäbi, nõustamis- ja kriisiabi). Uimastite tarbija perekonnas: mõju majanduslikule olukorrale, suhetele. Kohalikud ja üldriiklikud nõustamis- ja ravivõimalused. Lahutus, lahuselava vanema kohustused lapse kasvatamisel.

EELARVE PLANEERIMINE. Raha planeerimine riigis. Pere eelarve. Igapäevased rahaasjad. Sissetulekud. Kuidas arvepidamist teha? Väljaminekute planeerimine oma rahaga. Väljaminekute planeerimine võõra rahaga. Pere sissetulekud (palk, toetused). Igapäevaste kulutuste planeerimine (eluase, toit, riietus, transport, vaba aeg); kulutuste kasv perekonna suurenemisel (sh lemmiklooma võtmisel). Suurte väljaminekute planeerimine (soovid, võimalused, riskid: raha säästmine ja hoiustamine, järeelmaks, krediit, laen, liising). Kaupade-teenuste garantii (müüjalt teabe hankimine, garantii võimaluste-tingimuste kohta).

ELUASE. Eluase. Eluaseme liigid. Elamine õpilaskodus. Üürileping. Sisustus. Eluaseme pisiremont. Eluaseme liigid, eluaseme otsimine, arvestades pere vajadusi ja võimalusi

(müügikuulutused, kinnisvarafirmad). Üürileping, selle tingimused (üürniku õigused ja kohustused, „halva” lepingu ohud). Eluaseme sisustuse planeerimine: hädavajalik sisustus, sisustuse hankimise (ostude) järjekord, ratsionaalne paigutus, kujundusdetailid. Eluaseme, olmetehnika soetamine, hooldus ja remont: teabe hankimine võimaluste, tingimuste ja abiteenuste kohta (müüja, telefoniraamat, kasutusjuhend jne).

KARJÄÄRI PLANEERIMINE. Karjäär - mis see on? Kuidas teha töölaseid valikuid? Töötaja õigused ja kohustused. Tööle kandideerimine. Inimkaubandus. Kust saab abi? Jätkuõppevõimalused, valikute tegemine, arvestades huvisid, võimeid ja majanduslikke võimalusi (transport, elamiskulud jms); kutsenõustamine. Kohalik tööhõiveamet, tööturuteenused töötajale, töötus. Töötaja põhilised õigused ja kohustused, lepinguta töötamisega kaasnevad riskid ja tagajärjed, ümbrikupalk. Abi leidmine tööõigusega seotud küsimustes. Inimkaubandus: tööorjus ja prostitutsioon, ohvriks sattumise põhjused, inimkaubandusele viitavad märgid (kuulutuses, tööpakkuja käitumises), ohtude teadvustamine, käitumine ohvriks sattumise korral, ohvriabi.

Praktilised tööd:

Õppekäigud ja õuesõppe.

Praktilised ülesanded ja tegevused on seotud oma kooli ja kodukohaga.

Situatsioonide läbimäng ja mängu mängimine: rollimängud, lauamängud, liikumismängud ja õppemängud.

Koostamine mõttekaarte, tabelite ja skeemide kasutamine.

Õppevideot vaatamine ja arutelu.

Praktiliste tegevuste ja situatsioonide arutlemine ja analüüsimine.

Rühmatöö, gruppitöö, individuaalne ja paaritöö.

Oodatavad õpitulemused 9. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) valib suhtlemisviisi vastavalt olukorrale ja kasutab asjakohaseid suhtlemise osaoskusi (kuulab vestluspartnerit, esitab küsimusi, selgitab oma seisukohti, otsib lahendust erimeelsustele, tunnistab oma eksimusi);
- 2) hindab oma ja kaaslaste käitumise vastavust ühiskonnas kokkulepitud normidele ja reeglitele;
- 3) teab erinevaid peremudeleid ning kirjeldab pereliikmete rolli ja vastutust perekonnas;
- 4) teab kooselu reegleid ja norme toetavates inimsuhetes, väärtustab hoolivust, ausust, õiglust ja vastutustunnet;
- 5) mõistab lapse saamisega seotud vastutust, kirjeldab lapse arengut ja vanemate rolli lapse kasvamisel; teab peamisi pere ja laste elu reguleerivad seadusi ja sotsiaaltoetusi;
- 6) oskab planeerida raha teenimise ja kulutamisega seotud tegevusi;
- 7) kirjeldab eluaseme omandamise, sisustamise ning hooldamisega seotud vajadusi, võimalusi, ohtusid ja kohustusi;
- 8) hindab nõustaja suunamisel oma võimeid, teadmisi, oskusi, jätkuõppe võimalusi ja tingimusi ning teeb enda jaoks sobiva karjäärivaliku;
- 9) teab oma peamisi õigusi ja kohustusi töötajana, nimetab info ja abi saamise võimalusi tööõigusega seotud küsimustes;
- 10) mõistab lepinguta töötamise ja ümbrikupalgaga seotud riske ja negatiivseid tagajärgi; tunneb töö otsimisel ära inimkaubandusele viitavad märgid;
- 11) teab riigi toimimise üldisi põhimõtteid (tervishoiusüsteem, maksud jm);
- 12) oskab küsida teavet kaasinimestelt ja kasutada info leidmiseks erinevaid teabeallikaid.

AJALUGU

Õppeaine kirjeldus ja eesmärgid

Ajaloo õpetamine põhikoolis kujundab õpilastes huvi ajaloo vastu. See hõlmab arusaamist sündmustest ja muutustest oma lähikonna ning inimkonna ajaloos ja aja kulgemise seaduspärasustest. Õpetus algab õpilase ja tema pere elukäigu seostamisest kodukoha ja Eesti ajaloo. Aine käsitlemine aitab luua teadmist, et iga inimene on osa ajaloost ning et ajalugu mõjutab igäht. Õpetamine põhineb kontsentrisuse printsiibil, toetudes ajateljele ning lähtudes varemõpitust.

Õppeaine eesmärgid on: tekitada huvi oma pere, kodukoha ja kodumaa mineviku vastu; laiendada ainealaseid teadmisi; suunata aduma inimeste eluolu muutumist läbi aja; suunata mõistma aja kulgemise seaduspära; arendada lugemis- ja kirjutamisoskust; laiendada sõnavara; arendada oskust küsida vajadusel abi ja selgitusi; õpetada mõistma enda kui kodaniku rolli ühiskonnas ning oma õigusi ja kohustusi.

Õpetuse eesmärgid

Ajalooõpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) tunneb huvi mineviku vastu; teab, et minevik on olnud muutuv ja väga mitmekesine;
- 2) omab üldist ettekujutust Eesti ajaloost ja sellega seoses üldjoontes kogu maailma ajaloost;
- 3) kirjeldab abivahendite toel olulisi ajaloosündmusi, inimeste eluviisi ja tegevusalasid õpitud ajastutel;
- 4) teab, et maailmas toimunud sündmused on otseselt või kaudselt mõjutanud nii Eestis kui ka mujal Euroopas toimunud sündmusi; teab, et poliitikal on suur roll maailma riikide omavahelistes suhetes;
- 5) nimetab oma põhiõigusi ning kohustusi Eesti Vabariigi kodanikuna, kirjeldab Eesti riigi valitsemiskorda;
- 5) teab ja väärtustab kombeid ning traditsioone oma kultuuris; väärtustab kultuurilist mitmekesisust ning määratleb end oma rahva liikmena;
- 6) leiab infot eri teabeallikatest, oskab hinnata erinevate teabeallikate usaldusväärsust.

Õppetegevuse kirjeldus ja rõhuasetused arenguperioodide kaupa		
	6.–7. klass	8.–9. klass
Õppetegevuse kirjeldus	6. klassis algav ajaloo õppimine võimaldab õpilastel suhestuda minevikuga. Ajalooõpetuses lähtutakse õpilasest kui ajaloos osalejast. Õpilasel kujundatakse arusaam, et ajalugu on ka tema enda lugu. Toetutakse õpilase isiklikele kogemustele ning eelnevatele teadmistele ja kujutlustele, kesksel kohal on nende aktualiseerimine ja süstematiseerimine. Ajalooga tutvumine algab enamasti õpetaja suunamisel ja	8. ja 9. klassis keskendutakse Eesti ajaloo seostele Euroopa ja maailma ajaloo. Euroopas ja maailmas toimunud sündmusi käsitletakse eeskätt Eesti ajaloo paremaks selgitamiseks ja ilmestamiseks. Rõhutatakse, et Euroopas toimunud sündmused on tugevasti mõjutanud Eestis toimunud sündmusi (sõjad, revolutsioonid, tootmissuhete muutused jms). Ajalooõpetuse puhul seni olulisena rõhutatud põhimõtetele lisandub 8.–9. klassis tähelepanu pööramine otsestele ja kaudsetele

	juhendamisel, kasutatakse praktilisi õpiülesandeid (nt vanematelt ja vanavanematelt teabe kogumine oma pere ja suguvõsa kohta). Korraldatakse õppekäike muuseumidesse ja ajaloolistesse paikadesse, vaadatakse õppefilme. Õppetegevuse käigus omandatakse mitmesuguseid oskusi (küsimuste esitamine, teabe hankimine, eneseväljendamine), arendatakse koostööoskusi ja kujutlusvõimet. Ajalootunnis kasutatavad õpitegevused (lugemine, küsimustele vastamine, arutlemine, jutustuse kuulamine, ümberjutustamine) toetavad õpilaste psüühiliste protsesside ja kõne arengut, sealhulgas sõnavara rikastumist. Uut teemat käsitlema asudes selgitatakse välja õpilase eelteadmised ja laiendatakse sõnavara, et vältida võimalike väärkujutluste kinnistumist ja uute kujunemist.	põhjuslikele seostele. 8. klassi ajalooõpetuses on oluline tuua selgelt esile seosed varem õpituga, 9. klassis on põhitähelepanu lähiajaloo sündmustel, kuna just neil on igapäevaelus kõige tajutavam mõju õpilasele, tema perele/suguvõsale ja keskkonnale. Kesksel kohal on õpetaja ja õpilase koostöö. Õpilane vajab õpetaja tuge ja juhendamist põhikooli lõpuni. Arvestades õpilaste lugemisraskusi, loetakse teksti klassis ühiselt ning analüüsitakse seejärel loetut õpetaja suunamisel, et tagada selle mõistmine. Peale uute mõistete omandamise on olulisel kohal ka sõnavara laiendamine üldisemalt. Põhikooli lõpuni on vajalik näitlikustamine, teavet ei saada ainult õppetekstidest, vaid ka teistest allikatest (õpetaja jutustus, õppefilm, kaardid, fotod jne). Suur osa näitlikustamisest toimub teabe- ja sidetehnikavahendite toel. Õppe raames tehakse õppekäike muuseumidesse ja ajaloolistesse paikadesse, näidatakse filme, mis kajastavad minevikus toimunud sündmusi jne
Õppetöö rõhuasetused	Ajalooõpet uses lähtutakse õpilasest kui ajaloo osalejast. Õpilasel kujundatakse arusaam, et ajalugu on ka tema enda lugu. Toetatakse lapse isiklikele kogemustele ning eelnevatele teadmistele ja ettekujutustele, kesksel kohal on nende aktualiseerimine ja süstematiseerimine. Otstarbekas on „oma ajaloo“ (eluloo) koostamine näiteks vanematelt ja vanavanematelt saadud teabe põhjal. Õppetegevuse käigus omandatakse mitmesuguseid oskusi (küsimuste esitamine, teabe hankimine, eneseväljendamine), arendatakse koostööoskusi ja kujutlusvõimet. Uut teemat käsitlema asudes selgitatakse välja õpilase eelteadmised, et vältida	8. ja 9. klassis keskendutakse Eesti ajaloo õppimisele seoses Euroopa ja maailma ajalooaga. Euroopas ja maailmas toimunud sündmusi käsitletakse eeskätt Eesti ajaloo paremaks selgitamiseks ja ilmestamiseks. Ajalooõpetuse puhul seni olulisena rõhutatud põhimõtetele lisandub 8.–9. klassis vajadus pöörata tähelepanu otsestele ja kaudsetele põhjuslikele seostele. 8. klassi ajalooõpetuses lähtutakse kontsentrisuse põhimõttest. Taotluseks on tuua selgelt esile sassed varemõpitu ja -kõnelduga, et võimaldada sel moel äratundmistunde tekkimist. Võimaluse korral korraldatakse õppekäike muuseumidesse ja ajaloolistesse paikadesse, näidatakse filme, mis

	võimalike väärkujutluste kinnistumist ja uute kujunemist. Õppetöös tuleb vastata kõigile ajalooalastele küsimustele ning vestluse käigus jälgida aktiivselt õpilaste ettekujutuste arengut. 6. klassis omandatakse teadmisi õpilaskeskse lähiümbruse kohta. 7. klassis keskendutakse juba laiemalt Eesti ajaloo tundmaõppimisele. Väga oluline on ajaloo õpetamisel muuseumide, ajalooa seotud paikade ja mälestiste külastamine ning minevikku kajastavate filmide vaatamine.	kajastavad minevikus toimunud sündmusi jne. Rõhutatakse, et Euroopas toimunud sündmused on tugevasti mõjutanud Eestis toimunud sündmusi (sõjad, revolutsioonid, tootmissuhete muutused jms). Ajateljele kantakse Euroopas toimunud sündmused, mis on mõjutanud Eesti ajalugu. 9. klassis üldistatakse seni Eesti ja Euroopa ajaloo kohta õpitut, paigutades selle maailma ajaloo konteksti. Ajateljele kantakse kogu maailmas toimunud sündmused, mis on mõjutanud Eesti ajalugu.
Õpitulemused kooliastmete kaupa		
6. klassi lõpetaja	1) tunneb huvi oma pere, kodukoha ja kodumaa vastu; 2) mõistab ajatelje abil sündmuste ajalist järgnevust ja ajaloo jaotamist ajastuteks; 3) tajub eluolu ja esemelise keskkonna muutumist läbi aja; 4) teab, kuidas muutus inimeste eluolu muinasajal; 5) teab mõnd olulist ajaloolist isikut ja tema rolli ajaloos.	
9. klassi lõpetaja	1) teab, kuidas on läbi ajaloo muutunud eestlaste eluolu ja esemeline keskkond; 2) teab mõningaid Eesti ajalugu mõjutanud sündmusi Euroopa ja maailma ajaloos; 3) teab uusaja ja lähiajaloo sündmusi Eesti ajaloos; 4) mõistab oluliste isikute rolli Eesti, Euroopa ja maailma ajaloos; 5) mõistab ajatelje abil sündmuste ajalist järgnevust ja ajaloosündmuste täpset dateerimist; 6) teab Eesti Vabariigi valitsemiskorda ja seda, kuidas riik toimib; väärtustab oma kodumaad ja selle kodanikuks olemist.	

Üldpädevused kujundamine ajaloo õppes

Kultuuri- ja väärtuspädevus:

teab, et ta on Eesti Vabariigi kodanik; teab, et on olemas erinevaid rahvaid ja kultuure; suhtub teistesse inimestesse lugupidavalt.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus:

teab oma peamisi õigusi ja kohustusi; peab kinni ühiselu reeglitest; oskab kaaslastega arvestada; oskab konfliktidesse sattudes otsida abi täiskasvanutelt.

Enesemääratluspädevus:

mõistab, et õppimine on vajalik; saab aru, millised on tema võimed ja oskused; püüab erinevates olukordades võimetekohaselt toime tulla; peab tähtsaks tervislikku eluviisi.

Õpipädevus:

õpib võimetekohaselt; oskab oma tegevusi planeerida; oskab õppetöös ja elulistes situatsioonides kasutada (abiga) erinevaid infoallikaid; tunneb huvi uute teadmiste ja oskuste vastu.

Suhtluspädevus:

arvestab suhtlemisel olukorra ja kaaslastega; väljendab arusaadavalt oma soove, seisukohti ja arvamusi; loeb ja kirjutab võimetekohaselt; kasutab (abiga) erinevaid infoallikaid.

Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogia pädevus:

kasutab õppetöös matemaatika-, tehnoloogia- ja loodusteaduslikke teadmisi ja oskusi võimetekohaselt; hoolib loodusest ja keskkonnast.

Ettevõtlikkuspädevus:

on töökas ja tegus; leiab sobivaid võimalusi õppimise jätkamiseks ka pärast põhikooli lõpetamist; teab, et oma tegude eest tuleb vastutada.

Digipädevus:

kasutab infotehnoloogilisi vahendeid võimetekohaselt ja sihipäraselt; teab turvalise ja viisaka internetikasutuse põhitõdesid.

Ajaloo lõiming õppekava läbivate teemadega**Elukestev õpe ja karjääri planeerimine**

Õpilasi valmistatakse ette õpingute jätkamiseks ja enesetäiendamiseks. Õpilastele antakse suuniseid tulevase ameti valikul.

Keskkond ja jätkusuutlik areng

Käsitletakse inimtegevuse mõju keskkonnale läbi ajaloo. Kujundatakse keskkonda säästvat mõtteviisi.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus

Õpilasi suunatakse mõtlema ja arutlema kodukoha ning riigi arengu ja probleemide üle. Ajalootunnid annavad hea võimaluse innustada õpilasi täitma kodanikukohust (nt osalema valimistel ja kaasava eelarve hääletustel jne). Kujundatakse soovi väärtustada kodukoha ajaloolist miljööd ja kultuuriväärtusi.

Kultuuriline identiteet

Tutvustatakse eestluse kujunemist läbi ajaloo. Kasvatatakse oma rahvuskultuuri ja kultuuripärandit hindavaid kodanikke. Õpetatakse hindama teisi rahvusi ja kultuure.

Teabekeskkond

Info otsimiseks õpetatakse kasutama erinevaid internetikeskkondi. Suunatakse kasutama erinevaid teavikuid. Suunatakse eri infoallikatesse kriitiliselt suhtuma.

Tehnoloogia ja innovatsioon

Tutvustatakse tehnoloogia arengut läbi aegade.

Selgitatakse, kuidas innovatsioon on mõjutanud inimkonna ajaloo kulgu.

Tervis ja ohutus

Käsitletakse inimese tervisekäitumist läbi ajaloo.

Õpetatakse hindama tervist säästvaid harjumusi ja käitumist.

Väärtused ja kõlblus

Õpetatakse hindama demokraatlikke väärtusi.

Õpetatakse viisakalt ja teisi arvestavalt avaldama oma arvamust, seisukohti ja väärtushinnanguid.

Õpetatakse arvestama teistsuguseid arvamusi, seisukohti ja väärtushinnanguid.

Ajaloo lõiming teiste õppeainetega

Ajalugu ja eesti keel

Arendatakse lugemis- ja kirjutamisoskust.

Arendatakse info leidmise oskust.

Arendatakse eneseväljendusoskust.

Ajalugu ja võõrkeeled

Õpetatakse korrektselt hääldama ja kirjutama võõrapäraseid nimesid ja sõnu.

Tutvustatakse teiste rahvaste ajalugu ja kultuuri.

Ajalugu ja matemaatika

Õpetatakse mõistma ajalooliste sündmuste järgnevust, kasutades ajatelge.

Toetudes matemaatilistele oskustele arvutatakse sündmuste toimumisega ja sellest möödunud aega.

Kinnistatakse teadmisi ajaühikutest (kuupäev, aasta, aastakümme, sajand, aastatuhat).

Kinnistatakse teadmisi Rooma numbritest.

Ajalugu ja loodusõpetus

Käsitletakse liikide arengut läbi aegade.

Õpetatakse taime- ja loomaliikide ning loodusvarade kasutuselevõttu läbi ajaloo.

Käsitletakse inimeste suhteid loodusega erinevatel ajaperioodidel.

Käsitletakse loodusteaduste arengut läbi aegade.

Korraldatakse temaatilisi õppekäike.

Ajalugu ja inimeseõpetus

Käsitletakse inimese tervisekäitumist läbi aegade.

Käsitletakse toidu- ja joogikultuuri muutumist läbi ajaloo.

Käsitletakse inimsuhete ja eluviiside muutust läbi aegade.

Ajalugu ja kunstiained

Tutvustatakse tuntud heliloojaid ja kunstnikke ning nende teoseid läbi aegade.

Tutvustatakse eri ajastute muusikat.

Käsitletakse ehituskunsti muutumist ja arengut aegade jooksul.

Korraldatakse kunstiteemalisi õppekäike (näituste ja muuseumide külastamine, filmide vaatamine).

Ajalugu ja kehaline kasvatus

Tutvustatakse tuntud sportlasi ja nende saavutusi läbi aegade.
Tutvustatakse antiikolümpiamänge.
Korraldatakse õppekäike (näituste ja muuseumide külastamine, filmide vaatamine).

Ajalugu ja tööõpetus

Tutvustatakse tööriistade ja -võtete arengut ning eri materjalide kasutuselevõttu.
Tutvustatakse tehnika ajalugu ja kuulsaid leiutajaid.

AINEKAVA

6. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

Mõistab, et ajalugu on lugu erinevatest aegadest; mõistab, et ajatelg kujutab aja kulgemist ning oskab sellele märkida oma sünniaja ning käesoleva aasta näitab perepilte ja räägib oma pereliikmetest;
nimetab oma lähisugulasi ja teab nende ameteid; oskab nimetada seiku oma lapsepõlvest ja räägib oma kodust; koostab oma pere sugupuu; saab eluliste näidete varal aru mõistete "sugupuu", "põlvkond" ja "esivanemad" tähendusest; peab oluliseks põlvkondade vahelisi sidemeid ja hindab teadmisi oma sugulaste kohta; mõistab, et möödunud sündmused nii tema enda elus kui ka ümbritsevas maailmas ongi ajalugu; oskab nimetada sarnasusi ja erinevusi enda vanemate ning vanavanemate lapsepõlve vahel; oskab nimetada sarnasusi ning erinevusi linna- ja maainimeste elus tänapäeval ja minevikus;
oskab võrrelda koolielu tänapäeval ja minevikus; oskab võrrelda inimeste toitumis- ja riietumisvõimalusi minevikus ja tänapäeval; uurib ja iseloomustab mõnd vana eset ning võrdleb seda tänapäevasega; nimetab olulisemaid Eesti/kodukoha muuseume; teab, milleks on muuseumid vajalikud ja mida seal eksponeeritakse; nimetab ja eristab ajalooallikaid; teab, milleks arhiivid on vajalikud ja mida seal säilitatakse; nimetab kodukoha vanemaid hooneid/linnamägesid/kalmistuid; võrdleb tänapäevaseid ja vanu hooneid ning elamistingimusi; teab, et maapõuest võib leida esemeid, ehitisi ja säilmeid, mis annavad ajaloo kohta teavet; oskab nimetada mõningaid eesti filme ja raamatuid, mis käsitlevad ajaloosündmusi; teab, millised leiud viitavad esmasele inimasustusele; teab üldist inimeste eluolust eri ajastutel (elukoht, eluviis, tegevused); oskab võrrelda tänapäevast ja vanavanemate lapsepõlveaegset kodukohta.

Õppesisu

Sissejuhatus

Mis on ajalugu? Ajaarvamine. Mida me minevikust mäletame? Suguvõsa ajalugu.
Minu suguvõsa.

Meenutused kui ajalooallikad

Vanemate (ema, isa) lapsepõlve aegne elu maal. Vanemate lapsepõlve aegne elu linnas.
Vanavanemate elu maal nende noorusajal. Vanavanemate elu linnas nende noorusajal.
Kool läbi aegade. Toit inimeste elus eri aegadel. Eri ajastute inimeste rõivad.

Kirjalikud ja esemelised ajalooallikad

Vanad asjad jutustavad minevikust. Muuseum. Kirjalikud ajalooallikad, arhiiv.
Vanad ehitised jutustavad minevikust. Rehetare. Ajaloo jäljed maastikul ja maapõues.
Raamatud räägivad ajaloost. Filmid räägivad ajaloost.

Kodukoht läbi aegade Esimesed märgid inimasustusest Eesti aladel. Kodukoht muinasajal. Kodukoht keskajal. Kodukoht vanavanemate lapsepõlves. Eluolu kodukohas kaasajal. Kordamine.

Praktilised tööd:

sugupuu koostamine vanemate või õpetaja abiga; ühistöö koos õpetajaga: internetiotsing kodukoha ajaloo kohta; vanemate ja vanavanemate küsitlemine vastavalt õpetaja antud ülesandele; vana foto/pildi leidmine ja selle uurimine vastavalt õpetaja antud ülesandele; muuseumitund; õppekäik; filmikatkendite vaatamine; õpetaja antud ülesandega mõne kodukoha ajaloolise objekti vaatlemine.

Oodatavad õpitulemused 6. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) tunneb huvi oma perekonna ajaloo ja sellega seotud minevikusündmuste vastu;
- 2) teab, et kodukoht ja elutingimused on ajaloo käigus muutunud;
- 3) tajub mineviku ja oleviku seoseid;
- 4) mõistab ajalist järgnevust ajateljel, omab üldist ettekujutust kodukoha ajaloo perioodidest.

7. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

joonistab ajatelje ning märgib sellele erinevad ajastud; kirjeldab lühidalt inimeste eluolu kiviajal;

nimetab piltide abil esimesi koduloomi ja põllukultuure; selgitab põhjuseid, miks inimene loobus rändavast eluviisist; kirjeldab näidete varal, kuidas muutus tööriistade materjal ja kvaliteet metallide kasutuselevõtuga; kirjeldab näidete varal, kuidas looduslikud tingimused kujundasid muinasaja inimeste eluolu; teab, kuidas tekkis ja lõppes jääaeg; joonistab ajatelje ning märgib sellele muinasaja ning esimeste teadaolevate asulate tekkeajad Eesti alal, teab esimesi asulakohti Eesti aladel ning mida sealt on leitud; leiab Euroopa kaardilt Eesti asukoha; näitab Eesti kaardil esimesi asulakohti;

kirjeldab eestlaste eluolu muinasajal ja selle lõpul; nimetab eestlaste naaberrahvaid ja -riike ja näitab neid kaardil; märgib ajateljele vanaaja ning selle olulisemad daatumid (nt kirja teke, Cheopsi püramiidi rajamine, Suure Hiina müüri ehitamine jne); teab, miks vanaaja riigid tekkisid suurte jõgede äärde; nimetab vanaaja riikidest pärinevaid leiutisi ja uuendusi (nt ehituses); nimetab vanaaja riikide kultuurisaavutusi; selgitab abiga olulisemaid teemakohaseid mõisteid; teab, kuidas ristiusk tekkis ja millised on ristiusu põhimõtteid; märgib ajateljele keskaja; nimetab põhilisi ühiskonnaklasse;

kirjeldab lühidalt talupoegade ja feodaalide elu; kirjeldab piltide abil keskaegset linna (nt Tallinna näitel) ja selle elanikke ning nende tegevusalasid; teab, mis on kirik ja mis on selle ülesanded;

teab, millist rolli omas kirik keskaja inimese elus; teab, miks katoliku kirik algatas ristisõjad; märgib ajateljele muistse vabadusvõitluse toimumisaja; mõistab näidete varal, miks ristisõda meie aladele laienes; teab, millistest riikidest ristisõdijad tulid; teab muistse vabadusvõitluse olulisemaid lahinguid ja nende tulemusi ning tähtsamaid isikuid; teab, kuidas lõppes muistne vabadusvõitlus, mis see eestlastele kaasa tõi ja mis oli kaotuse põhjuseks; nimetab kaardi abil,

kes valitsesid Eesti alasid pärast muistset vabadusvõitlust; märgib ajateljele Jüriöö ülestõusu ja reformatsiooni toimumisajad; selgitab eestlaste olukorda pärast võõra võimu alla sattumist; selgitab, miks Jüriöö ülestõus algas, kirjeldab sündmuste käiku; teab, kuidas Jüriöö ülestõus lõppes ja mida see eestlastele kaasa tõi; nimetab ja näitab kaardil keskaegseid linnu Eesti aladel; kirjeldab piltide abil keskaegset Tallinna ja selle kaitserajatisi; teab, kes oli Martin Luther ja millised uuendused ta algatas; nimetab kaardi abil meie naaberriike ja -rahvaid; märgib ajateljele Liivi sõja toimumisaja ja Tartu Ülikooli asutamisaja; nimetab Liivi sõjas osalenud riike ja selgitab üldist sündmuste käiku; kirjeldab lühidalt talupoegade elu muutust Rootsi ajal; teab, et Rootsi ajal hakati mõtlema maarahva harimisele ning tegevust alustasid esimesed talurahvakoolid; teab, kes oli Forselius, mis rolli omas kohalikus hariduselus tema loodud õpetajate seminar; teab, kuidas asutati Tartu Ülikool, mida seal õpetati; võrdleb Rootsi-aegset ja tänapäeva kooli; nimetab hiliskeskaegseid teadussaavutusi; näitab kaardil ja nimetab riike, kust maadeavastajad teele asusid ning kuhu nad jõudsid; märgib ajateljele Ameerika avastamise Columbuse poolt ning Magalhãesi ümbermaailmareisi toimumisaja; nimetab muutusi meresõidu arengus; teab Kolumbuse tähtsust ajaloos; räägib abivahendite toel esimesest reisist ümber maailma; selgitab, mida töid endaga kaasa maadeavastused; nimetab asumaadest Euroopasse toodud põllukultuure, loomi ja kombeid.

Õppesisu

Muinasae

Ajaarvamisest. Kiviaeg. Tule kasutuselevõtt. Karjakasvatuse ja põlluharimise algus. Metallide kasutuselevõtt. Looduslike tingimuste osa inimkonna arenemisel. Muinasaja ajajärgud ja nende üldiseloomustus: kordamine.

Muinasae Eestis

Jääaja lõpp ja esimesed inimasustuse jäljed Eesti aladel. Muistsete eestlaste eluolu. Eestlased muinasaja lõpus. Eestlaste naaberrahvad ja kujunevad riigid. Kordamine.

Vanaae

Mesopotaamia. Vana-Egiptus. Vana-India. Vana-Hiina. Vana-Kreeka. Vana-Rooma. Ristiusu teke. Kordamine.

Keskajast ja feodaalkorrast

Keskaja üldiseloomustus. Põlluharimise areng keskajal. Talupoegade eluolu. Feodaalide eluolu. Keskaegsed linnad. Ristiusu kirik ja ristsõjad. Kordamine.

Eestlaste muistne vabadusvõitlus

Liivlaste ja lätlaste alistamine ristsõja käigus. Muistse vabadusvõitluse algus. Muistse vabadusvõitluse olulisemad lahingud. Taanlased Põhja-Eestis. Muistse vabadusvõitluse lõpp. Miks eestlased lüüa said? Kordamine.

Eestlased võõra võimu all

Eesti ala pärast vallutust. Jüriöö ülestõus. Keskaegsed linnad Eestis. Keskaegne Tallinn. Reformatsioon. Kordamine.

Eesti varauusajal

Eestlaste naabrid enne Liivi sõda. Liivi sõda. Eesti Rootsi riigi koosseisus. Eestikeelse koolihariduse algus. Tartu Ülikool. Kordamine.

Suured leiutused ja avastused

Teaduse ja tehnoloogia areng keskaja lõpul. Trükikunsti leiutamine. Tulirelvade kasutuselevõtmine ja kaitseehitiste muutumine. Meresõidu arenemine ja Ameerika avastamine. Esimene teekond ümber maailma. Kordamine.

Praktilised tööd:

võimalusel lõkke süütamine/ahju tule tegemine; erinevate metallide (vask, tina, raud) ja pronksi (sulam) uurimine; erinevate põllukultuuride uurimine ja võrdlemine (nt nisu ja oder) ; võimalusel tööõpetuse tunnis luust või sarvest mõne eseme valmistamine, nõõri punumine; koriluslik õppekäik parki/metsa; kodukoha pühakoja külastamine; mõne antiikolümpia ala katsetamine kehalise kasvatuse tunnis; kirikumuusika kuulamine; tutvumine keskaegsete relvadega, puidust relva valmistamine tööõpetuse tunnis; ajatelje joonistamine tahvlile/vihikusse/töölehele; töö kaardiga: muinasaja lõpu ja tänapäeva Eesti maakonnad; filmikatkendi vaatamine: "Malev"; muuseumi külastamine; filmikatkendite vaatamine: "Mardileib"; filmikatkendi vaatamine ("Viimne reliikvia");

Oodatavad õpitulemused 7. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) selgitab õpitava ajalooperioodiga seostuvaid olulisemaid põhimõisteid;
- 2) nimetab tähtsamat muinasajast ja selle perioodidest (kiviaeg, pronksiaeg, rauaaeg), kirjeldab muinasaja inimese eluviisi ja tegevusalasid;
- 3) teab vanaaja kultuure ja oskab nimetada ajastu olulisemaid saavutusi ja leiutisi;
- 4) kirjeldab kõige üldisemal kujul keskaja olemust;
- 5) teab keskaja Euroopa eluolu muutusi, avastusi ja leiutisi;
- 6) teab olulisemaid sündmusi, mis leidsid aset keskajal Eesti aladel.

8. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

märgib ajateljele uusaja kokkuleppelise alguse, Ameerika iseseisvussõja, Suure Prantsuse revolutsiooni, Napoleoni sõjakäigud; nimetab ja näitab kaardil suuremaid Euroopa riike ja Põhja-Ameerikat; selgitab lühidalt piltide abil Ameerika iseseisvuspüüdlusi, sõja käiku ja tulemusi;

nimetab lühidalt piltide abil Suure Prantsuse revolutsiooni olulisemaid sündmusi, tähtsamaid tegelasi ja saavutusi; kirjeldab lühidalt piltide abil Napoleoni sõjakäike ja nimetab tema olulisemaid saavutusi;

kirjeldab lühidalt kaardi abil mõne Euroopa riigi saatust pärast Napoleoni sõdu; kirjeldab lühidalt piltide abil, kuidas tööstusrevolutsioon muutis maailma: üleminek tööstuslikule tootmisele (aurumasin), muutused transpordis (auruvedur ja -laev), fotograafia jne.; märgib ajateljele Põhjasõja toimumisaja, pärisorjuse kaotamise Eesti- ja Liivimaal; nimetab ja näitab kaardil suuremaid Euroopa riike; teab, kuidas muutus talupoegade elu pärast pärisorjuse kaotamist; võrdleb lühidalt skeemi abil päris- ja teoorjust; kirjeldab piltide abil mõisnike elu; selgitab teo- ja raharendi erinevust, teab, kuidas algas talude päriseksostmine; teab, mis põhjustas talupoegade hulgas pahameelt ning põhjustas rahutusi; märgib ajateljele 19. sajandi; nimetab piltide abil talupere liikmed ja nende rollid; nimetab piltide abil taluhooneid ja nende otstarvet; nimetab pudulohuseid, keda talus peeti; kirjeldab pildi abil rehielamut ja selle sisustust; teab, milline otstarve oli rehielamul vilja töötlemisel; nimetab piltide abil talupere olulisemaid töid ning tööriistu; kirjeldab lühidalt talupere igapäevast ja pühadeaegset toidulauda ning võrdleb neid tänapäevastega; võrdleb 19. sajandi ja tänapäeva inimeste igapäevaelu;

nimetab kalendri abil olulisemaid rahvakalendri tähtpäevi ja teab mõningaid kombeid; kirjeldab piltide/filmi näitel koolielu 19. saj talurahvakoolis ja võrdleb seda tänapäevasega; nimetab õppeaineid valla- ja kihelkonnakoolis ja võrdleb neid oma tunniplaaniga; märgib ajateljele ärkamisaja olulisemad sündmused; nimetab lühidalt ärkamisajale eelnenud

sündmusi ja tegelasi; nimetab piltide abil ärkamisaja tähtsamaid tegelasi ja teab nende olulisemaid saavutusi; nimetab Eesti esimesi kutselisi teatreid ja linna, kus need kodulinna; teab, kelle eestvõttel, millal ja kus toimus esimene üldlaulupidu ning kirjeldab seda sündmust lühidalt; selgitab, mis on rahvaluule; teab, kuidas pandi alus Eesti Rahva Muuseumi kogudele; märgib ajateljele Eesti rahvusvärvide esmase kasutuselevõtu (EÜS-i lipp); näitab kaardil 19. saj lõpu Eesti tööstuslinna ja raudteeühendusi; kirjeldab piltide abil tööliste elu- ja töötingimusi 19. sajandi lõpus ning võrdleb neid tänapäevaste oludega; kirjeldab lühidalt ja näidete varal, miks venestamine algas ning milles see seisnes; nimetab piltide abil rahvusliku liikumise juhte venestamisajal; nimetab piltide abil tuntumaid spordiseltsidest võrsunud spordikuulsusi; märgib ajateljele 1905. a revolutsiooni; näitab kaardil Vene impeeriumi; nimetab lühidalt revolutsiooni põhjusi ning selgitab piltide abil selle sündmusi; kirjeldab lühidalt näitvahendite toel 1905. a sündmusi Eestis: streigid, mõisate põletamine, karistussalkade tegutsemine; näitab kaardil maid, kuhu eestlased välja rändasid; nimetab piltide abil 20. saj alguse tuntumaid Eesti kirjanikke, kunstnikke ja heliloojaid ning olulisi kultuurisündmusi (Eesti Rahva Muuseumi ja esimese eestikeelse keskkooli avamine); märgib ajateljele I maailmasõja toimumisaja, 1917. a revolutsiooni; nimetab piltide abil 19. saj lõpu ja 20. saj alguse olulisemaid leiutisi (kino, auto, lennuk jne); näitab kaardil impeeriume ja nende asumaid; nimetab lühidalt I maailmasõja põhjusi ja kirjeldab selle algust; nimetab piltide abil I maailmasõja käigus kasutusele võetud sõjalisi uuendusi; näitab kaardil pärast I maailmasõda tekkinud uusi riike; kirjeldab lühidalt rahva olukorda tsaari-Venemaal ning selgitab, miks ja kuidas revolutsioon aset leidis; kirjeldab piltide ja kaardi abil sündmusi Eestis 1917. aastal; teab, kuidas ja millal Eesti iseseisvus.

Õppesisu

Maailm uusajal

Mis on uusaeg? Euroopa uusaja algul. Ameerika iseseisvussõda ja USA sünn. Suur Prantsuse revolutsioon. Napoleoni sõjad. Euroopa pärast Napoleoni sõdu. Tööstusrevolutsioon ja olulisemad leiutised. Kordamine.

Eesti Tsaari-Venemaa võimu all

Põhjasõda ja Peeter I. Eesti pärast ühendamist Venemaaga, muudatused majanduses. Talupoegade koormiste suurendamine. Pärisorjus, selle kaotamine ja asendamine teoorjusega. Mõisnike eluolu.

Teorendilt raharendile ja talude päriseksostmine. Talurahvarahutused, Maatra sõda. Kordamine.

Eesti talurahva elu 19. sajandil

Talupere. Talu hooned. Talupere aastaringsed tööd. Talurahva söök ja söögikombed. Rahvakalender ja rahvakombed. Talurahvakoolid. Kordamine.

Rahvuslik ärkamisaeg

Ärkamisaja eellugu ja Kr. J. Peterson. Fr. R. Kreutzwald ja „Kalevipoeg“. J. V. Jannsen ja „Postimees“. Vanemuise Selts ja I üldlaulupidu. L. Koidula ja Eesti teatri algus. J. Hurt. C. R. Jakobson. Kordamine.

Tööstuse areng/venestamisaeg

Esimesed vabrikud ja raudteed Eestis. Tööliste elu. Venestamisaeg. Rahvuslik liikumine venestamisajal. EÜS ja Eesti rahvusvärvide algus. J. Tõnisson ja „Postimees“. Karskus- ja spordiselsid, G. Lurich. Kordamine.

Eesti XX sajandi alguses

Eesti majandus XX sajandi algul. 1905.-1907. aasta revolutsioon. Revolutsioonisündmused Eestis.

Eesti enne I maailmasõda, väljarändamine. Eesti kultuur XX sajandi algul. Kordamine.

Maailm enne ja pärast I maailmasõda

Suured leiutused ja avastused. Suurriikide ajastu (Briti impeerium, Ameerika Ühendriigid, Tsaari-Venemaa, Saksamaa, Prantsusmaa). I maailmasõja põhjused ja algus. 1917. aasta revolutsioon Venemaal ja Nõukogude võimu kehtestamine. I maailmasõja lõpp. Sündmused Eestis 1917. aastal (1 tund). Sündmused Eestis 1918. aastal. Kordamine.

Praktilised tööd:

ajatelje joonistamine tahvlile/vihikusse; filmikatkendi vaatamine: "Sõda ja rahu"; õppekäik mõnda vabrikusse; talupoja ja mõisniku suhete dramatiseerimine (talupoegadele nimede panek, rendi maksmine, rahutused jne); mõne Eesti mõisa külastamine; vanaaegse tööriista uurimine; mõne talurahvatoidu valmistamine ja maitsmine; "Postimehest" mõne uudise lugemine; "Kalevipojast" mõne katkendi lugemine; "Mu isamaa, mu õnn ja rõõm" laulmine/kuulamine; tutvumine L. Koidula loominguga; mõne museaalse väärtusega eseme toomine kooli ja selle ühine uurimine; õppekäik laulupeomuuseumi/ Eesti Rahva Muuseumi/C. R. Jakobsoni talumuuseumi; õppekäik Eesti Rahva Muuseumi/Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumi; filmikatkendi vaatamine: "Jõulud Vigalas"; streigi/meeleavalduse dramatiseerimine; õppekäik kunstimuuseumi (KuMu, Tartu Kunstimuuseum)

Oodatavad õpitulemused 8. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) selgitab üldisi fakte uusaja sündmustest ja inimeste elu-olust Eestis kuni Esimese maailmasõja lõpuni;
- 2) nimetab Euroopa ja maailma uusaja tähtsamaid sündmusi, mis on mõjutanud Eesti ajalugu;
- 3) tunneb huvi Eesti mineviku vastu Euroopas;
- 4) teab, et Euroopas toimunud sündmused on oluliselt mõjutanud Eesti ajalugu;
- 5) kirjeldab, kuidas majanduslikud ja ühiskondlikud muutused on mõjutanud inimeste elukorraldust;
- 6) teab, et inimeste teadmised on kujunenud suhtlemises teiste rahvastega;
- 7) kõrvutab ajateljel mõningaid olulisi Eestis ja Euroopas toimunud sündmusi;
- 8) tunneb ajaperioodi iseloomulikke tunnuseid.

9. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

märgib ajateljele Vabadussõja toimumise ja Tartu rahu sõlmimise aja; näitab kaardil Vabadussõja käiku ja nimetab olulisemaid lahinguid; nimetab piltide abil Vabadussõja-aegseid olulisemaid tegelasi; kirjeldab lühidalt piltide ja kaardi abil sõda Landeswehriga; selgitab lühidalt, miks oli võit Landeswehri üle eestlaste jaoks oluline (Võidupüha tähistamine); kirjeldab, kuidas ja mis tingimustel lõppes Vabadussõda; kirjeldab, millal, kus ja kelle vahel sõlmiti Tartu rahu; märgib ajateljele Eesti esimese iseseisvusaja; näitab kaardil Eestit ja nimetab tema tähtsamaid välispartnereid; nimetab piltide abil Eesti põllumajanduse ja tööstuse põhilisemat toodangut; nimetab piltide abil Eesti olulisemaid poliitika- ja kultuuritegelasi; nimetab esimese iseseisvusaja tähtsamaid haridusasutusi (TÜ, TTÜ, Kõrgem Sõjakool); märgib ajateljele maailmasõdade vahelise aja; näitab kaardil ja nimetab Euroopa riike pärast I maailmasõda;

kirjeldab piltidele toetudes Saksamaa ja selle elanike olukorda pärast I maailmasõda; kirjeldab lühidalt (abiga), kuidas Hitler võimule tuli; kirjeldab piltidele toetudes eluolu Nõukogude Liidus; nimetab piltide abil Nõukogude Liidu valitsejaid (Lenin, Stalin) ; märgib ajateljele MRP sõlmimise, Talvesõja alguse, Eesti okupeerimise ja juuniküüditamise aja; näitab kaardil ja nimetab, kuidas Euroopa riigid MRP salaprotokolli alusel jaotati; näitab Eesti kaardil Punaarmee baaside asukohti ja põhjendab abiga nende valikut; kirjeldab abiga, kuidas Eesti kaotas iseseisvuse; kirjeldab abiga, kuidas toimus juuniküüditamine; kirjeldab abiga, miks Talvesõda algas ja kuidas see lõppes; märgib ajateljele II maailmasõja toimumisaja; näitab kaardil ja nimetab olulisemaid sõjas osalenud riike; kirjeldab lühidalt piltidele toetudes II maailmasõja käiku ja selle tulemusi; kirjeldab lühidalt piltide abil okupatsioonide aegset elu Eestis; kirjeldab lühidalt eestlaste valikuid sõja ajal ja nimetab, kelle poolel sõditi; kirjeldab lühidalt, kuidas sõda Eesti ja eestlaste jaoks lõppes; kirjeldab, kuidas sõda mõjutas kodukohta; näitab kaardil ja nimetab riike, kuhu eestlased sõja lõpus põgenesid; märgib ajateljele II maailmasõja lõpu, Eesti taasiseseisvumise ja Nõukogude Liidu lagunemise; näitab kaardil ja nimetab Euroopa riike pärast II maailmasõda; kirjeldab lühidalt suurriikide vahelisi suhteid pärast II maailmasõda; kirjeldab abiga, kuidas toimus märtsiküüditamine; kirjeldab näidetele tuginedes elu Nõukogude Eestis; kirjeldab piltidele toetudes Eesti taasiseseisvumisele viinud sündmusi (fosforiidisõda, öölaulupeod, Balti kett); nimetab põhjusti ja sündmusi, miks NSVL kokku varises; teab, et tähtsaim seadus on põhiseadus, kus on kirjas inimeste õigused ja kohustused ning toob nende kohta näiteid; nimetab riigi sümboleid; nimetab võimul olevat presidenti ja peaministrit; nimetab piltide abil kõiki Eesti presidentide; nimetab erakondi; nimetab linnapead/vallavanemat; nimetab ameteid, kes tagavad riigi siseturvalisust (politsei, päästeamet, kiirabi) ja kirjeldab lühidalt nende ülesandeid; oskab vajadusel abi kutsuda (112); kirjeldab lühidalt kaitseväge ja kaitseliidu ülesandeid ja teab nende erinevust; teab, millega tegelevad kohtud; teab, mis on kohtuniku, prokuröri ja advokaadi roll kohtuistungil; nimetab olulisemaid rahvusvahelisi organisatsioone, kuhu Eesti kuulub ja teab nende sümboleid.

Õppesisu

Eesti Vabadussõda

Vabadussõja algus. Eesti vabastamine. Sõda Landeswehriga. Vabadussõja lõpp ja Tartu rahu sõlmimine. Kordamine.

Eesti Vabariik 1918-1940

Asutav Kogu ja maareform. Eesti Vabariigi sise- ja välispoliitika. Põllumajandus, tööstus, kultuur ja haridus Eesti Vabariigis. Kordamine.

Maailm kahe maailmasõja vahel

Saksamaa pärast I maailmasõda. Kommunistlik Nõukogude Liit. Kordamine.

Eesti kaotab iseseisvuse. 1939-1940

Molotovi-Ribbentropi pakt. Nõukogude Venemaa tegevus naaberriikide suhtes pärast MRP-d. Eesti okupeerimine ja liitmine NSV Liiduga. Kordamine.

Teine maailmasõda 1939-1945

II maailmasõja käik. Okupatsioonid ja sõjasündmused Eestis. Sõjategevuse lõpp Eestis. Kordamine.

Eesti ja muu maailm pärast II maailmasõda

Maailm pärast II maailmasõda, külm sõda. Nõukogude Eesti. Nõukogude Liidu kokkuvarisemine.

Eesti taasiseseisvumine. Kordamine.

Ühiskonnaõpetus

Põhiseadus ja Eesti riigi sümbolid. Riigikogu, riigipea, valitsus. Kohalik omavalitsus. Korrakaitse. Riigikaitse. Kohus. Eesti ja rahvusvahelised organisatsioonid (Euroopa Liit, NATO). Kordamine.

Praktilised tööd:

ajatelje joonistamine tahvlile/vihikusse; õppekäik mõnda Vabadussõjaga seotud paika (mälestussammas, muuseum, kalmistu); võimalusel osalemine talgutel; küsitleb ülesande raames mõnd sugulast, kuidas sõjasündmused mõjutasid perekonda/kodukohta; omavalitsuse kaasava eelarve hääletusel osalemine; mõne väeosa, päästekomando või politseijaoskonna külastamine; riigikogu külastamine; kohtuistung külastamine.

Oodatavad õpitulemused 9. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) selgitab üldisi fakte uusaja sündmustest ja inimeste eluolust Eestis Esimese maailmasõja lõpust tänapäevani;
- 2) tunneb huvi Eesti riigi mineviku vastu;
- 3) teab, et maailmas toimunud sündmused on otseselt või kaudselt mõjutanud nii Eestis kui ka mujal Euroopas toimunud sündmusi;
- 4) omab üldist ettekujutust Eesti ajaloost ja sellega seoses üldjoontes kogu maailma ajaloost;
- 5) mõistab, et eri ajastute kultuuri-, teaduse- ja tehnikasaavutused on olnud edasiviivaks jõuks riikide (ka Eesti) arengus;
- 6) teab, et poliitikal on suur roll maailma riikide omavahelistes suhetes;
- 7) kujutab ajateljele toetudes ette maailmas toimunud olulisemaid sündmusi;
- 8) nimetab oma põhiõigusi ning kohustusi Eesti Vabariigi kodanikuna;
- 9) kirjeldab Eesti riigi valitsemiskorda;
- 10) väärtustab oma kodumaad ning Eesti Vabariigi kodanikuks olemist.

KUNSTIÕPETUS JA LOOVTEGEVUS

Õppeaine kirjeldus ja eesmärgid

Kunstiõpetuse eesmärgiks lihtsustatud õppekaval õppija puhul on eelkõige huvi äratamine kunsti ja visuaalkultuuri vastu ning loomingulise algatusvõime toetamine. Õpilane õpib tundma ja kasutama kunstikeelt, arendab vaatlusoskust, kunstilist mõtlemist ja kujutlusvõimet. Kunstiõpetuse tunnid toovad õpilase ellu rõõmu ja mängulusti, millega kaasneb käeliste oskuste ja vilumuste arendamine (treenimine).

Kunstiõpetuse tundides luuakse üksteist austav, vastastikku hooliv ja toetav, turvaline, kiusamis- ja vägivallavaba õppekeskkond, mis rajaneb usalduslikel suhetel, sõbralikkusel ja heatahtlikkusel ning kus märgatakse ja tunnustatakse õpilase pingutusi ja õpiedu. Õpetamisel lähtub õpetaja põhimõtetest:

kunste on vaja tõlgendada: kunstide kõne ei ole sõnasõnaline, kunstiteosed pakuvad eri tõlgendusvõimalusi ja tähendusi, mis põhinevad alati maailmavaatel, varasemal elu- ja kunstikogemusel ning on juhitud tunnetest, samuti kogemise kontekstist;

kunstid toetavad mitmekülgset loovust: kunsti õppimine kujundab õppija loovust ja isiksuseomadusi, mis annavad eeldused mis tahes inimtegevuse valdkonnas probleeme uut viisi lahendada, et jõuda originaalsete, kasulike, eetiliste ja vähemalt looja jaoks soovitud tulemusteni;

kunstid toetavad esteetilise tundlikkuse kasvu ning inimese heaolu: kunsti ja muusika õppimine põhikoolis võimaldab õpilasel ära tunda, emotsionaalselt kogeda ja hinnata enda ümber subjektiivset ilu (kuuldavat, kombatavat, nähtavat, abstraktset) ning nautida seda samavõrra nagu teiste oskusi või meisterlikkust;

kunstiaineid õppides arenevad kinesteetilised oskused ja kognitiivsed võimed, mis on lahutamatult seotud loomega – musitseerimise ja visuaalkunsti, ent ka performatiivsete kunstide loomisega;

kunstiainete õppimine toetab iseenda mõistmist ja mõtestamist ning üldpädevuste omandamist sisukalt ja terviklikult: kunsti ja muusikaga järjepidev tegelemine toetab õppija eneseusalduse kujunemist ning eneseväärikust. Kunstide kaudu saab tõhusalt arendada kognitiivseid oskusi, nt loovat ja kriitilist mõtlemist, refleksiooni- ja analüüsioskusi, samuti mittekognitiivseid oskusi, nt avatust, otsustusvõimet ja riskijulgust.

Õpetuse eesmärgid

Kunstiõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) tunneb rõõmu oma kunstilisest tegevusest ja selle lõpptulemusest;
- 2) kasutab töövahendeid ja -materjale eesmärgipäraselt, ohutult ja säästvalt;
- 3) vaatleb ning võrdleb oma ja kaaslaste loomingut, iseloomustab kunstiteoseid, kasutades õpitud teadmisi ja erialast sõnavara; väljendab oma eelistusi ja selgitab seisukohti;
- 4) tunneb huvi kunstiteoste ja eesti kultuuripärandi vastu, väärtustab enda ja kaasinimeste loomingut.

Õppetegevuse kirjeldus ja valdkonnad arenguperioodide kaupa				
	1.–2. klass	3.–5. klass	6.–7. klass	8.–9. klass
Õppetegevuse kirjeldus	1.–2. klassis on kunstiõpetuse	3.–5. klassi õpilased õpivad arutlema, olulist	6.–7. klassi õpilased suudavad	8.–9. klassi õpilased töötavad nii iseseis

	peamine roll olla siduvaks õppeaineks, kinnistada käelise tegevuse ja eri meelte kaudu teistes õppeainetes omandatud teadmisi ja oskusi. Õpetusega taotletakse, et õpilane tahab ja julgeb end loominguliselt väljendada. Juhtiv meel on selles vanuses taju. Õpilane täidab ülesandeid valdavalt koostegevuse eeskujud ja näidise järgi, omandatud oskuste piires ka suulise korralduse järgi. Erinevate vahendite kasutamise ja näitlikustamise kaudu kujuneb õpilastel vaatlus- ja võrdlemis- oskus, areneb tähelepanu, nägemis-, kompimis- ja ruumitaju ning mootorika. Õpitakse	teisejärgulisest eristama, esemeid eri põhimõtete järgi ühendama ja esemete eri tunnuseid üksteisest eristama, neid kunstitöös kujutama. Õpilaste taju ja peenmotoorika arengut toetavad keerukamad ja pingutust nõudvad töövõtted – detailsemad joonistused, voolimistööd, lõikamine käärade ja/või paberinoaga, värvide segamine maalimisel jms. Ühistegevuses rakendavad õpilased õpetaja suunamisel omandatud õpioskusi, vajades seejuures pidevat meeldetuletamist ja kordamist. Järjepideva õpetuse tulemusena õpitakse oma tegevust kavandama ja kontrollima. Õpetaja juhendamisel omandatakse esmased digivahendite kasutamise oskused. Õpitakse kirjeldama oma tööprotsessi, väärtustama oma ja kaaslaste töid ning erinevaid	meelde jätta lihtsamate tövõtete ja nende kasutamise järjekorda. Õpilased õpivad tööprotsessi kavandama. Kirjeldavad suunavate küsimuste abil, milline võiks olla planeeritava töö tulemus. Tööde valmimisel kommenteerivad õpilased oma töid ja annavad neile hinnangu. Harjutamise tulemusena õpitakse kujutama inimest eri poosides, järgides proportsioone. Õpitakse tundma elementaarseid kujunduspõhimõtteid ning neid oma töös kasutama. Õpetaja suunamisel kasutatakse omandatud mõisteid, vesteldes lihtsamatel kunstiga seotud teemadel. Kunstiga seotult kujundatakse erinevate digivahendite ja -keskkondade	valt kui ka rühmas, rakendavad õpetaja juhendamisel eelmistel aastatel omandatud teadmisi ja oskusi, valides ning kasutades sobivaid töövahendeid ja -võtteid. Süveneb oskus ise oma tööd kavandada, luua, viimistleda ning tulemust hinnata. Õpitakse leidma olulist aine- ja teemaalast teavet, eristama olulist teavet vähemolulisest. Kujuneb oskus käituda turvaliselt nii digitaalsetes kui ka füüsilistes keskkondades, arvestada ühiskondlike normide ja riskidega. Õpetusega taotletakse, et õpilased oskaksid ja tahaksid end oma võimete piires kunstiliselt väljendada. Kujundatakse teadmist ja arusaamist kunstist kui hobist ja vaimse tervise toetajast.
--	---	---	---	---

	kõikide meeltega tajuma objekte ja kujutisi enda ümber, õpitakse eristama värvusi ja erinevaid materjale. Motoorika arengut toetavad võimete-kohaselt omandatavad maalimise, joonistamise, rebimise, lõikamise, liimimise, voolimise ja voltimise baasoskused. Töö käigus areneb õpilaste kõne (kuulamine, suuliste lühikorralduste täitmine, suuline väljendusoskus), kuna õpilane saadab oma tegevust kõnega. Õpitakse töötama grupis ning jagama ühiskasutuses olevaid töövahendeid. Õpetaja suunamisel õpitakse valima	lahendusi. Õpetaja abiga teadvustatakse kunstilise tegevuse terapeutilisi omadusi oma emotsioonide kujutamisel.	kasutamise oskusi, sealhulgas ka autoriõigustega arvestamist.	
--	---	--	--	--

	eesmärgist lähtuvaid töövahendeid ja -võtteid; kujunevad korraharjumused ja oskused ning püsivus oma töö lõpule viimiseks.			
Õppetöö rõhuasetused	Õppetöös tegutsetakse koos õpetajaga, matkides ning eeskuju järgi. Ühistegevuses õpitakse omandatud oskuste piires sooritama ülesannet ja teostama enesekontrolli: a) vaadeldakse ümbritsevaid esemeid ja näidiseid, valitakse töövahendid ja -materjalid, valmistatakse ette töökoht; b) täidetakse õpiülesanne; c) jälgitakse töö lõpuleviimist ja soorituse puhtust, korrastatakse oma töökoht.	Õpitakse tegutsema plaani järgi. Esialgu on selleks õpetaja koostatud tegevuskava (algoritm). 5. klassis hakatakse ühistegevuses ise plaani koostama ning selle täitmist jälgima. Enesekontrollioskusena õpitakse oma tööd vaatlema ning võrdlema näidisega ja kaaslaste töödega. Ühe osa tunnist moodustavad illustreeritud kunstivestlused. Vestluste läbiviimisel arvestatakse põhimõtet lähemalt kaugemale, st tutvutakse esmalt lähiümbruse/kodukandi kunstiga. Õpitakse kasutama eri väljendusvahendeid; seostama kujutatavaid objekte paberilehel ja edasi andma figuuride eri asendeid. Sel etapil harjutatakse	Õpitakse kasutama eri väljendusvahendeid; seostama kujutatavaid objekte paberilehel ja edasi andma figuuride eri asendeid. Sel etapil harjutatakse kujutatavale sobiva tausta loomist. Õpitakse märkama objektide ja kujutiste värvinüansse, objektide osalist kattumist, kujutise suuruse visuaalset (optilist) vähenemist kauguses.	Alustatakse tutvumist visuaalse kunsti liikide ja väljendusvahenditega. Õppeülesandeid sooritatakse mitmetunniliste tsüklitena, milles vahelduvad eri iseloomuga tööd. Õppeülesannete täitmisel toetutakse näitvahenditele. 7.–9. klassis kujuneb õpilastel analüütilis-sünteesiline tajumise võime, mis võimaldab teadlikumalt vaadelda ja võrrelda objektide visuaalseid karakteristikuid. Võetakse kasutusele suuremat osavust nõudvad töövahendid. Suureneb kunstivestluste osa praktilise töö tundides. Harjutatakse jooniste ja skeemide mõistmist; tõuseb

		kujutatavale sobiva tausta loomist. Õpitakse märkama objektide ja kujutiste värvinüansse, objektide osalist kattumist, kujutise suuruse visuaalset (optilist) vähenemist kauguses.		ruumilise kujutamise osakaal. Suunatakse vaatlema inimeste kehakeelt ja miimikat ning seda kujutama. Harjutatakse jooniste ja skeemide mõistmist; tõuseb ruumilise kujutamise osakaal. Suunatakse vaatlema inimeste kehakeelt ja miimikat ning seda kujutama.
Kunstiõpetuse valdkonnad				
Kujutamise- ja vormiõpetus	Punkt, joon, pind, rütm, struktuur; objektide ja kujutiste tajumine erinevate meeltega - kogetu ja tajutu peegeldamine loovtöös; kujutab enda kogemuse piires mõtteid, tundeid ja kogemusi; joonistab seda, mida näeb, mitte seda mida teab.	Inimeste, esemete ja looduse kujutamisel kujutatava iseloomulike tunnuste märkamine ja oskuste piires esiletoomine; ruumisuhete märkamine ja arvestamine (väiksem-suurem, kitsam-laiem, peenem-paksem, pikem-lühem jne) ning ruumisuhted pildil (kõrval, ülal, all jne); joone, kujundi, vormi ja tekstuuri kirjelduseks õpitakse mõisteid: sirge, kõver, laineline, terav, sujuv, kaarduv, kandiline, nurgeline, ümar, munajas jne;	Inimeste, esemete ja looduse kujutamisel õpitakse kujutatava iseloomulike tunnuseid esile tooma (sh karakter); inimese kujutamisel õpitakse arvestama proportsioonidega; figuuride joonistamisel õpitakse kasutama liikumisjooni; erinevad keskkonnad ja nende kujutamine; õpitakse ruumilist kujutamist tasapinnal	Inimese kujutamine eri vanuses, meeleolus, asendis, tegevuses ja keskkonnas; taimede ja loomade kujutamine, plastika; pinna struktuurid; geomeetrilised kujundid; skulptuur (savi, kips, plastiliin, vaha, pabersavi jne); kujutav ja abstraktne kunst; ruumiline objekt, installatsioon; opkunst, popkunst. digikunst.

		ümbritseva keskkonna kujutamine; kujutatakse enda kogemuse piires mõtteid, tundeid ja kogemusi.	(risttahukas, püramiid, silinder, kera); op-kunsti teemade käsitlemine; valguse ja varjuga arvestamine joonistamisel; ümbritseva keskkonna kujutamine (siseruumid, väliskeskkond, linnaruum, loodus).	
Värvusõpetus	Värvide tundmaõppimine (spektrivärvid, must ja valge) ja värvitaju arendamine; värvide segamine (helestamine/tumestamine); huvitavad lood ja muinasjutud värvuste kohta.	Värvitaju arendamine; värviring: põhivärvid ja sekundaarsed; värvid, vastandvärvid; soojad värvid, külmad värvid; värvide helestamine/tumestamine; huvitavad lood ja muinasjutud värvuste kohta; värvuste rahvapärased nimetused: rootsi punane, lipu punane, jne.	Värviratas: vastandvärvid, lähisvärvid ja värvide harmoonia; toon-toonis värvimine; värvitaju arendamine (varjutamine); värvidega olulise info rõhutamine.	Värvide ajalugu: keele, värvi ja kultuuri suhted; kunstiteose kirjeldamine värvide põhjal; värvimängud (segamine, küllastus, harmoonia, perspektiiv jne); värviefektid: värvikülustus ja kontuurid, pimestav valgus; värvipsühholoogia, värvi funktsionaalsus.
Kompositsiooni- ja perspektiiviõpetus	Kunstiteost luuakse läbi keskse tegelase (objekt/motiiv), olulisi selgelt märgatavaid detaile lisades; kohamäärus (üleval, all, paremal vasakul);	Esiplaan ja taust, osaline kattuvus; portree või horisontaalformaad; suurussuhted ning paiknemine üksteise ja vaataja suhtes; tasapinnalised ja ruumilised teosed.	Horisontaaljoon taeva ja maa rõhutamiseks; ühe koondumispunkti iga perspektiiv; tööd joonlaua ja sirkliga, geomeetrilised elemendid.	Pildi segmendid ja kolmandiku reegel; esemete mahulisuse kujutamine.

	tausta ja objekti suhe.			
Kujundamis- ja kirjaõpetus	Kujundatakse erinevaid kooli või rahvakalendri sündmustega seotus toorkuid (kaart, mütside, kinnaste šabloonid jne) Trüki- tehnikates luuakse mustreid (materjali trükk); Loodusmaterjalist mandalate ja lihtsamate piltide ladumine; lihtsamate ruumiliste kompositsioonide, mudelite või makettide valmistamine ; oma nime ja nimetähtede kasutamine kunstiteostes.	Ruumiliste kompositsioonide, mudelite või makettide valmistamine; rütmiharjutused ja mängud kirjaelementide ja tähtedega (joonistatult, maalitult, rebitult, volditult); märkide ja sümbolite tähendused (klassis, koolis, tuttavas keskkonnas); volimine; ühise ruumi (klassi) kujundamine tähtpäevadeks.	Õpitakse lihtsamaid kujunduspõhimõtteid erinevate graafilise disainiga seotud tööde (logod, pakendid, nimed jms) loomisel; tarbekunst - mudelite loomisel lähtutakse otstarbest, materjalist, tehnoloogiast ja ilu mõistest; teksti illustreerimine ka digitaalsete vahendite kasutades; teksti kasutamine loovtöös, teksti illustreerimine ka digitaalsete vahendite kasutades; ilukiri (sh kirjaoptika); infograafika.	Teksti kujundamine (kalligraafia kaartidel), kirjaoptika; digitaalsed kujundamisprojektid (kollaažid, esitlused, plakatid jne); digimeedia: reklaam ja meem; animatsioon ja filmikunst; Infograafika.
Kunstikultuur	Kasvatatakse huvi kunstikultuuriga vastu ja sooviga selles osaleda; kunstiõpetuse tegevused on seotud tihedalt eesti keele ja loodusõpetusega	Kasvatatakse huvi kunstikultuuriga vastu ja sooviga selles osaleda; näitusekülastused ja haridusprogrammid e kaudu kunstikultuuriga tutvumine; teos, maal, skulptuur, kunstnik, autor;	Tutvutakse Eesti kunsti tähtsustega; kaasaegse kunsti ja installatsiooniga; vestlused lihtsamate kunstiga seotud teemadel seal hulgas originaalteos ja võltsing;	Eesti kunst ja maailma kunst; kultuuride erinevuste tajumine ja väärtustamine; kultuuriväärtuste hoidmine; kunsti seostamine teiste eluvaldkondade ning ühiskonna muutustega;

	e (üldõpetuse) teemadega. sh Eesti sümboolika, rahvakalendri tähtpäevade ja pärimus- kultuuriga; õpilane õpib tundma uut koolikesk- konda, selle traditsioone ja sümboolikat.	visuaalne kirjaoskus; teiste loomingu kasutamine.	näitusekülastuse d ja haridusprogram- mide kaudu kunstikultuuriga tutvumine; huvitavad funktsionaalsed ja dekoratiivsed objektid, märgid ja kirjad linnaruumis (sh graffiti); filmide, arvutimängude, koomiksiste ja reklaamide pildikeel; opkunst, pop- kunst ja installatsioon.	kunstniku elukutse ja kunstidega seonduvad erialad; näitusekülastused ja haridus- programmide kaudu kunstikultuuriga tutvumine; muuseumide ja galeriide funktsioonid (tutvustamine, uurimine, säilitamine, restaureerimine) autorlus ja kunstiteoste väärtus.
Tehnikad, vahendid ja materjalid	Maalimise, joonistamise, rebimise, lõikamise, liimimise, voolimise (voltimise) baasoskuste õppimine; erinevate tekstuuride loomine; trükitehnikad ; looduslik materjal ja selle kasutamine loovtööks; tunnis kasutatavate materjalide ja töövahendite sihipärane ja ohutu käsitlemine.	Keerukamad ja pingutust nõudvad töövõtted: paberi rebimine, lõikamine joont mööda, voltimine; kollaaž; guaššide, akvarellide, pastellide, kriitide jm joonistusvahendite kasutamine; voolimine: ümarplastika ja reljeef; materjalide säästlik kasutamine; digivahendite kasutamise: arvuti joonistamine, foto, fotokollaaž.	Segatehnikad: erinevate tehnikate ja materjalide paindlik kasutamine. looduslikest ja tehismaterjalides t; maalimine kattevärvide ja akvarellidega, pinnaefektide loomine; joonistamine grafiit-, värvi-, vilt- ja pastapliiatsitega, tööd kriidi- ja õlipastellidega; erinevate digikeskkondade kasutamine, animatsioon; filmide, arvutimängude, koomiksiste ja	Segatehnikad: erinevate tehnikate ja materjalide paindlik kasutamine; materjalide tundmine (nii looduslikud, kui tehismaterjalid,) maalimine kattevärvide ja akvarellidega, pinnaefektide loomine; joonistamine grafiit-, värvi-, vilt- ja pastapliiatsitega, tööd kriidi- ja õlipastellidega; erinevate digikeskkondade kasutamine, animatsioon, esitlus, film.

			reklaamide pildikeel.	
Töökultuur	Ülesandeid teostatakse valdavalt koostegevuse s eeskujul ja näidise järgi, omandatud oskuste piires ka suulise korralduse järgi; õpitakse töötama grupis ning jagama ühiskasutuses olevaid töövahendeid ; kujundatakse korra- harjumusi ja oskusi ning püsivust oma töö lõpule viima.	Õpitakse tasapisi valima eesmärgist lähtuvaid töövahendeid ja - võtteid; õpitakse kirjeldama oma tööprotsessi; õpitakse väärtustama enda ja kaaslaste töid ning erinevaid lahendusi; initsiatiivi toetamine, spontaansuse ja loovuse tunnustamine.	Õpitakse oma tegevust kavandama ja kontrollima, valima eesmärgist lähtuvaid töövahendeid ja -võtteid; tehakse nii individuaal kui grupitöid; pööratakse enam tähelepanu tööde vormistamisele; kavandatakse mahukamaid ja pikema (mitmetunniseid) projekte; töökoha otstarbekas organiseerimine ja selle korrashoid; loodust säästva tarbimise põhimõtted ja nende rakendamine oma loovtööde teostamisel; jõudumööda lähenetakse autoriõigusest lähtuvatele teemadele.	Tegevuse võimalikult iseseisev kavandamine, teostamine ja tulemuse ning tööprotsessi reflekteerimine; koostöö tegemine ühise tulemuse nimel, üksteisega arvestamine, kompromisside saavutamine, samas ka erilise esiletoomine; kunstitegevuste kaudu oma võimete tundmaõppimine ja arendamine; autoriõigus, intellektuaalomand.
Õpitulemused kooliastmete kaupa				
3. klassi lõpetaja	1) tunneb rõõmu loomingulisest ja käelisest tegevusest ning õppeprotsessis osalemisest; 2) tunneb ära ja nimetab õpitud töövahendeid ja tehnikaid, kasutab neid kunstitöös oma võimetest lähtuvalt (vajaduse korral õpetaja abiga); 3) teostab kahe- ja kolmemõõtmelisi kunstitöid nii spontaanselt kui ka kavandades, kasutab omandatud tehnikaid ja töövõtteid, töötab keskkonnasõbralikult; 4) viib alustatud töö iseseisvalt või abiga lõpule;			

	5) oskab jagada ühiskasutuses olevaid töövahendeid, peab kinni rühmas kokkulepitud reeglitest; 6) hoiab õpetaja juhendamisel korras töökoha ja oskab enda järelt koristada; 7) tegutseb võimalikult iseseisvalt ja teeb koostööd, arvestab kaaslastega; 8) kirjeldab etteantud lihtsate küsimuste abil enda tööprotsessi ja tulemust, oma ja kaaslaste töid ning väärtustab erinevaid lahendusi.
6. klassi lõpetaja	1) loob omanäolisust taotledes kahe-, kolme- ja võimaluse korral neljamõõtmelisi kunstitöid nii spontaanselt kui ka kavandades ja uurides, teeb õpetaja abil põhjendatud valikuid õpitud tehnikate, tövõtete, materjalide ja kompositsiooni põhimõtete hulgast; 2) kasutab lihtsamaid kunstilaseid mõisteid; 3) tunneb ja oskab kasutada tingmärke, jooniseid, skeeme ja sümboleid oma kogemuse ja õpitu piires; 4) kasutab õpetaja juhendamisel graafilise disainiga seotud tööde loomisel lihtsamaid kujunduspõhimõtteid; 5) tunneb ja kasutab õpetaja juhendamisel õpitud tövõtteid ja töövahendeid, järgides ohutusnõudeid; 6) teab ja järgib hügieeni, korra ja puhtuse nõudeid; 7) kasutab loomingulist tegevust oma emotsioonide väljendusvahendina; 8) kasutab õpetaja juhendamisel eesmärgipäraselt lihtsamaid digivahendeid; 9) tegutseb õpetaja juhendamisel eetilisel ja ohutult nii reaalses kui ka virtuaalses kultuurikeskkonnas; 10) teab ja järgib kujutiste salvestamise ja jagamisega seotud head tava.
9. klassi lõpetaja	1) väärtustab loomingulisust, isetegemist ja materjalide taaskasutust; 2) kasutab ja kombineerib juhendamisel traditsioonilisi ja nüüdisaegseid materjale ning töövahendeid turvaliselt ja otstarbekalt; 3) kasutab suunamisel ainealast teabekirjandust ja vastavaid veebilehti; 4) jälgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid; loeb ja mõistab etiketil, skeemil, juhendil olevat teavet ja juhindub sellest; mõistab tingmärke ja oskab leida veebist vajalikku infot, vajaduse korral abiga; 5) käitub füüsilistes ja digitaalsetes kultuurikeskkondades turvaliselt, arvestab visuaalseid kujutisi luues ja kasutades autorsusega; 6) taotleb tööde omanäolisust, loob juhendamisel kahe-, kolme- ja neljamõõtmelisi kunstitöid nii spontaanselt kui ka teadlikult kavandades, valib ja rakendab loomisprotsessi käigus sihipäraselt materjale, tehnikaid, tövõtteid ja kompositsiooni põhimõtteid; võimaluse korral eksponeerib ja esitleb oma töid põhjendatult; 7) analüüsib vajaduse korral abiga kunstiloomingu erinevaid avaldumisvorme (kunst, meedia ja reklaam, visuaalsed objektid), arutleb nende üle, seostab kunste ja kunsti teiste valdkondadega, ühiskonna muutustega üldisemalt; 8) tunneb rõõmu loomingulisest ja käelisest tegevusest ning eneseväljendusest; 9) kujutab ja kujundab esemeid, olendeid, sündmusi jmt nii vaatluste kui ka oma ideede põhjal, kasutades visuaalse kompositsiooni baasoskusi; 10) mõistab loomingulise tegevuse võimalusi iseenda ja oma emotsioonide väljendamise vahendina, väärtustab loomingulisi tegevusi igapäevaelu rikastajana.

Üldpädevuste kujundamine kunstõpetuses

Kultuuri- ja väärtuspädevus

Kunstiõpetuse kaudu saab õpilastes äratada huvi kultuuripärandi sh kunstitööde vastu ning hoida seda uudishimu üleval. Teiste rahvaste kunsti uurides ja selle üle arutledes saame esile tuua kultuurilist mitmekesisust ja õpetada õpilasi seda väärtustama. Kunstiõppes saame arutleda ilu mõiste ja ilumeele üle, tõsta esile tajuerinevusi, avada loovuse ning subjektiivsuse mõistet, pöörata tähelepanu autorlusele. Erinevaid kunstiliike, stiile ja tehnikaid õppides leiab õppija oma kunstilised eelistused ning rakendab neid oma igapäevaelus ja loometegevuses. Erinevad kunstiteosed annab rikkalikult võimalusi moraalinormide ja eetilise teemal arutlemiseks, mille läbi saab kujundada õppija kõlbluspõhimõtteid ja mõista või mõistatada kunstniku rolli ühiskonnas.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus

Kunstiteoste loomisel saab esile tõsta ja tähistada Eesti rahvuslike traditsioonide ja rahvakalendri tähtpäevi. Kogukonna ja kultuuri väärtustavates projektides (erinevad koostööprojektid või heategevuslikud üritused) osalemine aitab kaasa aktiivse ja vastutustundliku kodaniku kujunemisele.

Väljenduslaadides ja -viisides varieeruvus võimaldab õppijatel toime tulla erinevustega ühiskonnas, aktsepteerida ning väärtustada mitmekesisust. Ühise tööruumi ja töövahendite jagamine ning individuaal- ja gruppitööde vaheldumine kunstitundides aitab kaasa suhtlemis- ja koostööoskuste arengule. Osalemine oma klassi- ja kooliruumi kujundamisel (näitused, tähtpäevad, projektid) kujundavad hoolivat suhtumist ümbritsevasse keskkonda ja lugupidamist enda ning kaasõpilaste loomingusse (näitused).

Enesemääratluspädevus

Kunstiõpe võimaldab õppijal ka oma emotsionaalset maailma avada ja peegeldada. Loometöö võimaldab enda suutlikkust analüüsida, enesesse vaadata ning oma tugevaid ja nõrku külgi (õpetaja abiga) hinnata. Väljenduslaadides ja -viisides varieeruvus võimaldab õppijatel toime tulla erinevuste aktsepteerimise ja vastuoludega ning kohandada oma tegevust ja käitumist.

Õpipädevus

Emotsioonide, tähelepanu ja enesetunnetamisega seotud oskuste arendamine, nt enda motiveerimine, tähelepanu koondamine, sooritushirmust üle saamine, enesekindlus jne. Intuiitiivse ja loova mõtlemise kasutamine loomeprotsessis. Katsetamise väärtustamine avab võimalusi julgemateks otsinguteks. Probleemilahendus, töö planeerimine nii ideeliselt kui ka visuaalselt. Info hankimine ühe või teise töö teostamiseks suunab õppijat aineteüleseid oskusi rakendama. Praktiliste oskuste arendamine: käeline tegevus, meetodite, materjalide, tööriistade ja vahendite (sh digitehnoloogia) kasutamine, tööpinna organiseerimine ja korrastamine. Teistega suhtlemiseks ja teiste mõjutamiseks (sh ka pildikeel) vajalike oskuste arendamine. Probleemilahendus, töö planeerimine nii ideeliselt kui ka visuaalselt. Info hankimine ühe või teise töö teostamiseks suunab õppijat aineteüleseid oskusi rakendama.

Suhtluspädevus

Erinevate kunstiliikide, tehnikate ja materjalide õppimisega kaasneb sõnavara avarumine, samuti aitab kunstiteoste üle arutlemine kõnekeelt väljendusrikkamaks muuta. Arutelud kunstiteoste üle arendavad lisaks vaatlusoskusele ka kuulamisoskust, erinevate arvamustega arvestamist ja suhtlussituatsioonidega kohanemist. Autorite äramärkimine ja nimetamine tuleb samuti kunstiõppes pidevalt esile, mille kaudu saame osutada ka viitamise olulisusele. Teoste

või näituse info ja saatetekstide lugemine, koostamine aitab eristada ja mõista teabe- ja tarbetekste ning ilukirjandust.

Haridusprogrammides ja projektides osaledes ning näitusi külastades kogevad õpilased uusi suhtlemissituatsioone. Kunstiõppes saame tähelepanu pöörata ka igasuguse info visuaalsele korraldusele ja selgusele (nt infograafika analüüsi ja loomise kaudu).

Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus

Sarnaselt matemaatika ja loodusõpetusele toimub kunstitundides maailma uurimine ja kujutamine (sh ruumiline) kujutamine, visuaalne korraldamine, mustrite märkamine. Ühine eesmärk on uurida looduse värve, värvide muutusi, vorme, tekstuure ja kirjeldada kogetut. Kirjeldatakse ühiste mõistetega: rütm, tasakaal, sümmeetria, perspektiiv, proportsiooni. Loodusest inspireeritud mustreid ja struktuure kasutatakse edukalt tarbekunstis, disainis ja arhitektuuris. Lisaks mõõdetavale ja kirjeldatavale on maailmas palju subjektiivset ja määratlematut, mis on samuti oluline. Sellest arusaamise parandamiseks ja taluvuse tõstmiseks saab kasutada samuti kunsti erinevaid väljendusviise. Tehnoloogia areng mõjutab oluliselt maailma ja sellest arusaamist, nii ka kunsti valdkondades. Näiteks saab luua digimaale ja -kollaaže, 3D-prinditud skulptuure või tarbeesemeid, erinevaid valgus ja liikumiseefektidega skulptuure, installatsioone. Tehisintellekti kasutamine toob uusi võimalusi aga sunnib mõtlema ka inimloomingu väärtustamise teemal.

Ettevõtlikkuspädevus

Enesejuhtimine: uskumused ning motivatsiooni ja pingutuse suunamine - meisterlikkuse püüe.

Väärtust loov mõtlemine ja lahenduste leidmine - loovus, uute ideede loomine, probleemide lahendamine. Sotsiaalsete olukordade lahendamine - inimeste ja kultuuride vaheline teadlikkus, kommunikatsioon ja ühistegevused. Äriideede elluviimine - kunsti ja kultuuriga seotud elukutsed, ettevõtted, kunstiteoste emotsionaalne ja materiaalne väärtus, autoriõigus, kunstnik kui ettevõtja.

Digipädevus

Digitehnoloogiad pakuvad järjest rohkem võimalusi eneseväljenduseks ja selle jagamiseks ning oma tööde esitlemiseks. Digitehnoloogiad aitavad kunsti avastada: kunstiorganisatsioonide veebilehed, kunstiajakirjad, virtuaalnäitused, digitaalsed kunstikogud jne. Digitehnoloogiaga kaasnevad ohud: visuaalne üleüllus, enesekuvandi kontrollivajadus ja küberkiusamine, nutisõltuvus, privaatsus- ja autoriõigus.

Kunstiõpetuse lõiming õppekava läbivate teemadega

Elukestev õpe ja karjääri kujundamine

Kunstiõpetuse kaudu on võimalik arendada ja hoida õpilastes huvi ümbritseva keskkonna ja selle nähtuste vastu. Huvitavate ja inspireerivate tunnitegevuste kaudu tugevdatakse soovi osaleda erinevates kunsti- ja muudes õppetegevustes. Õpilastel kujuneb positiivne hoiak õppimise ja töö tegemise suhtes, valmisolek elukestevaks õppeks. Arenevad õpi-, töö- enesekontrolli-, suhtlemisoskused. Õpilasi suunatakse tajuma ja mõistma enda võimekust, toetatakse nende positiivseid arenguuskumusi. Kujundatakse oskust ja harjumust eesmärgi saavutamiseks järjepidevalt ennast arendama. Õpilased tutvuvad erinevate kunstivaldkonnaga seotud elukutsetega ning teadvustavad nende seost inimese individuaalsete eelduste ja huvidega. Õppekäikudel saavad õpilased tutvuda erinevates asutustes, nt muuseumid, hariduskeskused, töökojad vms, töökeskkondade ja töö sisuga.

Keskkonna ja jätkusuutlik areng

Teemaga taotletakse loodustaju arendamist, õpilase kujunemist vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda. Loomingulises tegevuses saab tähelepanu pöörata kaasaegse maailma väljakutsetele nt jätkusuutlik eluviis, kliimasoojenemine, rahvastiku ränne jne. Tutvutakse ringmajanduse sh taas- ja korduskasutuse põhimõtetega, õpitakse looduslikke ressursse väärtustama ja nende kaitse tähtsust mõistma.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus

Kunstiõpetuse tunnid toetavad õpilaste algatusvõimet ja ettevõtlikust ning julgustavad katsetama oma ideede arendamist ja elluviimist. Paaris- ja rühmatöid tehes omandavad õpilased esmased koostööoskused, millega kaasnevad inimeste eripärade tunnustamine ja ühiskondlike normide ning tavade teadvustamine. Osalemine kunstikonkurssidel ja näitustel pakub kogemusi ja eduelamusi. Arutelud erinevate kunstiteoste põhjal avardavad maailmavaadet ning osalemine erinevates projektides ja näitustel annab võimaluse avaldada kunstiteoste kaudu arvamust ning erinevates küsimustes kaasa rääkida. Ainetundides tutvutakse erinevate kunstirühmituste ja -ühingutega, nende töökspidamise ja eesmärkidega, samuti noorteorganisatsioonidega, teiste huvirühmadega ning erinevate ettevõtetega, mis kaasavad noori oma tegevustesse ja pakuvad neile arengu-, koostöö- ning praktikavõimalusi. Kunstiteoste väärtuse ja autoriõiguse teemadega kaasneb ühtlasi ka looja ja tarbija rolli teadvustamine. Valminud kunstitöid võib müüa koolis heategevuslikul eesmärgil.

Kultuuriline identiteet

Teema raames tutvutakse kohaliku kultuuripärandiga, suunatakse noort mõistma ennast kultuuri kandjana ja edasiviijana, mõistma kultuuride vahelise suhtlemise ja koostöö tähtsust ühiskonna jätkusuutlikkuse kujundajana, teadvustatakse kultuuri rolli igapäevaelus, kujundatakse avatud ja lugupidavat suhtumist kultuuritraditsioonidesse ja kaasaja kultuurinähtustesse. Õpilasi suunatakse osalema ühiseid väärtusi kujundavatel kunstisündmustel. Eesti ja teiste rahvaste kultuuripärandiga tutvudes kujuneb rahvusliku kuuluvustunne ning positiivne suhtumine erinevustesse inimeste ja kultuuride vahel. Tundides julgustatakse teostama oma kultuurilist identiteeti ja loovust väljendavaid ideid. Õpilasi suunatakse osalema ühiseid väärtusi kandvatel kunstisündmustel (näitused, muuseumid, kontserdid, etendused). Tähtis on noorte endi osalemine muusikaüritustel ja õpilastööde näitustel.

Teabekeskond ja meediakasutus

Teemaga taotletakse õpilase kujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab adekvaatselt ümbritsevat teabekeskkonda ning suudab toimida selles oma eesmärkide ja ühiskonnas omaksvõetud kommunikatsioonieetika järgi. Õpilast suunatakse valima sobivat suhtlusviisi ning sidekanalit olenevalt olukorrast ja vajadusest, määrama oma teabevajadusi ja leidma sobivat teavet, kujundama tõhusaid teabeotsingumeetodeid, mis hõlmavad erinevaid teavikuid ja teabekeskondi, arendama kriitilise teabeanalüüsi. Tundides tutvustatakse visuaalse kommunikatsiooni väljendusvahenditega ning kasutatakse neid oma loometöös või loometegevuse tulemuste jagamiseks (esitlused, digitaalsed näitused, sotsiaalmeedia sisu jne), samuti õpitakse arvestama autoriõigustega.

Tehnoloogia ja innovatsioon

Kunstiõpetuse tundides kasutatakse kaasaegseid tehnoloogia võimalusi ja vahendeid. Õpitakse tundma infotehnoloogia kasutamise põhivõtteid, millega taotletakse õpilaste kujunemist uuendusaltideks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutavateks inimesteks. Tehnoloogia tundmine ja kasutamisoskus võimaldab toimetulekut kiiresti muutuvast elu-, õpi-

ja töökeskkonnas. Uued võimalused inspireerivad ja aitavad kaasa õppijate võimele leida jõukohastele probleemidele loovaid ja uuenduslike lahendusi. Erinevate kunstiteoste ja teemade käsitlemisel saab mõtestada koos õpilastega tehnoloogilise arengu positiivseid ja negatiivseid mõjusid ning kujundama kaalutletud seisukohti tehnoloogia arengu ja selle kasutamisega seotud eetilistes küsimustes. Tehnoloogia rakendamise võimalusi mitmekesistatakse õppetegevuses foto või video tegemise ning mudelite ja makettide meisterdamise kaudu. Lisaks arvutiklassis peetud ainetundidele kasutatakse nüüdisaegseid IKT vahendeid ka kodutööde ja õuesõppe puhul.

Tervis ja ohutus

Kunstiga tegelemine arendab tundemaailma, intuiitiivset ja loovat mõtlemist. Kunstidel on oluline osa igapäevaelu rikastava ning emotsionaalselt tasakaalustava harrastusena. Kunstiga tegelemine aitab kaasa inimese vaimse tervise ja heaolu parandamisele ja hoidmisele. Tundides võib kasutada ka kunstiteraapilisi ülesandeid ja võtteid. Kunstitundides kasutatakse palju erinevaid materjale ja töövahendeid, mille juures järgitakse ohutusest ning otstarbekusest. Õpilasi suunatakse teadlikult kasutama vajalikke töökaitsevahendeid, õpetatakse märkama ja tajuma ohtlikke olukordi ning neist hoiduma, abivajadust märkama ning vajadusel abi kutsuma. Ühist tööruumi ja töövahendeid kasutades kujundatakse õpilaste teadlikkust hoolitseda töövahendite ja tööruumi eest. Läbi erinevate kunstiprojektide saab arutleda inimese heade harjumuste ja tervislike eluviiside üle ning jagada oma seisukohti läbi inspireerivate loovtööde.

Väärtused ja kõlblus

Erinevate ajastute kunstiteoste ja kunstivoolude tutvustamisega toetatakse sallivuse ja lugupidava suhtumise ning maailmavaatelistes küsimustes orienteerumise oskuste kujunemist. Kunstitundides õpivad õpilased tundma iseennast, märkama enda ja kaaslaste emotsioone ja vajadusi, ning nende väljendamise võimalusi kunstiliste tegvuste kaudu. Ühiste tegevuste, sh õppekäikudel osalemise kaudu kujunevad õpilastel suhtlemisoskused ja positiivsed väärtushinnangud. Õpilastega külastatakse kunstinäitusi ja muuseume, analüüsitakse ühiselt nähtud taieseid. Õpilasi suunatakse osalema ühiseid väärtusi kujundavatel kunstisündmustel konkurssidel ja õpilastööde näitustel.

Kunstiõpetuse lõiming teiste õppeainetega

Kunst ja sotsiaalsed

Sotsiaalsed lähtudes vaadeldakse inimese suhteid teiste inimeste ja inimrühmadega ning erinevate kultuuride kommete ja pärimustega; Tutvustatakse tuntud kunstnikke, nende teoseid läbi aegade. Tutvustatakse eri ajastute kunstivoolu. Käsitletakse ehituskunsti arengut aegade jooksul. Korraldatakse kunstiteemalisi õppekäike (näituste ja muuseumide külastamine, filmide vaatamine).

Kunst, emakeel, võõrkeeled

Emakeelest ja võõrkeeltest lähtudes arendatakse verbaalset eneseväljendusoskust, diktsiooni, funktsionaalset lugemisoskust ning infokanalite kasutamise oskust; kirjandusest lähtudes vaadeldakse eri ajastute ja kultuuride lugusid muusikas ja kunstis, teatri- ja filmikunstis; Illustratsioonide juurde kuuluvate tekstide jõukohane analüüs. Tekstide põhjal illustratsioonide loomine.

Kirja kasutamine kunstiteoses.

Tähtpäevade teemaliste kaartide-kutsete meisterdamine.

Kunst ja loodusained

Loodusainetest lähtudes teadvustatakse inimese kuulmis- ja nägemismeele füsioloogilist eripära,

õpitakse tundma looduskeskkonda ja selle eluvormide mitmekesisust ning helide, valguse ja värvide

omadusi;

Loodustunnetuse arendamine läbi kujutava kunsti.

Kunsti vahendite ja materjalide seosed loodusega.

Looduslike materjalide kasutamine.

Loodusmaalide, skulptuuride loomine või pildistamine, filmimine.

Kunst ja matemaatika

Matemaatikast lähtudes arendatakse seoste loomise oskust ja loogilist mõtlemist

(matemaatiline keel,

struktuur, sümbolid ja meetodid);

Mõõtmine ja selle erinevate meetodite kasutamine.

Kujundite oluliste tunnuste liigitamine ja sümbolite kasutamine.

Geomeetriaalaste mõistete rakendamine erinevates kunsti valdkondades, näiteks arhitektuuris, ruumikujunduses.

Geomeetriaalaste mõistete kasutamine kunstiteoses vaadeldavate objektide analüüsil.

Piltidel olevate esemete-nähtuste tunnuste võrdlemine ja liigitamine.

Kunst, käsitöö ja tehnoloogia

Käsitööst ja tehnoloogiast lähtudes arendatakse käelist tegevust ning loovat mõtlemist

(loomise

protsess, tehnoloogiad ja tehnikad);

Kunstiõpetus ja tööõpetus on lõimitud nii loovuse, loomingu kui käsitööoskustega.

Mõlemad ained eeldavad õpilastelt individuaalset eneseväljendust, julgustavad õpilasi loovalt väljenduma, luuakse mingi reaalne teos.

Nii kunstiõpetuses kui tööõpetuses õpitakse läbi esemelise õpikäsitle. Õppeülesannete täitmine vajab käelisi oskusi ja õppeprotsess eeldab käelise koordineerimise arendamist.

Kunstiõpetuses ja tööõpetuses on mõnede ülesannete täitmisel kasutusel samad tööriistad materjalid.

Mõlemas aines uuritakse värvi, kuju, proportsiooni visuaalseid elemente.

Mõlemad ained eeldavad erinevate materjalide ja nende omaduste tundmist.

Kasutusel on tööõpetusega samad digivahendid ja programmid.

Mõlemas aines kavandatakse töid või kunstiteoseid alates idee väljatöötamisest kuni lõpptooteni.

Kunst ja liikumisõpetus

Liikumisõpetusest lähtudes arendatakse kehatunnetust, tähelepanu, motoorikat,

reageerimiskiirust

ja koordineerimist;

Kunstilised tegevused ja muusikalis-rütmilised liikumistegevused loovad võimaluse loominguliseks eneseväljenduseks, arendavad loovust.

Mõlemas tunnis arendatakse kehatunnetust, tähelepanu, motoorikat, reageerimiskiirust, koordineerimist.

Kunstiõpetuse tunnis võib kavandada liikumisõpetuse tundide jaoks kostüüme, maske, dekoratsioone.

Kujutada oma kunstitöödel sportlasi, sportlikke tegevusi jne.

AINEKAVA

1. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) tunneb ära ja kasutab õpetaja juhendamisel erinevaid materjale ja vahendeid (nt paber, värvipliatsid, viltpliatsid, guašid, plastiliin, savi, looduslik materjal, voolimisalus, joonlaud jms);
- 2) tunneb ära ja nimetab õpitud värvusi;
- 3) joonistab šablooni või orientiiri abil lihtsamaid kujundeid, vajaduse korral õpetaja abiga;
- 4) rebib sirgjooneliselt, lõikab silma järgi ning sirgjoonelist kontuuri mööda paberitükke ja ribasid, vajaduse korral abi kasutades;
- 5) liimib liimipulgaga paberit, vajaduse korral abi kasutades;
- 6) voldib paberilehe pooleks ja/või neljaks, vajaduse korral abi kasutades;
- 7) voolib rullimise, veeretamise ja lamendamise teel lihtsamaid kujundeid ja esemeid, vajaduse korral õpetaja abiga;
- 8) hoolitseb õpetaja juhendamisel oma töökoha ja õppevahendite korrasoleku eest.

Õppesisu

KUJUTAMIS- JA VORMIÕPETUS

Punkt, joon, pind, rütm, struktuur. Objektide ja kujutiste tajumine erinevate meeltega - kogetu ja tajutu peegeldamine loovtöös. Kujutab enda kogemuse piires mõtteid, tundeid ja kogemusi. Joonistab seda, mida näeb, mitte seda mida teab.

Praktilised tööd:

Joone kujutamine: jäme, peenike, tugev, õrn, sirge, kõver. Punkt: väike, suur, selge piiriga, susapusa. Pind: hele, tume, värviline ühevärviline jne.

Esemete ja figuuride pinnaline kujutamine, nende ligikaudse vormi ja proportsiooni edasiandmine.

Oma spontaansete voolingute seostamine ruumiliste kujunditega (kera - pall, koonus - porgand, silinder - vorst, poolkera). Rõhk ei ole geomeetria vaid keha kuju tunnetamisel.

Vormilt lihtsate esemete ja figuuride voolimine eeskujul järgi, Esimesteks voolimistöödeks sobivad puu- ja juurviljad, seemned, lihtsad ja mõistetavad reljeefsed ornamendid, Nüüd ei ole õun lihtsalt kera vaid muutub oma iseärasustega vormiks.

VÄRVUSÕPETUS

Värvide tundmaõppimine (spektrivärvid, must ja valge) ja värvitaju arendamine. Värvide segamine (helestamine/tumestamine). Huvitavad lood ja muinasjutud värvuste kohta.

Praktilised tööd:

Värvide tundmaõppimine, värviring kui värvide perekond.

Ühe värvi erinevad toonid (helekollane, kollane, tumekollane).

Uurige, kuidas värvuste kogemine muutub vastavalt valgusele.

Pliiatsi- või värvikarbi värvide seostamine enda ja ümbritseva keskkonnaga.

KOMPOSITSIOONI- JA PERSPEKTIIVIÕPETUS

Kunstiteost luuakse läbi keskse tegelase (objekt/motiiv), olulisi selgelt märgatavaid detaile lisades. Võrdlemine (suur väike, pikem-lühem) kohamäärus (üleval, all, paremal vasakul). Piiratud ja piiramata pind (mõisted: piiratud ja piiramata pind, objekti ja tausta seos).

Praktilised tööd:

Ruumisuhete tajumist arendavad ülesanded nt. arva ära, mida joonistan (väga lihtsad kujundid), joonista punkt või paiguta lõigatud detail üles, alla....., jne.

Kompositsiooni kirjeldavad mõisted: suurem, väiksem, kõige suurem, millegi ees või millegi taga, lähemal, kaugemal, üleval, all, paremal, vasakul, keskel, ääres, lähedal, koos, eraldi, puutuvad kokku. Võimalusel olukordade/ võrdluste läbimängimine (Mikk on lähemal kui Kati, punane tool on väiksem kui valge jne).

Taustale eseme kujutamine, kleepimine, ladumine, voolimismassi vajutamine jne (kujutatav eristub selgelt taustast).

KUJUNDAMIS- JA KIRJAÕPETUS

Lihtsamad skeemid, mustrid, sümbolid. Täht, kui mustri element.

Praktilised tööd:

Erinevaid kooli või rahvakalendri sündmustega seotud toorikute kaunistamine (kaart, mütside, kinnaste šabloonid jne) Trükitehnikates luuakse mustreid (materjali trükk).

Loodusmaterjalist mandala ja lihtsama pildi ladumine. Motiivide koostamine.

Lihtsamate ruumiliste kompositsioonide, mudelite või makettide valmistamine.

Oma nimetähtede/ nime kasutamine kunstiteostes.

KUNSTIKULTUUR

Kasvatatakse huvi kunstikultuuri vastu ja soovi ise selles osaleda. Kunstiõpetuse tegevused on seotud tihedalt eesti keele ja loodusõpetuse (üldõpetuse) teemadega, sh Eesti sümboolika, rahvakalendri tähtpäevade ja pärimuskultuuriga. Õpilane õpib tundma uut koolikeskkonda, selle traditsioone ja sümboolikat.

Praktilised tööd:

Kunstiteoste vaatamine fotodelt, videost, internetist, kooli ruumides, näitusel, linnaruumis.

Eesti ja kooli sümboolika tundmaõppimine (värvid, kujundid, sümbolid).

Õppekäik lähiümbrusesse, (võimalusel) muuseumikülastus.

Nimetähe või nime lisamine oma tööle.

TEHNIKAD, VAHENDID JA MATERJALID

Maalimise, joonistamise, rebimise, lõikamise, liimimise, voolimise (võlimise) baasoskuste arendamine. Erinevate tekstuuride loomine, frotaaz. Trükitehnikad. Looduslik materjal ja selle kasutamine. Materjalide säästlik kasutamine. Töövahendite õige ja ohutu käsitlemine.

Praktilised tööd:

Maalimine, joonistamine - lihtsad figuurid, olulised peamised detailid.

Voolimine: ussike, kringel, silinder, kera, puu- ja juurviljad, lihtsad reljeefsed ornamendid, plastiliiniga kujutatava pinnalaotuse vajutamine.

Erinevate tekstuuride loomine - voolimismassile mustri vajutamine, voolimispulgaga joonistamine, erinevate materjalidega pindade kujundamine, mahulised värvid ja erinevad kattevärvid, efektvärvid jne.

Rebimine - alustada lihtsamat ribad ja tükid, (ümarad suuremad vormid).

Lõikamine (harjutavad tööd) baasoskused, lõikamisharjutused (leiab hulganisti internetist, ei pea ise ette valmistama).

Voltimine - väga lihtsad vormid.

Looduslik materjal ja selle kasutamine - õppekäikudel kaasa korjatud materjali kasutamine, temaatiline meisterdamine (lehepildid, tõruloomad, kastanimandalad, liivapildid jne).

Materjalide säästlik kasutamine - rebimistehnika ja lõikamise harjutamine olemasolevatest paberijääkidest, suurmate jääkide eraldamine väikesest prahist.

Töövahendid ja töövahendite õige ning ohutu käsitlemine - töövahendite nimetused (vajadusel pilt, et osutada).

TÖÖKULTUUR

Ülesandeid teostatakse valdavalt koostegevuses eeskuju ja näidise järgi, omandatud oskuste piires ka suulise korralduse järgi. Õpitakse töötama grupis ning jagama ühiskasutuses olevaid töövahendeid. Kujundatakse korraharjumusi ja oskusi ning püsivust oma töö lõpule viia.

Praktilised tööd:

Näidise uurimine: objektide paiknemine, detailide märkamine, kasutatud värvide nimetamine.

Tööprotsessile tähelepanu pööramine (esalt teeme nii, siis naa ja lõpuks lisame...).

Teiste õpilastega materjalide ja töövahendite jagamine - õpetaja ei pea igale õpilasele lauale vajalikku valmis panema, vaid võiks eelistada vajamineva paigutamist ühisele lauale, kust igaüks võtab, mis vaja. Kui materjali laialijaotus võtab liigselt aega võib osaliselt materjalid laudadele valmis panna ja vaid mõned ühisele lauale jagamiseks paigutada.

Enda ja teiste töö väärtustamine - iga kord uuritakse kaugele tööga jõuti, valmistööde puhul missugune on tulemus iseenda ja klassi jaoks. Harjutatakse tagasisidet, mis mul tuli hästi välja, missugune klassikaaslase töö mulle meeldib. Kui kõne puudub või on raskendatud, kasutab õpetaja pildikeelt. (õpilane kirjeldab vajadusel õpetaja abiga kokkuvõtvalt tööprotsessi).

Oodatavad õpitulemused 1. klassi lõpuks

Õpilane

- 1) tunneb ära ja nimetab õpitud värvusi;
- 2) kujutab esemeid/olendeid orientiiride abil;
- 3) valmistab ette ja korrastab õpetaja juhendamisel oma töökoha;
- 4) täidab kunstiõpetuse ülesandeid koostegevuses, eeskuju ja näidise järgi.

2. KLASS

Õpitulemused

Õpilane

- 1) tunneb ära, nimetab ja oskab õpetaja juhendamisel kasutada erinevaid materjale (paber, kartong, plastiliin, savi, looduslik materjal jms);
- 2) kasutab joonlauda sirgjoone tõmbamiseks;
- 3) järgib jõukohast mustri rütmi;
- 4) jälgib vastavalt võimetele pinna katmisel lihtsa kujutise kontuuri;

- 5) leiab paberilehel ja pildipinnal otsitava objekti/detaili, võrdleb 2–3 tajutava tunnuse (nt värvus, kuju, suurus) alusel näidiseid ja valminud kujutisi õpetaja suunamisel;
- 6) joonistab vabalt või šablooni abil kujundeid, lõikab neid välja, liimib ja täiendab neid, vajaduse korral abiga;
- 7) kujutab kõrvuti asetsevaid sarnaseid figuure väiksemana ja suuremana, vajaduse korral suunamisel või näidise abil;
- 8) kasutab omandatud voolimisvõtteid (veeretamine, rullimine, lamendamine, venitamine, pigistamine jms), vajaduse korral abiga;
- 9) täidab kunstiõpetuse ülesandeid koostegevuses suulise juhendamise järgi vastavalt oma võimetele ja omandatud oskustele, vajaduse korral eeskuju ja näidist kasutades, aga võimalikult palju loomingulist iseseisvust säilitades;
- 10) hoolitseb õpetaja suunamisel oma töökoha ja õppevahendite korrasoleku eest.

Õppesisu

KUJUTAMIS- JA VORMIÕPETUS

Punkt, joon, pind, rütm, struktuur. Objektide ja kujutiste tajumine erinevate meeltega - kogetu ja tajutu peegeldamine loovtöös. Kujutab enda kogemuse piires mõtteid, tundeid ja kogemusi. Joonistab seda, mida näeb, mitte seda mida teab.

Praktilised tööd:

Joone kujutamine: jäme, peenike, tugev, õrn, sirge, kõver. Punkt: väike, suur, selge piiriga, susapusa. Pind: hele, tume, värviline ühevärviline jne.

Esemete ja figuuride pinnaline kujutamine, nende ligikaudse vormi ja proportsiooni edasiandmine. Kujutab tuttavate kujundite (ring, ruut, ristkülik, kolmnurk jne.) abil objekte ja esemeid. Vormilt lihtsate esemete ja figuuride voolimine eeskuju järgi.

VÄRVUSÕPETUS

Värvide tundmaõppimine (spektrivärvid, must ja valge) ja värvitaju arendamine. Värvide segamine (helestamine/tumestamine). Huvitavad lood ja muinasjutud värvuste kohta.

Praktilised tööd:

Korda põhivärve ja kasvata teadmist värvidest järjest suuremaks. Koostage erinevaid värvikõlasid. Uurige, kuidas värvuste kogemine muutub vastavalt valgusele.

Maalimine värvilisele paberile loob uusi ja laiendatud võimalusi värvikõlade kujutamiseks.

Ümbruse- ja pildivaatlused: missuguseid värve märkad, lähiümbrusest värvitoonide leidmine. Meeleolu väljendamine värvidega.

KOMPOSITSIOONI- JA PERSPEKTIIVIÕPETUS

Kunstiteost luuakse läbi keskse tegelase (objekt/motiiv), olulisi selgelt märgatavaid detaile lisades. Võrdlemine (suur väike, pikem-lühem) kohamäärus (üleval, all, paremal vasakul) tausta ja objekti suhe.

Praktilised tööd:

Suurussuhte ja objektide paiknemisega seotud tegevused (ees, taga, üleval, all jne)) ning kolmemõõtmelise teose puhul vormid üldisemalt (ümar, kandiline, lapik, püstine jne).

KUJUNDAMIS- JA KIRJAÕPETUS

Kujundatakse erinevaid kooli või rahvakalendri sündmustega seotus toorkuid (kaart, mütside, kinnaste šabloonid jne). Trükitehnikates luuakse mustreid (materjali trükk). Loodusmaterjalist mandalate ja lihtsamate piltide ladumine. Lihtsamate ruumiliste kompositsioonide, mudelite või makettide valmistamine. Oma nime ja nimetähtede kasutamine kunstiteostes.

Praktilised tööd:

Eesti riigi, kodukoha ja kooli sümboolikaga tutvumine.

Mustri ja värvikorduste uurimine.

Loodusliku materjaliga mustrid õues, aga ka paberil (oksad, kivid, tõrud, lehed, õied jne).

Mustrite märkamine/otsimine loodusest (puu kasvuringid, lehe või õie kuju jne).

KUNSTIKULTUUR

Kasvatatakse huvi kunstikultuuri vastu ja soovi ise selles osaleda. Kunstiõpetuse tegevused on seotud tihedalt eesti keele ja loodusõpetuse (üldõpetuse) teemadega. sh Eesti sümboolika, rahvakalendri tähtpäevade ja pärimuskultuuriga. Õpilane õpib tundma uut koolikeskkonda, selle traditsioone ja sümboolikat.

Praktilised tööd:

Kooli ja kodukoha traditsioonide, lugude, sümbolite ning mustrite uurimine ja kasutamine loovtöö sisendina.

Kooli ja /või lähiümbruses asuvate näituste uurimine "kunstniku pilguga" - õpetaja annab näituse vaatlemiseks jõukohased ülesanded: nimetab, teoses nähtavaid värve, äratuntavaid esemeid, olendeid, kujundeid, arutleb nende paiknevuse üle (ees, taga üleval all).

TEHNIKAD, VAHENDID JA MATERJALID

Maalimise, joonistamise, rebimise, lõikamise, liimimise, voolimise (võtimise) baasoskused.

Erinevate tekstuuride loomine; trükitehnikad. Looduslik materjal ja selle kasutamine.

Materjalide säästlik kasutamine. Töövahendite õige ja ohutu käsitlemine.

Praktilised tööd:

Loovtöid teostades harjutatakse maalimise, joonistamise, rebimise, lõikamise, liimimise, voolimise (võtimise) baasoskusi. Õpetaja näitab ette, suunab ja korrigeerib tegevust.

Kasutatakse lihtsamaid kunstitehnikaid (monotüüpia, puhumistehnika, plastiliinimaal, pastell, guašš, värvipliatsitehnika, savi või plastiliini voolimine jms).

TÖÖKULTUUR

Ülesandeid teostatakse valdavalt koostegevuses eeskuju ja näidise järgi, omandatud oskuste piires ka suulise korralduse järgi. Õpitakse töötama grupis ning jagama ühiskasutuses olevaid töövahendeid. Kujundatakse korraharjumusi ja oskusi ning püsivust oma töö lõpule viia.

Praktilised tööd:

Tunnirutiinide loomine - töökoha valmisseadmine, töökoha korrastamine.

Koostööle suunavad tegevused - materjali jaotamine.

Oodatavad õpitulemused 2. klassi lõpuks

Õpilane

1) tunneb (nimetab) kasutatavaid töövahendeid ning -materjale;

- 2) leiab paberilehel ja pildipinnal otsitava (õpetaja juhendamisel);
- 3) kujutab kõrvuti asetsevaid sarnaseid figuure väiksemana ja suuremana;
- 4) võrdleb 2–3 tajutava tunnuse alusel (värvus, kuju, suurus) näidiseid ja valminud kujutisi õpetaja suunamisel;
- 5) valmistab ette ja korrastab õpetaja suunamisel oma töökoha;
- 6) täidab kunstiõpetuse ülesandeid koostegevuses, eeskuju, näidise ja omandatud oskuste piirides suulise korralduse järgi.

3. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) kasutab ohutult töövahendeid ja -materjale;
- 2) kujutab elusolendeid ja eluta objekte neile iseloomulikul viisil;
- 3) märkab õpetaja suunamisel esemete ja figuuride detaile, täiendab vajadusel oma tööd;
- 4) oskab õpetaja juhendamisel materjalist lähtuvalt kasutada sobivaid töövahendeid ja töövõtteid (paberi rebimine, lõikamine ja voltimine; guašside, akvarellide, pastellide, kriitide jm joonistusvahendite kasutamine; savi või plastiliini voolimine eri võtetega);
- 5) täiendab mustri rütmi;
- 6) kujutab visuaalselt õpetaja suunamisel kujutatute põhilisi tunnuseid (väiksem-suurem, paksem-peenem, pikem-lühem jne) ja õpitud ruumisuhteid pildil (kõrval, ülal, all jne);
- 7) valmistab juhendamisel tähtpäevalisi ruumikaunistusi;
- 8) viib alustatud töö lõpule;
- 9) korrastab oma töökoha.

Õppesisu

KUJUTAMIS- JA VORMIÕPETUS

Inimeste, esemete ja looduse kujutamisel kujutatava iseloomulike tunnuste märkamine ja oskuste piires esiletoomine. Joone, kujundi, vormi ja tekstuuri kirjelduseks õpitakse mõisteid: sirge, kõver, laineline, terav, sujuv, kaarduv, kandiline, nurgeline, ümar, munajas. Võrdlemine (suur väike, pikem-lühem). Mänguline ja loov tegutsemine. Kujutatakse enda kogemuse piires mõtteid, tundeid ja kogemusi.

Praktilised tööd:

Pildi või foto järgi looduspilt (foto võtab õpilane ise kaasa, kasutatakse õppekäigul tehtud fotosid).

Kirjelduse järgi looduspildi maalimine.

Emotsioonide kujutamine- rõõmus pilt, kurb pilt või hea tuju pilt, halva tuju pilt.

Loodusobjektide voolimine.

VÄRVUSÕPETUS

Värvitaju arendamine. Värvide segamine (helestamine/tumestamine). Huvitavad lood ja muinasjutud värvuste kohta. Värvuste rahvapärased nimetused: rootsi punane, lipu punane, jne.

Praktilised tööd:

Värvide heleduse-tumeduse skaala, näiteks värvivaiba värvimine värvinimetuste järgi.

Uurige, kuidas värvuste kogemine muutub vastavalt valgusele. Koostage erinevaid värvikõlasid, maalige värvilisele paberile.

Värviridade koostamine loodusmaterjalist: sügiseses lehed, kivid, lilled jne.

KOMPOSITSIOONI- JA PERSPEKTIIVIÕPETUS

Kohamäärus (üleval, all, paremal vasakul); tausta ja objekti suhe; osaline kattuvus.

Praktilised tööd:

Looduse kujutamine natuurist, talvine maastik, jne.

KUJUNDAMIS- JA KIRJAÕPETUS

Kujundatakse erinevaid kooli või rahvakalendri sündmustega seotus toorkuid (kaart; mütside, kinnaste šabloonid jne) Trükitehnikates luuakse mustreid (materjali trükk); lihtsamate ruumiliste kompositsioonide, mudelite või makettide valmistamine; oma nime ja nimetähtede kasutamine kunstiteostes.

Praktilised tööd:

Etteantud toorikute kaunistamine mustriga.

Materjalitrükk.

Rahvuslike mustrite ainetel kaunistused.

Oma nime kujundamine vastavalt teemale, aastaajale.

PVA-liimiga joonistamine.

Lihtsamate mänguasjade valmistamine.

KUNSTIKULTUUR

Kasvatatakse huvi kunstikultuuri vastu ja soovi ise selles osaleda; õpitakse väärtustama enda ja kaaslaste töid ning erinevaid lahendusi; näitusekülastused ja haridusprogrammide kaudu kunstikultuuriga tutvumine.

Praktilised tööd:

Enda ja kaaslaste tööde vaatlemine ja võrdlemine.

Näitusekülastused ja haridusprogrammides osalemine.

TEHNIKAD, VAHENDID JA MATERJALID

Maalimise, joonistamise, rebimise, lõikamise, liimimise, voolimise (võltimise) baasoskused; erinevate tekstuuride loomine; trükitehnikad; plastiliinimaal; looduslik materjal ja selle kasutamine; materjalide säästlik kasutamine; prügikunst; töövahendite õige ja ohutu käsitlemine.

Praktilised tööd:

Kahemõõtmeliste tööde loomine (joonistamine, maalimine kattevärvide ja akvarellidega, kollaaž, lihtsamad trükitehnikad (papi- ja materjalitrükk, penoplasti tükk, templitrükk), frotaaž, grataaž jne).

Lihtsamate kolmemõõtmeliste tööde loomine. Pisiplastika savist, plastiliinist või voolimismassist. Elementaarsete töövõtete ja tööriistade tundma õppimine.

Jõukohane võltimine.

Kahe- ja kolmemõõtmeliste tööde kombineerimine.

Õiged töövõtted materjalide ja töövahendite kasutamisel.

TÖÖKULTUUR

Ülesandeid teostatakse valdavalt koostegevuses eeskuju ja näidise järgi, omandatud oskuste piires ka suulise korralduse järgi; õpitakse tasapisi valima eesmärgist lähtuvaid töövahendeid ja -võtteid; õpitakse töötama grupis ning jagama ühiskasutuses olevaid töövahendeid; kujundatakse korraharjumusi ja oskusi ning püsivust oma töö lõpule viia.

Praktilised tööd:

Etteantud küsimustele toetudes enda tööd ja selle valmimise protsessi kirjeldamine- mida ma tegin, kuidas tegin, milliseid vahendeid kasutasin?

Kõneraskustega laste puhul võib tööprotsessi etappide kaupa üles pildistada ja hiljem piltidega tegevuse järjekorda laduda.

Oodatavad õpitulemused 3. klassi lõpuks

Õpilane

- 1) kasutab ohutult töövahendeid ja -materjale;
- 2) kujutab loomi (jt elusolendeid) neile iseloomulikus asendis;
- 3) märkab õpetaja suunamisel esemete ja figuuride detaile, täiendab kujutist;
- 4) järgib mustri rütmi;
- 5) võrdleb ja iseloomustab õpetaja suunamisel kahte kujutist tajutavate tunnuste alusel, väljendab kujutiste paiknemist pildiruumis;
- 6) korrastab oma töökohta;
- 7) täidab kunstiõpetuse ülesandeid eeskuju, näidise ja omandatud oskuste piirides suulise korralduse järgi.

4. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) kasutab töös erinevaid materjale, sh taaskasutatavaid materjale;
- 2) mõistab töövahendite säästliku kasutamise vajalikkust ja oskab seda juhendamisel rakendada;
- 3) kujutab inimeste, esemete ja loodusobjektide peamisi iseloomulikke tunnuseid, väljendab kujutatava ja ka enda emotsioone;
- 4) segab põhivärvidest II astme värvid (värvuste tabeli eeskujul);
- 5) kaunistab tähtpäevadeks ruumi; osaleb ühise keskkonna kujundamisel;
- 6) suudab töö tegemisel, vajadusel õpetaja abiga, järgida lihtsat tööjuhendit (sh videojuhend) ja võrrelda oma tööd näidisega;
- 7) kirjeldab vajadusel õpetaja abiga enda tööprotsessi, enda ja kaaslaste töid, väärtustab erinevaid lahendusi;
- 8) kasutab võimalusel erinevaid digivahendeid.

Õppesisu

KUJUTAMIS- JA VORMIÕPETUS

Inimeste, esemete ja looduse kujutamisel kujutatava iseloomulike tunnuste märkamine ja oskuste piires esiletoomine; ruumisuhete märkamine ja arvestamine (väiksem-suurem, kitsam-laiem, peenem-paksem, pikem-lühem jne) ja õpitud ruumisuhteid pildil (kõrval, ülal, all jne); ruumi kujutamine enda ümber; emotsioonide kujutamine kunstitöös.

Praktilised tööd:

Pinnafaktuuride kompimine ja järgnev kujutamine. Valminud faktuuride abil kujutamine. Loomade joonistamine, nende iseloomulikud asendid, karvkate: siledad, karedad, pika- ja lühikarvalised jne.

Inimese kujutamine etteantud keha detailide abil. Praktilised harjutused inimese kehaosade teadvustamiseks ja mõistmiseks. Paarisjoonistamine (üks joonistab teist, kehakontuuri joonistamine pörandal jne).

Mõõtmine (mõõtühikud, esialgu mõõtmine käelabaga, peapikkustega jne).

Ruumi tunnetamine - kujutamine, hooned väljast ja seest.

Lihtsamate emotsioonide kujutamine: silmade, kulmude ja suu eri asendi. Emotsioonikaartide kasutamine: rõõmus, kurb, vihane, üllatunud, vastikustunne.

(Minu tänane emotsioon).

VÄRVUSÕPETUS

Värviring: põhivärvid ja sekundaarsed värvid, vastandvärvid; värvide segamine (helestamine/tumestamine); soojad värvid, külmad värvid.

Praktilised tööd:

Värvide segamis tabel, värvide sõprus (selgitada, missuguse tunnuse alusel võiksid värvid sõbrad olla, näiteks vastandvärvid) seleta segamistabeli põhimõtet.

Tee erineva ülesandega värviribasid: skeemitabeli abil, helestades, tumestades, vastandvärvidega jne.

KOMPOSITSIOONI- JA PERSPEKTIIVIÕPETUS

Esiplaan ja taust, osaline kattuvus; portree või horisontaalformaad; suurussuhted ning paiknemine üksteise ja vaataja suhtes; tasapinnalised ja ruumilised teosed.

Praktilised tööd:

Maastikumaalid: puude kujutamine ees ja taga, loomaade kujutamine puu ees ja taga, eespool suurem, silmapiiril väiksem.

Esemete (nõude, köögiviljade) kujutamine ees ja taga.

Erinevate formaatide kasutamine näit looduspildi ja inimese joonistamisel.

Voolimine- tasapinnaline (reljeef) ja ruumiline.

KUJUNDAMIS- JA KIRJAÕPETUS

Ruumiliste kompositsioonide, mudelite või makettide valmistamine; rütmiharjutused ja mängud kirjaelementide ja tähtedega (joonistatult, maalitult, rebitult, volditult); märkide ja sümbolite tähendused (klassis, koolis, tuttavas keskkonnas olevad); voltimine; ühise ruumi (klassi) kujundamine tähtpäevadeks.

Praktilised tööd:

Ruumi kujundamine tähtpäevaks (jõulud, sõbrapäev jne).

Rütmiharjutus tähtedega või rahvusliku mustri elementidega.

Märgid ja sümbolid klassis, koolis, traditsioonides (lipp, süda, rist, muna, jõuluvana, päkapikk jne).

Lihtsa eseme voltimine (kott, karp) ja selle dekoreerimine.

KUNSTIKULTUUR

Kasvatatakse huvi kunstikultuuri vastu ja soovi ise selles osaleda; näitusekülastused ja haridusprogrammide kaudu kunstikultuuriga tutvumine; teos, maal, skulptuur, kunstnik, autor; teiste loomingu kasutamine.

Praktilised tööd:

Kunstiliikide tutvustamine ja kunstitööde jagamine liikide kaupa. Teooriale järgneb praktiline töö, aga võib ka mõnikord vastupidi.

Võta aeg arutleda klassis valminud tööde üle - iga laps räägib enda tööst, kas või 1-2 sõna.

Mis on minu/kaaslase töös erinevat ja sarnast.

Muuseumitundide ja virtuaalnäituste külastused.

Huvitavad jutustused/legendid teoste kohta.

TEHNIKAD, VAHENDID JA MATERJALID

Keerukamad ja pingutust nõudvad töövõtted: paberi rebimine, lõikamine joont mööda, voltimine, guašside, akvarellide, pastellide, kriitide jm joonistusvahendite kasutamine; voolimine: ümarplastika ja reljeef; kollaaž; digivahendite kasutamise: arvuti joonistamine, foto, fotokollaaž.

Praktilised tööd:

Karbi pinnalaotuse lõikamine.

Koti/karbi voltimine.

Rebitud kujunditest kollaaž.

Fotojaht vastavalt aastaajale või tähtpäevale.

Arvutiga joonistamine.

TÖÖKULTUUR

Õpitakse tasapisi valima eesmärgist lähtuvaid töövahendeid ja -võtteid; õpitakse kirjeldama oma tööprotsessi; õpitakse väärtustama enda ja kaaslaste töid ning erinevaid lahendusi; initsiatiivi toetamine, spontaansuse ja loovuse tunnustamine.

Praktilised tööd:

Töö eesmärgi selgitamine, tehnikavaliku põhjendus (mida teeme, miks teeme, kuidas teeme).

Taaskasutus (paberid, olmejäägid).

Ühiskasutatavate töövahendite korrastus.

Töölaua korrashoid tööd tehes ja pärast tööd.

LOOVTEGEVUS

Töö erinevate looduslike materjalidega; tasapinnaliste ja ruumiliste tööde teostamine, erinevate tehnikate kasutamine, meisterdatud esemetest tähtpäevadeks kaunistuste valmistamine.

Praktilised tööd:

Töö õues loodusliku materjaliga: materjali otsimine, sortimine, tööks ettevalmistamine.

Loominguline töö õues.

Looduslikust materjalist väikeste esemete valmistamine.

Oodatavad õpitulemused 4. klassi lõpuks

Õpilane

- 1) kujutab inimest paigalasendis;
- 2) jälgib pinna katmisel kujutise kontuuri;
- 3) segab põhivärvidest II astme värvid (värvuste tabeli eeskujul);
- 4) kujutab esemeid kahel horisontaalsel abijoonel (ees, taga);
- 5) voldib paberit eeskuju järgi.

5. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) sooritab lihtsamaid töövõtteid videojuhendite järgi;
- 2) kasutab suunamisel õpitud tehnikaid kunstitööde loomisel ja oma lähima ümbruse kujundamisel (stend, klassiruum, oma tuba, päeviku kaaned jne);
- 3) kujutab inimest ja muid elusolendeid liikumises;
- 4) väljendab oma kunstitöös erinevaid emotsioone, kasutab selleks värve;
- 5) eristab külmi ja sooje värve, oskab juhendamisel toone helestada ja tumestada;
- 6) tõstab oma töös esile ja võrdleb kujutatud tegelasi ja objekte suuruse, asukoha ning värvi valiku abil (vajadusel suunamisel);
- 7) väljendab osalise kattumise abil esemete ja figuuride paiknemist üksteise suhtes ees- ja tagapool, keskel;
- 8) võrdleb oma ja kaaslaste töid: leiab peamised tegelased/objektid, toob esile sarnasusi ja erinevusi;
- 9) osaleb vestlustes kultuuri ja kunsti teemadel.

KUJUTAMIS- JA VORMIÕPETUS

Inimeste, esemete ja looduse kujutamisel kujutatava iseloomulike tunnuste esiletoomine; ruumisuhete arvestamine (kõrval, ülal, all jne); inimeste ja muude elusolendite liikumises kujutamine; emotsioonide kujutamine kunstitöös.

Praktilised tööd:

Koopamaali tüüpi kujutamine (võimalusel jutustav pilt).

Erinvate spordialade ja /või tantsimise kujutamine (kriipsujuku asendite läbi).

Traatkarkassiga inimese mudeli meisterdamine.

Koomiks loomadest.

Animatsiooni loomine (inimese/ looma liikumine (arvutijoonistustel põhinev).

Detailist terviku jätkamine

VÄRVUSÕPETUS

Värviring: põhivärvid ja sekundaarsed värvid, vastandvärvid; värvide segamine (helestamine/tumestamine); soojad värvid, külmad värvid; värvuste nimetused.

Praktilised tööd:

Värviring ja sellest pildi kujundamine (vihmavari, vaateratas, jne).

Ühe ja sama pidi maalimine külmade ja soojade värvidega. Kuum päev ja külm päev.

Vestlused värvide mõjust ja moevärvide.

KOMPOSITSIOONI- JA PERSPEKTIIVIÕPETUS

Esiplaan ja taust, osaline kattuvus; portree- või horisontaalformaad; suurussuhted ning paiknemine üksteise ja vaataja suhtes; tasapinnalised ja ruumilised teosed.

Praktilised tööd:

Kollaažid.

Erinevate teoste kirjeldamine kompositsiooni elementide kaudu (Esiplaanil on, selle taga on....., paremal asub..., puu katab osaliselt maja jne).

Paigutuste läbimängimised detailidega paberil või muul taustal.

KUJUNDAMIS- JA KIRJAÕPETUS

Ruumiliste kompositsioonide, mudelite või makettide valmistamine; rütmiharjutused ja mängud kirjaelementide ja tähtedega (joonistatult, maalitult, rebitult, volditult) märkide ja sümbolite tähendused (klassis, koolis, tuttavas keskkonnas); volimine; ühise ruumi (klassi) kujundamine tähtpäevadeks.

Praktilised tööd:

Ruumi kujundamine tähtpäevaks (jõulud, sõbrapäev jne).

Erinevate ruumide ja keskkondade kirjeldamine (tuba, elamu, korter, suvekodu, kool, muuseum, kaubanduskeskus, linnaväljak, aed, park jne).

Rütmiharjutus tähtedega, rahvusliku mustri elementidega, kooli sümbolika kasutamine.

Lihtsa eseme volimine (kott, karp, lill, mänguasjad jne) ja selle dekoreerimine.

Makett kasutades taaskasutusmaterjale.

Raamatukujundus: kaanekujundus, illustratsioon.

KUNSTIKULTUUR

Kasvatatakse huvi kunstikultuuri vastu ja soovi ise selles osaleda;

näitusekülastused ja haridusprogrammide kaudu kunstikultuuriga tutvumine;

teos, maal, skulptuur, kunstnik, autor; visuaalne kirjaoskus; teiste loomingu kasutamine.

Praktilised tööd:

Kunstiliikide tutvustamine liikide kaupa, käsiloleva töö liigitamine sobiva kategooria alla.

Kunstiteoste vaatlemine fotodelt, videost, internetist, näitusel, linnaruumis või kooli ruumides.

Teoste kirjeldamiseks (kirjeldamine, analüüsimine, tõlgendamine, hinnang) sobiva sõnavara arendus. Visuaalne kirjaoskus.

Arutelud tunnis valminud tööde üle - iga laps räägib enda tööst, klassikaaslase tööst.

Muuseumitunni külastus, virtuaaltuur, näituse külastus.

TEHNIKAD, VAHENDID JA MATERJALID

Keerukamad ja pingutust nõudvad töövõtted: paberi rebimine, lõikamine joont mööda, volimine;

kollaaž; guašside, akvarellide, pastellide, kriitide jm joonistusvahendite kasutamine;

voolimine: ümarplastika ja reljeef; materjalide säästlik kasutamine; digivahendite kasutamise: arvuti joonistamine, foto, fotokollaaž.

Praktilised tööd:

Kujutava kunsti tööd: maal - akvarellmaal, kattevärvidega maal (guašš, akrüül), kollaaž sh 2D tööde kombineerimine; graafika (illustratsioon, kirjakunst, tarbegraafika, plakat, koomiks, pliiaatsi-, söe- ja tušijoonistus); skulptuur (plastika ja reljeef).

Tarbekunsti valdkonna tööd, sõltuvalt õpetaja oskustest ja kooli võimalustest: klaasikunst; tekstiilikunst; keraamika; kirjakunst (kalligraafia); disain.

Muu visuaalkunst: filmikunst sh animatsioon; fotokunst; muu digitaalne loometöö.

TÖÖKULTUUR

Õpitakse valima eesmärgist lähtuvaid töövahendeid ja -võtteid; õpitakse kirjeldama oma tööprotsessi;

õpitakse väärtustama enda ja kaaslaste töid ning erinevaid lahendusi; initsiatiivi toetamine, spontaansuse ja loovuse tunnustamine; videojuhiste järgi töötamine.

Praktilised tööd:

Õpeta loominguliste tööde jaoks, lähtuvalt eesmärgist valima töövahendid ja -võtted.

Pööra tähelepanu säästlikkusele, õpeta, kuidas üht või teist materjali, töövahendit kasutada.

Kirjelda tööprotsessi ja õpeta seda jälgima (kõigepealt teeme,.... , siis lisame..... ja lõpuks või täna teeme... järgmine kord täiendame ja viimistleme).

Töid hinnates too välja kriteeriumid, mida hindad.

LOOVTEGEVUS

Tutvumine erinevate kunstitehnikatega: kvilling, fooliumtrükk, maalimine kangale, puidule, klaasile jne; erinevatest materjalidest tööd kollaažitehnika, tasapinnaliste ja ruumiliste tööde teostamine, väikeste esemete valmistamine tähtpäevadeks.

Praktilised tööd:

Kvilling-tehnikas tööd, fooliumtrükk.

Kollaažitehnikas loovtöök.

Maalingud erinevatele materjalidele.

Väikeste esemete valmistamine tähtpäevadeks.

Oodatavad õpitulemused 5. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) kasutab õpitud tehnikaid kunstitööde loomiseks;
- 2) kujutab inimest liikumises;
- 3) tõstab oma töödes tegelasi ja objekte esile suuruse, asukoha ja värvi valiku abil;
- 4) väljendab osalise kattumise abil esemete ja figuuride paiknemist üksteise suhtes ees- ja tagapool, keskel;
- 5) võrdleb oma ja kaaslaste töid (leiab peamised tegelased/objektid, toob esile sarnasusi ja erinevusi);
- 6) osaleb vestlustes rahvuskultuuri ja -kunsti teemadel (kodukandi rahvariided jne).

6. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) kasutab töövahendeid ja -materjale tehnoloogiliselt õigesti, otstarbekalt ja säästvalt,
- 2) kasutab juhendamisel digivahendeid;
- 3) planeerib juhendamisel etteantud tööülesande protsessi ja teeb kavandi järgi valmis töö kas individuaalselt või gruppitööna, võimalusel projektiõppe raames;
- 4) töötab lihtsama videojuhendi järgi ja pildistab oma tööetappe ja/või valmis tööd;
- 5) kujutab temaatilistes töödes värvide abil tegevuse aega ja kohta;

- 6) väljendab kujutatava suuruse muutumise abil selle paiknemist pildiruumis ees- ja tagapool;
- 7) arvestab, juhendamisel ja näidise abil, inimese täisfiguuri kujutamisel pea suurust ja jalgade pikkust terve kehapiikkuse suhtes, näo kujutamisel silmade asukohta sellel;
- 8) kasutab juhendamisel lihtsamaid kujunduspõhimõtteid erinevate graafilise disainiga seotud tööde (logod, pakendid, nimed jms) loomisel;
- 9) tunneb ja oskab kasutada õpitud kunstialaseid mõisteid (skulptuur, maal, graafika jms);
- 10) väärtustab kunsti enda isikupära väljendamise vahendina ja suudab juhendamisel väärtustada ka teiste loomingut.

Õppesisu

KUJUTAMIS- JA VORMIÕPETUS

Inimeste, esemete ja looduse kujutamisel õpitakse kujutatava iseloomulike tunnuseid esile tooma (sh karakter); inimese kujutamisel õpitakse arvestama proportsioonidega; figuuride joonistamisel õpitakse kasutama liikumisjooni; erinevad keskkonnad ja nende kujutamine; õpitakse ruumilist kujutamist tasapinnal.

Praktilised tööd:

Mõõtmistehnikate õppimine: mõõteriistad, abivahendid, mõõdu võtmine, mõõtude võrdlemine, keskpunkt.

Inimese kujutamine: erinevad poosid, erinevas eas, erinevates keskkondades.

Lindude, loomade, taimede kujutamine neile iseloomulikus keskkonnas ja iseloomulike värvide vm detailidega.

Erinevate keskkondade kujutamine: looduslik, tehis, linnaruum, puhkeala, töökeskkond, veekeskkond, õhuruum jne.

Ruumi kujutamine, kolmemõõtmelisus: pikkus, laius, kõrgus.

VÄRVUSÕPETUS

Värviring: vastandvärvid, lähisvärvid ja värvide harmoonia; toon-toonis värvimine; värvitaju arendamine (varjutamine); värvide abil aja kujutamine (aastaaeg, ööpäeva tsükkel); värvidega olulise info rõhutamine.

Praktilised tööd:

Värvipaleti joonistamine kolme põhivärvi abil eeskujuks värviring.

Värvuste nimetused nt magentapunane, maasikapunane, korallpunane jne).

Vastandvärvipaaridega pildi värvimine ja värvitasakaalu saavutamine.

Värviüleminekute (ühelt värvilt teisele) kasutamine värvimisel.

KOMPOSITSIOONI- JA PERSPEKTIIVIÕPETUS

Horisontaaljoon taeva ja maa rõhutamiseks; kujutatava suurus pildiruumi sees; ühe koondumispunktiga perspektiiv; tööd joonlaua ja sirkliga, geomeetrilised elemendid.

Praktilised tööd:

Paigutuste läbimängimised detailidega paberil või muul taustal, fotod erinevatest paigutustest.

Kuubi joonistamine frontaalperspektiivist.

Malelaua joonistamine.

Erinevate teoste kirjeldamine kompositsiooni elementide kaudu (esiplaanil on, selle taga on, paremal asub..., puu katab osaliselt maja jne).

KUJUNDAMIS- JA KIRJAÕPETUS

Õpitakse lihtsamaid kujunduspõhimõtteid erinevate graafilise disainiga seotud tööde (logod, pakendid, nimed jms) loomisel; tarbekunst - mudelite loomisel lähtutakse otstarbest, materjalist, tehnoloogiast ja iluõistest; teksti kasutamine loovtöös; teksti illustreerimine ka digitaalseid vahendeid kasutades.

Praktilised tööd:

Arutelud ja näited disaini erinevate valdkondade kohta: tootedisain, moedisain, veebidisain, graafiline disain jne).

Kujundusgraafika tööd raamat, ajaleht, plakat, reklaamid, pakend, kaubamärk logo.

Pakendite vormimine ja tähtpäevale vastav kaunistamine.

Täheelementidega mustrid.

Kalligrammide joonistamine (fantaasiakiri).

KUNSTIKULTUUR

Vesteldakse lihtsamatel kunstiga seotud teemadel, vestlustes ja praktiliste tööde teostamisel kasutatakse õpitud mõisteid; tutvutakse Eesti kunsti tähtteostega; kaasaegne kunst ja installatsioon;

huvitavad funktsionaalsed ja dekoratiivsed objektid, märgid ja kirjad linnaruumis (sh graffiti); filme, arvutimängude, koomiksita ja reklaamita pildikeel.

Praktilised tööd:

Kunstiliikide tutvustamine liikide kaupa, tööde liigitamine sobiva kategooria alla, reprodutseerimine.

Kunstiteoste vaatlemine fotodelt, videost, internetist, näitusel, muuseumitund, virtuaaltuur, näituse külastus, linnaruumis olevate kunstiteoste uurimine (Tallinna linnaruumi kunstikaart, Tartu tänavakunsti kaart).

Teoste kirjeldamine õpilaste poolt (kirjeldamine, tõlgendamine, hinnang) sobiva sõnavara arendus. Visuaalne kirjaoskus.

Võimalusel õpilaste poolt narratiivide loomine: karakter, tegevuspaik, tegelased, sissejuhatus, teema arendus, kulminatsioon, lahendus (koomiks, animatsioon).

Arutelud tunnis valminud tööde üle - iga laps räägib enda tööst, klassikaaslaste tööst, õpilastega koos näituste ülespanek.

TEHNIKAD, VAHENDID JA MATERJALID

Segatehnikad: erinevate tehnikate ja materjalide paindlik kasutamine; looduslikest ja tehismaterjalidest; maalimine katevärvide ja akvarellidega, pinnaefektide loomine; joonistamine grafiit-, värvi-, vilt- ja pastapliatsitega, tööd kriidi- ja õlipastellidega; erinevate digikeskkondade kasutamine, animatsioon.

Praktilised tööd:

Kujutava kunsti tööd: maal - akvarellmaal, katevärvidega maal, kollaaž sh 2D-tööde kombineerimine, tegevusmaal, Pollocki meetod, opkunst, popkunst, grafiti; graafika (illustatsioon, kirjakunst, kalligramm, tarbegratika, plakat, koomiks); skulptuur (plastika ja reljeef, installatsioon).

Tarbekunsti valdkonna tööd, sõltuvalt õpetaja oskustest ja kooli võimalustest: klaasikunst, vitraaž;

tekstiilikunst; keraamika, mosaiik; kirjakunst (kalligraafia); tootedisain.

Muu visuaalkunst: filmikunst sh animatsioon; fotokunst sh fototöötlus; muu digitaalne loometöö.

TÖÖKULTUUR

Õpitakse oma tegevust kavandama ja kontrollima, valima eesmärgist lähtuvaid töövahendeid ja -võtteid; tehakse nii individuaal kui grupid; pööratakse enam tähelepanu tööde vormistamisele;

kavandatakse mahukamaid ja pikema (mitmetunniseid) projekte; töökoha otstarbekas organiseerimine ja selle korrashoid; loodust säästva tarbimise põhimõtted ja nende rakendamine oma loovtööde teostamisel.

Praktilised tööd:

Tööoskuste ja tehnikate õppimine.

Materjalide tundmaõppimine.

Tööde vormistamine sh korrektse etiketi lisamine töödele.

Tööruumi korrashoidu tagavate reeglite tutvustamine ja nendest kinnipidamine.

Ringmajanduse teemade (materjali säästlik kasutamine ja taaskasutamine) rakendamine.

LOOVTEGEVUS

Savi voolimistehnikaga tutvumine, keraamiliste nõude, pisiplastika ja dekoratiivsete esemete valmistamine ja glasuurimine.

Praktilised tööd:

Keraamika töövahendite ja tööohutusega tutvumine.

Erinevate voolimistehnikatega tutvumine: tükist, kihist, ribadest.

Pisiplastika valmistamine tähtpäevadeks.

Oodatavad õpitulemused 6. klassis

Õpilane:

- 1) kasutab töövahendeid ja -materjale tehnoloogiliselt õigesti, otstarbekalt ja säästvalt;
- 2) arvestab inimese täisfiguuri kujutamisel pea suurust ja jalgade pikkust terve kehapikkuse suhtes, näo kujutamisel silmade asukohta sellel;
- 3) kujutab temaatilistes töödes värvide abil tegevuse aega ja kohta;
- 4) loob kujutatavale sisult ja vormilt sobiva tausta;
- 5) väljendab kujutatava suuruse muutumise abil selle paiknemist pildiruumis ees- ja tagapool;
- 6) kujundab oma lähemat ümbrust (stend, klassiruum);
- 7) tunneb ja liigitab vaadeldud kunstitöid (skulptuur, maal, graafika).

7. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) leiab vaatluse ja võrdlemise teel kujutatava olulisi tunnuseid ning väljendab neid temaatilistes töödes;
- 2) oskab segada ja kasutab maalimisel värvide eri toone;
- 3) oskab juhendamisel kasutada töös ühe-punkti-perspektiivi;
- 4) loob eri vahenditega mitmekesiseid pinnamustreid;
- 5) kasutab digivahendeid ja digikeskkondi, vajadusel abiga;
- 6) oskab juhendamisel omavahel kombineerida erinevaid materjale, sh kollaažina;
- 7) tunneb ära ja liigitab vaadeldud kunstitöid (skulptuur, maal, arhitektuur, graafika);

- 8) mõistab originaali, reproduktsiooni ja võltsingu olemust (sh digikunstis) ning autoriõiguste olemust ja tähendust;
- 9) märkab ja kirjeldab kujunduselemente ümbritsevas keskkonnas.

Õppesisu

KUJUTAMIS- JA VORMIÕPETUS

Inimese kujutamine - proportsioonide ja kujutatava iseloomulike tunnuste esiletoomine; inimese erinevates rollides kujutamine (ametid, tööasendid jne); ruumilisuse kujutamine (risttahukas, püramiid, silinder, kera); opkunsti teemade käsitlemine; valguse ja varjuga arvestamine joonistamisel; ümbritseva keskkonna kujutamine (siseruumid, väliskeskkond, linnaruum, loodus).

Praktilised tööd:

Mõõtmistehnikate õppimine: mõõteriistad, abivahendid, mõõdu võtmine, mõõtude võrdlemine, keskpunkt.

Inimese kujutamine: erinevad poosid, erinevas eas, erinevates keskkondades.

Lindude, loomade, taimede kujutamine neile iseloomulikus keskkonnas ja iseloomulike värvide vm detailidega.

Erinevate keskkondade kujutamine: looduslik, tehis, linnaruum, puhkeala, töökeskkond, veekeskkond, õhuruum jne.

Ruumi kujutamine, kolmemõõtmelisus: pikkus, laius, kõrgus.

Opkunsti teemalised praktilised tööd.

VÄRVUSÕPETUS

Värviring: vastandvärvid, lähisvärvid ja värvide harmoonia; toon-toonis värvimine; värvitaju arendamine (varjutamine); värvidega olulise info rõhutamine.

Praktilised tööd:

Värvipaleti joonistamine kolme põhivärvi abil eeskujuks värviring.

Värvuste nimetused nt magentapunane, maasikapunane, korallpunane jne).

Vastandvärvipaaridega pildi värvimine ja värvitasakaalu saavutamine.

Värviüleminekute (ühelt värvilt teisele) kasutamine värvimisel.

Monokroomne pilt.

KOMPOSITSIOONI- JA PERSPEKTIIVIÕPETUS

Horisontaaljoon taeva ja maa rõhutamiseks; ühe koondumispunktiga perspektiiv; tööd joonlaua ja sirkliga, geomeetrilised elemendid, täpsus.

Praktilised tööd:

Paigutuste läbimängimised detailidega paberil või muul taustal, fotod erinevatest asenditest.

Kuubi joonistamine frontaalperspektiivist.

Malelaua joonistamine.

Erinevate teoste kirjeldamine kompositsiooni elementide kaudu (esiplaanil on, selle taga on, paremal asub..., puu katab osaliselt maja jne).

KUJUNDAMIS- JA KIRJAÕPETUS

Proovib lihtsamaid kujunduspõhimõtteid erinevate graafilise disainiga seotud tööde (logod, pakendid, nimed jms) loomisel; tarbekunst - mudelite loomisel lähtub otstarbest, materjalist,

tehnoloogiast ja iluõistest; teksti kasutamine loovtöös, teksti illustreerimine ka digitaalseid vahendeid kasutades;
ilukiri (sh kirjaoptika); infograafika.

Praktilised tööd:

Arutelud ja näited disaini erinevate valdkondade kohta: tootedisain, moedisain, veebidisain, graafiline disain jne).

Kujundusgraafika tööd raamat, ajaleht, plakat, reklaamid, pakend, kaubamärk logo.

Pakendite voltimine ja tähtpäevale vastav kaunistamine.

Täheelementidega mustrid.

Kalligrammide joonistamine (fantaasiakiri).

Infograafika ehk graafikute ja diagrammide koostamine ja ilmikas kujundamiseks.

KUNSTIKULTUUR

Tutvutakse Eesti kunsti tähtteostega; opkunst ja popkunst ja installatsioon; huvitavad funktsionaalsed ja dekoratiivsed objektid, märgid ja kirjad linnaruumis (sh graffiti); vestlused lihtsamatel kunstiga seotud teemadel seal hulgas originaalteos ja võltsing.

Praktilised tööd:

Kunstiliikide tutvustamine liikide kaupa, tööde liigitamine sobiva kategooria alla, reprobe maalimine.

Kunstiteoste vaatlemine fotodelt, videost, internetist, näitusel, muuseumitund, virtuaaltuur, näituse külastus, linnaruumis olevate kunstiteoste uurimine (Tallinna linnaruumi kunstikaart, Tartu tänavakunsti kaart).

Teoste kirjeldamine õpilaste poolt (kirjeldamine, tõlgendamine, hinnang) sobiva sõnavara arendus. Visuaalne kirjaoskus.

Võimalusel õpilaste poolt narratiivide loomine: karakter, tegevuspaik, tegelased, sissejuhatus, teema arendus, kulminatsioon, lahendus (koomiks, animatsioon).

Arutelud tunnis valminud tööde üle - iga laps räägib enda tööst, klassikaaslase töödest, õpilastega koos näituste ülespanek.

TEHNIKAD, VAHENDID JA MATERJALID

Segatehnikad: erinevate tehnikate ja materjalide paindlik kasutamine; looduslikest ja tehismaterjalidest; maalimine kattevärvide ja akvarellidega, pinnaefektide loomine; joonistamine grafiit-, värvi-, vilt- ja pastapliiatsitega, tööd kriidi- ja õlipastellidega; erinevate digikeskkondade kasutamine, animatsioon; filmide, arvutimängude, koomiksita ja reklaamide pildikeel.

Praktilised tööd:

Kujutava kunsti tööd: maal - akvarellmaal, kattevärvidega maal, kollaaž sh 2D tööde kombineerimine, tegevusmaal, Pollocki meetod, opkunst, popkunst, grafiti; graafika (illustatsioon, kirjakunst, kalligramm, tarbograafika, plakat, koomiks); skulptuur (plastika ja reljeef, installatsioon).

Tarbekunsti valdkonna tööd: klaasikunst, vitraaž; tekstiilikunst; keraamika, mosaiik; kirjakunst (kalligraafia); tootedisain.

Muu visuaalkunst: filmikunst sh animatsioon; fotokunst sh fototöötlus; muu digitaalne loometöö.

TÖÖKULTUUR

Õpitakse oma tegevust kavandama ja kontrollima, valida eesmärgist lähtuvaid töövahendeid ja -võtteid; tehakse nii individuaal kui grupid; pööratakse enam tähelepanu tööde vormistamisele;

kavandatakse mahukamaid ja pikemaid (mitmetunniseid) projekte; töökoha otstarbekas organiseerimine ja selle korrashoid; loodust säästva tarbimise põhimõtted ja nende rakendamine oma loovtööde teostamisel; jõudumööda lähenetakse autoriõigusest lähtuvatele teemadele.

Praktilised tööd:

Tööoskuste ja tehnikate õppimine.

Materjalide tundmaõppimine.

Tööde vormistamine sh korrektse etiketi lisamine töödele.

Oma tööprotsessi reflektatsioon.

Tööruumi korrashoidu tagavate reeglite tutvustamine ja nendest kinnipidamine.

Ringmajanduse teemade (materjali säästlik kasutamine ja taaskasutamine) rakendamine.

Ettevõtlikkuspädevuse rakendamine kunstitundides.

LOOVTEGEVUS

Keerukamate keraamikatehnikatega tutvumine nõude valmistamisel, erineva kujuga keraamiliste nõude modelleerimine, dekoratiivsete väikevormide voolimine, keraamiliste väikevormide glasuurimine.

Praktilised tööd:

Erinevas tehnikas keraamiliste väikevormide modelleerimine.

Keraamiliste väikevormide glasuurimine.

Keraamiliste väikevormide valmistamine tähtpäevadeks.

Oodatavad õpitulemused 7. klassis

Õpilane

- 1) leiab vaatluse ja võrdlemise teel inimese ameti olulisi tunnuseid (keskkond, riietus, töövahendid) ning väljendab neid temaatilistes töödes;
- 2) segab ja kasutab maalimisel värvide eri toone;
- 3) loob eri vahenditega mitmesuguseid pinnamustreid;
- 4) teeb kollaaži;
- 5) tunneb ja liigitab vaadeldud kunstitöid (skulptuur, maal, arhitektuur, graafika);
- 6) mõistab originaali, reproduktsiooni ja võltsingu olemust;
- 7) märkab kujunduselemente keskkonnas.

8. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) kavandab ja teostab suunamisel kunstitöö, valib selle valmistamiseks sobivad materjalid ja töövahendid;
- 2) oskab juhendamisel loomeprotsessis omavahel kombineerida erinevaid materjale ja tehnikaid (mixed media, kollaaž, installatsioon);

- 3) leiab vaatluse ja võrdlemise teel inimese näoilmeid ja emotsioone kõige enam iseloomustavaid tunnuseid ning väljendab neid temaatilistes töödes;
- 4) kasutab juhendamisel kahe-punkti perspektiivi;
- 5) eristab ja kasutab õpetaja suunamisel pildi maalimisel koloriiti, andmaks edasi pildil kujutatu õhkkonda, oskab seda kirjeldada, vajadusel abiga;
- 6) kasutab juhendamisel graafilise disaini võimalusi (kirjakunst, ornament, logo, pakendi disain) nii traditsiooniliste kui ka digitaalsete vahenditega, lähtudes kompositsiooni põhialustest;
- 7) tunneb erinevaid kultuurinähtusi ja kunstiliike: etenduskunst, tants ja liikumine, tarbekunst, animatsioon, performance, installatsioon, tänavaja maastikukunst jne;
- 8) teeb omal valikul või õpetaja juhendamisel jõukohase pikkusega kirjaliku töö või esitluse kunstiliigi või kultuurinähtuse kohta individuaalselt või grupitööna;
- 9) suudab, vajadusel õpetaja suunamisel, valida sobivaid vahendeid oma loominguliste ideede teostamiseks, soovitatult ka koolivälistes keskkondades.

Õppesisu

KUJUTAMIS- JA VORMIÕPETUS

Inimese kujutamine eri vanuses, meeleolus, asendis, tegevuses ja keskkonnas; taimede ja loomade kujutamine, plastika; geomeetrilised kujundid; pinna struktuurid; skulptuur (savi, kips, plastiliin, vaha, pabersavi jne); opkunst, popkunst.

Praktilised tööd:

Mõõtmistehnikate kordamine: mõõteriistad, abivahendid, mõõdu võtmine, mõõtude võrdlemine, keskpunkt.

Inimese kujutamine: erinevad poosid, erinevas eas, erinevates keskkondades.

Erinevate näoilmetega inimeste kujutamine.

Opkunsti teema praktilised tööd.

Popkunsti valdkonna tööd.

Skulptuuri loomine.

VÄRVUSÕPETUS

Värviring, värvide nägemine, valgus; värvide ajalugu: keele, värvi ja kultuuri suhted; isikupärane koloriit (isiklik värvipalett); kunstiteose kirjeldamine; varjutamine.

Praktilised tööd:

Värvuste nimetused ja saamislood (ajalugu).

Isikupärase värviskeemi kokkupanemine.

Kunstiteose koloriidi kirjeldamine.

Vastand- ja harmooniliste värvidega harjutused, loovtööde taustade värvimine.

Lihtsate geomeetriliste kehade kujutamine varju abil (kera, kuup).

KOMPOSITSIOONI- JA PERSPEKTIIVIÕPETUS

Kuldlõige ehk kolmandiku reegel; esemete 3D kujutamine; horisondijoon ja koondumispunkt; linna- ja konnaperspektiiv.

Praktilised tööd:

Erinevate kompositsiooniskeemide joonistamine (lihtsad kujundid; kuup, kera jne).

Kunstiteoste uurimine kompositsiooni vaatenurgast.

Kuldlõike ruudustiku kasutamine maastiku joonistamisel.

KUJUNDAMIS- JA KIRJAÕPETUS

Teksti kujundamine (kalligraafia kaartidel, kirjaoptika), initsiaal; rahvuslik ornament, sümbolid ja tähendused, lilltikand kunstis; ilukiri, kalligramm, kirjaoptika; infograafia; logo ja kaubamärk.

Praktilised tööd:

Esitluse loomine.

Initsiaali loomine.

Laisule või kalligraafia markeriga ornamentide loomine.

Peremärk, ruunimärgid.

Rahvariide tikandite ainetel ornamendi loomine. Lilltikandi kasutamine kunstis.

KUNSTIKULTUUR

Eesti kunst ja maailma kunst; kunstistiilid ja -voolud, kunstiliikide omavaheline lõimimine (etenduskunst, film), performance; kultuuride erinevuste tajumine ja väärtustamine; kultuuriväärtuste hoidmine.

Praktilised tööd:

Kunstiliikide tutvustamine liikide kaupa, tööde liigitamine sobiva kategooria alla, reprodutseerimine. Kunstiteoste vaatlemine fotodelt, videost, internetist, näitusel, muuseumitund, virtuaaltuur, näituse külastus, linnaruumis olevate kunstiteoste uurimine (Tallinna linnaruumi kunstikaart, Tartu tänavakunsti kaart).

Teoste kirjeldamine õpilaste poolt (kirjeldamine, tõlgendamine, hinnang) sobiva sõnavara arendus. Visuaalne kirjaoskus.

Arutelud tunnis valminud tööde üle - iga laps räägib enda tööst, klassikaaslase töödest, õpilastega koos näituste ülespanek.

TEHNIKAD, VAHENDID JA MATERJALID

Segatehnikad: erinevate tehnikate ja materjalide paindlik kasutamine; materjalide tundmine (nii looduslikud, kui tehismaterjalid); maalimine kattevärvide ja akvarellidega, pinnaefektide loomine;

joonistamine grafiit-, värvi-, vilt- ja pastapliiatsitega, tööd kriidi- ja õlipastellidega; skulptuur (savi, kips, plastiliin, vaha, pabersavi, soolataigen, jne); erinevate digikeskkondade kasutamine, animatsioon, film.

Praktilised tööd:

Erinevate vahenditega maalimine: guašid; akrüül; õlivärvid; akvarellid;

kriidipastellid(kuivpastell);

õlipastellid.

Erinevate vahenditega joonistamine: grafiitpliiatsid; värvipliiatsid; viltpliiatsid; pastapliiatsid; süsi või söepliiats.

Lihtsa animatsiooni loomine.

Filmi tegelastele kostüümide loomine.

Tööd segatehnikates.

Skulptuur.

TÖÖKULTUUR

Koostöö tegemine ühise tulemuse nimel, üksteisega arvestamine, kompromisside saavutamine, samas ka erilise esiletoomine; kunstitegevuste kaudu oma võimete tundmaõppimine ja arendamine.

Praktilised tööd:

Ühistööd.

Näituse loomine.

Näituse külastus.

Tööde üle arutamine.

Emotsioonide ja tunnete maandamine kunstitegevuste kaudu.

LOOVTEGEVUS

Savist keraamiliste nõude, loominguliste tööde, väikevormide valmistamine; glasuurimine erinevates tehnikates (vaha kasutamine, maalingud keraamikale, sgrafiitotehnikas tööd angoobiga).

Praktilised tööd:

Erinevates tehnikates keraamiliste väikevormide voolimine.

Väikevormide glasuurimine erinevates tehnikates.

Skulptuursete väikevormide modelleerimine.

Tööd sgrafiitotehnikas.

Maalingud keraamilistele töödele.

Keraamiliste väikevormide ja pisiplastika valmistamine pühadeks.

Oodatavad õpitulemused 8. klassis

Õpilane:

- 1) leiab vaatluse ja võrdlemise teel inimese vanust ja näoilmeid kõige enam iseloomustavaid tunnuseid ning väljendab neid temaatilistes töödes;
- 2) eristab õpetaja suunamisel pildi koloriiti, oskab seda kirjeldada;
- 3) kujundab ornamenti (sh rahvuslikku), nimetab selle traditsioonilisi ja nüüdisaegseid kasutusvõimalusi;
- 4) eristab etenduses esinevaid eri kunstiliike (visuaalne kunst, muusika, liikumine);
- 5) eristab kultuurinähtusi ja kunstiliike (sh karikatuur, šarž, grafiti).

9. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) kasutab õpitud tehnikaid, töömaterjale ja -vahendeid, järgib tervisekaitse ja tööohutusnõudeid;
- 2) kasutab õpitud kujutamise, kujundamise ja esitlemise viise, sh digivahendeid, järgib autorikaitse reegleid;
- 3) oskab oma võimete kohaselt kujutada inimest eri vanuses, meeleolus, asendis, tegevuses ja keskkonnas, oskab juhendamisel ka loodusest joonistada (nt visandada);
- 4) teab ja kasutab suunamisel peamisi kompositsiooni- ja proportsioonireegleid;

- 5) kirjeldab kunstiteoseid õpitud teadmiste ja oskuste piires, põhjendab oma eelistusi ja arvamusi; teadvustab kultuurinähtuste ja eri kunstiliikidega seotud võimalusi vaba aja sisukaks veetmiseks nii tarbija kui ka loojana;
- 6) käitub füüsilistes ja digitaalsetes kultuurikeskkondades turvaliselt ja eetiliselt, arvestab visuaalseid kujutisi luues autorsusega;
- 7) analüüsib, vajadusel abiga, kunsti erinevaid avaldumisvorme (sh meedia ja reklaam), seostab kunste ja kunsti teiste eluvaldkondadega ning ühiskonna muutustega;
- 8) oskab, vajadusel abiga, anda hinnangut enda ja teiste loomingule ja seda põhjendada;
- 9) on teadlik loomingulise tegevuse, sh kunsti terapeutilisest toimest.

Õppesisu

KUJUTAMIS- JA VORMIÕPETUS

Inimese kujutamine erinevates ametites, tegevuses ja keskkonnas; detailne joonistamine (esemed, taimed, loomad); kujutav ja abstraktne kunst; pinna struktuurid; skulptuur, ruumiline objekt, installatsioon; opkunst, popkunst, digikunst.

Praktilised tööd:

Inimeste kujutamine erinevates ametites, vastavalt ametile riietuse, töövahendite ja töökeskkonna kujutamine.

Ruumi kujutamine nt töökeskkond, linnaruum, looduskeskkond, kodu, kool.

Ruumi planeeringu uurimine, keskkonnanähtuste märkamine: valgus, heli, sisustus, kliima, lõhn.

Erinevate pinnastruktuuride märkamine.

Klassikaline skulptuur, installatsioon, vormimängud.

Op- ja popkunsti teemalised loovtööd.

Digikunst - arvutijoonistused, animatsioon, film.

VÄRVUSÕPETUS

Värvide ajalugu: keele, värvi ja kultuuri suhted; kunstiteose kirjeldamine värvide põhjal; värvimängud (segamine, küllastus, harmoonia, perspektiiv jne); värviefektid: värviküllastus ja kontuurid, pimestav valgus; värvipsühholoogia, värvi funktsionaalsus.

Praktilised tööd:

Värvide segamine kolmest põhivärvist, valgest ja mustast.

Arutelud kunstiteoste üle, rõhuga värvide kasutus.

Kunstiajaloo huvitavate lugude jutustamine värvide saamislugude kohta.

Arutelud ja praktilise tööd värvide mõju kohta inimesele.

Värv kui funktsionaalne infokandja.

Värvimängud op- ja popkunsti töödes.

KOMPOSITSIOONI- JA PERSPEKTIIVIÕPETUS

Pildi kuldlõige; sümmeetria ja asümmeetria; horisontaaljoon, ühe punkti perspektiiv; suurusuhted, kohasuhted, arvusuhted; värviperspektiiv ja õhuperspektiiv.

Praktilised tööd:

Lihtsama kujuga esemete või geomeetriliste kujunditega olukordade läbimäng ja erinevate olukordade kujutamine.

Maastike joonistamine ja maalimine.

Pildiseeriad, eskiisid.

Soojade ja külmade ning selgete ja häguste värvide kontrastide maalimine.

KUJUNDAMIS- JA KIRJAÕPETUS

Teksti kujundamine (kalligraafia kaartidel), kirjaoptika; digitaalsed kujundamisprojektid (kollaažid, esitlused, plakatid jne); digimeedia: reklaam ja meem; animatsioon ja filmikunst.

Praktilised tööd:

Tekstide kujundamine: koomiksiste joonistamine või illustratsioon.

Tähtpäevaliste kaartide ja digitaalsete sõnumite loomine.

Meemide loomine ajakirjalõigetega või arvutirakendustega.

Gif laiendiga piltide, animatsioonide ja videoklippide loomine.

KUNSTIKULTUUR

Eesti kunst ja maailma kunst; kultuuride erinevuste tajumine ja väärtustamine; kultuuriväärtuste hoidmine; kunsti seostamine teiste eluvaldkondade ning ühiskonna muutustega; kunstniku elukutse ja kunstidega seonduvad erialad; muuseumide ja galeriide funktsioonid (tutvustamine, uurimine, säilitamine, restaureerimine); autorlus ja kunstiteoste väärtus.

Praktilised tööd:

Kunstikogude ja teoste vaatamine ja arutelud.

Muuseumikülastused ja haridusprogrammides osalemine.

Kohtumised tegevkunstnikega, stuudiote külastused; töötoad.

Kunstiteoste jõukohane interpreteerimine.

Õpetaja tutvustab kunstnikke ja kunsti valdkonna erinevaid ameteid (näiteks, kuraator, restaureerija, giid jne).

TEHNIKAD, VAHENDID JA MATERJALID

Segatehnikad: erinevate tehnikate ja materjalide paindlik kasutamine; materjalide tundmine (nii looduslikud, kui tehismaterjalid); maalimine kattevärvide ja akvarellidega, pinnaefektide loomine;

joonistamine grafiit-, värvi-, vilt- ja pastapliiatsitega, tööd kriidi- ja õlipastellidega; erinevate digikeskkondade kasutamine, animatsioon, esitus, film.

Praktilised tööd:

Erinevate vahenditega maalimine: guašid; akrüül; õlivärvid; akvarellid; kriidipastellid(kuivpastell); õlipastellid.

Erinevate vahenditega joonistamine: grafiitpliatsid; värvipliatsid; viltpliatsid; pastapliatsid; söe või söepliatsitega.

Lihtsa animatsiooni loomine.

Filmi tegelastele kostüümide loomine.

Tööd segatehnikates.

Skulptuur

TÖÖKULTUUR

Koostöö tegemine ühise tulemuse nimel, üksteisega arvestamine, kompromisside saavutamine, samas ka erilise esiletoomine; kunstitegevuste kaudu oma võimete tundmaõppimine ja arendamine.

Praktilised tööd:

Individuaal- ja ühistööd.

Tööde vormistamine ja näituste väljapanek.

Näituse külastus.

Teoste ja tööprotsessi analüüs.

Emotsioonide ja tunnete maandamine kunstitegevuste kaudu.

Oodatavad õpitulemused 9. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) kasutab õpitud tehnikaid, töömaterjale ja -vahendeid, kujutamise ja kujundamise viise;
- 2) kujutab inimest eri vanuses, meeleolus, asendis ja tegevuses;
- 3) märkab suuremaid kompositsiooni- ja proportsioonivigu;
- 4) kirjeldab kunstiteoseid õpitud oskuste piires ja põhjendab oma eelistusi;
- 5) väärtustab kunstiloomingut (oma ja kaaslaste tööd).

TÖÖÕPETUS

Õppetegevuse kavandamine ja korraldamine

Tööõpetus kui õppeaine hõlmab kolme valdkonda:

- 1) tööõpetus (1.–4. klass),
 - 2) käsitöö ja kodundus (5.–9. klass),
 - 3) tehnoloogiaõpetus (5.–9. klass).
4. klassis on tööõpetus integreeritud õppeaine, mille tundides õpetatakse käsitöö, kodunduse ja tehnoloogiaõpetuse algtõdesid ning valmistatakse õpilasi ette õpperühmade valimiseks. Alates 5. klassist moodustab kool õpilaste soovide ja huvide põhjal õpperühmad, millesse jagunedes on õpilastel võimalus õppida kas käsitööd ja kodundust või tehnoloogiaõpetust. Õpperühmadesse jagunemine ei ole soopõhine.

Teemade järjestus õppeaastas kavandatakse käsitöö ja kodunduse ning tehnoloogiaõpetuse õpetajate koostöös ja kirjeldatakse kooli õppekavas.

Käsitöö ja kodunduse ning tehnoloogiaõpetuse taotletavad õpitulemused vahetatud õpperühmades esitatakse kooli tööõpetuse ainekavas.

Tööõpetuse kooli ainekava võib koostada ka nii, et 5.–9. klassis õpetatakse mõlemat valdkonda ühendatult, mis võimaldab õpilastel omandada vajalikul määral teadmisi ja oskusi nii käsitöös ja kodunduses kui ka tehnoloogiaõpetuses.

Õpetuse eesmärgid

Tööõpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) tunneb rõõmu ja rahulolu praktilise töö tegemisest ning selle tulemustest, väärtustab tööd ja töö tegijat;
- 2) väärtustab ja hoiab rahvuskultuuri;
- 3) tunnetab oma loomingulisi võimeid ja oskusi; kavandab ja teeb teoks oma ideed, hindab ja vajaduse korral korrigeerib valmistööd;
- 4) oskab kasutada suulisi ja kirjalikke tööjuhendeid, teksti ja lihtsaid tööjooniseid;
- 5) tunneb ja kasutab säästlikult erinevaid materjale, tunneb töövahendeid ja materjalide töötlemisviise, järgib tööprotsessis ohutuid ja ergonoomilisi töövõtteid;
- 6) hoiab puhtust ja korda ning täidab isikliku hügieeni nõudeid;
- 7) teab tervisliku toitumise vajalikkust, lähtub toitu valides ja valmistades tervisliku toitumise põhimõtetest; käitub teadliku tarbijana;
- 8) töötab üksi ja koos teistega, väärtustab tööks vajalikke isiksuseomadusi ning mõistab, miks on erinevad oskused ja hoiakud igapäevaelus ning tulevases tööelus olulised.

Õppetegevuse kirjeldus ja rõhuasetused arenguperioodide kaupa

	1.–2. klass	3.–5. klass	6.–7. klass	8.–9. klass
Õppetegevuse kirjeldus	1.–2. klassi õpilaste juhtivaks meeleks on taju. Tööõpetuse tundides õpitakse kõikide meeltega tajuma objekte ja	3.–5. klassis jätkub õpetaja osalus õpilaste tegevuses, õpiülesandeid sooritatakse suulise juhendamise,	6.–7. klassi õpilased suudavad meelde jätta lihtsamad töövõtted ja nende kasutamise järjekorra, õpivad	Järjepidevalt süvendatakse oskust töötada nii iseseisvalt kui ka rühmas, rakendada eelmistel aastatel omandatud teadmisi ja oskusi, valida ja kasutada

kujutisi enda ümber, õpitakse eristama värvusi ja erinevaid materjale. Käeliste tegevuste käigus areneb lapse tähelepanu, nägemis-, kompimis- ja ruumitaju ning mootorika. Kujundatakse vaatlemis-, võrdlemis-, järjestamis- ja rühmitamisoskust. Õpilaste mootorika arengut toetavad rebimise, lõikamise, liimimise, voolimise ja voltimise baasoskused, mida nad omandavad vastavalt oma võimetele. Töö käigus õpitakse ka suulisi lühikorraldusi kuulama ja täitma ning küsimustele vastama. Õpitegevuse käigus aktiveeritakse õpilaste kõnetegevust, arendades seeläbi nende suulist väljendusoskust.	eeskuju ja näidise järgi. Tähelepanu pööratakse lihtsate kirjalike töökorralduste mõistmisele ning nende täitmisele. Õpetaja suunamisel rakendab õpilane omandatud õpioskusi, vajades seejuures pidevat meelde tuletamist ning kordamist. Uued oskused kujundatakse ühistegevuses õpetaja juhendamisel. Järjepideva õpetuse tulemusena õpitakse oma tegevust kavandama ja kontrollima, omandatud õpioskusi iseseisvalt rakendama. Õpitakse kirjeldama oma tööprotsessi, väärtustama oma ja kaaslaste töid, erinevaid lahendusi. Õpetaja juhendamisel omandavad õpilased esmased digivahendite kasutamise oskused, õpivad kasutama	tööprotsessi kavandama. Kujundatakse töö planeerimise ja tulemuste hindamise oskusi: õpilast suunatakse küsimuste abil kirjeldama, milline võiks olla planeeritava töö tulemus. Harjutatakse töö planeerimisel kirjalikke tööjuhendeid kasutama. Tööde valmimisel suunatakse õpilasi oma tööd kommenteerima ja sellele hinnangut andma, näidist valmistööga võrdlema. Olulisel kohal on nii enda kui ka teiste töö väärtustamine. Arendatakse suutlikkust teha kaaslastega koostööd ja raskuste ilmnemisel abi küsida. Õppetegevuses kasutatakse erinevaid digivahendeid ja digikeskkondi, arvestades sealjuures ka autoriõigustega.	sobivaid töövahendeid ja -võtteid. Õpilasel süveneb oskus ise oma tööd kavandada, luua, viimistleda ning tulemust hinnata. Kujunevad erinevad oskused: endale sobiva juhendmaterjali (kirjalikud juhendid, skeemid, joonised, käsiraamatud) valimine vastavalt omandatud oskustele. Õpetaja juhendamisel õpitakse kasutama keerukamaid digitaalset seadmeid (3D-printer, CNC-pink, tikkimismasin, jt) ja turvaliselt käituma nii digitaalsetes kui ka füüsilistes keskkondades. Tööõpetuse kaudu valmistub nooruk iseseisvaks võimetekohaseks tööks ja/või täiendus- ning kutseõppeks. Õpilasele tutvustatakse erinevaid ainevaldkonnaga seotud elukutseid, õpetatakse ette kujutama oma toimetulekut kodukoha tööturul.
--	--	---	--

	Õpilased täidavad ülesandeid valdavalt koostegevuses eeskuju või näidise järgi, omandatud oskuste piires ka suulise korralduse järgi. Õppetegevuse käigus kujundatakse korraharjumusi ja tööoskusi. Õpetaja suunamisel õpitakse tundma ja valima töövahendeid (sh digivahendeid) ning töövõtteid, õpitakse kasutama töövahendeid, arvestades õpitud ohutusreegleid. Õpilasi suunatakse märkama ja väärtustama ilu enda ümber.	võimalusel lihtsamaid robotikavahendeid.		
Õppetöö rõhuasetused	1. Esimesel arenguperioodil on põhitaotluseks õpilaste kohanemine koolieluga, õpilase rolli mõistmine ja vastavate alusoskuste omandamine: kuulamine, adekvaatne reageerimine küsimustele ja	1. Teisel arenguperioodil jätkub positiivse suhtumise kujundamine õppimisse, keskendutakse õpiharjumuste ja -oskuste ning püsivuse arendamisele. Õpetaja olulisim ülesanne on toetada iga õpilase eneseusku ja motivatsiooni.	1. Kolmandal arenguperioodil keskendutakse jätkuvalt õpiharjumuste ja õpioskuste kujundamisele, samuti püsivuse, iseseisvuse ning eesmärgistatud töötamise ja valikute tegemise oskuste arendamisele. 2. Jätkuvalt pööratakse	1. Neljandal arenguperioodil on põhitaotluseks vastutustundliku suhtumise ja võimalikult iseseisvate õpi- ja tööoskuste kujundamine. Eesmärgiks on, et õpilased tulevad igapäevaelus toime iseseisvalt ning jätkavad õpinguid vastavalt oma võimetele.

	korraldustele, vaatlemine, osalemine dialoogis, tegevusse lülitumine ning ühelt tegevuselt teisele ümberlülitumine. Õppeesmärgiks on elementaarse lugemis-, kirjutamis- ja arvutamisoskuse omandamine. 2. Õpetaja suunamisel õpivad õpilased tundma lähiümbrust ning igapäevaelu nähtusi. Lisaks iseendaga seonduva teadvustamisele kujundatakse õpilastel ka arusaamist mina-meie-suhetest. See kujuneb kontaktis ning koostegEVuses täiskasvanu ja klassikaaslastega, osalemisel õppemängudes ja ühistegEVustes. 3. Õpilaste koolivalmidus ja võimed on erinevad, seetõttu diferentseeritakse ülesandeid, nende täitmiseks kuluvat aega ning õpetaja osaluse ja abi osakaalu. Õpetaja osaleb	2. Tähelepanu pööratakse eneseväljendusoskuse ja -julguse kujundamisele, põhiliste suhtlemis- ja koostööoskuste omandamisele, sh üksteist toetavate suhete kujunemisele õpilaste vahel. 3. Õpilased vajavad jätkuvalt suunamist ja õpitegevuse reguleerimist, sh eeskujuga näidiseid õpiülesannete sooritamisel. Sisekõne kujunemine võimaldab neil arendada oma oskusi õpitegevuse kavandamisel ja reguleerimisel: orienteerumist ülesandes, planeerimist, algoritmide ja tuttavate abivahendite valikut ning kasutamist, enesekontrolli sooritamist. 4. Õpilastel kujundatakse oskust mõista ning järgida lühikesi ja lihtsaid tööjuhiseid, nii suulisi kui ka kirjalikke lihtkorraldusi. 5. Peamiseks õppemeetodiks on	tähelepanu eneseväljendusoskuse ja -julguse kujundamisele, põhiliste suhtlemis- ja koostööoskuste arendamisele. Tähtsal kohal on oma arvamuse väljendamise ja selgitamise, kaaslaste arvamuste aktsepteerimise, suhtlusprobleemide lahendamise ning viisaka käitumise oskuste kujundamine. 3. Vajalik on toetada iga õpilase eneseuskust ja õpimotivatsiooni. Oluline on kujundada oskust märgata õppetöös tekkivaid raskusi, küsida vajadusel abi ja seda kasutada. 4. Õppeprotsessis on suur osakaal praktilisel harjutamisel. Õpilaste juhendamisel lähtutakse algoritmidest, oluline on suunata õpilasi aktiivsemalt algoritme kasutama, sh oma tegevust kontrollima.	2. Jätkuvalt on olulisel kohal suhtlemis- ja koostööoskuste kujundamine, õpimotivatsiooni hoidmine ja tõstmine. Kujundatakse oskust oma arvamust väljendada, põhjendada ja kaitsta, hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi ning teadvustada oma huvisid. 3. Tähtsal kohal on enesejuhtimise oskuste kujundamine, suurendatakse õpilaste iseseisvust oma tegevuse kavandamisel, sooritamisel ja tulemuse hindamisel. Järjepidevalt harjutatakse valima ning rakendama eesmärgi saavutamiseks vajalikke tegevusi ja vahendeid ning kasutama enesekontrollivõtteid. 4. Õppeprotsessis on suur osakaal praktilisel harjutamisel, õppesisu ja omandatavate oskuste seostatakse igapäevaeluga.
--	---	---	--	--

	laste tegevustes suurel määral. Õpilased täidavad õpiülesandeid koostevuses, matkimise, näidise järgimise toel ja omandatud oskuste piirides suulise korralduse järgi. Õpilaste tegevust verbaliseerib valdavalt õpetaja. 4. Õpilased vajavad õppetegevustes palju materialiseerimist ja näitlikke vahendeid. Õpilaste juhendamisel kasutatakse lühikesi suuliseid korraldusi. Peamiseks õppemeetodiks on praktiline harjutamine. Olulisel kohal on õppimine praktilise tegevuse või didaktilise mängu kaudu. 5. Õppetöö korraldamisel on eelistatud üldõpetuslik tööviis või üldõpetuse ja aineõpetuse kombineeritud variant.	praktiline harjutamine. Õpilased vajavad õpitegevustes abivahendeid, näitlikkust, sh algoritme.		
--	---	--	--	--

Õpitulemused kooliastmete kaupa

Tööõpetus (1.-4. kl) Käsitöö ja kodundus (5.-9. kl)

4. klassi lõpetaja	1) meisterdab erinevatest materjalidest, valib õpetaja juhendamisel materjalide käsitlemiseks sobivaid töövahendeid, käsitseb tuttavaid töövahendeid õigesti ning ohutult; 2) otsib ja valib ühistegevuses ideid tööde valmistamiseks, märkab esemetel rahvuslikke elemente; 3) töötab õpetaja suulise juhendamise järgi, mõistab ja täidab õpetaja juhendamisel ka lihtsaid kirjalikke tööjuhendeid; 4) kasutab mõõtmisel joonlauda ja mõõdulinti, märgib õpetaja juhendamisel joonlaua abil punkte ja tõmbab jooni erinevatele pindadele/materjalidele; 5) paneb niidi nõelasilmast läbi; teeb käsitsi lihtõmblust (traageldab); õmbleb riidele kahe auguga nõõbi; 6) heegeldab erineva jämedusega materjalist ketti; heegeldab alg- ja ahelsilmust; 7) kasutab materjale säästlikult, leiab õpetaja juhendamisel võimalusi materjalide korduskasutamiseks; 8) teab olulisemaid tähtpäevi, kaunistab juhendamisel tähtpäevadeks ruumi; 9) valmistab juhendamisel lihtsamaid toite (nt võileivad, küpsisetort), koostades eelnevalt ühistegevuses vajalike toiduainete ostunimekirja; 10) valib valmistatud toidu serveerimiseks sobivad lauanõud, katab ja koristab lauda; 11) kirjeldab ja analüüsib oma tööd õpetaja juhendamisel, sh kirjaliku kava järgi (võrdleb oma tööd näidisega; hindab tulemuse kasutamist ja esteetilisust).
6. klassi lõpetaja	1) kavandab ja valmistab juhendamisel lihtsamaid esemeid, kasutades õpitud töövõtteid ja töövahendeid ning järgides ohutusnõudeid; 2) tunneb ja oskab kasutada õpitud materjale; 3) teab tervisliku toitumise aluseid ja oskab koostada juhendamisel oma päevamenüüd; 4) teab Eesti riigi jaoks olulisi tähtpäevi ning oskab õpetaja suunamisel katta lauda ning serveerida lihtsamaid toite, lähtudes vastavast sündmusest; 5) oskab kasutada enamlevinud puhastusvahendeid vastavalt pakendil olevale juhisele; 6) oskab juhendamisel hooldada ja viimistleda erinevast materjalist tooteid; 7) oskab juhendamisel kasutada lihtsamaid seadmeid; 8) teab ja järgib hügieeni, korra ja puhtuse nõudeid; 9) oskab õpetaja juhendamisel eesmärgipäraselt kasutada lihtsamaid digivahendeid.
9. klassi lõpetaja	1) väärtustab isetegemist ja tervislikku eluviisi; 2) kasutab ja kombineerib traditsioonilisi ning nüüdisaegseid materjale, tööriistu ja tehnoloogilisi vahendeid turvaliselt ning otstarbekalt; 3) valmistab lihtsamaid esemeid, kasutades erinevaid tehnikaid ja materjale; 4) kasutab ainealast teabekirjandust ja vastavaid veebilehti; 5) loeb ja mõistab etiketil, skeemil, juhendil, retseptil jne olevat teavet ja juhendub sellest; mõistab tingimärke ning oskab vajaduse korral leida veebist vajaminevat infot; 6) oskab juhendamisel taaskasutada erinevaid materjale; 7) järgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid.
Tehnoloogiaõpetus (5.-9. kl)	

6. klassi lõpetaja	1) kavandab ja valmistab juhendamisel lihtsamaid esemeid, kasutades õpitud töövõtteid ja töövahendeid ning järgides ohutusnõudeid; 2) tunneb ära ja oskab kasutada õpitud materjale; 3) oskab juhendamisel puhastada, hooldada ja viimistleda erinevast materjalist tooteid; 4) oskab juhendamisel kasutada lihtsamaid seadmeid; 4) teab ja järgib hügieeni, korra ja puhtuse nõudeid; 5) oskab eesmärgipäraselt kasutada lihtsamaid digivahendeid õpetaja juhendamisel.
9. klassi lõpetaja	1) väärtustab isetegemist; planeerib oma tegevust ja kontrollib selle tulemust; 2) kasutab ja kombineerib traditsioonilisi ning nüüdisaegseid materjale, tööriistu ja tehnoloogilisi vahendeid turvaliselt ning otstarbekalt; 3) loeb tööjoonist õpitud teadmiste-oskuste ulatuses; valmistab lihtsamaid esemeid, kasutades erinevaid tehnikaid ja materjale (sh taaskasutus) õpetaja juhendamisel; 4) kasutab ainealast teabekirjandust ja vastavaid veebilehti; 5) loeb ja mõistab etiketil, skeemil, juhendil jne olevat teavet ja juhendub sellest; mõistab tingimärke ning oskab vajaduse korral leida veebist vajaminevat infot; 6) oskab juhendamisel taaskasutada erinevaid materjale; 7) jälgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid.
Teemaplokid	
Tööõpetus (1.- 4. kl)	MATERJALID TÖÖVAHENDID TÖÖTLEMISVIISID TÖÖPROTSESS TEHNOLOOGIA IGAPÄEVAELUS
Käsitöö (5.-9. kl)	MATERJALID, TÖÖVAHENDID, TÖÖTLEMISVIISID TÖÖPROTSESS (IDEEST TEOSTUSENI) ÕPPEAINE RAKENDUMINE IGAPÄEVAELUS
Kodundus (5.-9. kl)	TOIDUHARIDUS TARBIJAHARIDUS JA KESKKOND KÄITUMISKULTUUR
Tehnoloogiaõpetus (5.-9. kl)	MATERJALID JA NENDE TÖÖTLEMINE TÖÖPROTSESS TEHNOLOOGIA IGAPÄEVAELUS

Üldpädevuste kujundamine tööõpetuses

KULTUURI- JA VÄÄRTUSPÄDEVUS

Kultuuri- ja väärtuspädevuse kaudu tööõpetuses arendab õppija mitmekülgseid oskusi ja teadmisi meie kultuuriruumis.

Kultuuridevaheline mõistmine - õpitakse tundma erinevaid kultuure, kultuurilisi erinevused ja sarnasusi. Käsitöö ja käsitööoskustega seotud traditsioone ja kombeid. Hoidma oma ja olla avatud ja lugupidav teiste kultuuride suhtes.

Eetika - tööõpetuses saavad õppijad õppida eetilisi põhimõtteid, mis on seotud tehnoloogia arenguga. Mõistavad tootmise ja tarbimisega mõju keskkonnale ja ühiskonnale. Hinnata isiklikke väärtusi ja vajadusi.

Väärtused töökohal - õppijad juhinduvad väärtusi nagu ausus, vastutustundlikkus ja meeskonnatöö, mis on olulised nii töökohal kui ka ühiskonnas laiemalt.

Kodanikualane kaasatus - õppijad õpivad kuidas nende oskused ja tehnika areng võivad mõjutada kohalikku kogukonda ja ühiskonda. Õppeülesanded lähtuvad säästva arengu põhimõtetest.

Kultuuriline loovus - õppijad edendavad loominguliste projektide kaudu kultuuridevahelist dialoogi. Õppeülesannete täitmine meie kultuuriruumi sobival viisil mõjutab õpilaste õpioskusi, aitab väärtustada ja rikastada nende tööd.

SOTSIAALNE JA KODANIKUPÄDEVUS

Töökultuuri järgides toimivad õpilased vastutustundlike kodanikena, tunnetavad vastutust, oma kohustusi ja õigusi. Sotsiaalne ja kodanikupädevus tõuseb tööõpetuses esile:

Koostööoskustes - tööõpetuses täidavad õpilased õppeülesandeid nii individuaalselt kui tööühma liikmena. Õppijad õpivad üksteiselt nii läbi vaatluse kui suhtlemise meeskonnatöö oskusi, konfliktide lahendamist ja koostööd kaaslastega.

Eetikas ja vastutuses - õppijad järgivad õigeid töövõtteid, tööga seotud eetikat ja läbi ülesannete tähtaegade ja lõpptulemuse vastutavad oma õppimise eest ise.

Keskkonnaalases teadlikkuses - materjaliõpetus õpetab keskkonnasõbralike materjalide ja meetodite kasutamist. Õppijad lähtuvad õppeülesannete täitmisel ja töökoha korrashoiul jätkusuutlikkuse ja keskkonnateadlikkuse põhimõttest.

Sotsiaalsetes oskustes - õppijad rakendavad tööõpetuse raames nii töökohal kui igapäevaelus vajalikke suhtlemisoskusi nagu kuulamis- ja veenmisoskused, empaatia ja teiste inimeste vajaduste mõistmine.

Kodanikukohustustes ja õigustes - õppijad puutuvad tööõpetuse tundides tööohutusalaselt kokku töömaailma reguleerivate seaduste ja regulatsioonidega.

ENESEMÄÄRATLUSPÄDEVUS

Enesemääratluspädevus on oskuste ja teadmiste valdkond kus õpilane tunnetab iseennast. Lähtuvalt huvist, võimetest ja vajadustest seab õpilane endale eesmärgi.

Enesemääratluspädevus tööõpetuses hõlmab.

Eneseanalüüsi - lähtuvalt huvist ja isiklike väärtustest hindab õppija oma tulevase karjäärivalikuga seotud oskusi.

Enesekindlust – on kindel oma ettevõtmistes. Hindab riske ja ei karda võtta ette uusi asju.

Enesehindamist – tunnetab enda arengut, õpib vigadest, tunnustab enda ja kaaslaste saavutusi.

Isikliku ja erialase arengu jälgimist - kohandama lähtuvalt oma kogemusest ja tulemustest oma eesmärgi ja tegevusi.

ÕPIPÄDEVUS

Õpipädevuses õpib õppija vastavalt oma võimetele, planeerib õppimist, sh. enesekontrolli ja järgib kavandatut. Täidab korrektselt jõukohaseid ülesandeid individuaalselt ja rühmas, kasutab sobivaid teabevahendeid.

On avatud uutele teadmistele ja oskustele. Tööõpetuses keskendub õppija läbi käelise tegevuse käsitöö, kodunduse ja tehnoloogia praktilistele oskuste õppimisele.

Käelised oskused – õppijad õpivad tööriistade ja seadmete ohutut ja ratsionaalset kasutamist, materjalide töötlemist ning elulisi käsitöö ja kodunduse oskusi.

Probleemide lahendamine - tööõpetuse ülesanded on seotud igapäevaeluga ja eeldavad õpilastelt loovust probleemide lahendamisel.

Tööohutus – õppijad järgivad praktikas tööohutusnõudeid.

Materjaliõpetus - õppijad kogevad teadmisi ja rakendavad oskusi erinevate materjalide omaduste ja kasutusviiside osas.

Tööde kavandamine – õppijad viivad oma ideid ellu läbi praktilise töö.

Koostööoskused - tööõpetuse tundides töötavad õpilased meeskonnas ja seeläbi rakendavad koostöö ja suhtlemisoskusi.

Tehnoloogia – õppijad omavad ülevaadet maailmas kasutatavatest tehnoloogilistest protsessidest.

Keskkonnateadlikkus – õppijad rakendavad tundides läbi materjalide taaskasutuse ja ratsionaalsete tehnoloogiliste võtete jätkusuutlikke praktikaid.

SUHTLUSPÄDEVUS

Suhtluspädevus kui üldine ühiskonnas inimesena toimimise komponent aitab õppijatel omandada sotsiaalseid oskusi ja teadmisi.

Suhtlus kõnes - lisaks käelistele oskustele suudab õppija end selgelt ja arusaadavalt väljendada. Mõistab juhendaja õpijuhiseid ja seletusi ja annab tagasisidet toimunule.

Tekstiloomine - suhtlemine kirjas toimub läbi tehnoloogiliste protsesside ja oma mõtete kirjeldamise.

Kuulamisoskus - võime aktiivselt kuulata teiste inimeste arvamusi, juhiseid ja tagasisidet on tööõppes hädavajalik, et mõista ja täita ülesandeid õigesti.

Mittesõnaline suhtlemine - õppijad on teadlikud oma kehakeelest ja kasutavad tundides kehakeelt. Žestid ja näoilme annavad kaaslastele infot õppija suhtumise ja hoiakute kohta.

Meeskonnatöö oskused - suhtluspädevus hõlmab ka õppija võimet töötada koos teistega meeskonnas, lahendada tööühma liikmena probleeme ja põhjendada oma seisukohti.

Klienditeenindus (avatus) – suhelda sõbralikult ja tõhusalt nii võõrastega kui koolikollektiiviga.

Konfliktide lahendamine - lahendada rahulikult esile kerkinud kitsaskohti. Aktsepteerida ka kaasõppijate otsuseid ja tegevusi.

MATEMAATIKA-, LOODUSTEADUSTE- JA TEHNOLOOGIAALANE PÄDEVUS

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalast pädevust omandab õppija praktiliste harjutuste käigus reaalelulisi situatsioone lahendades ja erinevate valdkondade vahel seoseid luues. Tööõpetuse tundides ilmneb pädevus allpool esitatud kujul.

Mõõtmine ja märkimine, geomeetria- õppijad kasutavad mõõtmise ja märkimise käigus mitmeid mõõteriistu.

Materjaliõpetus – õppijad tunnetavad õppeülesannete lahendamisel erinevate materjalide omadusi, lähtuvalt materjalidest valivad valmistatava eseme ja töövahendid. Keskkel kohal on ülesannete sisus multimateriaalsus – erinevate materjalide koostoime.

Elektroonika ja elektriõpetus – õppijad kasutavad käepärasemaid elektritööriistu.

Probleemide lahendamine - matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus aitab õpilastel arendada probleemide lahendamise oskusi, mida saab rakendada tööõpetuse projektides. See hõlmab probleemi määratlemist, sobivate lahenduste leidmist ja nende rakendamist.

Ohutus ja keskkonnateadlikkus - õppijad kasutavad töömaailmas kehtivaid tööohutuse põhimõtteid järgides tööriistu ja seadmeid. Järgivad keskkonnateadlikke põhimõtteid ja väldivad saaste ja liigse prügi teket.

ETTEVÕTLIKKUSPÄDEVUS

Ettevõtlikkuspädevuse omandamisel tunnetab õppija tööõpetuse tundides neid oskusi, teadmisi ja isikuomadusi, mis aitavad õpilastel arendada ettevõtlikkust ja valmisolekut karjääri planeerimisel ja tööturul toimetulekul.

Ettevõtlusalane teadlikkus – läbi õppetöökoja töökeskkonna omandab õppija arusaama ettevõtlusmaailmast, käsitööoskusest kui ärimudelitest ehk teekonnast ideest tooteni. Probleemide lahendamine ja otsuste tegemine – õppijad analüüsivad tundides tekkinud olukordi, kogevad ratsionaalseid ja otstarbekaid lahendusi ja vastutavad oma otsuste eest. Loovus – õppijad loovad praktilistes töodes endale uusi huvitavaid tootearendusi. Suhtlemisoskused on olulised, et suhelda klientide, partnerite ja töötajatega ning tutvustada oma tooteid ja teenuseid. Meeskonnatöö ja koostöö - ettevõtluspädevus hõlmab võimet töötada meeskonna liikmena ja juhtida töörühma, lahendada probleeme koos kaaslastega. Riskivalmidus – ettevõtlikkuse osa on riskide võtmine ja otsustega seotud tulemustega toimetulek. Ettevõtlusvaim – ettevõtlusele omane positiivne suhtumine ja enesekindlus.

DIGIPÄDEVUS

Tööõpetuses tundides kasutavad õppijad digitaaltehnoloogiat ja tööriistu seoses käelise ja praktilise tegevusega. Digipädevuse arendamine tööõpetuses võimaldab õppijal tulla paremini toime nii praktiliste käeliste tööde teostamisel kui ka digitehnoloogia kasutamisel.

Digipädevus võib hõlmata järgmist:

Digitaalsete tööriistade kasutamine - õppijad kasutavad erinevaid digitaalseid tööriistu, arvuteid, tahvelarvuteid, nutitelefone ja tarkvararakendusi õppeülesannete täimisel.

3D-printimine - tööõpetuses hõlmab digipädevus füüsiliste esemete loomist digitaalsete mudelite põhjal, näiteks ka 3D-printimise oskus.

Veebipõhiste lahenduste kasutamine - infootsing. Õppijad kasutavad veebipõhiseid ressursse õpetusmaterjalide ja juhendite otsingul, leiavad tööõpetuse valdkonna teadmisi online-kogukondi kasutades.

Ohutus ja eetika – õppijad kasutavad turvaliselt digitaalseid tööriistu ja järgivad nii privaatsuse kui autoriõiguse põhimõtteid.

Tööõpetuse lõiming õppekava läbivate teemadega

Elukestev õpe ja karjääri kujundamine – taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvast õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, sealhulgas tegema sobivaid haridus- ja tööalaseid valikuid.

Elukestev õpe ja karjääri kujundamine on kaasatud lihtsustatud õppekavasse õppijale eluks vajalike oskuste ja teadmiste arendamiseks.

Näited õppe- ja karjääri võimalustest on sobilik kohandada lähtuvalt õppija individuaalsetest vajadustest ja võimetest.

Karjääri planeerimine - karjääri planeerimise osas juhendamine ja õppijale ülesannete püstitamine. Leida seoseid nende õpitud oskuste ja reaalelu vahel. Aidata õppijal mõista oma huvisid, tugevusi ja seada eesmärgi.

Oskuste arendamine - tööõpetus keskendub praktiliste oskuste, nii tehniliste oskuste kui käsitööoskuste, õpetamisele ja õpioskuste arendamisele.

Elukestev õpe – julgustada ja innustada õpingute jätkamist ka pärast kooli lõpetamist.

Tööturg ja töömaailm – päriselus töömaailma toimimine ja töövõimaluste valik. Tööturul nõutavate oskuste kirjeldamine ja analüüs. Tehnoloogiliste suundumuste kajastamine.

Karjääri nõustamine – õppija karjäärieesmärkide määratlemine ja juhiste pakkumine karjäärieesmärkide saavutamiseks.

Praktiliste kogemuste rakendamine: Õppijale võimaluse andmine töökogemuse proovile panekuks reaaleluliste harjutusülesannete ja õpiprojektide kaudu.

Koostöö ettevõtetega – Läbi õppekäikude õppijale konkreetse töövaldkonna töökogemusi ja teadmise pakkumine.

Keskkond ja jätkusuutlik areng – taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning väärtustades jätkusuutlikkust.

Valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele.

Keskkond ja jätkusuutlik areng on teema, mida saab kaasata tööõpetuse lihtsustatud õppekavasse keskkonnaküsimuste ja jätkusuutlikkuse käitumisoskuste arendamiseks.

Keskkonnateadlikkus ja jätkusuutliku käitumisoskuse arendamine on vajalik kaasaegse maailma väljakutsetega toimetulekuks ja jätkusuutliku eluviisi edendamiseks.

Materjalide taaskasutus ja säästlik kasutamine - tehnoloogiaõpetuse praktilistes töodes kasutatakse taaskasutatud materjale.

Keskkonnasõbralikud tootmismeetodid – õppija valmistab tooteid keskkonnasõbralikul viisil, vähendades jäätmeid ja kasutades vähem ressursse.

Jätkusuutlik eluviis - tööõpetus tutvustab õppilale keskkonnasõbralikke materjale ja tehnoloogiaid, energiatõhusaid seadmeid rohelisi tootmisprotsesse.

Keskkonnateadlikkus – õppija harimine keskkonnateadlikkuse osas, keskkonnaprobleemide ja nende mõju selgitamine kliimamuutuste ja saastamise näitel.

Looduslike ressursside hoidmine - looduslike ressursside väärtustamine ja nende kaitse tähtsuse mõistmine.

Projektitööd - õppija valmistab keskkonnasõbralikke projekte taaskasutatud materjalidest.

Jätkusuutlikud karjääri võimalused - tööõpetus aitab õppijal mõista jätkusuutliku arengu võimalusi, näiteks mahetootmise valdkonnas.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus – taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust.

Tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus aitavad õppijal arendada aktiivseks osalemiseks ühiskonnas.

Ettevõtlik mõtteviis võib aidata leida uuenduslikke lahendusi ühiskondlikele probleemidele.

Siin on mõned võimalused, kuidas neid kahte aspekti saab tööõpetuses integreerida:

Kodanikualgatus:

Ühiskonnateadlikkus – läbi tehnika arengu kogeb õppija, kuidas tuvastada ja mõista ühiskondlike probleeme ja väljakutseid kohalikus elus ja maailmas.

Kodanikuaktiivsus - õppijaid saab osaleda kodanikualgatustes ja konkreetsetele probleemidele või heategevusele keskenduvatele ühiskondlike projektides.

Ettevõtlikkus:

Ettevõtliku mõtteviisi arendamine – tehnoloogiaõpetuses suunata õppija mõtleb ettevõtlikult ja nägema probleeme kui võimalusi ja otsima loovaid lahendusi.

Praktiline kogemus - tööõpetuses kogeb õppija ettevõtluse külgi nagu tootearendus, tootmine ja müük.

Rahatarkus - eelarvestamine ja aruandlus.

Kultuuriline identiteet – taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis.

Kultuuriline identiteet rikastab tööõpetuse kogemust meie kultuuriruumis, aitab õppijal mõista oma kultuuripärandit ja ühenduda oma juurtega.

Mõista teiste kultuuride mitmekesisust ja aitab õppijal tunnetada käsitöö ja käsitsi tööga seotud väärtusi ja identiteeti.

Traditsioonilised käsitööoskused – õppija kogeb oma kultuuripärandiga seotud traditsioonilisi käsitööoskusi nagu rahvarõivaste valmistamine, käsitöötoodete valmistamine või toiduvalmistamise tehnikate õppimine.

Pärimuslikud sümbolid ja motiivid - õppijad kasutavad oma töödes meie kultuuri sümboleid, mustreid ja motiive ja seeläbi peegeldub nende kultuurilist identiteeti.

Kultuuriline pärand ja ajalugu – õppija kasutab esemete valmistamisel traditsioonilisi käsitöötehnikaid. Puutub seeläbi kokku oma kultuuri käsitöö ajaloo ja pärandiga.

Kultuuripärandi väärtustamine – õppija tunnetab läbi praktilise tööprotsessi austust töö vastu ja seeläbi arusaamist teiste kultuuride traditsiooniliste käsitööoskuste ja tavade väärtustest.

Kultuuriline loovus – õppija kasutab traditsioonilisi tehnikaid uuenduslikul viisil. Teostab oma kultuurilist identiteeti ja loovust väljendavaid ideid.

Teabekeskkond ja meediakasutus – taotletakse õpilase kujunemist teadlikuks ja analüüsivaks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat teabekeskkonda, suudab meediamaaailma sisu ja allikaid kriitiliselt analüüsida ja kasutada, tunnustab autorlust, oskab luua kvaliteetset meediasisu, arvestades oma eesmärgi ja ühiskonnas omaksvõetud suhtlemise norme, ning toimib turvaliselt ja vastutab oma käitumise eest end ümbritsevas teabekeskkonnas;

Tehnoloogiaõpetuse tundides arendab õppija teabekeskkonna ja meediakasutuse oskusi vastavalt oma võimetele ja vajadustele. Läbi meediakasutuse ja teabekeskkonna praktiliste tegevuste õpitakse teavet kriitiliselt hindama ja meediat vastutustundlikult kasutama eesmärgiga olla teadlikud digitaalse maailma võimalustest ja ohutusest.

Teabe otsimine ja hindamine – teabeotsing erinevatest allikatest, sealhulgas raamatutest, veebilehtedest ja ajakirjadest.

Digitaalse kirjaoskuse arendamine – õppija kasutab arvuteid ja digitaalseid seadmeid teabe otsimiseks ja tekstiloomeks. Seejuures omandab õppija põhiteadmised veebilehtede sirvimisest ja otsingumootorite kasutamisest.

Meediaanalüüs – erinevate meedialiikide, ajalehtede, ajakirjade, raadio ja televiisori allikate analüüs ja seeläbi kogemuse saamine meedia mõjust nende teadmistele ja arvamustele.

Veebipõhine suhtlus ja turvalisus - kuidas kasutada sotsiaalmeediat ja e-posti vastutustundlikult ning kuidas kaitsta oma privaatsust võrgus.

Teabe jagamine - erinevaid meediavahendeid, nagu blogid, videod või sotsiaalmeediat kasutades kogemuste ja teadmiste jagamine.

Tehnoloogia ja innovatsioon – taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.

Tehnoloogia ja innovatsioon kui moodsa tehnoloogilise mõtte arengukomponent on tehnoloogiaõpetuse osa, millel on suured ootused.

Siin on mõned võimalused, kuidas lisaks traditsioonilistele käsitööoskustele õpet läbi tehnoloogia ja innovatsiooni tööõpetuse lihtsustatud õppekavas integreerida:

Põhitehnoloogilised oskused – õppijad kasutavad põhitehnoloogilisi seadmeid, näiteks arvuteid, nutitelefone ja tahvelarvuteid. See hõlmab nii klaviatuuri kasutamist, veebilehtede sirvimist kui failide salvestamise aluseid.

Digitaalsed tööriistad – õppija kasutab dokumentatsiooni ja esitluste loomiseks digitaalseid tööriistu, näiteks tekstiredaktoreid ja esitlusprogramme.

Internet ja veebipõhised ressursid – õppija rakendab teabe ja õppematerjalide omandamiseks veebis otsimise ja navigeerimise oskusi, veebipõhiste ressursside leidmist ja kasutamist.

3D-printimine ja modelleerimine õppija loob 3D-printimise ja modelleerimise abil lihtsaid objekte ja mudeleid.

Innovatsioonioskused – õppija mõtleb uuenduslikult, leiab probleemidele loovaid lahendusi.

Tervis ja ohutus – taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele.

Tervis ja ohutus on tööõpetuse teema, milles õppija mõistab ja hindab oma töökoha ja töövahendite ohutust ning hoolitseb oma tervise eest. Õppija järgib järgnevaid ohutus- ja terviseküsümuse juhiseid kogu õppeprotsessi vältel.

Tööohutus – õppija järgib õigete tööriistade, seadmete ja isikukaitsevahendite kasutamist. Vältib õnnetusi ja vigastusi ning hoiab korras oma töökoha.

Töökultuur – õppija tegutseb meie kultuuriruumi sobival viisil ja järgib kooli kodukorda.

Easmaabi – õppija rakendab vajadusel esmaabi põhimõtteid, näiteks vigastuste ja äkiliste terviseprobleemide korral ja reageerib hädaolukorras.

Töötervishoid – õppija lähtub õppeprotsessis ergonoomika ja töötervishoiu põhitõdedest.

Kemikaalide ohutus - tööõpetuses kasutatavate kemikaale ja värvide ohutu käsitlemine ja säilitamine. Isikukaitsevahendite kasutamine.

Tervislik eluviis - tervis ja ohutus hõlmavad sealhulgas toitumist, füüsilist aktiivsust ja vaimset heaolu. Õppija järgib tervislikku eluviisi ja teeb tervislikke valikuid.

Väärtused ja kõlblus – taotletakse õpilase kujunemist kõlbliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks,

kui neid eiratakse ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

Väärtuste ja kõlbluse teema aitab õpilastel mitte ainult omandada praktilisi oskusi, vaid ka arendada head iseloomu ja moraalselt tugevust.

Eetilised põhimõtted – õppija lähtub põhiväärtustest ja eetilistest põhimõtetest nagu ausus, vastutus, austus ja empaatia nii koolis kui ka igapäevaelus.

Töökoha väärtused – õppija väärtused ja hoiakud avalduvad meeskonnatöö, koostöö, vastutuse ja kaasõppijaid arvestava ja toetava suhtumise läbi.

Kõlblus – eetiliste otsuste langetamisel ja probleemide lahendamisel õppija valib sobivaimaid eetilisi lahendusi ja mõistab nende otsuste mõju.

Eeskuju ja juhendamine – õppija järgib tunnis kogetud positiivseid praktikaid.

Arutelud ja refleksioon – õppija reflekteerib oma tegevusi, õpib vigadest ja aruteludes esitleb ja kaitseb oma seisukohti.

Tööõpetuse lõiming teiste õppeainetega

Eesti keel

Kuna tööõpetuse ainetunnid toimuvad eesti keeles siis on mõlemad õppeained omavahel otseselt seotud nii kõnes kui kirjas. Tööõpetuses kasutusel olev erialane sõnavara täiendab õppija keelepagasit.

Oskus suhelda – eesti keele õppimine aitab õpilastel arendada erialast sõnavara.

Õppeülesannete täitmine pakub õppijale reaalseid olukordi, kus õppijad kasutavad oskust suhelda.

Kirjalik ja suuline dokumentatsioon: Tööõpetuses ülesannete käigus vajalike tegevuste kirjeldamine ja juhendite ja õppekirjanduse kasutamine arendavad õppija funktsionaalset kirjaoskust.

Ohutusjuhendid - tööõpetuses rakendust leidvate tööohutuslaseid juhendeid peab õppija teadma ja tundma. Eesti keel võimaldab õppijal neid juhendeid mõista.

Õpjuhuhiste mõistmine ja tööprotsessi kirjeldus : tööõpetus ei saa ilma erinevate tööprotseduuride ja -juhiste mõistmist. Eesti keel on vajalik nende juhiste lugemiseks ja mõistmiseks, mis on seotud konkreetsete töötappidega või masinate kasutamisega.

Projektitööd – tööõpetuses teostatavates õpiprojektide keelekasutus nii ettevalmistavas faasis kui tööde vormistamisel.

Õpilastööde esitlused – kirjaliku osa vormistamine ja suulised ettekanded.

Võõrkeel

Kuigi meie koolis on õppekeeleks eesti keel on tööõpetuse lõimimine võõrkeelega oluline õpilase enesearengu komponent. Võõrkeele ja tööõpetuse koosmõju võimaldab õppijal avastada virtuaalseid võimalusi ja seejärel viia neid ellu praktikas.

Õppija kogeb kuidas keeleoskus avardab tema maailma.

Siin on mõned viisid, kuidas võõrkeel ja tööõpetus on lõimitud.

Infootsing – õppija kasutab võõrkeelseid keskkondi infootsingul. Keelekasutus võimaldab õppijal leida uusi tehnoloogilisi lahendusi ja tooteid ja seeläbi rakendust praktilistele oskustele.

Rahvusvaheline koostöö - tööõpetuses võivad õppijad osaleda rahvusvahelistes projektides. Suhelda kaaslastega võõrkeeles ja esitleda töötulemusi.

Kultuuriline mitmekesisus - võõrkeele õppimine aitab õpilastel paremini mõista kultuuridevahelist sidusust. Keeleõppes puutuvad õppijad näiteks läbi pildimaterjali kokku erinevates kultuurides toimiva tootearendusega, arhitektuursete ja tehniliste lahendustega.

Rahvusvahelised standardid - tööõpetus järgib rahvusvahelisi standardeid ja regulatsioone ja võõrkeele oskus leiab rakendust nende standardite ja regulatsioonide tõlgendamisel.

Matemaatika

Matemaatilised mudelid ja oskused on tööõpetuse ülesannete sisuks. Matemaatika aitab tööõpetusega seotud matemaatiliste mõistete ja oskustega õppijal tööd kavandada ja hilisemat töötulemust kontrollida.

Tööõpetus pakub õppijale läbi praktilise kogemuse võimalust tunnetada maailma läbi matemaatika.

Mõõtmine ja märkimine - tööõpetuses on mõõtmine kesksel kohal.

Geomeetria – tööõpetuse kasutavad õppijad lihtsamaid geomeetria mõisteid ja valemeid.

Õppija tunnetab ruumilisi suhteid, eseme kavandamisel koostab mõõtarve kasutades eskiise, lihtsamaid jooniseid ja piltkujutisi.

Materjaliarvutus – nii esemete kavandamisel kui toitute retseptides järgib õppija etteantud suurusi ja koguseid. Materjaliarvutus on oluline lihtsamate kuluarvestuste teostamisel.

Mustrid – õppija kasutab matemaatilisi mõisteid esemete disainimisel.

Arvutamine - õppijad järgivad ja kohandavad esemete valmistamisprotsessis mõõte. Õppija kasutab matemaatilist mõtlemist tööõpetuslike probleemide lahendamisel. Tööõpetuses on

vajalik pikkuste, pindalade, mahtude ja raskuste mõõtmine ning erinevate mõõtühikute kasutamine

Loodusõpetus

Nii loodusõpetuse kui tööõpetuse sisuks on looduslikud materjalid, keskkonnasääst ning praktiliste oskuste õpetamine. Loodusõpetuse ja tööõpetuse lõiming võimaldab õppijal mõista seost looduse ja materjalide kasutamise vahel.

Ühised puutepunktid on:

Loodusplastika - materjaliõpetus ja loodusest vahendite kasutamine. Loodusõpetus keskendub looduses esinevatele materjalidele ja loodusressurssidele, nende omaduste mõistmisele ja kasutamisele. Tööõpetus hõlmab loodusest pärit materjalide kasutamist esemete valmistamisel.

Keskkonnasääst - loodusõpetuse sisus on keskkonnamõtjudest tulenevat vajadus kasutada säästvalt materjale. Tööõpetuses on kesksel kohal materjalide taaskasutus, keskkonnahoid ja keskkonnahoidlike materjalide kasutamine.

Praktilised oskused – õppija rakendab materjalide käsitlemise ja töötlemisega seotud oskusi..

Loodusõpetus annab aluse mõista looduslike materjalide omadusi ja nende käsitlemise põhimõtteid, tööõpetuses rakendab õppija õpitut praktikas.

Multimateriaalsus – õppija kasutab ühes töös erinevaid materjale. See on vajalik nii loovuse arendamisel kui õpilastööle laiemal funktsiooni võimaldamisel. Loodusõpetus on seotud nende materjalide päritoluga, tööõpetus mil viisil neid materjale kasutatakse.

Tööohutus - Loodusõpetus käsitleb ohutuse aspekte seoses looduslike materjalide kasutamisega.

Ajalugu

Ajaloo ja tööõpetuse lõiming seisneb nende kahe aine seoses läbi mineviku. Ajaloo sisuks on tehnoloogia arenguprotsesside mõju ühiskonnale.

Ajalooline taust võimaldab õpilastel saada laiemat arusaamist mineviku ja käsitöö valdkondade vastastikusest mõjust.

Sajandeid vanu käsitöö tehnoloogilisi oskusi saavad õppijad rakendada tööõpetuse tundides ja seeläbi mõistab õppija paremini ühiskonna ja kultuuri arengut.

Ajaloo mõjutused - tööõpetuse oskused ja tehnikad on arenenud ajaloo käigus. Õppijad võrdlevad nüüdisaegseid tehnikaid ja minevikus kasutatud tööriistu ja hindavad tehnoloogia arengut.

Kultuuriline kontekst – töötamine meie kultuuriruumis läbi ajaloo. Tööõpetuse kaudu saavad õpilased õppida erinevate kultuuride traditsioonilisi käsitööoskusi ja tehnikaid.

Näidete kasutamine – ajaloolisi ehitisi ja tehnoloogilisi lahendusi kopeeritakse toodete kaudu.

Neid tooteid kasutatakse tööõpetuse ülesannete osana, näiteks mudeliõpetuses.

Teadmised - erinevate tööstusharudes ja kutsealadel. Kasutusel olnud materjalidega, tööriistade ja tehnikatega puutuvad õpilased kokku ajalootunnis. Näiteks põllumajanduslik tootmine ja põllusaaduste kasutamine võib esmapilgul tunduda tööõpetusest kauge teemana aga ometigi on otseses seoses nii materjaliõpetuse kui kodunduse ja käsitööga.

Ajaloolised muutused – postindustriaalse ühiskonna tekkimine. Tööstusrevolutsiooni mõju käsitööle, kodundusele ja tööõpetusele

Inimeseõpetus

Inimeseõpetus ja tööõpetus on lõimitud läbi isikliku ja sotsiaalse arengu ning praktiliste oskuste õpetamise.

Nad aitavad õppijal paremini mõista seost praktiliste oskuste ja isikliku arengu vahel.

Isikliku omadused - inimeseõpetus õpetab isikliku arengu ja elu oskuste õpetamisele, mis on kasulikud nii igapäevaelus kui töömaailmas. Tööõpetuse tundides saab õppija neid oskusi töömaailmas rakendada läbi enesekontrolli, enesejuhtivuse, suhtlusoskuse, enesehinnangu, emotsionaalse intelligentsusi ja konfliktide lahendamise.

Eesmärkide seadmine ja karjääri planeerimine - inimeseõpetus aitab õppijal tööõpetuse tundides tunnetada oma huvi, eesmärke ja õpetada neile, kuidas olla sõber ja kaaslane. Tööõpetus pakub isikuomadustega ja kutsealadega seotud praktilist kogemust.

Enesejuhtimine – inimeseõpetus õpetab ajaplaneerimist, eesmärkide seadmist ja enesedistsipliini arendamist. Neid oskusi rakendatakse praktikas tööõpetuses.

Elukutseõpe – läbi esemelise õpikäsitluse keskendub tööõpetus erinevate käsitöö- ja kutsealadega seotud praktiliste oskuste õpetamisele. Õpilased õpivad konkreetsete töömaailma ülesannete täitmiseks vajalike materjalide, tehnikate ja tööriistade kasutamist.

Ettevõtlus ja majandus - inimeseõpetus hõlmab majandusalaseid teadmisi seeläbi töömaailmas toimimiseks vajalikku ettevõtlikkust.

Sotsiaalsete oskuste arendamine – inimeseõpetuse osa on sotsiaalsete oskuste, koostöö ja suhtlemise, õpetamine. Need oskused on abiks tööõpetuse õppeülesannete täitmisel.

Muusika

Muusika ja tööõpetus keskenduvad loomingulistele ja käeliste oskustele. Mõlema aine integreerimine pakub õpilastele mitmekülgsemat õpikogemust ja head äratundmist praktiliste oskuste ja loominguliste võimete rakendamisel mõlema aine kontekstides.

Loominguline väljendus - mõlemad ained julgustavad loomingulist mõtlemist ja pakuvad õppijale võimalust loovalt väljenduda.

Käeline osavus - on vajalik mõlemas aines. Nii tööriistade kasutus kui muusikariistadel mängimine nõuab käte ja sõrmede koordineerimist, täpsust ja osavust.

Kujundamine ja esteetika – on vajalik mõlemas aines. Kui muusika võib olla seotud helide ja meloodiate kujundamisega siis tööõpetuses keskendutakse visuaalsele esteetikale näiteks laua katmisel, roogade esitlemisel või esemete valmistamisel.

Akustika ja helid - muusika ja tööõpetus võivad puudutada akustikat ja helitehnoloogiat.

Mõlema aine tundides puutuvad õppijad kokku heli omaduste ja levikuga ruumis, on vajadus arvestada nii heliisolatsiooni kui müra kui keskkonna ohuteguriga.

Materjaliõpetus - nii muusikas kui ka tööõpetuses tuleb mõista ja tunda erinevaid materjale. Muusikariistade valmistamiseks kasutatud materjalidega puutuvad õppijad kokku tööõpetuses.

Muusikainstrumentide valmistamine – tööõpetuse tunnis valmistatud keel ja löökpille saab kasutada muusika tundides – jauram, kraapspill, kastanjetid, triangel.

Kunstiõpetus

Kunstiõpetus ja tööõpetus on lõimitud nii loovuse, loomingu kui käsitööoskustega. Nad on küll kaks erinevat õppevaldkonda aga neil on tugev sidusus ja koostoime.

Loominguline väljendus - mõlemad ained eeldavad õpilastelt individuaalset eneseväljendust. Julgustavad õpilasi loovalt väljenduma. Kunstiõpetuses luuakse kunstiteoseid, samal ajal kui tööõpetuses valmistatakse erinevaid esemeid.

Käeline osavus - nii kunstiõpetuses kui tööõpetuses õpitakse läbi esemelise õpikäsitluse.

Õppeülesannete täitmine vajab käelisi oskusi ja õppeprotsess eeldab käelise koordineerimise arendamist. Kunstiõpetuses ja tööõpetuses on kohati kasutusel samad tööriistad.

Disainin - mõlemas aines uuritakse värvi, kuju, proportsiooni visuaalseid elemente.

Tööõpetuses kavandatakse ja disainitakse samuti erinevaid esemeid.

Materjaliõpetus - mõlemad ained eeldavad erinevate materjalide ja nende omaduste tundmist. Kunstiõpetuses võidakse kasutada samu materjale mida tööõpetuseski.

Tehnoloogilised protsessid - nii kunstiõpetus kui ka tööõpetus võivad kasutada materjalide ettevalmistamisel ja töötlemisel tehnoloogid. Lisaks termilistele protsessidele leiavad kunstiõpetuses kasutamist tööõpetusega samad digivahendid ja programmid.

Projektitöö - õppijad kavandavad mõlemas aines töid või kunstiteoseid alates idee väljatöötamisest kuni lõpptoteni.

Kehaline kasvatus

Nii kehaline kasvatus kui tööõpetus on ained mis arendavad läbi füüsilise tegevuse õppija vaimu. Mõlema õppeaine sidusus ja koostoime on arvestatavad komponendid õppija tervisliku eluviisi ja praktiliste oskuste arendamisel.

Kehaline kasvatus ja tööõpetus on vastastikku seotud läbi:

Füüsilise tervise ja ohutuse – mõlemate ainete fookuses on füüsiline tervis ja ohutus kasvõi läbi eririietuse. Kui kehaline kasvatus õpetab õpilastele liikumisega seotud tervislikke eluviise ja füüsilise aktiivsuse eeliseid, siis tööõpetus hõlmab samuti õiged töövõtteid, õiget kehahoidu, ohutusnõudeid ja turvalise töökeskkonna loomisega seotud praktilisi oskusi. Käelisi oskusi arendatakse ka kehalises kasvatuses. Kehaline kasvatus keskendub sageli liikumisoskustele, nagu tasakaal, koordineatsioon ja jõud, samas kui tööõpetuse kasutatavad töövõtted eeldavad töövahendite kasutamisel sama.

Koostöö ja õppimine rühmas - tööõpetuse sisuks on meeskonnatöö oskusi nõudvad projektitööd. Kehaline kasvatus hõlmab meeskonnaspordialasid. Nii kehaline kasvatus kui ka tööõpetus arendavad koostööd ja meeskonnatöö oskusi.

Tervislik eluviis ja kehaline aktiivsus: Kui tervisliku eluviisi edendamisega ja kehalise aktiivsusega seotud. Kehaline kasvatus annab õppijale aluse mõista füüsilise aktiivsuse olulisust, heaolu ja tervise osa, siis tööõpetus õpetab aktiivsete eluviiside toimimiseks vajalikke praktilisi oskusi. Tööõpetuse tunnis valmistatud spordivahendeid saab kasutada kehalise kasvatuses tunnis.

Materjaliõpetus – spordivahendite valmistamiseks kasutatud materjalidega töötlemisega puutuvad õpilased kokku tööõpetuse tundides.

Mõisted – mõlemas aines on kasutusel ühised mõisted ja väljendid.

TÖÖÕPETUS (1. – 4. KLASS)

AINEKAVA

1. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

MATERJALID JA NENDE TÖÖTLEMINE: tunneb ära kasutatavaid materjale (paber, plastiliin, savi, looduslik materjal jne) kasutab õpetaja juhendamisel õigesti ja ohutult lihtsamaid töövahendeid.

TÖÖPROTSESS: joonistab šablooni abil lihtsamaid kujundeid; rebib sirgjooneliselt; lõikab silma järgi ning kontuuri (sirgjoon) mööda paberitükke ja ribasid; voldib paberilehe pooleks ja/või neljaks;

voolib rullimise, veeretamise ja lamendamise teel lihtsamaid kujundeid ja esemeid.

TEHNOLOOGIA IGAPÄEVAELUS: hoolitseb koostegevuses õpetajaga oma töökoha ja -vahendite korrasoleku ning isikliku hügieeni eest.

Õppesisu

MATERJALID JA NENDE TÖÖTLEMINE

Käsitöömaterjalid; käsitöövahendite tutvustamine, nende otstarve ja ohutu kasutamine.

TÖÖPROTSESS

Erinevate esemete vormimine ning töövahendite tutvustamine; kujundite demonstreerimine, leidmine klassiruumist, piltidelt jm; materjalide säästlik kasutamine;

savi ja plastiliini voolimine, materjalide erinevuste selgitamine; paberiribade rebimine ja narmaste lõikamine nii silma kui joone järgi; voltimine; loodusplastika – meisterdamine nii seemnetest kui juurviljadest; erinevate materjalide kooskasutus.

TEHNOLOOGIA IGAPÄEVAELUS

Tööohutus ja töökoha korrashoid ning isiklik hügieen; töö lõpetamine.

Praktilised tööd:

lihtsad meisterdamisülesanded lähtuvalt näidisest või õpilase fantaasiast; paberiribade ja tükkide rebimine, lõikamine ja ühendamine; mänguasjade ja mudelite valmistamine nii paberist, papist ja tekstiilist kui looduslikust materjalist; erinevatest materjalide, näiteks plasti, papi, paberi, tekstiili ja naha kooskasutus; paberiribade ja tükkide rebimine, lõikamine ja ühendamine; lõigatud kujundite liimimine; looduse elementide (puud, lindude - loomade kujutised, lumehelbed), mänguasjade ja mudelite valmistamine nii paberist, papist ja tekstiilist kui looduslikust materjalist; lauamäng; rahvuslikud mustrid; ruumiliste esemete, näiteks karpide või purkide kaunistamine; erinevate riputiste, näiteks jõulukaunistuste, valmistamine, töökoha koristamine.

Oodatavad õpitulemused 1. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) tunneb ära kasutatavaid materjale (paber, plastiliin, savi, looduslik materjal jne);
- 2) kasutab õpetaja juhendamisel õigesti ja ohutult lihtsamaid töövahendeid;
- 3) joonistab šablooni abil lihtsamaid kujundeid;
- 4) rebib sirgjooneliselt;
- 5) lõikab silma järgi ning kontuuri (sirgjoon) mööda paberitükke ja ribasid;
- 6) voldib paberilehe pooleks ja/või neljaks;
- 7) voolib rullimise, veeretamise ja lamendamise teel lihtsamaid kujundeid ja esemeid;
- 8) hoolitseb koostegevuses õpetajaga oma töökoha ja -vahendite korrasoleku ning isikliku hügieeni eest.

2. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

MATERJALID JA NENDE TÖÖTLEMINE: tunneb ära ja nimetab kasutatavaid materjale (paber, kartong, plastiliin, savi, riie, lõng, looduslik materjal jms); joonistab šablooni abil kujundeid, lõikab neid välja, liimib ja täiendab neid õpetaja juhendamisel.

TÖÖPROTSESS: kasutab joonlauda sirgjoone tõmbamiseks; teeb voltimise teel lihtsamaid esemeid; voldib ruudu diagonaalselt pooleks; teeb voltimise teel lihtsamaid esemeid; voldib ruudu diagonaalselt pooleks; oskab sõrmedega heegeldada jämedat ketti; hoolitseb õpetaja suunamisel oma töökoha ja õppevahendite korrasoleku ning isikliku hügieeni eest.

Õppesisu

MATERJALID JA NENDE TÖÖTLEMINE

Materjalide omadused, materjalide ja töövahendite sobivus, esemete vaatlus, erinevad kujundid, šabloon, kääridega lõikamine, liimimine.

TÖÖPROTSESS

Joonlaua kasutamine mõõtmisel, loodusliku materjali kasutamine (seemned, terad); lihtsad ruumilised kompositsioonid, maketid, mõõtmine ja märkimine, töövõtete tutvustamine, töövahendite otstarbekas ja ratsionaalse kasutamine, erinevad looduslikud ja tehismaterjalid, voolimine, eeskuju ja näidise järgi töö sooritamine.

TEHNOLOOGIA IGAPÄEVAELUS

Kord ja korraharjumus, töötamine grupis ja paaris, töö lõpetamine, korrastustööde järjekord.

Praktilised tööd:

Tööjuhendi lugemine ja tööprotsessis tekkivate eeldatavate kitsaskohtade ennetamine; joonlaua kasutamine mõõtmisel; joonte tõmbamine, punktide, kleepsude ühendamine vaba käega ja joonlauaga; joonelise paberi joonimine joonlauaga; loodusmaterjalist lihtsamate piltide ladumine; lihtsamate ruumiliste kompositsioonide, mudelite või makettide valmistamine.

Oodatavad õpitulemused 2. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) tunneb ära ja nimetab kasutatavaid materjale (paber, kartong, plastiliin, savi, riie, lõng, looduslik materjal jms);
- 2) joonistab šablooni abil kujundeid, lõikab neid välja, liimib ja täiendab neid õpetaja juhendamisel;
- 3) kasutab joonlauda sirgjoone tõmbamiseks;
- 4) teeb voltimise teel lihtsamaid esemeid; voldib ruudu diagonaalselt pooleks;
- 5) kasutab õpitud voolimisvõtteid (veeretamine, rullimine, lamendamine, venitamine, pigistamine jms);
- 6) oskab sõrmedega heegeldada jämedat ketti;
- 7) hoolitseb õpetaja suunamisel oma töökoha ja õppevahendite korrasoleku ning isikliku hügieeni eest.

3. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

MATERJALID JA NENDE TÖÖTLEMINE: eristab erinevaid looduslikke ja tehismaterjale, nimetab ja võrdleb õpetaja abiga materjalide omadusi (õhuke, paks, jäme, peenike, pehme, kõva, painduv, tugev jt) valib õpetaja juhendamisel erinevaid töötlemisviise (rebimine, lõikamine, voltimine, viltimine, voolimine jms) ning kasutab töövahendeid õigesti.

TÖÖPROTSESS: töötab õpetaja suulise juhendamise järgi, vaatleb ja kirjeldab õpetaja abiga töövõtet tutvustavat videot või pilti; viib alustatud töö iseseisvalt lõpule; kasutab materjale õpetaja juhendamisel säästlikult; kasutab joonlauda: mõõdab paberil pikkusi täissentimeetrites, tõmbab sirgjooni läbi ühe ja kahe punkti; valmistab juhendamisel voltimise teel lihtsamaid kujundeid;

lõikab kääridega mitmesuguseid kujundeid erinevast materjalist: paberist, õhemast kartongist, vildist, fliisist, riidest.

TEHNOLOOGIA IGAPÄEVAELUS: paneb niidi, heegelniidi, lõnga sukanõela silmast läbi; tikib eelpistet; heegeldab jämeda heegelnõelaga ketti; torkab õpetaja juhendamisel naaskliga auke;

valmistab juhendamisel tähtpäevalisi ruumi- ja lauakaunistusi, korrastab ja kaunistab ühistegevuses oma klassiruumi.

Õppesisu

MATERJALID JA NENDE TÖÖTLEMINE

Erinevate esemete vaatlus, kirjeldamine; materjalid - tekstiil, nahk, metall, plast, puit, paber, papp, kinnitusmaterjalid liim, nõör, niit, traat, erinevad töötamisviisid: rebimine, lõikamine, voltimine, voolimine jms), töövahendite õige hoid ja töötamine.

TÖÖPROTSESS

Materjalide säästlik kasutamine; töövahendite õige ja ohutu käsitlemine; kääridega lõikamine mitmesuguseid kujundeid erinevast materjalist: paberist, õhemast kartongist, vildist, fliisist, riidest; joonlaud ja pliiats; voltimine.

TEHNOLOOGIA IGAPÄEVAELUS

Töövahendid ja materjalid: nõel, naaskel, heegelnõel ja lõng, riie; ohutud töövõtted.

Praktilised tööd:

Ruumiline sünnipäevakaart või kutse, erinevad kujundid ja nende kaunistamine; Ehted, punutud paelad, maskid, kaardid.

Oodatavad õpitulemused 3. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) eristab erinevaid looduslikke ja tehismaterjale, nimetab ja võrdleb õpetaja abiga materjalide omadusi (õhuke, paks, jäme, peenike, pehme, kõva, painduv, tugev jt);
- 2) valib õpetaja juhendamisel erinevaid töötlemisviise (rebimine, lõikamine, voltimine, viltimine, voolimine jms) ning kasutab töövahendeid õigesti;
- 3) töötab õpetaja suulise juhendamise järgi, vaatleb ja kirjeldab õpetaja abiga töövõtete tutvustavat videot või pilti; viib alustatud töö iseseisvalt lõpule;
- 4) kasutab materjale õpetaja juhendamisel säästlikult;
- 5) kasutab joonlauda: mõõdab paberil pikkusi täissentimeetrites, tõmbab sirgjooni läbi ühe ja kahe punkti;
- 6) valmistab juhendamisel voltimise teel lihtsamaid kujundeid;
- 7) lõikab kääridega mitmesuguseid kujundeid erinevast materjalist: paberist, õhemastkartongist, vildist, fliisist, riidest;

- 8) paneb niidi, heegelniidi ja lõnga sukanõela silmast läbi;
- 9) tikib eelpistet;
- 10) heegeldab jämeda heegelnõelaga ketti;
- 11) torkab õpetaja juhendamisel naaskliga auke;
- 12) valmistab juhendamisel tähtpäevalisi ruumi- ja lauakaunistusi, korrastab ja kaunistab ühistegevuses oma klassiruumi;
- 13) katab ja koristab õpetaja juhendamisel lauda.

4. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

MATERJALID JA NENDE TÖÖTLEMINE: kasutab mõõtmisel joonlauda ja mõõdulinti, märgib õpetaja juhendamisel joonlaua abil punkte ja tõmbab jooni erinevatele pindadele/materjalidele;

otsib ja valib ühistegevuses ideid tööde valmistamiseks, märkab esemetel rahvuslikke elemente.

TÖÖPROTSESS: töötab õpetaja suulise juhendamise järgi, mõistab ja täidab õpetaja juhendamisel ka lihtsaid kirjalikke tööjuhendeid; meisterdab erinevatest materjalidest, valib õpetaja juhendamisel materjalide käsitlemiseks sobivaid töövahendeid, käsitleb tuttavaid töövahendeid õigesti ning ohutult;

paneб niidi nõelasilmast läbi; teeb käsitsi lihtõmblust (traageldab); õmbleb riidele kahe auguga nõõbi;

heegeldab erineva jämedusega materjalist ketti; heegeldab alg- ja ahelsilmust.

TEHNOLOOGIA IGAPÄEVAELUS: teab olulisemaid tähtpäevi, kaunistab juhendamisel tähtpäevadeks ruumi; kasutab materjale säästlikult, leiab õpetaja juhendamisel võimalusi materjalide korduskasutamiseks; valmistab juhendamisel lihtsamaid toite (nt võileivad, küpsisetort), koostades eelnevalt ühistegevuses vajalike toiduainete ostunimekirja; valib valmistatud toidu serveerimiseks sobivad lauanõud, katab ja koristab lauda; kirjeldab ja analüüsib oma tööd õpetaja juhendamisel, sh kirjaliku kava järgi (võrdleb oma tööd näidisega; hindab tulemuse kasutamist ja esteetilisust).

Õppesisu

MATERJALID JA NENDE TÖÖTLEMINE

Joonlauaga, mõõdulindiga mõõtmine, märkimine, mõõtmisviga, eseme kavandamine näidise järgi, tööks vajalike töövahendite ja materjalide töötlemisviiside valik, võimalusel õppetöökoja kodukord, juhised õppetöökojas töötamiseks, tervisekaitse ja tööohutusnõuete tutvustamine, esmaabi.

TÖÖPROTSESS

Vajalikud vahendid ja materjali töötlemisviisid; põhjendada lähtuvalt töö eesmärgist materjalide, töövahendite ja töötlemisviiside sobivust; valmistab praktilise tööna esemeid ja mudeleid; teostab kavandatu lõpuni; hoiab korras ja korrastab oma töökoha, järgib hügieenireegleid, esitleb ja hindab oma tööd, toob esile õppeprotsessis kogetu seoseid igapäevaeluga.

TEHNOLOOGIA IGAPÄEVAELUS

Tutvustada võimalusi erinevate tortide valmistamisel, arutleda miks, kellele ja kuidas torti valmistada, tutvustada, töövõtteid, töövahendeid, toiduaineid jm mida tordi valmistamisel on

vaja, õpitakse töötama grupis ning jagama ühiskasutuses olevaid töövahendeid, kujundatakse korraharjumusi ja oskusi ning püsivust oma töö lõpule viia.

Praktilised tööd:

Joonlaua abil joonte ja kujundite joonestamine, mõõtude märkimine, meisterdamine paberirullidest ja tikutopsidest. „Kujundid“ – lihtsamate kujundite kokku liimine, laev, mask, kass, hobune, võileivatordi või küpsistordi valmistamine.

Oodatavad õpitulemused 4. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) meisterdab erinevatest materjalidest, valib õpetaja juhendamisel materjalide käsitlemiseks sobivaid töövahendeid, käsitleb tuttavaid töövahendeid õigesti ning ohutult;
- 2) otsib ja valib ühistegevuses ideid tööde valmistamiseks, märkab esemetel rahvuslikke elemente;
- 3) töötab õpetaja suulise juhendamise järgi, mõistab ja täidab õpetaja juhendamisel ka lihtsaid kirjalikke tööjuhendeid;
- 4) kasutab mõõtmisel joonlauda ja mõõdulinti, märgib õpetaja juhendamisel joonlaua abil punkte ja tõmbab jooni erinevatele pindadele/materjalidele;
- 5) paneb niidi nõelasilmast läbi; teeb käsitsi lihtõmblust (traageldab); õmbleb riidele kahe auguga nõöbi;
- 6) heegeldab erineva jämedusega materjalist ketti; heegeldab alg- ja ahelsilmust;
- 7) kasutab materjale säästlikult, leiab õpetaja juhendamisel võimalusi materjalide korduskasutamiseks;
- 8) teab olulisemaid tähtpäevi, kaunistab juhendamisel tähtpäevadeks ruumi;
- 9) valmistab juhendamisel lihtsamaid toite (nt võileivad, küpsisetort), koostades eelnevalt ühistegevuses vajalike toiduainete ostunimekirja;
- 10) valib valmistatud toidu serveerimiseks sobivad lauanõud, katab ja koristab lauda;
- 11) kirjeldab ja analüüsib oma tööd õpetaja juhendamisel, sh kirjaliku kava järgi (võrdleb oma tööd näidisega; hindab tulemuse kasutamist ja esteetilisust).

KÄSITÖÖ

Õppeaine kirjeldus

5.-6. klass

Käsitöö lõimib teadmisi, mis on omandatud teistes õppeainetes. Loomingulistel ja praktilistel tegevustel on ka lõõgastav funktsioon nii õppetöös kui ka tulevases elus.

Käsitööd iseloomustab loov käeline aktiivsus, mis on oluline õpilase füsioloogilises ja vaimses arengus.

Praktiliste tööoskuste õpetamine toimub alljärgnevas järjestuses:

koostegevus õpetajaga: osa tööoperatsioone võib sooritada õpetaja, osa tehakse koos;
töötamine matkides: iga operatsioon eraldi, 2-3 operatsiooni kaupa, kogu ülesanne;
töötamine näidise järgi: detailide kaupa, valmis töö;
töötamine suulise juhendamise järgi: tööjuhendid operatsioonide kaupa, tööjuhendid kogu töö sooritamiseks.

Praktilise töö raskusaste sõltub materjalist, töövahenditest, sooritatavatest operatsioonidest ja keerukusest. Õpetaja kavandab tööülesanded selliselt, et lubatud ja oodatud oleksid

mitmesugused lahendused ning õpilastel jääks võimalus rakendada oma fantaasiat. Pööratakse tähelepanu tööle ning tulemuse esteetilisusele. Arutletakse leitud põnevate ideede üle ja innustatakse loovast tegevusest rõõmu tundma. Nende käigus õpitakse koos teistega töötama, üksteist abistama, teiste arvamusi arvestama ning oma arvamusi põhjendama. Käsitöö tundides kujundatakse tööks vajalikud isiksuseomadused (püsivus, täpsus, iseseisvus, eesmärgikindlus), arendatakse esteetilist maitset, kujundatakse säästvat suhtumist materjalisse. Tööoskuste kujundamise kõrval on oluline roll suhtlemisel, oskus osaleda grupi- ja ühistegevustes, küsida abi ja anda nõu.

7.-9. klass

Käsitööd iseloomustab loov käeline tegevus, mis on oluline õpilase arengus.

Tööülesannete valikul lähtutakse eesmärgist arendada õpilaste vaimseid ja füüsilisi võimeid: mootorikat, tähelepanu, ruumitaju, kujutlusvõimet jne.

Käsitöös tutvub õpilane kutseõppe võimalustega, kujuneb valmisoleku elada ja töötada tänases ja tuleviku muutvas tehnoloogiamailmas.

Õpetuse eesmärgid

Käsitöö õppeainega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) tunneb rõõmu ja rahulolu praktilisest eneseteostusest, hindab tööd ja töö tegijat;
- 2) mõistab tehnoloogia arengut, näeb sellest tulenevaid muutusi töös ning nende mõju keskkonnale;
- 3) tunnetab ja arendab oma loomingulisi võimeid, kavandab ja teeb teoks oma ideed ning lahendab loovalt endale võetud ülesanded;
- 4) võrdleb ja kasutab erinevaid materjale;
- 5) teab ohutu töötamise põhimõtteid ning järgib neid;
- 6) töötab meeskonnas ja tajub oma võimeid ühistöös;
- 7) kasutab erinevaid teabeallikaid loova mõttetöö ja käelise tegevuse ühendamiseks;
- 8) väärtustab ja hoiab rahvuskultuuri ning teadvustab oma kohta mitmekultuurilises maailmas.

AINEKAVA

5. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) tikib üherealisi pisteid (eel-, tikk-, vars-, järel- ja/või ahelpistet);
- 2) heegeldab alg-, ahel- ja kinnissilmuseid;
- 3) heegeldab edasi-tagasi ridadena;
- 4) heegeldab erineva jämedusega materjalist ketti; heegeldab alg- ja ahelsilmust;
- 5) oskab õpetaja abiga valida omavahel sobivaid töövahendeid (heegelnõel, sukanõel, vardad ja lõng);
- 6) oskab moodustada algsilmust ning luua varrastele silmuseid. Koob parempidiseid silmuseid edasi-tagasi ridadena;
- 7) traageldab väljalõigatud detaile;
- 8) õmbleb riidele kannaga ja/või kannata nõöpi;

- 9) kasutab triikrauda õpetaja juhendamisel;
- 10) oskab sooritada lihtsamaid (üksikuid) töövõtteid videojuhendite järgi.

Õppesisu

MATERJALID, TÖÖVAHENDID, TÖÖTLEMISVIISID

MATERJALID, TÖÖVAHENDID: erinevate kangaste ja käsitöömaterjalide tutvustamine; erinevate töövahendite tutvustamine; käärid, märkimis- ja mõõtmisvahendid, suure silmaga nõel, heegelnõel, jämedad metallvardad, õmblusnõelad, nõõpnõelad, õmblusniit, joonlaud, riidekriit, õmblusmasin.

TÖÖTLEMISVIISID: tikkimine: tikkimispisted: üherealised pisted tikitakse mööda ühte joont eelpiste, tikkpiste, järelpiste, varspiste, ahelpiste; silmuskudumine: silmuste loomine parempidine silmus, tingmärgid, ripspinnakudumine ääresilmused: silmuseline ja sõlmeline äär, kudumi lõpetamine kootud eseme viimistlemine; heegeldamine: põhisilmuste (alg-, ahel- ja kinnissilmuste), heegeldamine tingmärgid, skeem; õmblemine: ohutusnõuded nõela ja kääride, kasutamisel ohutusnõuded triikimisel, õmblemise eeltööd: lõike kinnitamine, detailide väljalõikamine, traageldamine, triikimine; nõõbi õmblemine.

TÖÖPROTSESS

Kavandamine: idee ja kavand eseme valmistamisel; tööplaneerimine: ajakava; eneseanalüüs ja hindamine: töö analüüsimine ja hindamine.

ÕPPEAINE RAKENDAMINE IGAPÄEVAELUS

TARBIMINE, PARANDUSTÖÖD

Tarbimise mõju inimesele: lõigete paigutamine; säästlik tarbimine: taaskasutus; rõivaste hooldamine: triikimine.

Praktilised tööd:

valmistada praktiline ese, kasutades erinevaid tehnikaid, valmistada praktiline ese, kasutades erinevaid tehnikaid (kott, mänguasi jt), valmistada praktiline ese, kasutades erinevaid tehnikaid, lõigete otsimine käsitöö ajakirjadest, lõigete paigutamine kangale.

Oodatavad õpitulemused 5. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) tikib üherealisi pisteid (eel-, tikk-, vars-, järel- ja/või ahelpistet);
- 2) heegeldab alg-, ahel- ja kinnissilmuseid, heegeldab edasi-tagasi ridadena;
- 3) oskab õpetaja abiga valida omavahel sobivaid töövahendeid (heegelnõel, sukanõel, vardad ja lõng);
- 4) oskab moodustada algsilmust ning luua varrastele silmuseid. Koob parempidiseid silmuseid edasi-tagasi ridadena;
- 5) traageldab väljalõigatud detaile;
- 6) õmbleb riidele kannaga ja/või kannata nõõpi;
- 7) kasutab triikrauda õpetaja juhendamisel;
- 8) oskab sooritada lihtsamaid (üksikuid) töövõtteid videojuhendi järgi.

6. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) kavandab juhendamisel ja valmistab lihtsamaid esemeid;
- 2) valib tikkimiseks sobivaid materjale ja töövahendeid;
- 3) tikib kaherealisi pisteid (sämp-, põlvik-, aed- ja/või ristpistet); ;
- 4) heegeldab ringselt, tunneb heegeldamise õpitud tingmärke;
- 5) koob parem- ja pahempidiseid silmuseid;
- 6) tunneb kudumise õpitud tingmärke;
- 7) koob ringselt;
- 8) õmbleb õmblusmasinaga lihtõmblust.

Õppesisu

MATERJALID, TÖÖVAHENDID, TÖÖTLEMISVIISID

MATERJALID: looduslikud taimsed ja loomsed kiud, nende saamine ja omadused; erinevad pehmed kaasaja materjalid: nt polümeersavi Fimo, voolimismass Cernit, töövahendi ja materjali sobivus.

TÖÖVAHENDID: erinevate töövahendite tutvustamine, suure silmaga nõel, heegelnõel, sukavardad, õmblusnõelad, nõöpnõelad, sõrmkübar, õmblusniit, mõõduriba, õmbluskriit, käärid, õmblusmasin, digitaalsed vahendid.

TÖÖTLEMISVIISID: tikkimine: kaherealised pisted; kudumine: pahempidine silmus, ringselt kudumine, lihtsa koekirja lugemine; heegeldamine: sambad, ringselt heegeldamine; õmblemine: õmblemine õmblusmasinaga, õmblusmasina niidistamine, lihtõmblus.

TÖÖPROTSESS

TÖÖPROTSESS: kavandamine: idee ja kavand eseme valmistamisel; töötamine: ajakava töötamine suulise juhendi järgi, jäljendamine; eneseanalüüs ja hindamine: ühise või individuaalse töö analüüsimine ja hindamine.

ÕPPEAINE RAKENDAMINE IGAPÄEVAELUS

TEKSTIILIDE HOOLDAMINE: säästlik tarbimine: riiete parandamine/taaskasutamine; rõivaste hooldamine: pesemine, kuivatamine, triikimine.

Praktilised tööd:

erinevate käsitöömaterjalide vaatlemine, kompimine jm., valmistada praktiline ese kasutades erinevaid tehnikaid, valmis töö viimistlemine, hooldusjuhendi koostamine.

Oodatavad õpitulemused 6. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) kavandab juhendamisel ja valmistab lihtsamaid esemeid;
- 2) valib tikkimiseks sobivaid materjale ja töövahendeid;
- 3) tikib kaherealisi pisteid;
- 4) heegeldab ringselt, tunneb heegeldamise ja kudumise õpitud tingmärke;
- 5) koob parem- ja pahempidiseid silmuseid;
- 6) koob ringselt;
- 7) õmbleb õmblusmasinaga lihtõmblust.

7. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

MATERJALID JA NENDE TÖÖTLEMINE: kavandab ja valmistab lihtsaid esemeid; töötab suulise juhendamise järgi; tunneb ära tehiskiududest tekstiilmaterjalid; valib juhendamisel eseme valmistamiseks sobivad materjalid ja töövahendid.

TÖÖPROTSESS: tikib kaherealist pistet (ristpistet mustri järgi), loeb juhendamisel lihtsamaid heegelskeeme ja koekirju, vajadusel otsib neid veebist; heegeldab lihtsamat ääre- ja/või vahepitsi; koob kahe eri värvi lõngaga; käsitseb õmblusmasinat, õmbleb kahekordset palistust ja/või kahekordset õmblust.

RAKENDAMINE IGAPÄEVAELUS: planeerib oma töö ajakava; oskab analüüsida oma töö tulemust ja aja planeerimist.

Õppesisu

MATERJALID, TÖÖVAHENDID, TÖÖTLEMISVIISID

MATERJALID: tehislike ja sünteetiliste tekstiilmaterjalide tutvustamine; mitmesuguste materjalide tutvustamine ja nende koos kasutamise võimaluste leidmine.

TÖÖVAHENDID: töövahendite ja tehnoloogia valik olenevalt materjalist ja valmistavast esemes.

TÖÖTLEMISVIISID: **tikkimine:** erinevate tikanditega tutvumine; pinnakattepisted; mähk- ja/või madalpiste; **silmuskudumine:** kahe värviga kudumine; **heegeldamine:** ääre- ja/või vahepits; **õmblemine:** lõike võtmine ja paigutamine kahekordne palistust ja/või kahekordne õmblus.

TÖÖPROTSESS

TÖÖPROTSESS: kavandamine: idee ja kavand eseme valmistamisel, rahvariided;

tööplaneerimine: üksi ja/või rühmas töötades; eneseanalüüs hindamine: ühise või individuaalse töö analüüsimine ja hindamine.

ÕPPEAINE RAKENDAMINE IGAPÄEVAELUS

TARBIMINE: säästlik tarbimine, rõivaste hooldamine, pesumärgid: valgendamine, keemiline puhastus.

Praktilised tööd:

erinevad mängud etikettidel olevate hooldus- ja tingmärkide õppimiseks;

erinevatest materjalidest meisterdamine nt tekstiilist lill; koostada tööeseme kavand, valida materjalid ja töövahendid, arvutamine - kui palju peaks maksma käsitööese?

Oodatavad õpitulemused 7. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) kavandab ja valmistab lihtsaid esemeid;
- 2) tikib kaherealist pistet (ristpistet mustri järgi);
- 3) loeb juhendamisel lihtsamaid heegelskeeme ja koekirju, vajaduse korral otsib neid veebist;
- 4) heegeldab ääre- või vahepitse;
- 5) koob kahe eri värvi lõngaga;
- 6) käsitseb õmblusmasinat, õmbleb kahekordset palistust ja/või kahekordset õmblust.

8. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

MATERJALID JA NENDE TÖÖTLEMINE: kavandab käsitööset valib eseme valmistamiseks õpetaja juhendamisel sobivad materjalid ja töövahendid; tunneb erinevaid kangaid ja oskab neid eristada.

TÖÖPROTSESS: kasutab juhendamisel töövahendeid, viimistlus- ja/või kaunistusvõtteid eesmärgipäraselt; kannab juhendamisel mustri kangale; kasutab erinevaid tikkimispisteid arhailise tikandi tikkimisel; heegeldab lihtsama skeemi või digitaalse juhendi järgi; oskab kududa tingmärkide järgi erinevaid koekirju (palmikut, maleruut jm); teab ja tunneb tingmärke; koob juhendamisel koekirja; kasutab õmblusmasinat, võimaluse korral tikkimismasinat; leiab ja kopeerib juhendamisel lõikelehelts lihtsamaid lõikeid; viimistleb juhendamisel erinevates tehnikates töid.

RAKENDAMINE IGAPÄEVAELUS: viimistleb juhendamisel erinevates tehnikates töid. Leiab võimalusi taaskasutada tekstiilmaterjale; oskab viimistleda oma töid; tunneb rõivaste hooldusmärke.

Õppesisu

MATERJALID, TÖÖVAHENDID, TÖÖTLEMISVIISID

MATERJALID: villased, linased ja puuvillased kangad, efektlõngad.

TÖÖVAHENDID: töövahendite ja tehnoloogia valik olenevalt materjalist ja valmistavast esemest; peenike suure silmaga nõel, heegelnõel, ringvardad, õmblusmasin, aurutriikraud, lõikelehed, kalka.

TÖÖTLEMISVIISID: tikkimine: tikandi jäljendamine riidele, sümbolid ja märgid rahvakunstis, arhailine tikand; kudumine: lihtsama koekirja kudumine; heegeldamine: lihtsama skeemi või digitaalse juhendi järgi (amigurumi); õmblemine: lukk.

TÖÖPROTSESS

TÖÖPROTSESS: kavandamine: idee ja kavand eseme valmistamisel, sümbolid ja märgid rahvakunstis; tööplaneerimine: tööplaani koostamine, aja planeerimine; eneseanalüüs hindamine:

ühise või individuaalse töö analüüsimine ja hindamine.

ÕPPEAINE RAKENDAMINE IGAPÄEVAELUS

TARBIMINE, RÕIVASTE HOOLDAMINE: tarbimise mõju inimesele, säästlik tarbimine, materjalide taaskasutus; rõivaste hooldamine: rõivaste hooldamine: pesemine, kuivatamine, aurutamine, triikimine; tööde viimistlemine.

Praktilised tööd:

materjalide vaatlemine, kompimine, töövahendite sobivuse määramine, valmistada praktiline ese, kasutades erinevaid tehnikaid, padjapüüri õmblemine, luku õmblemine, ajakava koostamine, materjalide taaskasutamise võimaluste rakendamine.

Oodatavad õpitulemused 8. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) kavandab käsitööset, valib selle valmistamiseks õpetaja juhendamisel sobivad materjalid ja töövahendid;
- 2) kasutab juhendamisel töövahendeid, viimistlus- ja/või kaunistusvõtteid eesmärgipäraselt;
- 3) heegeldab lihtsama skeemi või digitaalse juhendi järgi;

- 4) koob lihtsamaid koekirju (nt maleruut); koob lihtsaid esemeid (nt: peapael, patsikumm, järjehoidja jne);
- 5) leiab ja kopeerib juhendamisel lõikelehelts lihtsamaid lõikeid;
- 6) kasutab õmblusmasinat, võimaluse korral tikkimismasinat;
- 7) viimistleb juhendamisel erinevates tehnikates töid.

9. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

MATERJALID JA NENDE TÖÖTLEMINE: valib ja kombineerib juhendamisel tööks sobilikke materjale ja õpitud tehnoloogiaid; oskab juhendamisel taaskasutada erinevaid materjale.

TÖÖPROTSESS: oskab leida võimalusi pilutikandi kasutamiseks; heegeldab skeemide ja tööjuhendite järgi; koob lihtsaid koekirju ja esemeid koekirjaskeemide ja juhendite järgi; oskab vajaduse korral leida veebist tingmärkide tähendusi; määrab oma riiete suurusnumbri ja kehatüübi sobiva tegumoe leidmiseks; loeb ja mõistab valmisriiete etikette, arvestab neil esitatavat teavet; õmbleb iseseisvalt lihtsamaid esemeid või teostab töid õpetaja valikul mõnes teises käsitöötöehnikas.

RAKENDAMINE IGAPÄEVAELUS: oskab hooldada erinevast materjalist riideid; kasutab ainealast teabekirjandust ja vastavaid veebilehti; oskab selgitada ringmajanduse positiivset mõju keskkonnale; loeb ja mõistab valmisriiete etikette; oskab iseseisvalt leida lahendusi, kuidas oma rõivaid isikupäraseks muuta.

Õppesisu

MATERJALID, TÖÖVAHENDID, TÖÖTLEMISVIISID

MATERJALID: erinevate materjalide kombineerimine tervikuks.

TÖÖVAHENDID: töövahendite ja tehnoloogia valik olenevalt materjalist ja valmistavast esemest.

TÖÖTLEMISVIISID: tikkimine: pilutikand; kudumine: mustri lugemine (pitsiline koekiri); heegeldamine: mustri lugemine; õmblemine: riiete suurusnumber mõõtude võtmine.

TÖÖPROTSESS

TÖÖPROTSESS: kavandamine: idee ja kavand eseme valmistamisel; tööplaneerimine: ainealase info otsimine; eneseanalüüs hindamine: ühise või individuaalse töö analüüsimine ja hindamine.

ÕPPEAINE RAKENDAMINE IGAPÄEVAELUS

TARBIMINE: Tarbimise mõjuinimesele: ringmajandus; rõivaste hooldamine: etiketid riidel.

Praktilised tööd:

erinevate materjalide kombineerimine, taaskasutamine, valmistada praktiline ese, kasutades erinevaid tehnikaid, mõõtude võtmine, suuruste tabeli uurimine info otsimine veebist, käsitöö ajakirjadest, ajakava koostamine, õpilased otsivad infot ringmajanduse kohta.

Oodatavad õpitulemused 9. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) valib ja kombineerib juhendamisel tööks sobilikke materjale ja õpitud tehnoloogiaid;
- 2) heegeldab skeemide ja tööjuhendite järgi;
- 3) koob lihtsaid koekirju ja esemeid koekirjaskeemide ja juhendite järgi;
- 4) määrab oma riie suuruse numbriga ja kehatüübi sobiva tegumoe leidmiseks;
- 5) õmbleb iseseisvalt lihtsamaid esemeid või teostab töid õpetaja valikul mõnes teises käsitöötöehnikas (nt kangastelgedel kudumine, masintikkimine, ehete valmistamine, makramee, savitööd, erinev taaskasutus jne);
- 6) kasutab ainealast teabekirjandust ja vastavaid veebilehti;
- 7) loeb ja mõistab valmisriiete etikette, arvestab neil esitatavat teavet, oskab vajaduse korral leida veebist tingimärkide tähendusi;
- 8) oskab hooldada erinevast materjalist riideid;
- 9) oskab juhendamisel taaskasutada erinevaid materjale.

KODUNDUS

Õppeaine kirjeldus

5.-6. klass

Kodundus on õppeaine, kus oluline on inimese üldine heaolu ja igapäevaelus hakkamasaamine.

Väärtustatakse eesti toidukultuuri ja- traditsioone ning kujundatakse avatud meelt teiste rahvaste toidukultuuri ja tavade suhtes.

II kooliastmes keskendutakse ainealaste mõistete tundmaõppimisele, õigete töövõtete ja toiduainete töötlemisviiside omandamisele.

Õpitakse läbi praktilise tegevuse. Õpitakse mõistma erinevate otsuste mõju õppijale ja keskkonnale.

Kodundustunnis toimub õpe meeskonnatöona. See loob sobivad võimalused arendada sotsiaalseid oskusi: heatahtlikku ja arvestavat suhtumist kaasklassist.

Õpilastele saavad koheselt tagasisidet ja hindavad ise oma tegevust.

7.-9. klass

Kodundus on õppeaine, kus oluline on inimese üldine heaolu ja igapäevaelus hakkamasaamine.

Väärtustatakse eesti toidukultuuri ja- traditsioone ning kujundatakse avatud meelt teiste rahvaste toidukultuuri ja tavade suhtes.

III kooliastmes täiendatakse aineteadmisi ja praktilisi oskusi. Antakse suuniseid analüüsima enda käitumist ja tehtud otsuste mõju.

Õpetuse eesmärgid

Kodunduses taotletakse, et õpilane:

- 1) omandab vajalikud oskused ning tööharjumused eluks, võimetele vastavaks tööks ja igapäevaeluks;
- 2) õpib tundma ning õigesti ja säästlikult kasutama tooraineid, töö- ja tehnilisi vahendeid;
- 3) õpib töötama suulise ja kirjaliku instruksiooni järgi;
- 4) omandab õiged töövõtted toiduainete töötlemiseks ja arvestab töötamisel töötervishoiu ning ohutustehnika nõuetega;
- 5) arendab loovust ja esteetilist maitset;
- 6) õpib töötama üksi ning koos teistega, hindama tööks vajalikke isiksuseomadusi: vastutustunnet, täpsust, püsivust, kriitilist meelt;

- 7) õpib hindama tööd ning iseennast teatud elukutse omandamise seisukohalt;
- 8) töötab meeskonnas ja tajub oma võimeid ühistöös;
- 9) lähtub toitu valides ja valmistades tervisliku toitumise põhimõtetest.

AINEKAVA

5. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) koristab klassiruumi, valib sobivad koristusvahendid;
- 2) oskab käsitsi nõusid pesta;
- 3) korrastab oma töökoha ja töövahendid, järgib hügieeninõudeid toidu valmistamisel;
- 4) valmistab juhendamisel lihtsamaid toite;
- 5) loeb õpetaja koostatud kohandatud retsepti, tunneb selles sisalduvaid ühikuid (teelusikatäis, supilusikatäis, klaas, gramm) ja nende lühendeid,
- 6) oskab kasutada elektroonilist köögikaalu;
- 7) katab laua vastavalt menüüle ja täidab elementaarseid lauakombeid.

Õppesisu

TOIDUHARIDUS

HEAOLU JA TERVIS TOIDUST: toit, toiduained ja toitained, toidupüramiid, taldrikureegel.

TOIDU OHUTU VALMISTAMINE: mõõtühikud ja lühendid retseptis, retsepti lugemine, toiduainete mõõtmine ja kaalumine, töövahendid ja tööohutus köögis.

TOIDU OHUTU VALMISTAMINE JA TÖÖTLEMISVIISID: toiduainete eeltöötlus: pesemine, puhastamine, koorimine, koorimisnuga; külm töötlemine: lõikamine, tükeldamine, riivimine, segamine, vahustamine, sõelumine.

TARBIJAHARIDUS JA KESKKOND

TÖÖ ORGANISEERIMINE JA HÜGIEEN: hügieen, käte pesemine: käte pesemine enne tööle asumist, hügieenireeglid õppeköögis; koristustarbed ja nende kasutamine, puhastusvahendid: tööpindade puhastamine; nõude käsitsi pesemine ja kuivatamine ning asukohale paigutamine; jäätmed: jäätmete sortimine.

KÄITUMISKULTUUR

LAUAKOMBED, KÄITUMINE: lauakatmine vastavalt menüüle; käitumine söögilauas: lauakombed ning lauakatmise tavad vastavalt tähtpäevadele.

Praktilised tööd:

toidupüramiidi koostamine kas rühmatööna või individuaalselt, plakat teemal "Toit ja toitumine", taldrikureegli visualiseerimine, erinevate retseptide uurimine, mõõtühikute leidmine ja nende võrdlemine; kuivainete kaalumine kaaluga/mõõtenõuga; rühmade moodustamine gruppitööks, ülesannete jagamine; erinevate võileibade valmistamine; lihtne võileib, eine-, kahe poolega-, soe- ja tikuvõileib, võileivatort; toor- ja segasalatid riivitud või tükeldatud toiduainetest; külmad kastmed: hapukoorekaste, õlikaste; toorsalat mitmest erinevast köögiviljast, mille juurde valmistatakse sobiv kaste; köögivilja vaagna valmistamine, kus on kasutatud erinevaid tükeldamise võimalusi; võimalusel õppekäik jäätmejaama, tööpindade korrapärane puhastamine, juhendi järgi; võrrelda koristustarbeid

õppekõõgis ja kodus, rühmatööna koostada koristustööde järjekord õppekõõgis; arutelu teemadel: mis on söõgikultuur?, tähtpäevade ja toidumenüü vaheline seos, paigutada vastavalt menüüle lauale nõud (kasutada võib õpiku/ töölehe abi), salvrätikute voltimine skeemi järgi.

Oodatavad õpitulemused 5. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) koristab klassiruumi, valib sobivad koristusvahendid;
- 2) oskab käsitsi nõusid pesta;
- 3) korrastab oma töökoha ja töövahendid, järgib hügieeninõudeid toidu valmistamisel;
- 4) valmistab juhendamisel lihtsamaid toite,
- 5) loeb õpetaja koostatud kohandatud retsepti, tunneb selles sisalduvaid ühikuid (teelusikatäis, supilusikatäis, klaas, gramm),
- 6) oskab kasutada elektroonilist kõõgikaalu;
- 7) katab laua vastavalt menüüle ja täidab elementaarseid lauakombeid.

6. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) korrastab töökoha;
- 2) oskab nõusid pesta käsitsi ja nõudepesumasinaaga;
- 3) järgib hügieenireegleid ja sorteerib prügi;
- 4) loeb retsepti, kasutab õpetaja juhendamisel ohutult õigeid töövõtteid toiduainete töötlemisel;
- 5) rakendab juhendamisel tervisliku toitumise põhitõdesid toidu valmistamisel;
- 6) oskab serveerida lihtsamaid toite ja täidab elementaarseid lauakombeid;
- 7) tunneb retseptis sisalduvaid mõõt- ja mahuühikuid ja nende lühendeid;
- 8) oskab kasutada elektroonilist kõõgikaalu;
- 9) oskab serveerida lihtsamaid toite ja täidab elementaarseid lauakombeid.

Õppesisu

TOIDUHARIDUS

HEAOLU JA TERVIS TOIDUST: toiduenergia, menüü, pakendiinfo, veebipõhised keskkonnad.

TOIDU OHUTU VALMISTAMINE JA TÖÖTLEMISVIISID: tükeldatud toiduainetest salatid; kuumtöötlemine, keetmine, pudrud küpsetamine, õunakook; pliidi ja ahju ohutu käsitlemine; väikevahendid: mikser/ saumikser.

TARBIJAHARIDUS JA KESKKOND

HÜGIEEN JA KORRASTUSTÖÖD: ristsaastumine: toidu ohutus sh, toidu saastumine, toiduvalmistamise käigus; nõude pesemine: käsitsi ja masinaga nõude pesemine.

KÄITUMISKULTUUR

LAUAKOMBED, KÄITUMINE: laua katmine tähtpäevadeks, käitumine söõgilauas; pesu- ja hooldusmärgid, tähtpäevade ja toidumenüü vaheline seos, paigutada vastavalt menüüle lauale nõud (kasutada võib õpiku/ töölehe abi), salvrätikute voltimine skeemi järgi.

Praktilised tööd:

koolimenüü analüüsimine, toiduenergia seisukohast; toiduainete pakendite uurimine, energia hulga võrdlemine; Segasalatite valmistamine keedetud ja/või toorest toorainest; erinevate putrude valmistamine, toortatra puder, kaerahelbe puder, valgurohke kaerahelbepuder; rühmatööna võrrelda toiduvalmistamist köögis, õues või matkal; arutelu teemal: miks on vaja lauakombeid?,

paigutada vastavalt menüüle lauale nõud (kasutada võib õpiku abi). Salvrätikute voltimine skeemi järgi, õpilased saavad uurida oma rõivastel olevaid silte, leida kaaslastega sarnasusi ja erinevusi; arutelu teemal: miks on pesu- ja hooldusmärke vaja?, miks neid ei tohi ära lõigata?

Oodatavad õpitulemused 6. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) katab lauda vastavalt tähtpäevale;
- 2) tunneb pesu- ja hooldusmärke;
- 3) loeb retsepti, kasutab õpetaja juhendamisel ohutult õigeid töövõtteid toiduainete töötlemisel;
- 4) rakendab juhendamisel tervisliku toitumise põhitõdesid toidu valmistamisel;
- 5) oskab serveerida lihtsamaid toite ja täidab elementaarseid lauakombeid.

7. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

TOIDUHARIDUS: teab mitmekülgse toitumise tähtsust oma tervisele; oskab leida/märgata lisaainete märgistust pakendil; eristab mõisteid: toiduallergia ja toidutalumatus; oskab nimetada toitumishäireid;

kasutab juhendamisel ohutult köögitehnikat; valmistab iseseisvalt lihtsamaid tervislikke toite; kaalub ja mõõdab toiduaineid; tunneb peamisi maitsetaimi.

TARBIJAHARIDUS JA KESKKOND: sorteerib pesu värvi ja materjali järgi; oskab pesumasinal pesuprogramme valida; tunneb triikimismärke; sordib jäätmeid keskkonnasõbralikult.

KÄITUMISKULTUUR: oskab lauda katta lähtudes sündmusest; teab ja kasutab lauakombeid.

Õppesisu

TOIDUHARIDUS

HEAOLU JA TERVIS TOIDUST: makro- ja mikrotoitained, nende vajalikkus ja allikad, lisaained toiduainetes; toiduallergia ja -talumatus, diabeet, gluteeni- ja lahtsoositalumatus, toiduallergia, toitumishäired.

TOIDU OHUTU VALMISTAMINE JA TÖÖTLEMISVIISID: kaasaegsed köögiseadmed, köögikombain, mahu- ja massiühikud; supid, vormiroa maitsetaimed ja roogade maitsestamine, kuumtöödeldud magustoidud, biskviittaigen.

TARBIJAHARIDUS JA KESKKOND

PUHASTUS- JA KORRASTUSTÖÖD, JÄÄTMED: pesumasina programmid, triikimine, temperatuuride erinevus vastavalt materjalile; prügi sorteerimine: paber ja papp, pakend, taara, klaas ja olme.

KÄITUMISKULTUUR

ETIKETT JA TOIDU SERVEERIMINE: laua katmine ja toidu serveerimine erinevatel sündmustel.

Praktilised tööd:

kogu päeva jooksul söödava toidu ülesmärkimine ning grupis või paaristööna analüüsimine, pakenditelt vajaliku info otsimine, võrdlemine; toitumatumatusele alternatiivide leidmine, arutelu; maitsetaimede uurimine, veebilehtedelt info otsimine; sobiva retsepti leidmine, kus otsitavat maitsetaim võiks kasutada jne; valida retseptid vastavalt õpilaste eelistustele või kombineeritult; koostada pesupesemise juhend, paaris- või rühmatööna; laua katmine erinevateks tähtpäevadeks.

Oodatavad õpitulemused 7. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) kasutab juhendamisel lihtsamaid võtteid rõivaste korrastamisel;
- 2) sorteerib pesu värvi ja materjali järgi, oskab pesumasinal pesuprogramme valida, tunneb triikimismärke, oskab vastavalt tingmärkidele triikimisel temperatuuri valida;
- 3) valmistab iseseisvalt lihtsamaid tervislikke toite;
- 4) oskab kasutada mõõtenõusid ja kaalu ning teisendada mahu- ja massiühikuid õpetaja juhendamisel;
- 5) kasutab õpetaja juhendamisel ohutult lihtsamat köögitehnikat (röster, mikrolaineahi, köögikombain, elektripliit jm);
- 6) oskab juhendamisel sorteerida prügi (paber ja papp; pakend; taara, klaas ja olme).

8. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

TOIDUHARIDUS: teeb vahet mõistetel „kõlblik kuni...“ ja „parim enne ...“, oskab tuua näiteid;

valmistab erinevaid toite retsepti kasutades; oskab teha valikuid toiduainete säilitamiseks.

TARBIJAHARIDUS JA KESKKOND: oskab juhendamisel kodukeemiat ohutult kasutada; oskab juhendamisel kasutada nõudepesumasinat; oskab juhendamisel etteantud summa piires menüüd ja toidukorvi planeerida.

KÄITUMISKULTUUR: teab nimetada Eesti rahvustoite ja oskab mõnda neist valmistada.

Õppesisu

TOIDUHARIDUS

HEAOLU JA TERVIS TOIDUST: toidusäästmine "kõlblik kuni...“ ja „parim enne ...“.

TOIDU OHUTU VALMISTAMINE JA TÖÖTLEMISVIISID: liha ja lihatooted ja nendest valmistatud ja toidud, kala kui väärtuslik toiduaine, kalaroad, pärmitaigen; toidu säilitamise tingimused, kuivatamine, konserveerimine, marineerimine.

TARBIJAHARIDUS JA KESKKOND

TÖÖORGANISEERIMINE: puhastusvahendite ohutu kasutamine, kodukeemia, nõudepesumasina, toidukorvi planeerimine.

KÄITUMISKULTUUR

EESTI TOIDUKULTUUR: eesti köök.

Praktilised tööd:

erinevate toiduainete pakendite jm uurimine; rühma- või paaristöö; toiduraiskamise vähendamise võimalused kodus, koolis; kotletitaigna valmistamine, küpsetamine ja serveerimine sobivate lisanditega;

pärmitaignast saiakeste küpsetamine, õunte kuivatamine; paaris-, grupitöö: võrrelda hügieeninõudeid kodus, suurlöögis, piknikul; ühe päeva toidukorvi koostamine: hommiku-, lõuna- ja õhtusöögi valmistamiseks, tulemuste analüüsimine; valmistada mõned Eesti rahvuslikud toidud.

Oodatavad õpitulemused 8. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) oskab õpetaja juhendamisel etteantud summa piires menüüd ja toidukorvi planeerida;
- 2) juhindub pakendiinfost; teeb vahet mõistetel „parim enne“ ja „kõlblik kuni“;
- 3) teab nimetada Eesti rahvustoite ja oskab mõnda neist valmistada;
- 4) katab laua vastavalt menüüle;
- 5) oskab juhendamisel kasutada kodukeemiat;
- 6) oskab juhendamisel kasutada nõudepesumasinat (programmid, pesuvahendid).

9. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

TOIDUHARIDUS: on teadlik toitlustusega seotud ametitest; oskab valmistada keedutainast; oskab valmistada erinevate rahvaste toite.

TARBIJAHARIDUS JA KESKKOND: oskab puhastada köögiseadmeid ja tööpindu; oskab juhendamisel oma kulusid planeerida; tunneb jalatsite hooldusmärke.

KÄITUMISKULTUUR: teab käitumisetiketti erinevatel üritustel.

Õppesisu

TOIDUHARIDUS

HEAOLU JA TERVIS TOIDUST: ringmajandus, toitlustusega seonduvad ametid;

TOIDU OHUTU VALMISTAMINE JA TÖÖTLEMISVIISID: eri rahvaste toidutraditsioonid ja tuntumad toidud, keedutaigen, keedutaigen 2, suupisted.

TARBIJAHARIDUS JA KESKKOND

HÜGIEEN, TARBIMINE: hügieenireeglid ja tervisekaitse, kulude planeerimine, jalatsite hooldus.

KÄITUMISKULTUUR

ETIKETT, KOMBED: koosviibimiste korraldamine, etikett, täis- või osalise teenindusega laud.

Praktilised tööd:

valida erinevate rahvaste toite ja neid valmistada, korraldada rahvus köökide päeva või nädalat; pere eelarve koostamine, lõpupeo korraldamine: eelarve koostamine, külalised, tegevuste planeerimine, menüü koostamine, riietuse valik, kutsed jm.

Oodatavad õpitulemused 9. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) jälgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid, korrastab ruumi;
- 2) kasutab ja puhastab köögitehnikat;
- 3) valmistab toitu, järgides hügieeninõudeid;
- 4) oskab nimetada erinevate rahvaste rahvustoite ja mõnda neist valmistada;
- 5) oskab juhendamisel oma kulusid planeerida;
- 6) tunneb jalatsite hooldusmärke, oskab kasutada lihtsamaid jalatsite hooldusvõtteid; teab, kus jalatseid parandatakse.

TEHNOLOOGIAÕPETUS

Õppeaine kirjeldus

5.-6. klass

Töö- ja tehnoloogiaõpetus on õppeaine, kus õpilased saavad ennast väljendada eelkõige erinevaid kõvasid materjale töödeldes nii käsitsi kui ka masinatega, sh digitaalsetega.

II kooliastmes omandavad õpilased tehnoloogiaõpetuse baasoskused materjalide töötlemisel ja töövahendite käsitlemiseks, samuti tehnilisi mõisteid ja termineid.

Õpilased tutvuvad erinevate materjalide omaduste ning kasutusvõimalustega. Õpetaja juhendamisel õpitakse valima asjakohaste tööviiside, töövahendite, masinate ja seadmete vahel ning nendega töötama.

Seejuures arvestatakse õpilaste erinevaid võimeid ja huve ning toetatakse nende omaalgatust ja õpimotivatsiooni.

7.-9. klass

III kooliastmes on suunatud õpilaste oskuste süvendatult õppesse, et nad oleksid võimelised lahendama keerukaid probleemülesandeid ja rakendama oma teadmisi loovalt. Õpilased õpivad planeerima ja esitlema tehnilisi ideid, kasutades selleks nii traditsioonilisi kui ka kaasaegseid tehnoloogiaid. Oskuste süvendatud õppes aitab õpilastel mõista tehnoloogiliselt süsteemide toimimist. Õpiviisid toetavad õpilaste heaolu ja eluks vajalikke oskuste kujunemist ning karjäärivalikuid ja tööelu puudutavaid valikuid.

AINEKAVA

5. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

MATERJALID JA NENDE TÖÖTLEMINE: kasutab joonlauda esemete mõõtmisel; märgib juhendamisel toorikule punkte, sirgjooni, ristjooni, šablooni abil ringjooni ja kaari; ühendab detaile (nt liim-, kruvi- ja naelliite, mähkimise või jootmise abil).

TÖÖPROTSESS: kasutab ohutult õigeid töövõtteid; saab õpetaja juhendamisel kõverjoonelisi kujundeid; järkab puitliistust etteantud pikkusega detaile; viimistleb pinda viili ja lihvpaberiga.

TEHNOLOOGIA IGAPÄEVAELUS: järgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid.

Õppesisu

MATERJALID JA NENDE TÖÖTLEMINE

ÜLDTEHNILISED TEADMISED: joonlauaga mõõtmine, mõõtude kandmine toorikule; tööanalüüsi ja tagasiside.

TÖÖRIISTAD JA TÖÖVÕTTED: lihtsama piltkujutise joonestamine; puurimine; liited (liimliide, naelliide).

MATERJALIÕPETUS: materjali omadused ja töötlemisviisid.

TÖÖOHUTUS: tervisekaitse ja ohutusnõuded.

TÖÖPROTSESS

ÜLDTEHNILISED TEADMISED: kõverjoonelised kujundid.

TÖÖRIISTAD JA TÖÖVÕTTED: materjali töötlemine: saagimine, viilimine, puurimine, lihvimine, vestmine.

TÖÖOHUTUS: materjalid ja töövahendeid, ohutu töötamine.

TEHNOLOOGIA IGAPÄEVAELUS

ÜLDTEHNILISED TEADMISED: tööeseme analüüs.

MATERJALIÕPETUS: materjalide säästev kasutamine.

TÖÖOHUTUS: tööjuhend, videojuhend.

Praktilised tööd:

vestmine, sälkamine, panustükk, panus, reljeefse puitpanuse valmistamine, ehisplaadi valmistamine - metallpinna faktuurimine täpitsatega, puitdekoor. Looduslikest saadustest kuju tegemine: figuuri vormimine puidu loodusvormidest, puidu vestmine ja sälkamine.

Oodatavad õpitulemused 5. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) kasutab joonlauda esemete mõõtmisel;
- 2) märgib juhendamisel toorikule punkte, sirgjooni, ristjooni, šablooni abil ringjooni ja kaari;
- 3) ühendab detaile (nt liim-, kruvi- ja naelliite, mähkimise või jootmise abil);
- 4) järkab puitliistust etteantud pikkusega detaile;
- 5) saab õpetaja juhendamisel kõverjoonelisi kujundeid;
- 6) viimistleb pinda viili ja lihvpaberiga;
- 7) kasutab ohutult õigeid töövõtteid.

6. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

MATERJALID JA NENDE TÖÖTLEMINE: oskab kasutada erinevaid mõõte- ja märkimisvahendeid; märgib ja töötleb baaspindu, rist- ja keeltappi; ühendab detaile (nt liim-, kruvi- ja tappliitega, jootmise või neetimisega).

TÖÖPROTSESS: kasutab ohutult õigeid töövõtteid; hõõveldab antud mõõtmatega nelikantliistu, silindrit ja koonust; puurib avasid akutrelliga ja puurpingil; viimistleb valmistatud esemeid: toonib (peitsib), pahteldab ja värvib.

TEHNOLOOGIA IGAPÄEVAELUS: oskab töötada lihtsama videojuhendi järgi, pildistab oma tööetappe ja/või valmis tööd; järgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid.

Õppesisu

MATERJALID JA NENDE TÖÖTLEMINE

ÜLDTEHNILISED TEADMISED: mõõtmine; joonis, piltkujutis, mõõdud; liited.

TÖÖRIISTAD JA TÖÖVÕTTED: materjali töötlemine lihtsate käsi ja elektritööriistadega, liidete ühendamine.

MATERJALIÕPETUS: materjali omadused, looduslikud ja tehismaterjalid.

TÖÖPROTSESS

ÜLDTEHNILISED TEADMISED: õpijuhised.

TÖÖRIISTAD JA TÖÖVÕTTED: hõõveldamine; elektritööriistad.

TÖÖOHUTUS: tervisekaitse ja ohutusnõudeid.

TEHNOLOOGIA IGAPÄEVAELUS

ÜLDTEHNILISED TEADMISED: tehnoloogia areng ja inimtegevuse mõju keskkonnale.

TÖÖRIISTAD JA TÖÖVÕTTED: töövahendite valimine.

MATERJALIÕPETUS: tehis ja looduslikud materjalid ning nende omadused.

TÖÖOHUTUS: töömasinate põhimõtted.

Praktilised tööd:

Reljeefse kujuga ehisplaatide valmistamine, plekitööd - kuusk, lihtne karp, plekiribadest kujundid, traadist osavusmängud, puidupinna dekoorimine, ehisplaadi valmistamine, hõõrd- ja rihmülekandega mehhanismi valmistamine, väntmehhanism.

Oodatavad õpitulemused 6. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) oskab kasutada erinevaid mõõte- ja märkimisvahendeid;
- 2) hõõveldab antud mõõtmatega nelikantliistu, silindrit ja koonust;
- 3) märgib ja töötleb baaspindu, rist- ja keeltappi;
- 4) puurib avasid akutrelliga ja puurpingil;
- 5) ühendab detaile (nt liim-, kruvi- ja tappliitega, jootmise või neetimisega);
- 6) viimistleb valmistatud esemeid: toonib (peitsib), pahteldab ja värvib;
- 7) oskab töötada lihtsama videojuhendi järgi, pildistab oma tööetappe ja/või valmis tööd;
- 8) kasutab ohutult õigeid töövõtteid.

7. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

MATERJALID JA NENDE TÖÖTLEMINE: jätkab puittoorikust detaile ette antud juhiste järgi, märgib toorikule kõverjoonelise kontuuriga detaile, mõõdab juhendamisel detaili läbimõõtu nihikuga; oskab ühendada detaile vähemalt kahel erineval moel; märgib ja töötleb juhendamisel lihtsamat seotist.

TÖÖPROTSESS: puurib avasid puurpingis või käsipuuriga; saeb kõverjoonelisi kontuure käsi- või elektrilisekäsisaega (vajaduse korral abiga); koostab lihtsama tööjuhendi ja/või fotoseeria oma tööprotsessist.

TEHNOLOOGIA IGAPÄEVAELUS: töötab elektriliste masinatega ohutult, oskab ohte vältida.

Õppesisu

MATERJALID JA NENDE TÖÖTLEMINE

ÜLDTEHNILISED TEADMISED: jooniste lugemine; tööjuhendid ja nende lugemine; tarbeeseme kavandamine.

TÖÖRIISTAD JA TÖÖVÕTTED

MATERJALIÕPETUS: teostusjoonise, eskiisi, materjalikulu arvutus; materiaalse ressursside kasutamine (materjali säästlik kasutus).

TÖÖOHUTUS: suhtumine töövahenditesse ja koolivarasse.

TÖÖPROTSESS

ÜLDTEHNILISED TEADMISED: probleemülesannete lahendamine; töö etapid, tulemuse esitlemine;

töövõtete ja tööprotsessi kirjeldamine.

TÖÖRIISTAD JA TÖÖVÕTTED: eseme valmistamine; materjalide käsitsi töötlemine.

MATERJALIÕPETUS: materjalijääkide taaskasutus ja utiliseerimine.

TÖÖOHUTUS: ohutud töövõtted tööprotsessis.

TEHNOLOOGIA IGAPÄEVAELUS

ÜLDTEHNILISED TEADMISED: tööjuhendi koostamine, dokumenteerimine, tööprotsessi pildistamine.

TÖÖRIISTAD JA TÖÖVÕTTED: pilditöötlusprogrammide tutvustamine.

TÖÖOHUTUS: õppetöökoja kodukorra ja ohutustehnika nõuete järgimine; töökoha korrashoid ja hügieeninõuete täitmine.

MATERJALID JA NENDE TÖÖTLEMINE

ÜLDTEHNILISED TEADMISED: jooniste lugemine ning valmistamine; eskiisi koostamine; detailile mõõtude kandmine; materjalikulu arvutus.

TÖÖRIISTAD JA TÖÖVÕTTED: käsitööriistad (saag, hõövel, noad, peitlid); elektrilised käsitööriistad (akutrell; tikksaag; põleti); elektrilised tööpingid (puurpink; treipink; vibrosaag).

Seotised ja tapid.

MATERJALIÕPETUS: materiaalse ressursside kasutamine (materjali säästlik kasutus).

TÖÖOHUTUS: suhtumine töövahenditesse ja koolivarasse).

TÖÖPROTSESS

ÜLDTEHNILISED TEADMISED: ajakasutus - kas õpilane tuleb õigel ajal tundi ja lahkub sealt õigel ajal; kas tööd valmivad tähtjaks.

TÖÖRIISTAD JA TÖÖVÕTTED: eseme valmistamine - materjalide masin ja käsitsi töötlemine, detailide montaaž; viimistlemine - pinna lihvimine, toonimine, peitsimine, värvimine ja lakkimine.

MATERJALIÕPETUS: materiaalse ressursside kasutamine (materjali säästlik kasutus).

TÖÖOHUTUS: suhtumine töövahenditesse ja koolivarasse); õppetöökoja kodukorra ja ohutustehnika nõuete järgimine.

TEHNOLOOGIA IGAPÄEVAELUS

ÜLDTEHNILISED TEADMISED: tegevuste planeerimisel tööprotsessi mõtestamine, kavandamine ja järgimine; ainealase teabe otsimise oskus kirjandusest ja internetist.
TÖÖRIISTAD JA TÖÖVÕTTED: toob esile ülesande täitmisel tekkinud kitsaskohad, esitleb töö tulemust ja analüüsib töö käiku.
MATERJALIÕPETUS: lähtuvalt esemest vajalikud ja sobivad materjalid ja töövahendid.
TÖÖOHUTUS: töökoha korrashoid ja hügieeninõuete täitmine.

Praktilised tööd:

Mõõteülesanded: mõõta ning kanda tööjuhendilt ülesanded detailile või töölehele.
Tööohutusjuhend: illustreeritud tööjuhendi koostamine. **Jäätmete käitlemine:** jäätmete sorteerimise ülesanded. **Metallist traaditööd:** spiraalide, rõngaste ja ümmarguste lülidega keti valmistamine.
Plekitööd: figuuride ja kujundite valmistamine (plekist roos), ketid.
Puidust mõistatused: osavusmängud, puidu ja plekitööde harjutused.
Mudeliehitus: mõõtmine ja märkimine. **Töövahendite hooldus:** juhendada, kuidas puhastada ning vajadusel tööriista teritada (koos abiga).
Tööjuhendi koostamine: digitaalprogrammide kasutamine pilditöötlisel/ tööjuhendi koostamisel. **Metallist/puidust osavusmängud:** jooniste lugemine, mõõtmine, käsitööriistade kasutamine
Mudelism: kavandamine, jooniste lugemine, tööprotsessi kirjelduste koostamine
Puidust riul/tool: erinevate liidete kasutamine, tööjuhendite lugemine.
Puidust tool: Valmistada lihtne taburet puidust detailidest, kasutades õpitud seotisi ja tapiliiteid. **Puidust pusle:** Lõbus ja arendav, intarsia, seotised, puidutehnoloogilised omadused
Puidust rippuv ornament: Dekoratiivne element, arendab kujunduslikku mõtlemist ja tööriistade kasutamisoskust.
Puidust hundipeleti: mehhaaniline mänguasi, arendab mõistmist liikuvatest detailidest ja ülekannetest, seotiste eriliikidest.
Puidust jääkidest panustamine: toetab keskkonna säästliku arengut ning loovust
Metallist sõrmus: Painutada õhukest metalltraati sõrmuse kuju, lihvida servad, võib ka värvida.
Metallist märgiplaat: Lõigata õhukesest metallist plaadist tükk, teha tähetemplite abil tekst, lihvida servad, vajadusel värvida.
Puidust skulptuur: Loov väljendus, arendab kujunduslikku mõtlemist ja nikerdamise tehnikaid.
Puidust mööbliese: Lauad, toolid, riulid jne, kõige kõrgem tase puutööoskuste rakendamisel.
Loovtöö: teostusjooniste ja tööprotsessi kirjelduste koostamine, õpilane valib huvi korral loovtööna praktilise töö - eseme valmistamise.

Oodatavad õpitulemused 7. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) järkab puittoorikust detaile ette antud juhiste järgi ;
- 2) märgib toorikule kõverjoonelise kontuuriga detaile;
- 3) mõõdab juhendamisel detaili läbimõõtu nihikuga;;
- 4) oskab ühendada detaile vähemalt kahel erineval moel;
- 5) märgib ja töötleb juhendamisel lihtsamat seotist; ;
- 6) puurib avasid puurpingis või käsipuuriga;
- 7) saeb kõverjoonelisi kontuure käsi- või elektrilisekäsisaega (vajaduse korral abiga);
- 8) koostab lihtsama tööjuhendi ja/või fotoseeria oma tööprotsessist;
- 9) töötab elektriliste masinatega ohutult, oskab ohte vältida (vajaduse korral abiga).

8. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

MATERJALID JA NENDE TÖÖTLEMINE: loeb jooniselt detaili mõõtmeid ja teeb lihtsaid jooniseid; saab ja hõõveldab lihtsaid detaile puidutöötuspinkidel; valmistab ja kasutab juhendamisel lihtsa seotise; valmistab lihtsamaid esemeid (kasutades õpitud seotisi);
TÖÖPROTSESS: mõistab treimise mõistet; juhendamisel ja abistamisel treib lihtsa detaili (silinder ja astmeline), koostab lihtsama tööjuhendi ja/või videojuhendi oma tööprotsessist,
TEHNOLOOGIA IGAPÄEVAELUS: järgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid.

Õppesisu

MATERJALID JA NENDE TÖÖTLEMINE

ÜLDTEHNILISED TEADMISED: jooniste lugemine ning valmistamine; eskiisi koostamine; detailile mõõtude kandmine; materjalikulu arvutus.

TÖÖRIISTAD JA TÖÖVÕTTED: käsitööriistad (saag; hõõvel; noad, peitlid); elektrilised käsitööriistad (akutrell; tikksaag; põleti; elektrilised tööpingid; puurpink; treipink; vibrosaag; seotised ja tapid).

MATERJALIÕPETUS: materiaalse ressursside kasutamine (materjali säästlik kasutus).

TÖÖOHUTUS: suhtumine töövahenditesse ja koolivarasse).

TÖÖPROTSESS

ÜLDTEHNILISED TEADMISED: ajakasutus - kas õpilane tuleb õigel ajal tundi ja lahkub sealt õigel ajal; kas tööd valmivad tähtjaks.

TÖÖRIISTAD JA TÖÖVÕTTED: eseme valmistamine - materjalide masin ja käsitsi töötlemine, detailide montaaž; viimistlemine - pinna lihvimine, toonimine, peitsimine, värvimine ja lakkimine.

MATERJALIÕPETUS: materiaalse ressursside kasutamine (materjali säästlik kasutus).

TÖÖOHUTUS: suhtumine töövahenditesse ja koolivarasse); õppetöökoja kodukorra ja ohutustehnika nõuete järgimine.

TEHNOLOOGIA IGAPÄEVAELUS

ÜLDTEHNILISED TEADMISED: tegevuste planeerimisel tööprotsessi mõtestamine, kavandamine ja järgimine; ainealase teabe otsimise oskus kirjandusest ja internetist.

TÖÖRIISTAD JA TÖÖVÕTTED: toob esile ülesande täitmisel tekkinud kitsaskohad, esitleb töö tulemust ja analüüsib töö käiku.

MATERJALIÕPETUS: lähtuvalt esemest vajalikud ja sobivad materjalid ja töövahendid.

TÖÖOHUTUS: töökoha korrashoid ja hügieeninõuete täitmine.

Praktilised tööd:

Metallist/puidust osavusmängud: jooniste lugemine, mõõtmine, käsitööriistade kasutamine.

Mudelism: kavandamine, jooniste lugemine, tööprotsessi kirjelduste koostamine.

Puidust riul/tool: erinevate liidete kasutamine, tööjuhendite lugemine.

Puidust tool: Valmistada lihtne taburet puidust detailidest, kasutades õpitud seotisi ja tapiliiteid. Puidust pusle: Lõbus ja arendav, intarsia, seotised, puidutehnoloogilised omadused.

Puidust rippuv ornament: Dekoratiivne element, arendab kujunduslikku mõtlemist ja tööriistade kasutamisoskust.

Puidust hundipeleti: mehhaaniline mänguasi, arendab mõistmist liikuvatest detailidest ja ülekannetest, seotiste eriliikidest.

Puidust jääkidest panustamine: toetab keskkonna säästliku arengut ning loovust.

Metallist sõrmus: Painutada õhukest metalltraati sõrmuse kuju, lihvida servad, võib ka värvida.

Metallist märgiplaat: Lõigata õhukesest metallist plaadist tükk, teha tähetemplite abil tekst, lihvida servad, vajadusel värvida.

Puidust skulptuur: Loov väljendus, arendab kujunduslikku mõtlemist ja nikerdamise tehnikaid.

Puidust mööbliese: Lauad, toolid, riidid jne, kõige kõrgem tase puutööoskuste rakendamisel.

Loovtöö: teostusjooniste ja tööprotsessi kirjelduste koostamine, õpilane valib huvi korral loovtööna praktilise töö - eseme valmistamise.

Oodatavad õpitulemused 8. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) loeb jooniselt detaili mõõtmeid ja teeb lihtsaid jooniseid;
- 2) saab ja hõõveldab detaile puidutöötuspinkidel;
- 3) valmistab ja kasutab juhendamisel lihtsa seotise; ;
- 4) valmistab lihtsamaid esemeid (kasutades õpitud seotisi);
- 5) valmistab ja kasutab puiduseotisi;
- 6) mõistab treimise mõistet;
- 7) juhendamisel ja abistamisel treib lihtsa detaili (silinder ja astmeline);
- 8) koostab lihtsama tööjuhendi ja/või videojuhendi oma tööprotsessist;
- 9) järgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid.

9. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

MATERJALID JA NENDE TÖÖTLEMINE: planeerib iseseisvalt või rühmas tervikliku tööprotsessi ning hindab töö korrektsust ja esteetilisust; loeb tööjoonist õpitud teadmiste/oskuste ulatuses; mõõdab joonlaua, nihiku ja mõõdulindi abil eseme joonmõõtmel ja vajaduse korral tähendab neid lihtsa eskiisi kujul üles; kasutab materjale, töövahendeid ja nüüdisaegseid seadmeid eesmärgipäraselt, vajaduse korral õpetaja abiga; viimistleb esemeid toonimise, värvimisega.

TÖÖPROTSESS: suudab valmistada jõukohaseid liiteid; mõistab tööprotsessis erinevate masinate kasutusalasid; kirjeldab ja analüüsib oma töö valmimist etappide kaupa ning esitleb lõpptulemust, vajaduse korral õpetaja abiga.

TEHNOLOOGIA IGAPÄEVAELUS: järgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid.

Õppesisu

MATERJALID JA NENDE TÖÖTLEMINE

ÜLDTEHNILISED TEADMISED:jooniste lugemine ning valmistamine; eskiis ehk kavand; lihtsate ruumiliste esemete kujutamine.

TÖÖRIISTAD JA TÖÖVÕTTED: käsitööriistad (saag; hõõvel; noad, peitlid); elektrilised käsitööriistad (akutrell; tikksaag; põleti); elektrilised tööpingid (puurpink; treipink; vibrosaag).

MATERJALIÕPETUS: tehnika areng ja ajalugu; puit; metall; plast.

TÖÖPROTSESS

ÜLDTEHNILISED TEADMISED: kavandamine; töövahendite hooldamine (teritamine, puhastamine, parandamine); liited/seotised.

TÖÖRIISTAD JA TÖÖVÕTTED: käsi- ja elektritööriistad.

MATERJALIÕPETUS: viimistlustööd: toonimine, värvimine.

TÖÖOHUTUS: ohutud töövõtted tööriistadega, ohutusnõuded viimistlemisel.

TEHNOLOOGIA IGAPÄEVAELUS

ÜLDTEHNILISED TEADMISED: ajakava, töö planeerimine, distsipliin; karjääri planeerimine, ametikoolide erialad.

TÖÖRIISTAD JA TÖÖVÕTTED: veebipõhised keskkonnad.

MATERJALIÕPETUS: materjalijääkide taaskasutus ja utiliseerimine.

TÖÖOHUTUS: tööohutus ja töökultuur.

Praktilised tööd:

Puidust lõikelaud: Õpilased valivad sobivad puitmaterjalid, joonistavad lõikelaua kuju, saevad välja pussi- või käsisaega, lihvivad pinnad siledaks ja viimistele soovi korral õli või vahaga.

Puidust kauss: Valitakse puitmaterjal, joonistatakse kaussi kuju, saetakse välja ja töödeldakse

Puidust rippuv ornament: Joonistatakse ornament puidule, saetakse välja ja lihvitakse.

Puuritakse kinnituse jaoks auk. Viimistletakse.

Puidust mänguasi: Valitakse loomake või auto disain, joonistatakse puitmaterjalile, saetakse välja lihvitakse ja liimitakse detailid kokku. Viimistletakse.

Metallist võtmehoidja: Valitud metallitangist lõigatakse tükk, vormitakse painutusrauaga soovitud kuju ja lihvitakse servad.

Puidust karp: Puidust karbi valmistamine saagimise, lihvimise, liimimise ja naelte või kruvidega kinnitamise tehnikaid kasutades.

Puidust taldrik: Puidust taldriku lihvimine ja viimistlemine. Keraamiline kauss: Keraamilise kausi vormimine savist ja glasuurimine.

Metallist/puidust küünlajalg: Metallist küünlajala valmistamine painutamise tehnikaid kasutades. Puidust küünjalg treimine või puurpink kasutades teeküünlahoidiku valmistamine.

Puidust lamp: Puidust laua- või seinalambi valmistamine.

Taaskasutatud materjalidest eseme valmistamine: Esemel valmistamine taaskasutatud materjalidest, näiteks plastikpudelitest, vanadest riidest jne.

Puidust riuli valmistamine: See töö aitab õpilastel arendada oskusi materjalide valimisel, tööprotsessi planeerimisel ja töövahendite kasutamisel. Samuti aitab see neil mõista säästliku arengu ja keskkonnahoiu põhimõtteid ning järgida tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid.

Metallist konksu valmistamine: See töö aitab õpilastel arendada oskusi materjalide valimisel, tööprotsessi planeerimisel ja töövahendite kasutamisel. Samuti aitab see neil mõista säästliku arengu ja keskkonnahoiu põhimõtteid ning järgida tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid.

Uurimistöö teostamine: See töö aitab õpilastel arendada oskusi teabe otsimisel ja valimisel. Samuti aitab see neil mõista säästliku arengu ja keskkonnahoiu põhimõtteid ning järgida tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid.

Keskkonnasõbraliku eseme valmistamine: See töö aitab õpilastel arendada oskusi materjalide valimisel, tööprotsessi planeerimisel ja töövahendite kasutamisel. Samuti aitab see neil mõista säästliku arengu ja keskkonnahoiu põhimõtteid ning järgida tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid.

Oodatavad õpitulemused 9. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) planeerib iseseisvalt või rühmas tervikliku tööprotsessi ning hindab töö korrektsust ja esteetilisust;
- 2) loeb tööjoonist õpitud teadmiste/oskuste ulatuses;
- 3) mõõdab joonlauda, nihiku ja mõõdulindi abil eseme joonmõõtmel ja vajaduse korral tähendab neid lihtsa eskiisi kujul üles;
- 4) kasutab materjale, töövahendeid ja nüüdisaegseid seadmeid eesmärgipäraselt, vajaduse korral õpetaja abiga;
- 5) viimistleb esemeid toonimise, värvimisega;
- 6) suudab valmistada jõukohaseid liiteid;
- 7) mõistab tööprotsessis erinevate masinate kasutusalasid;
- 8) kirjeldab ja analüüsib oma töö valmimist etappide kaupa ning esitleb lõpptulemust, vajaduse korral õpetaja abiga;
- 9) järgib tervisekaitse- ja tööohutuse nõudeid.

MUUSIKA

Õppeaine kirjeldus ja eesmärgid

Muusika aines püütakse äratada huvi muusika vastu, kujundada aktiivset ja emotsionaalset musitseerimist ning arendada teadlikku muusika kuulamise ja hindamise oskust.

Osaoskuste (laulmine, pillimäng, muusikaline liikumine, muusika kuulamine, muusikaline omalooming) kaupa on leitavad õppevara läbiviimiseks.

Kausta esilehelt leiab veel lõimingu soovitusi teiste õppeainetega ning õppekava läbivate teemadega.

Kooliastme kaustas on klasside jaotustes soovituslik õppesisu osaoskuste kaupa.

Lihtsustatud õppe puhul tuleb arvestada õpilaste arenguperioode, mis jagunevad järgmiselt: 1.–2. kl, 3.–5. kl, 6.–7. kl, 8.–9. kl.

Selline jaotus, mis ei ühti kooliastmetega, tuleneb õpilaste arengu seaduspärasustest – muutustest õppijate kognitiivses arengus ning kõne ja isiksuse arengus.

Lihtsustatud õppe põhiülesanne on toetada ja suunata tõhustatud või erituge vajava õpilase arengut.

Lihtsustatud õppe sisu on valdavalt suunatud praktiliste oskuste ja teadmiste omandamisele.

Õpetamine, kasvatamine ja arengu toetamine toimub valdavalt praktilise õppeviisi (harjutamise) kaudu.

Reegleid ja teoreetilisi teadmisi õpetatakse minimaalselt, aga sel määral, et üldistada ja teadvustada praktiliselt omandatud.

Iga õpilase hariduslike erivajaduste ületamiseks või vähendamiseks rakendatakse temale sobilikke eripedagoogilisi meetodeid.

Vajaduse korral koostatakse õpilasele individuaalne õppekava, milles esitatakse vähendatud või ka kõrgendatud nõuded õpitulemustele.

Õppe- ja kasvatusesmärgid

Muusikaõpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) tunneb rõõmu muusika kuulamisest ja musitseerimisest;
- 2) tunneb huvi muusika vastu, kuulab erinevat muusikat;
- 3) julgeb muusika saatel liikuda ja kaaslastele esineda;
- 4) kirjeldab kuulatud muusikat, väljendab muusikaalastes vestlustes oma eelistusi ja arvamusi, kasutades õpitud sõnavara;
- 5) väärtustab muusikat ja muusikategevust inimese, kultuuri ja igapäevaelu rikastajana.

Õppetegevuse kirjeldus ja rõhuasetused arenguperioodide kaupa				
	1.–2. klass	3.–5. klass	6.–7. klass	8.–9. klass
Õppetegevuse kirjeldus	1.–2. klassi muusikaõpetuses on olulisel kohal vaba	3.–5. klassi muusikaõpetuses on olulisel kohal laulmine	6.–7. klassi õppetegevuses tuginetakse omandatud	8.–9. klassis arendatakse jätkuvalt õpilaste

emotsionaalne eneseväljendus, rõõm muusikast. Seda arendatakse eri viisil musitseerides – lauldes, pilli mängides, muusika saatel liikudes. Ühiselt tegutsedes kujundatakse eri sotsiaalseid oskusi: üksteise kuulamine, lihtsatele küsimustele vastamine, koos musitseerimine jms. Sellel kooliastmel on muusikaõpetuses oluline roll laulumängudel. Muusikatunnis õpitud laulumänge ja liisusalme soovitatakse kasutada ka teistes ainetundides ning klassi- ja koolipidudel. Muusikatundides pööratakse tähelepanu helide, müra ja kõne eristamisele.	ning muusika rütmis liikumine (liigutused kehaga, käega, liikumine ruumis). Eesmärgiks on hoida ning suurendada huvi ja soovi muusikalistes tegevustes osaleda. Ühise musitseerimise kaudu arendatakse õpilaste rütmitunnet, silma ja käe koostööd, liigutuste koordineerimist; kujundatakse muusikalise eneseväljendamise julgust ja oskusi, suhtlemis- ja koostööoskusi. Laulude valikul arvestatakse õpilaste kõne mõistmise taset ning võimalikke hääldeprobleeme. Laulmisel rõhutatakse täpset ja selget diktsiooni, välditakse ülikiiret	teadmiste ja oskuste. Esmane on positiivsete emotsioonide saamine muusika tegemisest või kuulamisest. Arendatakse õpilaste rütmilise ja meloodiataju, muusikalist maitset, silmaringi, esinemisjulgust, suhtlemis- ja koostööoskusi. Õpetaja suunamisel kuulatakse tundides ühiselt erineva raskuse ja keerukusega muusikat. Pööratakse tähelepanu ka rahvusmuusikale, kujundatakse hoiakut seda hoida. Arendatakse oskust väärtustada enda ja teiste loomingut, samuti kultuurisündmusi (sh virtuaalseid) ja nendel osalemist. Kujundatakse oskust väljendada oma	individuaalseid muusikalisi võimeid ja huvisid, võimaldatakse erinevaid esinemiskogemusi (laulmine ja pillimäng; esinemine solistina, ansamblis, kooris). Õpilastele tutvustatakse eri ajastute muusikat, tuntumaid heliloojaid ning dirigente Eestis. Õpitakse tundma muusika eri žanre, kirjeldama kuulatud muusikat ning väljendama oma arvamusi ja eelistusi. Arendatakse oskust väärtustada enda ja teiste loomingut, Eesti muusikapärandit ja kaasaegset muusikat. Olulisel kohal õppetegevuses on kontserdi-, teatri- ja muuseumi-
--	--	---	--

	Praktilise tegevuse käigus tekitatakse ise mitmesuguseid helisid vahendite ja/või oma häälega. Õpetaja suunamisel kuulatakse eri rütmis ja tempos muusikapalu; tutvutakse kiire ja aeglase, rõõmsa ja kurva muusikaga. Helivältusi väljendatakse koostegevuses õpetajaga konkreetsete ja mõistetavate rütmisõnadega, meloodia kõrguse muutusi tähistatakse käeliigutustega. Muusikaõpetuse kaudu koordineeritakse liigutusi, arendatakse rütmitunnet, silma ja käe koostööd.	artikuleerimist vajavaid laule. Õpilased omandavad mõne pilli esmased mänguvõtted.	arvamusi ja eelistusi ning sallivat suhtumist erinevustesse.	külastused (sh virtuaalsed).
Õppetöö rõhuasetused	Muusikaõpetuses pööratakse tähelepanu helide, müra ja kõne eristamisele. Praktilise tegevuse käigus tekitatakse ise mitmesuguseid	3.–5. klassis pööratakse tähelepanu laulmisele ning liikumisele muusika rütmis (liigutused kehaga, käega, liikumine ruumis).	Õppetegevuses tuginetakse kujunenud oskustele, esmaseks ei ole muusika täpne produtseerimine , vaid muusika tegemisest või kuulamisest	Arendatakse edasi laste individuaalseid muusikalisi võimeid, korraldatakse üritusi esinemis-kogemuste andmiseks (laul ning pillimäng;

	helisid vahendite ja/või oma häälega. Õpetaja suunamisel kuulatakse eri rütmis ja tempos muusikapalu, tutvutakse kiire ja aeglase; rõõmsa ja kurva muusikaga. Helivältusi väljendatakse konkreetsete ja mõistetavate rütmisõnadega, meloodia kõrguse muutusi tähistatakse tajutavate käeliigutuste või joonistega tahvil. Muusikaõpetuse kaudu koordineeritakse liigutusi, arendatakse rütmitunnet, silma ja käe koostööd.	Laulude valikul arvestatakse laste kõne mõistmise taset ning võimalikke hääldus-probleeme. Laulmisel rõhutatakse täpset ja selget diktsiooni, välditakse ülikiiret artikuleerimist vajavaid laule. Tutvustatakse Eesti hümn, õpetatakse seda kaasa laulma. Sotsiaalset suhtlemist ja kaaslastega arvestamise oskust kujundatakse laulumängude abil. Muusikatunnis õpitud laulu- ja tantsumänge soovitatakse mängida ka teistes ainetundides ning klassi- ja koolipidudel.	positiivsete emotsioonide saamine. Arendatakse rütm- ja meloodiataju, muusikalist maitset, silmaringi. Pööratakse tähelepanu rahvusmuusikal e, kujundatakse hoiakut seda hoida, arendatakse soovi osaleda kultuuriüritustel . Õpetaja suunamisel kuulatakse ühiselt erineva raskuse ja keerukusega muusikat. Õppeprotsessi mitme-kesistatakse interaktiivsete õppe-materjalidega ning kasutatakse infotehnoloogili sikommuni-katiivseid võimalusi.	esinemine solistina, ansamblis, kooris). Tutvustatakse eri ajastute muusikat, tuntumaid heliloojaid ning dirigente Eestis. Õpitakse tundma muusika eri žanre, kuulatakse muusikat, võimaluse korral külastatakse ühiselt kontserte või teatrietendusi.
Õpitulemused kooliastmete kaupa				
3. klassi lõpetaja	1) on omandanud esmased koostegemise oskused kõigis muusikalistes tegevustes; 2) tunneb rõõmu laulmisest ja pillimängust, muusikalisest liikumisest ja muusika kuulamisest; 3) on saanud esmase ühislaulmise kogemuse, kasutab saateks lihtsamaid lastepille ja kehapilli; 4) omab muusika kuulamise kogemusi, suudab väljendada oma muusikalisi elamusi;			

	5) rakendab omandatud muusikalisi teadmisi ja oskusi muusikalistes tegevustes.
6. klassi lõpetaja	1) tunneb rõõmu nii individuaalsetest kui ka ühistest muusikalistest tegevustest ja väärtustab musitseerimist; 2) arendab oma muusikalisi võimeid ja osaleb aktiivselt muusikalistes tegevustes – laulmises, pillimängus, omaloomingus ja muusikalises liikumises; 3) osaleb aktiivselt muusikalises loomeprotsessis, katsetab oma ideid erinevates muusikalistes tegevustes; 4) suhtub lugupidavalt enda ja kaaslaste loomingusse, põhjendab ja analüüsib oma arvamusi ja valikuid; 5) mõistab enda seotust Eesti kultuuripärandiga ja väärtustab laulu- ja tantsupeo traditsiooni; 6) märkab ja teadvustab kultuurilist mitmekesisust ja suhtub lugupidavalt erinevatesse rahvuskultuuridesse; 7) leiab muusikaalast infot erinevatest teabeallikatest, käitub ohutult virtuaalmaailmas.
9. klassi lõpetaja	1) väärtustab muusikat ja muusikalisi tegevusi oma igapäevaelu rikastajana; 2) osaleb aktiivselt musitseerimise protsessis, rakendab omandatud muusikaalaseid teadmisi ja oskusi – muusikalist kirjaoskust; 3) on tutvunud muusika erinevate stiilidega ja arutleb täiskasvanu suunamisel kuulnud muusika üle; 4) katsetab muusikalises tegevuses erinevaid ideid, hindab isikupära ja väljendusrikkust; 5) tunnetab ja rakendab liikudes muusika karakterit ja väljendusvahendeid; 6) väärtustab kodukoha ja Eesti muusikapärandit ning nüüdismuusikat; 7) tegutseb eetilisel ja ohutult nii reaalses kui ka virtuaalses kultuurikeskkonnas, suhtub kriitiliselt infotehnoloogia ja meedia loodud keskkonda.

Üldpädevuste kujundamine muusikaõpetuses

1) Kultuuri- ja väärtuspädevus

Muusika ühena kunstiainetest on otseselt seotud kultuuri, selle mitmekesisuse, loomise ja loodu väärtustamisega. Muusika tegemise ja kuulamise käigus ning muusika üle arutledes süvendatakse teadmisi eesti kultuurist ja muusikast, avardatakse maailmapilti, tutvutakse teiste rahvaste kultuuri ja eluviisiga. Esimeses kooliastmes keskendutakse eesti kultuurile - meie tavad ja kombed ning nendega seotud repertuaar (rahvamuusika - rahvalaul, rahvapillid, laulumängud ja rahvatantsud; kodu ja Eestimaaga seotud laulud). Teises kooliastmes laiendatakse kultuuripilti naaberriikide omaga tutvudes, tehes seda võrdluses (mis ühesugune/ühendav ja mis erinev/omapärane) Eestiga. Kolmas kooliaste tutvub kultuuridega teistelt mandritelt, saab ülevaate sealsetest erinevatest usunditest ning muusikast. Kultuuri- ja väärtuspädevust kujundab ühislaulmine, mis ühendab omavahel

eri põlvkondi ning osalemine laulupidudel. Õppekäigud kultuuriloolistesse paikadesse, kontsertide ja muusikaetenduste külastamine toetavad kultuuri- ja väärtuspädevuse arendamist - teiste loodust osasaamine, selle hindamine.

2) **Sotsiaalne ja kodanikupädevus**

Muusika kui universaalne keel võimaldab üksteist tundma õppida, omavahel suhelda ja koos tegutseda. Ühislaulmine, pilling ja erinevates ühisprojektides osalemine toetab sotsiaalsete oskuste kujunemist ja arenemist, avastatakse enda ja teiste loomingulisi ressursse, nauditakse loomevabadust ja kujunevat ühtsustunnet. Ühistegevustes on võimalik koos luua toetav, turvaline, mänguline ja loominguline keskkond ning seeläbi mõista meeskonnatöö olulisust. Sotsiaalset ja kodanikupädevust kujundatakse kõikide muusikaliste tegevuste kaudu, omandatakse meeskonnatöö oskused ja kogemused; kujundatakse ühistöö reeglid ja kokkulepped ning mõistetakse kaaslastega arvestamise ja kokkulepetest kinnipidamise tähtsust. Kultuurisündmustel osalemine süvendab kultuurilist ühtsustunnet ning erinevate kultuuride mõistmist.

3) **Enesemääratluspädevus**

Musitseerimine võimaldab avastada ja avada enda tunde- ja huvide maailma uusi tahke. Praktiliste tegevuste kaudu saab mõista ja hinnata enda muusikalisi võimeid ja oskusi, omandada esitamise, esitlemise ja esinemise oskusi. Kaasõpilaste ja õpetaja tagasiside kaudu erinevatele muusikalistele tegevustele (laulmine, pillimäng, tantsimine, omalooming) saab oma sooritust täiendada/muuta - tagasiside toetab oskuste arengut. Osalemine lauluansamblis, kooris või pilliringis, oma ja teiste oskuste jälgimine, toetab enesemääratlust ja annab ühistegevustes juurde kuuluvustunnet. Esinemised kooli- või koolivälistel üritustel panevad oskused proovile ning annavad tagasisidet. Tutvumised erinevate muusikastiilidega võimaldavad leida endale meelepärast ning ka läbi lemmikmuusika ühtekuuluvustunnet tunda.

4) **Õpipädevus**

Muusikas nagu ka teistes õppeainetes on oluline õppida õppima - kuidas samm-sammult oma tegutsemist kavandada ja olemasolevatele teadmistele ja oskustele uusi kihte juurde laduda. Laulu ja pilliloo õppimine algabki analüüsist - kui pikk, mitu salmi, kas on refrään, milliseid noodivältusi ja milliseid nelikõrgusi on kasutatud, Olukorda hinnatuna on hea teha järgnevat plaani - kas alustada sõnade lugemisest, viisi õpetuses või hoopis teha selgeks refrään. Muusika õppimist on hea teha koos, kuid see nõuab ka individuaalset tööd ja harjutamist - enda õppe kavandamist ja teostamist. Tagasiside, enda ja teiste tegevuse analüüs aitavad saada ülevaadet olukorrast.

5) **Suhtluspädevus**

Muusika võimaldab suhtlemist nii sõnadega kui ka mitteverbaalselt - helide keeles. Suhtluspädevust rakendatakse algklassides erinevate laulude, laulu- ja ringmängude õppimise kaudu, kus õpilane harjutab mängides selget ja viisakat eneseväljendust ning turvalist suhtlemist kaasõpilastega. Vanemates klassides on tähtsal kohal kultuuride, heliloojate ja teoste üle arutlemine, oma kogemuse ja arvamuse jagamine kaasõpilastega. Õpitakse oma seisukohti viisakalt väljendama ning teiste arvamust ja väärtusi aktsepteerima. Suhtluspädevuse kujunemisele aitab kaasa aktiivne osalemine kooli ansamblites, kooris või pilliringis. Muusikute omavahelisele paremale mõistmisele aitab kaasa muusika oskussõnade valdamine.

6) **Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus**

Muusika ja matemaatika on omavahel tihedas ühenduses - mõlemas tuleb arvutada ja tegeleda andmetega. Suuresti põhineb helide pikkuse/kestvuse jaotussüsteem matemaatil - helivälvuste arvulised/murdarvulised nimetused (veerand-, pool-, kaheksandiknoot jt). Taktimõõtu muusikas tähistatakse enamasti murdarvuna ($\frac{2}{4}$ polka, $\frac{3}{4}$ valss), esitamise kiirust ehk tempot numbriga (mitu lööki minutis). Muusikas peab

teadma rütmide pikkust, et osata neid sobitada taktimõõduga ning täita taktid vajaliku arvu rütmidega korrektse noodikirja jaoks - arvandmete kogumine ja korrastamine. Pilliõppes harjutatakse plokkflööti numbersüsteemi abil, kandleakorde pannakse kirja Rooma numbritega (I, IV ja V) ning harmoonilisi kooskõlasid tähistatakse tähtede ja numbrite koostöös.

Loodusteaduste pädevus kujundab oskust mõista heli tekkimist/tekitamist, heli omadusi, helikeskkonna (näiteks müra) mõju inimese tervisele. Loodus ise pakub näiteid ja inspiratsiooni loominguks - loodushääled, linnulaul, lõhnad ja kaunid vaated. Muusikas tuleb lugeda ja teisendada andmeid (noodikirja tähistused - asukoht klaviatuuril/ sõrmede arv ja asetus tabulatuuril. Terviku mõistmine ja osa leidmine tervikust (kogu helivältuste süsteem, vormiõpetus - salmid, refrään, eelmäng, vahemäng).

Muusika esitamine digivahenditega/-keskkondades, salvestamine ja taasesitamine kujundab tehnoloogiaalast pädevust.

7) **Ettevõtlikkuspädevus**

Muusikus peab olema ettevõtlikkust - suutlikkust ideid luua ja neid ellu viia. Muusikas ja muusika loomisel väärtustatakse uuenduslikke ja loovaid lahendusi. Muusikas saab ettevõtlikkust väljendada ka esinemisjulguse ja -oskuse kaudu. Koolis saab olla ettevõtlik, olles algatajaks mõnele muusikalisele sündmusele (näiteks bändi loomine, omaloomingu esitamine, lemmikbändi kontserdi korraldamine). Õpitakse oma tugevaid külgi arendama, tegevust planeerima ja analüüsima, vastutama tulemuse eest.

8) **Digipädevus**

Muusika tegemine ja loodu jagamine on kolinud digikeskkondadesse. See nõuab oskust leida sobilik, oskustele ja vajadustele vastav keskkond, võimekust teha koostööd ning leida sobilik suhtlusviis nii koosloojate kui publikuga. Igapäevaselt peaks igaüks teadma digikeskkondade ja üldiselt internetikasutuse ohtudest, oskama kaitsta enda andmeid ja privaatsust, kasutama samu põhimõtteid ja käitumisnorme, mis tavaeluski. Muusikatundides harjutatakse, kuidas sõnastada otsitava kohta teavet (milliseid märksõnu kasutada, otsides infot helilooja kohta, mänguvõtete kohta pillil, nootide asukoha määramisel noodijoonestikul jne) ning hinnatakse leitud allikate usaldusväärsust. Tehakse ühisloomet digikeskkondades, õpitakse tundma vastavate keskkondade võimalusi (plakati koostamine, ühisarutelud/oma arvamuse avaldamine, lemmikmuusika playlistid, omaloominguline muusika jne). Arutatakse, mida sobib Internetis jagada, mille või kelle jaoks on rakendustel vanuselised piirangud; kas Internet laseb meil unustada selle, mida oleme kunagi seal jaganud; arutatakse, kas tehisaru teeb arukaks või arutuks.

Muusikaõpetuse lõiming õppekava läbivate teemadega

Elukestev õpe ja karjääri kujundamine - valmisolek enda oskuste ja teadmiste täiendamiseks, uudishimu ümbritseva vastu. Enda muusikaliste oskuste esitlemine ning võimaluste leidmine eri eluvaldkondades oma muusikaliste oskuste kasutamiseks. Edasiõppimisvõimalused võimakamatele muusikaringides või muusikakoolis. Muusikaharrastus kui eneseväljenduse ja läbi elu vaba aja sisustamise vahend; sotsiaalsete ja sõprussuhete loomise ja edendamise vahend - võimaldab seltskonnas olemist ja koos tegutsemist.

Muusikaga seotud ametite teadmine. Muusik kui elukutse - tutvumine muusikaga seotud elukutsetega (nii otseselt muusikat tegevad kui muusika esitamist ja tootmist/levitamist toetavad) - helilooja, laulja, pillimees, dirigent, helitehnik, pillimeister jne.

Keskkond ja jätkusuutlik areng - kujundatakse keskkonda säästvat mõtteviisi, tutvustatakse kohalikke ja globaalseid keskkonnaprobleeme. Kujundatakse vastutustundlikku tarbijat,

tuuakse näiteid loodusressursside kasutamisest, selgitatakse looduse ja selle kestlikkuse, looduskeskkonna terviklikkuse ja loodushoiu teemasid. Õpetatakse rütmipillide valmistamist taaskasutatud materjalidest. Temaatiliste laulude kaudu mõjutatakse õpilaste väärtushinnanguid. Väärtustatakse pärand- ja rahvuskultuuri, selgitatakse, kuidas on keskkonnast ja loodusest sõltuvalt kujunenud inimeste eluviis ja kultuur. Tuuakse näiteid lihtsamate rahvapillide (vilepill, sarvepill, karjapasun) valmistamisest (materjalid kohalikust looduslikust keskkonnast). Võimalusel kutsutakse esinema ja rahvapille tutvustama kodukandis tegutsevaid pärimusmuusikuid.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus - ühise musitseerimise käigus arendatakse koostöö - ja teistega arvestamise oskust. Loovülesannete kaudu toetatakse ettevõtlikkust ja õpilaste initsiatiiviise midagi luua. Ühiste otsuste langetamise kaudu (nt laulurepertuaari/õppesisu ühisel valimisel), esinedes/osaledes kooli ja kogukonna üritustel suurendatakse kaasatust. Õpilaste kaasamine ürituste planeerimisse ja korraldamisse, andes seeläbi võimalus olla aktiivne ja vastutustundlik kodanikuühiskonna liige. Musitseerimine kui võimalus olla ettevõtja - muusika looja, esitaja, tootja, vahendaja.

Kultuuriline identiteet - Eesti rahvakultuuri traditsioonide (rahvalaulud, rahvapillid, rahvatantsud, laulu- ja tantsupeod) teadmine ja hindamine. Rahvalaulude, -muusika ja laulumängude kasutamine rahvakalendri või riiklike tähtpäevade tähistamisel. Piirkondlike eripärade väärtustamine ja kasutamine. Kodukoha kultuuriväärtuste teadmine, huvi äratamine kodukohast pärit või seal elanud kultuuritegelaste/ muusikute vastu. Teiste rahvaste traditsioonidega tutvumine, kultuurilise mitmekesisusega arvestamine, lugupidava ja salliva suhtumise kujundamine.

Teabekeskond ja meediakasutus - õpetatakse otsima informatsiooni erinevate riikide heliloojate, instrumentide, muusikastiilide kohta; suunatakse kasutama erinevaid teavikuid (heliplaat, CD, video). Tutvustatakse interneti-turvalisusega seotud teemasid, "Targalt internetis" nõuandeid - milliseid salvestusi endast ja enda saavutustest jagada, millisele kogukonnale/sõpruskonnale. Stuudiumi/e-kooli, Tera-kaustade võimalused õppematerjalide ja koolitööde esitamiseks. Autoriõigus.

Tehnoloogia ja innovatsioon - uudishimuliku ellusuhtumise kujundamine, uuenduste, uute tehniliste võimaluste ja tehnoloogiatega kursis olemine elukestvalt. Digivahendite kasutamine õppes, erinevate digikeskkondade tutvustamine. Tutvustatakse tehnoloogia arengut läbi aegade muusikas; juhendatakse, kuidas ja mille abil omaloomingut (laulu, pillilugu) lindistada; selgitatakse, kuidas on arenenud muusika salvestamisvõimalused tänapäeval.

Tervis ja ohutus - enda võimete teadvustamine, oma oskuste ja huvide kaardistamine. Muusika kui vahend ja võimalus emotsionaalse tasakaalu leidmiseks - muusika teraapiline mõju inimesele. Õpetatakse lõõgastuma laulmise, musitseerimise, muusika kuulamise ja rütmilise liikumise kaudu - eri stiilide muusika võimalused muusikaliste väljendusvahendite kaudu. Mõra mõju, selle vähendamise võimalustega tutvumine. Pillide mänguvõtete tutvustamine turvaliseks ja otstarbekaks pillikasutuseks. Häälehoid, tervislik häälekasutus.

Väärtus ja kõlblus - eneseteadlikkus oma muusikalistest võimetest ja võimalustest, lugupidava ja salliva suhtumise kujundamine, õpetatakse arvestama teistsuguseid arvamuste, seisukohtade ja väärtushinnangutega. Käitumine avalikus ruumis, kontserdil, aktusel jne - tutvumine hea tavaga, oskuste harjutamine ja kinnistamine ühisüritustel, kontserdi vms külastustel.

Õpetatakse oma arvamust ja seisukohti viisakalt edastama (esineja - laulja, pillimängija, tantsija) kohta.

Lõiming teiste õppeainetega

Eesti keel - õpilaste kõne arengu toetamine - hääle tugevuse ja diktsiooni selguse harjutamine; tähestikulaulud - tähtede/tähestiku õppimine laulutekstide abil, muusika rütmi, meloodia ja harmoonia toetav mõju (videote puhul lisandub visuaalne tugi); silbitamine - laulusõnad on noodikirjas esitatud enamasti silbitatud tekstina; häälikute häälimine (täis- ja kaashäälikud, helilised ja helitud kaashäälikud, sulghäälikud - nende laulmise võtted/põhimõtted). Laulutekstide analüüs, uued/vanad sõnad ja nende tähendus (rahvalaulude tekstid), rahvakombed ja rahvakalendri tähtpäevad. Korrektse kirjakeele ning kokkulepitud vormistusnõuete järgimine. Õpetaja ise saab toetada õpilaste keele arengut, teades, arvestades ja kasutades eesti keeles õpetatavaid lausemalle nii õppematerjali selgitamisel kui ka töökorralduste esitamisel.

Matemaatika - numbrilaulud - aitavad muusika rütmi, meloodia ja harmoonia toel paremini meelde jätta arve. Erinevate muusikapalade kuulamine, rütmide kaasa mängimine aitab mõista erinevusi kiire ja aeglase tempo, kõrge ja madala heli vahel. Ruumisuhteid (kõrge-madal, ees-tag, üleval-all), ruumis orienteerumise oskust saab kinnistada laulumängudega ning noodikirja jälgimisega laulu õppimisel - nootide asetus noodijoonestikul (joonel, vahes). Läbi erinevate lastelaulude, liisutuste ja laulumängude saab kinnistada erinevaid õpitud matemaatikaalaseid teadmisi ja oskusi (nt arvu, hulga ja numbri seos; ajasuhted - kalender, kellaaeg); helivältsed (terve, pool), taktimõõt (2- ja 3-osaline.)

Loodusõpetus - looduse kujutamine, linnu- ja loomariik muusikas - loodushelide ning linnu- ja loomahäälte matkimine, liikumiste jäljendamine. Sästev eluviis, taaskasutus - rütmipillide valmistamine looduslikest materjalidest (puit, kivid, liiv, kõrred jm). Aastaajad, kuude nimetused lauludes ja lugudes. Rahvakombed - laulumängud looduslikus keskkonnas. Muusikalise kuulamise harjutamine - loodushelide ja -häälte tuvastamine.

Inimeseõpetus - eneseteadlikkus, teiste märkamine ja teistega arvestamine ühistes muusikategevustes - kooslaulmised, pillimängud, tantsud ja liikumised. Kodu ja perega seotud teemad lauludes, sõnavara rikastamine. Aeg ja ajalugu, rahvalikud kombed ja rahvakalendri tähtpäevad ning nendega seotud laulud, laulumängud ja tantsud. Hääle tekitamine ja kuulamine.

Liikumisõpetus/ Kehaline kasvatus - laulu- ja ringmängud, rahvatantsud, rütmikaharjutused (body percuss), kehapillisaated. Liikumine muusika saatel ja muusikalise liikumise kujundamine laulu karakteri põhjal. Keha tunnetamine ja koordineatsioon, tempo, erinevad liikumisvormid, liikumine rütmilise kaasmänguga (käteplaksud eri taktiosadel jms). Õige kehahoid ja keha tunnetamine lauldes.

Tööõpetus - lihtsate rütmipillide valmistamine, pillide materjalid (puit, plastik, paber jms); valmistamise tehnoloogiad - töövõtted, tööriistad; Laulud, mis tutvustavad tööriistu ja töövõtteid (Meistrimehed).

Kunst - kuulatud muusika visualiseerimine, muusikapala karakteri, sisu, meeleolu jne väljendamine kunstitegevustes. Pillide kujutamine kunstitöös. Enda valmistatud rütmipillide värvimine, kaunistuselementide kavandamine ja teostamine - motiivid ja sümbolid.

AINEKAVA

1. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) laulab loomuliku hääletooni ja kehahoiuga;
- 2) teeb vahet kõrgel ja madalal helil;
- 3) teeb vahet kiirel ja aeglasel muusikal;
- 4) eristab erinevaid hääli (inimene, loom, lind) ja müra muusikast;
- 5) tunneb rütmivorme TA, TI-TI;
- 6) mängib õpitud rütme nii keha- kui ka rütmipillidel kaasa, dirigenti jälgides;
- 7) liigub lihtsa muusika rütmis, oskab kasutada liisusalme;
- 8) tunneb ära Eesti hümmi, käitub hümmi laulmise ajal õigesti, püüab kaasa laulda;
- 9) oskab peast mõnda õpitud lastelaulu;
- 10) osaleb õpitud laulumängudes, hoiab rivi ja sõõri;
- 11) teab, kes on helilooja;
- 12) oskab kontserdil käituda.

Õppesisu

1. Muusika helid

Vaikus, heli. Helide maailm: loodus, tehnika, muusika. Kehapill. Plaksud, sammud. Minu hää! rääkimine ja laulmine. Sügis muusikas.

2. Millest räägib muusika

Muusikaline loomaaed. Meeleolu muusikas: kurb, rõõmus. Talv muusikas. Jõulutradsioonid ja muusika.

3. Muusikaline aabits

Liikumise kiirus. Heli kõrgus: kõrged, madalad helid ja hääled.

Eesti Vabariigi iseseisvuspäev

Helitugevus muusikas: vaikselt, valjult. Muusikaline vorm ja selle osad: algus, lõpp.

4. Loodus ja muusika: kevad

Kevadlaulud, ringmängud.

Vastlapäev

5. Muusikud

Muusika autorid. Esitajad: lauljad, orkestri solistid. Muusikud, kuulajad ja vaatajad. Kus muusika elab.

Emadepäev

6. Suvi muusikas

Suvemuusika, metsamuusika.

Oodatavad õpitulemused 1. klassi lõpuks

1. klassi lõpuks õpilane:

- 1) teeb vahet kõrgel ja madalal helil;
- 2) teeb vahet kiirel ja aeglasel muusikal;
- 3) tunneb rütmivorme TA, TI-TI, plaksutab neid kaasa;

- 4) liigub lihtsa muusika rütmis;
- 5) mängib õpitud rütme tuttavatel rütmipillidel;
- 6) tunneb ära Eesti hümn, käitub hümn laulmise ajal õigesti;
- 7) osaleb õpitud laulumängude mängimisel, hoiab rivi ja sõõri.

2. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) teeb vahet pikal ja lühikesel helil ja reageerib nendele erinevalt;
- 2) väljendab muusika sisu ja karakterit liikumise kaudu;
- 3) tunneb rütmivorme TA, TI-TI, PAUS;
- 4) mängib õpitud rütme tuttavate laulude saateks kaasa;
- 5) mängib lihtsamaid kaasmänge keha- ja rütmipillidel, dirigenti jälgides;
- 6) laulab lihtsamate regilaulude kooriosa kaasa;
- 7) laulab peast 3–4 lastelaulu;
- 8) mõtleb välja liigutusi tuttavates laulumängudes ja liisutustes;
- 9) tunneb Eesti hümn, käitub hümn laulmise ajal õigesti, püüab kaasa laulda;
- 10) osaleb õpitud laulumängudes;
- 11) jäljendab õpetajatantsuliigutusi;
- 12) teeb hingamisharjutusi;
- 13) teeb artikulasiooniharjutusi;
- 14) teab kolme astme nimetusi ja käemärke.

Õppesisu

1. Muusika helid

Tervitus, hüvastijätt. Käemärgid. Rääkimine ja laulmine. Ma laulan: keel ja hingamine laulmisel. Hüüd, rääkimine, laulmine. Keel- ja hingamisharjutused. Helipildid: sügismuusika.

Millest räägib muusika

Elav maailm muusikas. Helijäljendus. Meeleolu muusikas: kurb, rõõmus. Tunded muusikas: rõõm, kurbus. Muusikalised žanrid: laul, marss ja tants.

Isadepäev

Muusikalised pildid: talv muusikas.

Tund-kontsert, pühendatud jõulupühadeks- ja uusaastaks.

2. Muusikaline aabits

Pulss ja sammud muusikas. Rütmsilbid TI-TI ja TA. Astmed JO, MI, SO. Meloodia.

Eesti Vabariigi aastapäev

Musistseerimisvahendid: orkestri helid ja inimese hääl.

3. Loodus ja muusika: kevad

Kevadlaulud, ringmängud.

Vastlapäev

4. Muusikud

Muusika autorid (helilooja ja luuletaja). Esitajad: lauljad, orkestri artistid.

Kooli sünnipäev, emadepäev

Muusikud, kuulajad ja vaatajad. Kus muusika elab.

5. Muusikalised pildid: suvemuusika

Oodatavad õpitulemused 2. klassi lõpuks

2. klassi lõpuks õpilane:

- 1) teeb vahet pikal ja lühikesel helil ja reageerib nendele erinevalt;
- 2) eristab kurvakõlalist meloodiat rõõmsakõlalisest;
- 3) tunneb helipikkusi ja rütmivorme TA, TI-TI, paus (ühelöögiline), mängib õpitud rütme tuttava laulu saateks kaasa;
- 4) laulab lihtsama regilaulu kooriosa;
- 5) laulab peast mõnda lastelaulu;
- 6) mõtleb välja liigutusi tuttavates laulumängudes.

3. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) oskab peast 3–4 lastelaulu;
- 2) laulab tuttavaid laule ilmekalt ja õige kehahoiuga;
- 3) rakendab keha-, rütmi- ja plaatpille lihtsamates ostinaatodes ja/või kaasmängudes;
- 4) tunneb rütmivorme TA, TI-TI, PAUS, TA-A;
- 5) viipab käega kaheosalist taktimõõtu;
- 6) eristab kurvakõlalist meloodiat rõõmsakõlalisest;
- 7) kirjeldab kuulatud muusikapala iseloomu (kurb/rõõmus; aeglane/kiire);
- 8) laulab Eesti hümnist vastavalt võimetele kaasa;
- 9) eristab ja iseloomustab rahvakalendri tähtpäevadega seotud traditsioone, osaleb laulmisel;
- 10) osaleb õpitud laulumängudes (paarides);
- 11) teab viie astme nimetusi ja käemärke;
- 12) oskab kontserdil käituda.

Õppesisu

1. Mida suudab muusika

Tunded hinges ja muusikas. Muusika eesmärgid. Muusikateraapia. Muusika oskab joonistada: sügis muusikas.

2. Muusika meie ümber

Laul, valss, marss, polka. Laul ja orkester: vokaal- ja instrumentaalmuusika. Muusika ja selle autorid: rahvakunst ja helilooja.

Mardipäev, isadepäev, kadripäev

Talv muusikas. Jõulumuusika.

Kontsert-tund, tähistamiseks jõule ja uusaastat

3. Muusikaline aabits

Meetrum. 2/4 taktimõõt (dirigeerimine). Rütmsümbolid ja -märgid (TA-A).

Eesti Vabariigi aastapäev, hümn, Kaitseväge paraad.

Muusikaline tähestik. Helikõrguse astmed (5). Muusikaline vorm (sissejuhatus, teema, vahemäng, lõpetus, refrään).

4. Loodus ja muusika: kevad

Kevadlaulud, ringmängud.

Vastlapäev

5. Kutse peole

Kooli sünnipäev, emadepäev

6. Muusikalised pildid: suvi

Suvi muusikas. Eesti laulu- ja tantsupidu

Oodatavad õpitulemused 3. klassi lõpuks

3. klassi lõpuks õpilane:

- 1) teab peast 3–4 laste laulu;
- 2) laulab tuttavat laulu võimalikult selge diktsiooni ja õige kehahoiuga vaikselt/valjusti;
- 3) tunneb tuttavat laulus rütmivältust TA-A, reageerib sellele keha liikumisega;
- 4) tähistab käega viibates kaheosalist taktimõõtu;
- 5) tunneb kuulatud muusikapala iseloomu (kurb, rõõmus; aeglane, kiire);
- 6) tunneb hünni, laulab esimest salmi kaasa;
- 7) teab mõnda rahvakalendri tähtpäevadega seotud rahvalaulu, osaleb nende laulmisel (mardi- ja kadrilaulud);
- 8) mängib paarides laulumänge („Me lähme rukist lõikama” vm).

4. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) teab peast 3–4 laste laulu, sealhulgas vastavalt võimetele Eesti hünni;
- 1) laulab tuttavaid laule võimalikult selge diktsiooni, kõlava tooni ja õige kehahoiuga;
- 2) tunneb 3-osalist taktimõõtu ja rütmivältust TA-A-A;
- 3) viipab käega 3-osalist taktimõõtu;
- 4) mõistab terminite orkester ja orkestrijuhth/ dirigit tähendust;
- 5) eristab vokaalmuusikat instrumentaalmuusikast;
- 6) on tutvunud mõne lihtsama muusikainstrumendi esmaste mänguvõtetega ja kasutab neid musitseerides;
- 7) teeb hingamis- ja artikulatsiooniharjutusi;
- 8) teab astmenimetusi ja käemärke;
- 9) esineb kooli üritustel.

Õppesisu

1. Minu hää on minu muusika

Laulureeglid, häälerežiim. Hingamisharjutused. Diktsioon laulmises. Kaanon. Improvisatsioon ja kompositsioon. Sügis muusikas.

2. Hääleliigid

Laste ja naishääled. Meeshääled. Esinevad: soolo, duett, trio, ansambel, koor.

Isadepäev.

Kadri- ja mardipäev.

Muusikaline maastik on talv.

Jõulud

Jõulumuusika. Koraalid.

3. Muusikaline aabits

Taktimõõt 3/4 (dirigent). Rütm ja märgid (TA-A-A). Helikõrgus: kõrge, madal. Astmed (7), nende suhe kõrguses, käemärgid. Meloodia ja saade.

Eesti iseseisvuspäev, hünn, Kaitseväge paraad

Muusikaline vorm ja dünaamika. Instrumentide tämbrid. Muusikalised žanrid: laul, marss, tants (valss, polka).

4. Loodus ja muusika: kevad

Vastlapäev

Muusikariistad

Orkestrirühmad (trummid, puhkpillid, keelpillid, klahvpillid) ja tüübid. Orkester ja selle koosseis.

Kooli sünnipäev, emadepäev

Orkestrietüüdid. Muusikainstrumendi valmistamine

5. Visualiseerimine muusikas: suvi

Oodatavad õpitulemused 4. klassi lõpuks

4. klassi lõpuks õpilane:

- 1) laulab peast 5–6 laulu vaba ning kõlava tooniga, selge diktsiooniga, muudab laulmise ajal hääle tugevust;
- 2) tunneb 3-osalist taktimõõtu, seostab seda valsi rütmiga;
- 3) teeb vahet marsil ja valsil, valib õige liikumisviisi;
- 4) tunneb rütmivältust TA-A-A, tunneb selle ära õpitud laulus;
- 5) mõistab terminite valss, orkester ja orkestrijuhth tähendust;
- 6) eristab puhkpillide mängu keel- ja löökpillide mängust;
- 7) laulab Eesti Vabariigi hümn (laulehelt);
- 8) mängib laulumänge (sh paaride vahetusega).

5. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) laulab peast 5–6 laulu, sealhulgas Eesti hümn;
- 2) laulab vaba ja kõlava tooni ning selge diktsiooniga;
- 3) saab aru väljenditest valjult, vaikselt, valjenedes, vaibudes;
- 4) teeb vahet 2- ja 3-osalisel taktimõõdul;
- 5) iseloomustab kuulatud muusikat abivahendite toel;
- 6) on tutvunud eesti rahvapillide ja rahvamuusikaga;
- 7) on omandanud mõne lihtsama muusikainstrumendi esmased mänguvõtted ja kasutab neid musitseerides
- 8) teeb astme nimetusi ja käemärke, laulab heliredeleid;
- 9) teab levinumaid eesti, vene, soome, läti ja leedu rahvalaule, rahvalaululiike, rahvapille, kostüüm detaile, heliloojaid ja silmapaistvaid muusikuid.

Õppesisu

1. Muusikaline kompass - Eesti rahvamuusika

Rahvaluule: laulud, pillid, tantsud ja rahvarõivad, traditsioonid, eepos, esinejad: solistid ja rühmad. Eesti heliloojatelt lastele. Muusikaline maastik - sügis (kalendrilaulud-mängud).

Mardipäev, isadepäev, kadripäev

2. Muusikaline kompass – vene rahvamuusika

Rahvaluule: laulud, rahvapillid, tantsud ja rahvarõivad. Traditsioonid, eeposed, kangelased, esinejad: solistid ja rühmad. Vene heliloojatelt lastele.

Muusikaline maastik - talv.

Jõulud

3. Muusika keel ja väljendusvahendid

Tempo, meeter. Taktimõõt $\frac{2}{4}$ ja $\frac{3}{4}$ (dirigent). Rütm ja märgid (+ TAI-RI). Kõrgus, registrid, meloodia ja saade. Astmed, käemärgid.

Eesti Vabariigi iseseisvuspäev: hümn, Kaitseväge paraad.

4. Muusikaline kompass – soome ja läti muusika

Rahvaluule: laulud, rahvapillid, tantsud ja rahvarõivad; mängud, traditsioonid, heliloojad.

Oodatavad õpitulemused 5. klassi lõpuks

5. klassi lõpuks õpilane:

- 1) laulab peast 5–6 laulu, laulab vaba ning kõlava tooniga, selge diktsiooniga;
- 2) teeb vahet 2- ja 3-osalisel taktimõõdul;
- 3) lahendab lihtsamaid rütmiülesandeid $\frac{2}{4}$ taktimõõdus;
- 4) tunneb tutavas laulus rütmi TAI-RI, imiteerib seda ühel rütmipillil;
- 5) saab aru väljenditest valjult, vaikselt, valjenedes, vaibudes ja muudab oma hääle tugevust
- 6) vastavalt;
- 7) iseloomustab kuulatud muusikat: vaikne, vali, rõõmus, kurb;
- 8) teab mõnd eesti heliloojat, nimetab mõnd lastelaulu;
- 9) laulab kaasa Eesti Vabariigi hümn.

6. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) laulab peast 5–6 laulu, sealhulgas Eesti Vabariigi hümn;
- 2) laulab vaba ja kõlava tooni ning selge diktsiooniga;
- 3) eristab kuulamise järgi marssi, valssi ja polkat;
- 4) tunneb levinumaid rahvalaule, rahvalaulu liike;
- 5) laulab regilaulu, teab regilaulu esitamise traditsioone;
- 6) tunneb eesti olulisemaid rahvapärimisi nii välimuse kui ka kõla järgi, teab nende nimetusi;
- 7) teab mõningaid olulisemaid fakte eestlaste laulu- ja tantsupeost;
- 8) on tutvunud erinevate kooriliikidega;
- 9) eristab abivahendite toetudes kõrget ja madalat mees- ja naishäält;
- 10) teab, mis on häälemurre, tunneb häälehoiu põhimõtteid ja rakendab neid häälemurde perioodil;
- 11) teab levinumaid leedu, rootsi ja norra rahvalaule, rahvalaulu liike, rahvapärimisi, rahvarõiva detaile, heliloojaid ja silmapaistvaid muusikuid.

Õppesisu

1. Muusikaline kompass – leedu ja rootsi muusika

Rahvaluule: laulud, rahvapillid, tantsud ja kostüümid; mängud, traditsioonid, heliloojad.

Mardipäev

2. Muusikaline kompass – norra muusika

Rahvaluule: laulud, rahvapillid, tantsud ja rahvarõivad; mängud, traditsioonid, heliloojad. E. Grieg

Isadepäev

Kadripäev

Jõulud

Erinevate rahvaste jõulumeloodiad

3. Muusika keel

Muusikalised väljendusvahendid: rütm, meeter, suurus, režiim, tämber.

Eesti Vabariigi iseseisvuspäev, hümn.

Vastlapäev

4. Eesti koorimuusika

Rahvalaulud. Rahvalaulude liigid. Laulu- ja tantsupidu. Kooriliigid. Mees- ja naishäälte liigid.

Oodatavad õpitulemused 6. klassi lõpuks

6. klassi lõpuks õpilane:

- 1) tunneb õpitud rütmistruktuure lauludes, muusikas;
- 2) eristab kõrget ja madalat mees- ja naishäält, nimetab koori häälerühmi;
- 3) tunneb levinumaid rahvalaule, rahvalaulu liike;
- 4) laulab regilaulu, teab regilaulu esitamise traditsioone;
- 5) tunneb olulisemaid eesti rahvapille (nii välimuse kui kõla järgi), teab nende nimetusi;
- 6) teab mõningaid olulisemaid fakte eesti laulu- ja tantsupeost;
- 7) tunneb ja eristab duur- ja moll-helilaadi.

7. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) laulab peast 5–6 laulu, sealhulgas Eesti hümn;
- 2) laulab pingevabalt, õige hingamise ja selge diktsiooniga;
- 3) on tutvunud sümfooniaorkestri erinevate pillirühmadega;
- 4) tunneb keel-, puhk- ja löökpille;
- 5) oskab kuuldeliselt eristada erinevaid instrumente;
- 6) on tutvunud nootide silpnimetustega ja nootide asetusega noodijoonestikul;
- 7) eristab kuulamise järgi duur- ja moll-helilaadi;
- 8) tunneb helivältsusi ja rütme TA, TI-TI, TIRI-TIRI, TAI-RI, TA-A, TA-A-A, TA-A-A-A ja pause;
- 9) teab levinumaid rahvalaule, rahvalaululiike, rahvapille, rahvarõiva detaile, heliloojaid ja silmapaistvaid muusikuid.

Õppesisu

1. Muusikaline kompass – Euroopa

Rahvaluule: rahvalaulud, -pillid, -tantsud ja rahvarõivad; heliloojad, solistid ja kollektiivid, traditsioonid.

Prantsusmaa, itaalia, hispaania, saksamaa, inglismaa rahvapärinus

Eesti Vabariigi iseseisvusepäev, hümn

2. Muusikalised väljendusvahendid

Viiuli- ja bassivõti. Taktimõõt. Dirigeerimine. Rütmid. Rütmilised ülesanded.

3. Hää, vokaalmuusika

Hääleliigid. Vokaalmuusika žanrid (soololaul, aaria, romantism). Koorimuusika. „Eesti laul“. „Eurovisioon“.

Oodatavad õpitulemused 7. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) laulab peast 5–6 laulu, sealhulgas Eesti hümn;
- 2) laulab pingevalt, õige hingamise ja selge diktsiooniga;
- 3) on tutvunud sümfooniaorkestri erinevate pillirühmadega;
- 4) tunneb keel-, puhk- ja löökpille;
- 5) oskab kuuldeliselt eristada erinevaid instrumente;
- 6) teab ja tunneb nootide täht- ja silpnimetusi, nootide asetust noodijoonestikul;
- 7) eristab kuulmise järgi duur- ja moll-helilaadi;
- 8) tunneb helivältusi ja rütme TA, TI-TI, TIRI-TIRI, TAI-RI, TA-A, TA-A-A, TA-A-A-A ja pause.

8. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) laulab peast 5–6 laulu, sealhulgas Eesti hümn;
- 2) laulab pingevalt, õige hingamise ja selge diktsiooniga;
- 3) tunneb taktimõõte 2, 3, 4;
- 4) suudab kaasa mängida lihtsamaid rütmistruktuure;
- 5) oskab lahendada lihtsamaid rütmülesandeid;
- 6) tunneb erinevaid sümfooniaorkestri instrumentide rühmi;
- 7) tunneb keel-, puhk- ja löökpille, eristab kuulmise järgi;
- 8) on tuttav mõne klassikalise helilooja elu- ja loominguga, nende põhiteostega;
- 9) on tutvunud programmilise muusika mõistega.

Õppesisu

1. Kuulsad heliloojad ja klassikalise muusika meistriteosed

A. Vivaldi, J. S. Bach, W. A. Mozart, L. V. Beethoven, N. Paganini.

2. Helilabor

Muusikalised väljendusvahendid. Noodikirja sümbolid ja nimetused. Kestus ja rütm. Ajasignatuur.

Eesti Vabariigi iseseisvuspäev, hümn

3. Instrumendid, instrumentaalmuusika

Orkestrilooming: sümfooniline muusika.

Mozarti sümfoonia nr 40, Beethoveni 5. sümfoonia, Raveli "Bolero", A. Honeggeri sümfooniline poem "Pacific 231"

4. Programm muusika

Saint-Saënsi "Loomade karneval", Mussorgski "Pildid näituselt", Rimski-Korsakovi "Šeherezade", Griegi "Peer Gynt", O. Ehala laulud filmist "Nukitsamees".

Oodatavad õpitulemused 8. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) laulab peast 5–6 laulu, sealhulgas Eesti hümn;
- 2) laulab pingevalt, õige hingamise ja selge diktsiooniga;
- 3) tunneb taktimõõte 2, 3, 4;
- 4) suudab kaasa mängida levinumaid rütmistruktuure;
- 5) oskab lahendada lihtsamaid rütmülesandeid;
- 6) on tutvunud popmuusika ajalooga ja nüüdismuusikaga.

9. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) laulab peast 5–6 laulu, sealhulgas Eesti Vabariigi hümn;
- 2) laulab pingevalt, õige hingamise ja selge diktsiooniga;
- 3) tunneb järgmisi muusikažanre: ooper, operett, muusikal, ballett, sümfoonia;
- 4) on tutvunud üldtuntud näidetega klassikalisest muusikast;
- 5) väärtustab eesti rahvamuusikat ja oskab nimetada eesti rahvapille;
- 6) on mängujuhiks noorematele õpilastele mängudepäeval, suudab liikumismänge juhtida.

Õppesisu

1. Parim muusikast

Muusikaklassika, avangard ja levimuusika. Muusikastiilid (džäss, rokkmuusika, bardilaul, elektrooniline, laser- ja popmuusika. Nimed muusikas. Luuletajad muusikas. Huvitavaid fakte ja legende muusikast ja muusikutest.

2. Filmimuusika

"Punane preester Vivaldi", "Amadeus", "Saatana viiuldaja", "Romeo ja Julia".

Eesti Vabariigi iseseisvuspäev

3. Muusikafestivalid ja -võistlused

Eesti laulu- ja tantsupeod. „Eesti laul“. „Eesti otsib superstaari“. „Eurovisioon“. Osalemine kooli laulukonkursil.

4. Populaarsed Eesti bändid

Ansamblid Hortus Musicus, Ruja, Kukerpillid, Apelsin; Singer Vinger, Vanilla Ninja, Vägilased, Diskreetse Mango Trio, Svjata Vatra, Untsakad, Urban Symphony, Puuluup; solistid Tanel Padar, Stig Rästa ja Koit Toome. Muusikaürituste kuulutuste ja kavade lugemine.

Oodatavad õpitulemused 9. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) laulab peast 5–6 laulu, sh Eesti hümn;
- 2) laulab pingevalt, õige hingamise ja selge diktsiooniga;
- 3) tunneb järgmisi muusikažanre: ooper, operett, muusikal, ballett, sümfoonia;
- 4) on omandanud klassikalise muusika kuulamise oskuse;
- 5) tunneb populaarsemaid klassikalise muusika näiteid;
- 6) väärtustab eesti rahvamuusikat ja oskab nimetada eesti rahvapille;
- 7) on mängujuhiks noorematele õpilastele mängude päeval, suudab liikumismänge juhtida.

KEHALINE KASVATUS

Õppeaine kirjeldus ja eesmärgid

Liikumispädevust kujundatakse kõigis kooliastmes taotletavate õpitulemuste kaudu viies liikumisvaldkonnas: liikumisoskused; tervis ja kehalised võimed; kehaline aktiivsus; liikumine ja kultuur; vaimne ja kehaline tasakaal.

Liikumisoskused jagunevad neljaks oskuste alarühmaks ja need kujunevad erinevate liikumisviiside rakendamise kaudu. Liikumisoskused on järgmised:

edasiliikumisoskused on kõndimis-, jooksmis-, hüppamis-, ronimis- ja ujumisoskus ning nende rakendamine igapäevaelus, liikumisharrastuses, spordialades, rütmis ja muusika saatel, tantsus ning koostööd tehes. I kooliastmes omandavad õpilased ujumisoskuse, mille arendamisega, sh tähelepanuga veeohutusele, on soovitatav jätkata ka järgmistes kooliastmetes;

oskus liikuda vahendil on seotud igapäevase liikumisega, harrastus- ja sportliku tegevusega, kus edasiliikumiseks kasutatakse vahendit;

oskus käsitseda vahendit ehk oskus visata, püüda, pörgatada ja lüüa vahendit käe, jala ning muu vahendiga;

oskus kontrollida keha asendites, liikumisel ja nende kombinatsioonides.

Liikumisoskusi kujundatakse läbivalt kooliastmete jooksul, et õpilastel tekiks mitmekülgsete oskused liikuda eri tingimustes ja keskkondades. Selleks seostatakse õpitud oskuste kasutamist tegevustega väljaspool õppetundi (nt aktiivne vahetund).

Tervis ja kehalised võimed. Õpilane omandab teadmised tervisega (aeroobne vastupidavus, jõud ja painduvus) ning oskustega (kiirus, osavus, võimsus, koordineerimine, tasakaal) seotud kehalistest võimetest ja nende arendamisest. Korrapärane kehaliste võimete mõõtmine kujundab õpilaste teadlikkust tervisega seotud kehalistest võimetest ja loob eeldused enda kehaliste võimete arendamiseks. Kehalisi võimeid mõõdetakse ning analüüsitakse viisil, mis toetab õpilase motivatsiooni end arendada ega ole seotud standardiseeritud hindamisega.

Kehaline aktiivsus. Õpilane omandab teadmised ja oskused tervislikust kehalisest aktiivsusest

ning eelduse olla kogu elu kehaliselt aktiivne. Selleks kasutatakse mitmekesiseid õppemeetodeid, nagu enda kehalise aktiivsuse hindamine nii tehnoloogiliste kui ka subjektiivsete vahendite kaudu, liikumispäeviku pidamine valitud perioodi vältel, igapäevase liikumisaktiivsuse plaanimine jne. *Õpilased, kelle tervislik seisund ei võimalda kõiki õppetegevusi sooritada või suure intensiivsusega liikuda, kaasatakse tegevustesse nende tervisliku seisundi põhjal ning vajaduse korral kohandatakse tegevusi.*

Liikumine ja kultuur. Õpilane mõistab liikumise ja kultuuri seost mitmekülgsete, sh väljaspool koolikeskkonda toimuvate tegevuste kaudu. Õpilane saab teadmised liikumis-, spordi- ja tantsutraditsioonidest ning liikumise seosest eri kultuurivaldkondadega. Ta omandab oskused ohutult liikuda ja isiklikku hügieeni järgida ning ausa mängu põhimõtteid järgida.

Õpilane saab kogemused väljaspool kooli toimuval liikumis-, spordi- ja tantsuüritusel osalejana või vabatahtlikuna, liikumisest looduses ja suhtluskultuurist. Ta väljendab ennast liikumise ja tantsu kaudu ning koostöös kaaslastega, teab enda võimalusi olla kultuurikandja ja -mõjutaja ning selle looja.

Vaimne ja kehaline tasakaal. Õpilane omandab esmased teadmised ja oskused vaimse ja kehalise tasakaalu hoidmisest ning mõistab võimalusi korrastada enda vaimset ja kehalist seisundit.

Taotletavad õpitulemused on aluseks kooli ainekava koostamisel, kuid nende saavutamise viisid on paindlikud ning võimaldavad arvestada õpilaste huve, kooli kultuuri, traditsioone, õpikeskkonda ja muutuvat ühiskonda.

Õpetuse eesmärgid

Kehalise kasvatus kaudu taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) mõistab kehalise aktiivsuse tähtsust oma tervisele ja töövõimele ning regulaarse liikumisharrastuse vajalikkust; soovib olla terve ja rühikas;
- 2) tunneb rõõmu liikumisest/sportimisest ning on valmis liikumist iseseisvalt harrastama, valdab selleks vajalikke põhiteadmisi ja -oskusi;
- 3) liigub/spordib, järgides ohutus- ja hügieeninõudeid, austades kaaslast ja tehes nendega koostööd, järgides kokkulepitut reegleid, hoides keskkonda;
- 4) tunneb huvi kodukohas ning Eestis toimuvate spordi-, liikumis- ja tantsuürituste vastu; teab ja väärtustab nendega seotud traditsioone.

Õppetegevuse kirjeldus ja rõhuasetused arenguperioodide kaupa				
	1.–2. klass	3.–5. klass	6.–7. klass	8.–9. klass
Õppe-tegevuse kirjeldus	1.–2. klassis kujundatakse kehalise tegevuse kaudu ühistevõimset käitumise ja suhtlemise oskusi: õpetatakse lühikeste korralduste kuulamist, mõistmist ja täitmist, abi küsimist, abivajaja märkamist ja sellest teatamist. Kehalisi harjutusi sooritatakse peamiselt matkides ja eeskujuga järgi, õpitakse oskuste piires ka suulise korralduse järgi. Õpilase eneseväljendusoskuse ja oskussõnavara kujundamisel lähtutakse tema kõne arengust; õpetamisel kasutatakse eesti keele erimeetodika võtteid. Selle etapi eesmärgiks on	3.–5. klassis on õppetegevuse eesmärgiks hoida ja suurendada õpilaste huvi ja soovi liikumistegevustes osaleda. Õppetegevuses on ühtviisi oluline pöörata tähelepanu nii õpilaste motoorika kui ka kõne, kognitiivsete, sotsiaalsete ja emotsionaalsete oskuste arendamisele. Jätkuvalt on olulisel kohal ohutuse ja isikliku hügieeni nõuete mõistmise ning järgimise oskuste kujundamine. Kujundatakse oskusi sooritada kehalisi harjutusi eeskujuga ja suulise juhendamise järgi.	6.–7. klassis toetab õpilaste huvi kehalise tegevuse ja liikumise vastu, selles aktiivse osalemise soovi säilimist ja suurenemist õpikeskkonna laiendamise, näiteks osavõtt spordivõistlustest ja/või tantsuüritustest võistlejana, pealtvaatajana ja/või abilisena, spordi- ja/või tantsuürituste jälgimine vahetult või virtuaalselt. Õppetegevuses suunatakse õpilasi suuremale iseseisvusele, arendatakse jätkuvalt nende kognitiivseid,	8.–9. klassis suunatakse õpilasi omandatud oskuste ja teadmiste toel iseseisvalt harjutama ja sportima, endale sobivat kehaliste harjutuste kava koostama ja oma sooritusi analüüsima. Õpilastel kujundatakse oskust, kasutada õpitud tehnikaid, hinnata oma füüsilisi võimeid, järgida ausa mängu põhimõtteid ja võistlusreegleid. Arendatakse õpilaste suutlikkust, arvestada liikudes/sportides kaaslastega ning

õpetada last tunnetama oma keha, orienteeruma ja liikuma tuttavas keskkonnas ohutult ning teistega arvestavalt. Tundide käigus omandatakse õpetaja eeskujul algteadmisi ja -oskusi oma keha asendi, rühi ja liigutuste jälgimiseks ning korrigeerimiseks. Olulisel kohal on esmaste eneseteenindus- ja hügieenioskuste kujundamine. Õppetundides sooritatakse mängulisi ja mitmekülseid harjutusi, mis tekitavad rõõmu ja soovi osaleda. Liikumistegevust seotakse looduse ja muusikaga, sest see ergutab õpilaste vaimu ja emotsioone. Õpilast suunatakse vastama lihtsatele küsimustele, mis õpetavad mõistma ja väljendama oma tundeid ning hindama kogetud kehalist koormust.	Õpetaja abiga, sh kirjaliku plaani järgi harjutatakse kaaslaste ja iseenda tegevuse kommenteerimist ning sooritustele hinnangu andmist. Teadmisi spordist ja liikumisest/sportimisest edastatakse kehalise kasvatuses tundides praktilises tegevuse käigus. Kehalise kasvatuses tundides kujundatakse oskusi ja harjumust kontrollida ning korrigeerida oma keha asendit, rühti, liigutusi. Alustatakse spordialade tehniliste elementide õpetamist.	sotsiaalseid ja emotsionaalseid oskusi. Õpilaste kõne ja mõtlemise arengut arvestades suunatakse neid sooritama ka jõukohaseid kirjalikke ülesandeid ning kasutama õpitud terminoloogiat. Seejuures on väga oluline arvestada eesti keele tundides omandatud oskustega. Lõimitult inimeseõpetusega kujundatakse õpilastel teadmisi murdeeaga seotud kehalistest muutustest ning isikliku hügieeni järgimise vajadusest. Laiendatakse õpilaste teadmisi tervislikest eluviisidest, õpetatakse mõistma ja põhjendama kehalise aktiivsuse mõju tervisele, õpetatakse jälgima ja analüüsima isiklikku kehalist aktiivsust ning järgima õpitud põhitõdesid. Õpetatakse mõistma kaaslaste füüsiliste võimete erisusi ja	ohutusnõuetega, eristada isiklikke ja rühmahuve, valitseda oma emotsioone, olla valmis tahtepingutusteks. Õppetegevuses laiendatakse teadmisi tervislikest eluviisidest, õpetatakse tundma erinevaid spordialasid, Eesti tuntumaid sportlasi ning tuntumaid fakte nende saavutustest. Õpilaste kõne ja mõtlemise arengust lähtudes on üha rohkem võimalik anda teadmisi spordist ja liikumisest ka tunniväliselt, suunates õpilasi rakendama õpitud teabe otsimise ja infotehnoloogiava hendite kasutamise oskusi õppeülesande täitmiseks. Seejuures on väga oluline arvestada eesti keele tundides omandatud oskustega, juhendada ja toetada (nt abivahenditega, ajaplaaniga) iseseisvat õppimist.
--	---	--	--

			arvestama nendega ühistegevustes. Õpilase positiivse enesehinnangu kujunemisel on oluline roll individuaalsel lähenemisel. Õpilastele tutvustatakse ausa mängu põhimõtteid, reegleid ja võistlusmäärusi ning suunatakse neid järgima. Tundides arendatakse ja täiustatakse õpilaste kehalisi võimeid, kujundatakse liigutusvilumusi. Jätkatakse harjutuste tehnikate õpetamist. Kehalise tegevuse kaudu kujundatakse tahtemadusi, mis on vajalikud, et õpilane liiguks/spordiks ka iseseisvalt.	
Õppetöö rõhu-asetused	Kehalise kasvatus kaudu õpetatakse ühistegevuses kontakteerumist, korralduste täitmist ja abi küsimist. Laps suunatakse vastama küsimustele, mis puudutavad füüsilise pingutusega seotud enesetunnet. Selle etapi eesmärk on õpetada last oma keha tunnetama.	Kujundatakse oskus ja harjumus kontrollida oma kehaasendit ja liigutusi. Õpetatavad harjutused (kõnd, jook, hüpped, visked, ronimine, roomamine) on nende oskuste kujundamise teenistuses. Alustatakse	6-7 klassis arendatakse ja täiustatakse õpilaste kehalisi võimeid ning kujundatakse liigutusvilumused, arvestades murdeeast lähtuvaid ealisi ja individuaalseid iseärasusi. Jätkatakse erinevate	Jätkatakse erinevate harjutuste tehnika õppimist, kusjuures õpilaste iseseisvus tõuseb. Pööratakse tähelepanu sellele, et õpilased tunneksid tervislike eluviiside põhitõdesid ja järgiksid neid,

	Kehaline kasvatus lõimitakse eesti keele ja matemaatika õpetamisega (ruumisuhete tajumine, objektide ja nende kujutiste eristamine, kasutatavate spordivahendite ja nende nimetuse kokkuviiimine, kirjelduse järgi äratundmine jne). Harjutusi sooritatakse peamiselt matkides ja eeskuju järgi, õpitud oskuse piirides ka suulise korralduse järgi.	kehaliste harjutuste tehnika õppimise. Innustatakse liikuma ja õppima kõike uut, mis seotud erinevate füüsiliste tegevuste ning harjutustega. Kehalise ja motoorse arengu seisukohast on väga tähtis motiveerida õpilasi süsteemseks kehaliseks aktiivsuseks – treeninguks. Uute liigutuste õppimisel ei arene üksnes luu- ja lihaskond, vaid sellest protsessist võtab osa ka kesknärvisüsteem. Oluline on õpilaste mootorika arendamisega koos pöörata tähelepanu ka kognitiivsele ja sotsiaalsele emotsionaalsele arengule.	harjutuste tehnika õppimist, kusjuures õpilaste iseseisvus tõuseb (ülesannete täitmine esitatud plaani järgi, iseseisev tegevusplaani koostamine ja enesekontroll). Pööratakse tähelepanu sellele, et õpilased tunneksid tervislike eluviiside põhitõdesid ja järgiksid neid, mõistaksid kaaslaste füüsiliste võimete erisusi ja arvestaksid nendega ühistegevustes, kujundaksid kehakultuuriga tegelemiseks vajalikke tahteomadusi.	mõistaksid kaaslaste füüsiliste võimete erisusi ja arvestaksid nendega ühistegevustes, kujundaksid kehakultuuriga tegelemiseks vajalikke tahteomadusi. Positiivse enesehinnangu kujunemisel on individuaalne lähenemine väga oluline. Tunnis omandatud oskuste ja teadmiste toel suunatakse õpilasi iseseisvalt harjutama ja sportima. Tutvustatakse spordieetika nõudeid.
--	---	---	---	---

Õpitulemused kooliastmete kaupa

3. klassi lõpetaja	1) osaleb aktiivselt kehalise kasvatus tundides, tunneb rõõmu liikumisest, sooritab õpitud liikumisviise ja kehalisi harjutusi vastavalt individuaalsetele võimetele; 2) teab ja täidab elementaarseid hügieenireegleid; 3) teab ja täidab kokkulepitud mängu-, korra- ja ohutusreegleid tunnis; arvestab õpetaja juhendamisel kaaslastega; 4) tunneb ja nimetab abiga õpitud spordialasid pildi ja tegevuse vaatluse järgi. Vastavalt kooli võimalustele ning õpilaste võimetele läbitakse ujumise algõpetus kahe kooliaasta jooksul I või II kooliastmes. 5) osaleb ujumise algõpetuse tundides, oskab täita basseinis käitumise nõudeid ja on algõpetuse esimese kursuse lõpuks vähemalt kohanenud veega; 6) on teisel aastal läbinud ujumise algõpetuse kursuse, julgeb vees tegutseda, sukeldub, hõljub vees, on olemas alusõpetus 200 m distantsti läbimiseks ujudes; 7) korrigeerib õpetaja suunamisel keha asendit, hoiab tasakaalu eri asendites ja vahenditel; 8) oskab suulise juhise järgi sooritada õpitud harjutusi eri vahenditega; 9) osaleb aktiivselt erinevates mängudes, teab õpitud mängude reegleid;
---------------------------	--

	10) liigub lauskmaal suuskadel astuva ja/või libiseva sammuga, kasutab keppe tasakaalu hoidmisel; 11) hüppab paigalt kaugust ja jookseb püstilähtest erinevaid distantse; 12) tajub muusika meeleolusid ja oskab selle järgi liikuda.
6. klassi lõpetaja	1) osaleb aktiivselt kehalise kasvatuses tundides oma individuaalsetele võimete kohaselt; tunneb huvi koolis toimuvate spordi- ja tantsuürituste vastu, võtab neist osa osaleja või pealtvaatajana; 2) oskab sportida/liikuda koos kaaslastega, jagada õpetaja suunamisel ülesandeid rühmas, leppida kokku mängureegleid jms; 3) mõistab (vastab suunavatele küsimustele) ühistegevuse reeglite, isikliku hügieeni ja ohutusnõuete olulisust ning täidab neid; 4) kirjeldab õpetaja suunamisel liikumise/sportimise tähtsust tervisele; teab peamisi liikumistegevusel juhtuda võivaid vigastusi ja esmast käitumist nende korral; 5) püstitab õpetaja abil lühiajalisi eesmärgi oma kehaliste võimete arendamiseks ja analüüsib koos õpetajaga nende täitmist; sooritab õpetaja juhendamisel harjutusi kehaliste võimete vaatluseks ja mõõtmiseks, annab suunavate küsimuste abil hinnangu oma sooritusele ja kogetud kehalisele koormusele. Vastavalt kooli võimalustele ning õpilaste võimetele läbitakse ujumise algõpetus kahe kooliaasta jooksul I või II kooliastmes. 6) oskab lihtsa kooliõue plaani järgi suunduda ühest punktist teise; 7) sooritab talispordialasid vastavalt kooli ja ilmastiku võimalustele: suusatab ja/või uisutab, kasutades õpitud tehnikaid; 8) mängib kahte sportmängu lihtsustatud reeglitega ja on läbinud vastavalt kooli võimalusele kolmanda sportmängu algõpetuse; 9) teab ja järgib liiklusohutusreegleid.
9. klassi lõpetaja	1) osaleb aktiivselt kehalise kasvatuses tundides, vastavalt oma individuaalsetele võimetele; kirjeldab kehalise aktiivsuse mõju tervisele ja töövõimele ning selgitab igapäevase liikumise vajalikkust; 2) järgib ohutus- ja hügieeninõudeid kehalise kasvatuses tundides, tunnivälistel spordiüritustel ning iseseisvalt liikudes ja liigeldes; oskab vältida ohuolukordi ning teab, mida teha liikumisel/sportimisel juhtuda võivate õnnetuste korral; 3) järgib sportides/liikudes reegleid ja võistlusmäärusi, liigub/spordib keskkonda hoides, järgib ausa mängu põhimõtteid, austab kaaslast ja teeb nendega koostööd; 4) jälgib ja analüüsib suunamisel oma igapäevast kehalist aktiivsust ning annab selle kohta tagasisidet, sooritab harjutusi kehaliste võimete vaatluseks ja mõõtmiseks ning annab hinnangu oma tulemustele, kasutab erinevaid vahendeid enda kehalise aktiivsuse mõõtmiseks/hindamiseks; 5) kavandab suunamisel ja sooritab tegevusi oma kehaliste võimete arendamiseks: oskab leida endale sobilikku liikumisintensiivsusega tegevuse, teab ja sooritab aktiivsele liikumisele eelnevaid ning järgnevaid tegevusi (soojendus- ja venitusharjutused), koostab lihtsamaid liikumiste kombinatsioone; 6) kirjeldab suunamisel erinevate spordialade võistlusi ja/või tantsuüritusi ning muljeid nendest, kirjeldab lemmikspordiala; teab Eesti tuntumaid sportlasi, nende spordialasid ja olulisemaid fakte nende saavutustest olümpiamängudel; 7) teab Eesti tähtsamaid spordi- ja kultuurisündmusi, mõistab ning väärtustab liikumisürituste ja -traditsioonide olulisust kultuuris. 8) teab ja täidab sportimisel ohutus- ja hügieeninõudeid; 9) kasutab õpitud spordialade oskussõnu, teab ja täidab võistlusreegleid; 10) teab Eesti tähtsamaid spordi- ja kultuurisündmusi ning tuntumaid sportlasi;

	11) on orienteeritud iseseisvale liikumistegevusele; 12) 12) oskab iseseisvalt arendada oma kehalisi võimeid; 13) järgib ausa mängu põhimõtteid, austab vastas- ja kaasvõistlejaid; 14) oskab anda esmast abi liikumistegevusel saadud vigastuse korral ja/või kutsuda abi.
--	--

Üldpädevuste kujundamine kehalise kasvatuses

Lõiming teiste valdkondadega üldpädevuste kaudu. Kehalises kasvatuses toetatakse väärtuspädevuse kujunemist tervist ning jätkusuutlikku eluviisi tähtsustava õppega. Arusaam, et tervist tuleb kaitsta ja tugevdada, aitab õpilasel teha põhjendatud valikuid tervisekäitumises. Kehalisel kasvatusel on tugev roll õpilaste tervist väärtustava eluviisi kujunemisel. Kehalise kasvatusetundides omandatud oskused, teadmised ning kogemused on aluseks õpilaste iseseisvale liikumisharrastusele väljaspool kooli nende vabal ajal. Koolis kogetud liikumisrõõm soodustab huvi spordi-, aga ka tantsusündmuste vastu, innustades õpilasi neid jälgima ning neis osalema. Austus looduse ning inimeste loodud materiaalsete väärtuste vastu soodustab keskkonda säästvat liikumist/sportimist. Abivalmis ja sõbralik suhtumine oma kaaslastesse ning ausa mängu põhimõtete tähtsustamine sportlikes tegevustes toetavad kõlbelise isiksuse kujunemist.

Kehalise kasvatusetunde õppekorraldus, mis kindlustab õpilase kehalise, kõlbelise, sotsiaalse ja esteetilise arengu, toetab tema kujunemist terviklikuks isiksuseks. Väärtuspädevuse kujunemist toetatakse kehalises kasvatuses tervist ja jätkusuutlikku (tervislik, turvaline ja keskkonda hoidev) eluviisi tähtsustava õppega. Arusaam, et enda tervist tuleb kaitsta ja tugevdada, aitab õpilasel teha põhjendatud valikuid tervisekäitumises. Austus looduse ja inimeste poolt loodud materiaalsete väärtuste vastu soodustavad ümbritsevat keskkonda säästvat sportimist. Abivalmis ja sõbralik suhtumine oma kaaslastesse, ausa mängu põhimõtete tähtsustamine ning oskus seista vastu reeglite rikkumisele sportlikus tegevuses toetavad kõlbelise isiksuse kujunemist.

Sotsiaalse pädevuse arengut soodustavad kehalises kasvatuses omandatud teadmised nii rahvuslikust kui ka rahvusvahelisest liikumis- ja spordikultuurist. Tervist väärtustava eluviisi omaksvõtmine ja teadlikkus spordi ning sportimist reglementeerivatest õigusaktidest, ülemaailmsetest (tervise-)spordi liikumistest („Sport kõigile“) jms soodustavad õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kodanikuks. Enesemääratluspädevuse kujunemist toetatakse kehalises kasvatuses ennekõike oma liigutusoskuste ning kehalise võimekuse taseme analüüsi ning hindamise kaudu. Kogemused kehalises kasvatuses toetavad õpilaste adekvaatse kehalise minapildi kujunemist. Õpipädevuse arengut soodustavad õpilase oskus kavandada meetmeid (seada eesmärgid ja valida õpitud spordialade ning harjutuste seast sobivaimad seatud eesmärkide saavutamiseks jms) liigutusoskuste ja kehalise töövõime täiustamiseks. Koolis tekkinud huvi liikumise ning sportimise vastu toetab valmisolekut õppida uusi liikumisviise ja suunab õpilast aktiivselt tegutsema ka vabal ajal väljaspool kooli. Suhtluspädevuse kujunemist toetatakse kehalises kasvatuses õpilase suutlikkusega jälgida ja kontrollida oma käitumist: olla kaaslaste suhtes viisakas, tähelepanelik, abivalmis jne. Emotsionaalsetes (võistlus-) situatsioonides õpib õpilane oma võidurõõmu või kaotusekibedust sobival viisil väljendama. Koostöö kaaslastega spordialade ja tantsude õppimisel õpetab õpilast inimestevahelisi erinevusi aktsepteerima, neid suhtlemisel arvestama, aga ka ennast kehtestama.

Matemaatikapädevuse kujunemist toetatakse kehalise kasvatusetundides sellega, et matemaatikale omast keelt, sümboleid ja meetodeid kasutatakse näiteks sport tehniliste

oskuste analüüsil, sporditulemuste dünaamika ning kehalise töövõime näitajate kirjeldamisel ja selgitamisel.

Ettevõtlikkuspädevuse arengut soodustavad õpilase oskus näha ettetulnud probleemides peituvaid võimalusi, püstitada eesmärged, luua ideid ja neid sobivaid vahendeid ning meetodeid kasutades teostama. Kehalises kasvatuses õpib õpilane kriitiliselt hindama oma kehalise töövõime ja liigutuoskuste taset, kavandama tegevusi ja tegutsema sihipäraselt tervise tugevdamise ja töövõime parandamise nimel. Sportlikus tegevuses (oma meeskonna edu huvides) aset leidev koostöö õpetab õpilast võtma arukaid riske ja tulema toime ebakindlusega.

Digipädevus on suutlikkus kasutada uuenevat digitehnoloogiat toimetulekuks kiiresti muutuvus ühiskonnas nii õppimisel, kodanikuna tegutsedes kui ka kogukondades suheldes; leida ja säilitada digivahendite abil infot ning hinnata selle asjakohasust ja usaldusväärsust; osaleda digitaalses sisuloomes, sh tekstide, piltide, multimeediumide loomisel ja kasutamisel; kasutada probleemilahenduseks sobivaid digivahendeid ja võtteid, suhelda ja teha koostööd erinevates digikeskkondades; olla teadlik digikeskkonna ohtudest ning osata kaitsta oma privaatsust, isikuandmeid ja digitaalset identiteeti; järgida digikeskkonnas samu moraali- ja väärtuspõhimõtteid nagu igapäevaelus. Kehalises kasvatuses rakendatakse digivahendeid internetis spordi-, tervise- ja muu sportimiseks vajaliku teabe otsimiseks ning saadud teabe kasutamiseks eluliste probleemide üle arutledes ja hoiakuid kujundades. Rakendatakse tervislikke eluviise ning sportimist toetavaid digivahendeid ja rakendusi. Kujundatakse oskust määrata digivahenditega oma GPSi asukohta kaardi järgi ning salvestada liikumisteed. Õpitakse hoidma oma digivahendeid turvaliselt. Digikeskkonnas suheldes kujundatakse koostööoskusi, väärtushoiakuid ja turvalist tegutsemist.

Kehalise kasvatuselõimingu õppekava läbivate teemaga

Tervis ja ohutus – puhul on kehalisel kasvatusel kanda oluline osa. Tervislikuks ja turvaliseks eluviisiks vajalike teadmiste, oskuste ja kogemuste omandamist toetatakse nii aineõppes kui tunnivälises tegevuses, aga ka füüsilise ja sotsiaalse õpikeskkonna loomise kaudu. Kehalise kasvatuselõimingute tundides on võimalik käsitleda ohutust ja turvalisust vastavalt viljeldavatele spordialadele. Näiteks ujumise tundides tuleb käsitleda ohutust seoses ujumisega ja veekogude kasutamisega üldiselt. Selgitada, kuidas käituda võimalikus ohusituatsioonis ja vajadusel abi kutsuda. Elukestev õpe ja karjääri planeerimine – toetatakse kehalises kasvatuselõimingus erinevaid elukutseid (nt kehalise kasvatuselõimingu õpetaja, treener, päästja jne) tutvustades, kelle tööülesanded nõuavad head füüsilist ettevalmistust ja põhjalikke teadmisi inimese arengust, spordist ja tervisest. Kehalise kasvatuselõimingute tunnid on heaks võimaluseks selgitada kehalise vormisoleku mõju tööturul kandideerimisel ja igapäevaste tööülesannete sooritamisel.

Keskkond ja jätkusuutlik areng – aitab kehalises kasvatuselõimingus eelkõige kanda vaba aja ja loodusliikumise seotud teemade käsitlemine. Kehalise kasvatuselõimingute raames väljas (looduses) harrastatavate spordialade õppekorraldus, mis väärtustab ümbritsevat keskkonda, soodustab õpilase kujunemist keskkonnateadlikuks liikumisharrastajaks. Seetõttu on vajalik aeg-ajalt viia kehalise kasvatuselõimingu tunde läbi erinevates kohtades – metsas, linnapargis, veekogu ääres. Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus – realiseerimist toetatakse kehalises kasvatuselõimingus, rõhutades koostöö harjutamist ning panustamist ühiste eesmärkide nimel meeskonnatöös. Õpilastel võimaldatakse meeskonnatöös osaledes kogeda nii liidri kui ka meeskonnaliikme rolli. Kehalises kasvatuselõimingus omandatud erinevate spordialade teadmised võimaldavad

õpetajatel anda õpilastele suurema vastustuse tunniväliste spordivõistluste organiseerimisel, toetades seeläbi õpilaste ettevõtlikkuse arengut.

Kultuuriline identiteet – kajastub kehalise kasvatuses tundides õpitavates tantsudes ja spordialades, mis tutvustavad õpilast rahvusliku ja rahvusvahelise liikumiskultuuriga ning aitavad tal kujuneda kultuuriteadlikuks (omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust väärtustavaks) ühiskonnaliikmeks. Õpilaste teadmiste ja oskuste tõstmine massispordiüritustel osalemiseks nii osaleja kui ka pealtvaatajana toetab õpilaste kujunemist kultuurseks sporditarbijaks.

Väärtused ja kõlblus – seostub ennekõike spordi ülimala aate, ausa mängu, põhimõtete järgimisega kehalises kasvatuses ja tunnivälises sportlikus tegevuses, olles salakavaluse, egoismi ja omakasupüüdlikkuse ennetusvahend. Mängureegleid ja juhiseid käsitletakse enesevalitsemise, julguse, otsustavuse ja teiste tahteomaduste kujundamise vahendina. Sportlikus tegevuses kehtivate reeglite vajalikkuse mõistmine ning tahe ja oskus vastu seista reeglite rikkumisele toetavad õpilase kujunemist kõlbeliseks isiksuseks.

Väärtused ja kõlblus – seostub ennekõike spordi ülimala aate, ausa mängu, põhimõtete järgimisega kehalises kasvatuses ja tunnivälises sportlikus tegevuses, olles salakavaluse, egoismi ja omakasupüüdlikkuse ennetusvahend. Mängureegleid ja juhiseid käsitletakse enesevalitsemise, julguse, otsustavuse ja teiste tahteomaduste kujundamise vahendina. Sportlikus tegevuses kehtivate reeglite vajalikkuse mõistmine ning tahe ja oskus vastu seista reeglite rikkumisele toetavad õpilase kujunemist kõlbeliseks isiksuseks.

Tehnoloogia ja innovatsioon – rakendused kehalises kasvatuses seostuvad ettenähtud töö (nt oma kehalist töövõimet puudutava materjali kogumine, analüüs ja esitlemine) jaoks sobiva ning originaalse lahenduse ja tehnoloogilise vahendi leidmisega õpilase poolt. Seda tehes tuleb õpilasi suunata kriitiliselt analüüsima tehnoloogia mõju inimese kehalisele arengule.

Teabekeskond – realiseerimist toetatakse õpilaste suunamisega leidma ja kriitiliselt analüüsima oma tervise tugevdamiseks, isikliku liikumisharrastuse kujundamiseks, teadlikuks treenimiseks jms vajalikku infot.

Sotsiaalne pädevus: kehalises kasvatuses omandatud teadmised rahvuslikust ning rahvusvahelisest liikumis- ja spordikultuurist avardavad õpilase silmaringi. Tervist väärtustava eluviisi omaksvõtmine ja teadlikkus soodustavad õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kodanikuks.

Tehnoloogiline pädevus võimaldab rakendada teaduse ja tehnika saavutusi erinevates spordialades/liikumisviisides (spordialade tehnika, spordivarustus ja -vahendid) ning järgida tervisliku toitumise põhitõdesid.

Kehalise kasvatuses lõimimine teiste õppeainetega

Eesti keel ja kirjandus: kehalises kasvatuses omandab õpilane spordialase oskussõnavara, mis toetab tema suutlikkust lugeda ja mõista spordialaseid tekste, väljendada end asjakohaselt nii kõnes kui kirjas spordi ja sportimisega seotud situatsioonides.

Kirjandus pakub lisaks võimalusi mitmete edukate sportlaste lugude lugemist. Nende lugemisel saab empaatiaga kaasa elada sportlaste üleelamistele ning samas endale ka eeskujusid leida.

Võõrkeel: võõrkeelse tekstiga muusika kasutamine mängude ja võimlemise puhul. Kehalises kasvatuses on võimalik toetada numbrite loendamise, kehaosade nimetuste, suundade (otse, paremale, tagasi jne) võõrkeelset omandamist. Vanemates klassides saab eelpool loetelu kinnistada ja täiendada, minnes näiteks kehaosade võõrkeelsel nimetamisel juba täpsemaks (ranne, küünarvars jne). Vajaliku informatsiooni leidmine erinevatest võõrkeelsetest allikatest.

Inimeseõpetus: kehaline kasvatus seostub inimeseõpetuse, füsioloogia tundmisega ning hügieeniharjumuste kujundamisega: kuidas treenida nii, et vältida vigastusi, kuidas toituda õigesti, kuidas taastuda pärast treeningut, kuidas arendada painduvust ja kiirust jne.

Matemaatika: sporditulemuste dünaamika selgitamine kehalise kasvatuses tundides võimaldavad õpilastel kinnistada matemaatikale omase keele, seoste, meetodite jms kasutamise oskust. Matemaatika algõpetuses aitavad füüsiline tegevus ja liikumine kaasa põhimõistete omandamisele. Liikumiseks kuluva aja ja vahemaa suhte selgitamine praktilise tegevuse kaudu. Kordade loendamine, mõõdud, raskus- ja pikkusühikud.

Loodusained – loodusõpetus, geograafia, füüsika, bioloogia: õpilase loodusteadusliku pädevuse kujunemist saab kehalises kasvatuses toetada nii ümbritsevat keskkonda väärtustava sportimisega kui ka õpilase arusaama kujunemisega spordi ja ümbritseva keskkonna vahelistest seostest (nt inimeste spordiharrastus ja võimalikud keskkonnaprobleemid). Kehalises kasvatuses kinnistuvad õpilase bioloogias omandatud teadmised inimorganismi ehitusest ja talitlusest. Õpitavate spordialade tehnilise soorituse analüüsimine, kehaliste võimete nagu kiiruse ja jõu liikumisele toimimise mõistmine toetub füüsikas omandatud teadmistele.

Ajalugu: antiikolümpiamängud, kaasaegsed olümpiamängud, paraolümpiamängud.

Arvutiõpetus: otsida ja leida spordialast teavet, ülevaate koostamine spordisündmustest.

Muusikaõpetus: kehalise kasvatuses lahutamatu osa on liikumine, tantsimine muusika ja laulu saatel (s.o laulumängud, ringmängud). Laulumängudes on põimunud liikumine, laul ja muusika. Muusika abil väljendatakse oma loovust, meeleolude tajumist ja edasiandmist. Tantsulist liikumist tavalisest aitab eristada meloodia kuulamine ja matkimine, selle väljendamine liigutuste ja kehaasenditega. Muusika kaasamine kehalisse kasvatusesse aitab edukalt arendada õpilaste rütmitunnet.

Kunstiõpetus: kunstipädevuse kujunemist toetab spordialade/liikumisviiside isikupärane ja loominguline käsitus, valmisolek leida erinevatele ülesannetele uusi ja omanäolisi lahendusi ning oskus märgata ümbritsevas ilu.

AINEKAVA

1. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) jälgib õpetajat, kuulab ja täidab tuttavaid lihtkorraldusi;
- 2) sooritab õpitud harjutusi matkimise ja eeskuju järgi, matkib õpetaja tegevust peegelpildis;
- 3) sooritab lihtsamaid jooksu-, hüppe-, hüplemis- ja kõnniharjutusi, oskab ronida, roomata, ületada takistusi;

- 4) mängib õpitud liikumismänge;
- 5) oskab laskuda kelgul nõlvakust ja vedada kelku ohutult;
- 6) kannab, veeretab ja viskab palli;
- 7) oskab liikuda ruumis, jälgida piire ja leiab teadaolevad sihtmärgid;
- 8) vahetab riideid, oskab riietusruumis käituda ja hoida korda;
- 9) liigub muusikasse matkimisel ja õpetaja suunamisel.

Õppesisu

Teemad: teadmised spordist ja liikumisviisidest, võimlemine, kergejõustik, liikumismängud, talialad. Eesmärk: algteadmised võimlemisest, kergejõustikust, liikumismängude õpetamine. Liikumise ja sportimise tähtsus inimese tervisele. Ohutu liikumise/liiklemise juhised õpilasele, käitumisreeglid kehalise kasvatuses tunnis; ohutu ja kaaslaste arvestav käitumine erinevate harjutuste ja liikumisviisidega tegeledes; ohutu liiklemine sportimispaikadesse ja kooliteel. Hügieenireeglid. Tadmised ilmastikule ja spordialale vastavast riietumisest. Pesemise vajalikkus kehaliste harjutuste tegemise järel. Eesmärgiks on õpetada last oma keha tunnetama, arendada orienteerumist keskkonnas. Harjutusi sooritatakse peamiselt matkides ja eeskuju järgi. Üldarendavad harjutused ja mängud on iseloomult dünaamilised, soodustades liikumisaparaadi arenemist, avaldades mõju kõikidele lihasgruppidele.

Õpetaja jälgimine ja lihtsate korralduste täitmine. Organisatsiooni käsud ja võtted. Käskude „Valvel!“, „Vabalt!“, „Joondu!“, „Vasakule!“, „Paremale!“, „Samm marss!“, „Paigal!“, „Seis!“ täitmine. Pöörded vasakule ja paremale seistes paigal. Ritta, kolonni, ringi joondumine. Lahkumine ja kokkutulemine külgsammuga.

Ülesannete täitmine jälgendamise teel. Jälgendamise ja peegelpildi harjutused. Õpetaja tegevuse jälgimine. Kõndimise ja jooksmise rütmi ja tempo muutmine. Liikumine peegelpildis.

Jooksmine ja distantse läbimine. Kergejõustik. Jooksmine rahulikus tempos kõndimise ja suuna muutumisega („madu“, ringis, diagonaalselt). Kõrgestardist alustamine väikese kiirendusega. Kohapeal hüppamine pööratult paremale ja vasakule, edasi liikumine, kohalt kaugushüpe. Matihunnikust alla hüppamine pehme maandumisega. Väikese palli visked kahe käega rinnalt, väikese palli visked püstisesse märki põlvelt.

Lihtsad jooksu-, hüppe- ja kõndimisharjutused. Liikumisoskuste arendamine. Jooksuharjutused. Hüppeharjutused. Hüppeharjutused mänguvormis. Üleshüpped hoojooksul ühe jala tõukega (rippuva eseme puudutamine käega). Takistustest ülehüpped. Kõndimisharjutused. Ronimine, roomamine ja takistuste ületamine.

Ronimine redelil ja kõndimine võimlemispingil. Rakenduslikud võimlemisharjutused. Ronimine mööda võimlemisseina üles ja alla. Ronimine mööda võimlemisseina horisontaalselt. Roomamine ja pugumine, takistuste alt ja üle roomamine (kuni 80 cm) Kõndimine põrandaribal ja kaldu võimlemispingil.

Palli viskamine, veeretamine ja kandmine. Pallimänguoskuste arendamine. Palli viskamine. Palli veeretamine. Palli kandmine ja liikumine palliga.

Osalemine lihtsates liikumis- ja spordimängudes. Liikumismängud. Mänguülesanded, kasutades rivi harjutusi („Koond-laiali“, „Koha vahetus“) Mängud („Kukkede võitlus“, „Öökull“, „Salu-jooks“, „Alpinistid“, „Madu“, „Ära kukuta kotti“, „Liigu vaikselt“). Teatevõistlused. Mängud („Ära astu mööda“, „Kalad“, „Tähiste mäng“, „Kes on kiirem“, „Kohtadele“, „Oma lippude juurde“, „Täpselt märki“, „Kolmas liig“).

Kelguga nõlvast laskumine ja kelgul transportimine. Talvised liikumistegevused. Organisatsiooni käsud ja võtted: inventari kandmine, ettevalmistus liikumiseks suuskadel (kinnitamine jalale). Liikumine suuskadel sammhaaval. Kelguga transportimine. Kelguga

laugelt nõlvast laskumine. Pöörded paigalt astumisega. Tõusmine sammhaaval. Laskumine põhipositsioonis.

Ruumi orienteerumine ja sihtmärkide leidmine. Orienteerumisoskuste arendamine.

Liikumise õppimine ruumis. Piiride järgimine. Teadaolevate sihtmärkide leidmine.

Riiete vahetamine ja hügieeninõuete täitmine. Iseseisvus ja hügieen. Iseseisev riiete vahetamine. Hügieeninõuete täitmine. Korra hoidmine ja käitumine riietusruumis.

Liikumine muusika saatel ja õpetaja juhiste järgimine. Rütmitaju ja liikumine muusika saatel. Liikumine muusika saatel. Õpetaja juhiste järgimine. Rütmi ja liikumise koostöölastamine.

Oodatavad õpitulemused 1. klassi lõpuks

Õpilane:

1. jälgib õpetajat, kuulab ja täidab tuttavaid lihtkorraldusi;
2. sooritab õpitud harjutusi matkimise ja eeskuju järgi, matkib õpetaja tegevust peegelpildis;
3. sooritab lihtsamaid jooksu-, hüppe-, hüplemis- ja kõnniharjutusi, oskab ronida, roomata, ületada takistusi;
4. mängib õpitud liikumismänge;
5. oskab laskuda kelgul nõlvakust ja vedada kelku ohutult;
6. kannab, veeretab ja viskab palli;
7. oskab liikuda ruumis, jälgida piire ja leiab teadaolevad sihtmärgid;
8. vahetab riideid, oskab riietusruumis käituda ja hoida korda;
9. liigub muusikasse matkimisel ja õpetaja suunamisel.

2. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) järgib tunnis korranõudeid, oskab paluda abi, märgata ohtusid ja sellest teavitada;
- 2) ronib üle, alt ja läbi takistuse;
- 3) oskab sooritada veereid;
- 4) oskab visata ja püüda palli;
- 5) mängib õpitud liikumismänge ja järgib õpetaja suunamisel mängureegleid;
- 6) oskab kelgul vedada kaaslast, pidurdada ja pöörata laskumisel;
- 7) sooritab eeskuju järgi õpitud hüplemisharjutusi;
- 8) korrigeerib meelde tuletamisel oma kehahoidu.
- 9) oskab sooritada harjutusi paarides ja rühmades.
- 10) füüsiline ettevalmistus ja harjutused: Sooritab üldarendavaid harjutusi eeskuju järgi. Sooritab jooksuharjutusi. Sooritab õpitud hüppeharjutusi. Oskab sooritada kombineeritud teatevõistlusi.

Õppesisu

Teemad: teadmised spordist ja liikumisviisidest, võimlemine, kergejõustik, liikumismängud, talialad. Eesmärk: algteadmised võimlemisest, kergejõustikust, liikumismängude õpetamine. Liikumise ja sportimise tähtsus inimese tervisele. Ohutu liikumise/liiklemise juhised õpilasele, käitumisreeglid kehalise kasvatuses tunnis; ohutu ja kaaslast arvestav käitumine erinevate harjutuste ja liikumisviisidega tegeldes; ohutu liiklemine sportimispaikadesse ja kooliteel. Hügieenireeglid kehalisi harjutusi tehes. Teadmised ilmastikule ja spordialale vastavast riietumisest. Pesemise vajalikkus kehaliste harjutuste tegemise järel. Elementaarsed

teadmised spordialadest ning Eesti sportlastest. Õpilased omandavad algteadmised oma rühi ja liigutuste kontrollimiseks.

Organisatoorsed käsklused ja võtted. Rivikäskluste täitmine, loendamine, pöörded "Vasakule!", "Paremale!" koos käsuga "Üks-kaks". Liikumine kolonnis vahemaa hoidmisega, ringis, diagonaalis ja vastassuunas.

Akrobaatilised harjutused. Lamades kõhul, järjekorras pea ja jalgade tõstmine. Selili asendist grupis asendisse viimine, rullumine grupis asendis. Juurdeviivad harjutused turiseisu ja tireli õppimiseks.

Praktilised võimlemisharjutused. Hüppamine edasi käte toega võimlemispingile (tüüpi "ülekaela").

Liikumine võimlemispingil (kõrgus 20-30 cm) esemete ja ilma esemeteta. Horisontaalne liikumine võimlemisseinal. Ronimine võimlemisseinal ühepoolse meetodiga. Kõndimine kaldu pingil (üles ja alla).

Kergejõustik. Kõndimine muutliku liikumiskiirusega koos lühikese aeglase ühtlase jooksmisega.

Jooksmine sammu ja liikumiskiiruse muutumisega. 30-meetrise distantssi läbimine aja hindamiseta.

Väikese palli viskamine vertikaalsesse märki meetodiga "üle pea" kohalt seistes. Hüppamine kohapeal ja pöördega, edasi, vasakule ja paremale küljele, pikkushüpe otse jooksuga.

Ülehüpped takistustest. Hüpped hoojooksult, et omandada jooksu ja hüppe ühendamise oskus.

Liikumismängud. Võimlemise ja akrobaatika materjalil: "Veereta kiiremini palli!", teatevõistlused: "Teatevõistlused rõngastega", "Takistusrada". Kergejõustiku materjalil: "Hunt kraavis", "Numbrite väljakutse", "Võrk". Suusatreeningu materjalil: "Tabamused väravasse" (kelguga), "Kes jõuab kiiremini mäe otsa"

Tasakaaluharjutused. Liikumine joonel, võimlemispingil, kasutades erinevaid kõnni- ja jooksusamme, päkkõnd ja pöörded päkkadel, võimlemispingil kõnd kiiruse muutmise, takistuste ületamise ja peatumistega, tasakaalu arendavad liikumismängud.

Talialad Suusatamine. Ohutusnõuded suusatamisel. Suuskade transport. Suusarivi. Libisev samm. Kukkumine ja tõusmine paigal ning liikudes. Tasakaaluharjutused suuskadel.

Kelgutamine. Ohutu laskumine nõlvakust, kelgu juhtimine jalgadega nõlvakust laskumisel, kelgul istudes pidurdamine täieliku peatumiseni, toetudes kandadega lumme, laskumine põlvituses, juhtimine kätega. Mängulised harjutused laskumisel, teatevõistlused.

Oodatavad õpitulemused 2. klassi lõpuks

Õpilane:

1. järgib tunnis korranõudeid, oskab paluda abi, märgata ohtusid ja sellest teavitada;
2. ronib üle, alt ja läbi takistuse;
3. oskab sooritada veereid;
4. oskab visata ja püüda palli;
5. mängib õpitud liikumismänge ja järgib õpetaja suunamisel mängureegleid;
6. oskab kelgul vedada kaaslast, pidurdada ja pöörata laskumisel;
7. sooritab eeskuju järgi õpitud hüplemisharjutusi;
8. korrigeerib meelde tuletamisel oma kehahoidu.

3. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) korrigeerib õpetaja suunamisel keha asendit, hoiab tasakaalu eri asendites ja vahenditel;
- 2) oskab paarilisega koostöös visata ja püüda palli;
- 3) oskab suulise juhise järgi sooritada õpitud harjutusi eri vahenditega;
- 4) sooritab hoolaualt toenghüppeid;
- 5) osaleb aktiivselt erinevates mängudes, teab õpitud mängude reegleid;
- 6) liigub lauskmaal suuskadel astuva ja/või libiseva sammuga, kasutab keppe tasakaalu hoidmisel;
- 7) viskab viskepalli, hüppab paigalt kaugust ja jookseb püstilähtest erinevaid distantse;
- 8) oskab ennast iseseisvalt pesta, kuivatada ja riietuda;
- 9) tajub muusika meeleolusid ja oskab selle järgi liikuda.

Õppesisu

Teemad: teadmised spordist ja liikumisviisidest, võimlemine, kergejõustik, liikumismängud, talialad. Eesmärk: algteadmised võimlemisest, kergejõustikust, erinevate liikumismängude õpetamine. Liikumise ja sportimise tähtsus inimese tervisele. Ohutu liikumise/liiklemise juhised õpilasele, käitumisreeglid kehalise kasvatuses tunnis; ohutu ja kaaslaste arvestav käitumine erinevate harjutuste ja liikumisviisidega tegeldes; ohutu liiklemine sportimispaikadesse ja kooliteel. Hügieenireeglid kehalise harjutuse tehes. Teadmised ilmastikule ja spordialale vastavast riietumisest. Pesemise vajalikkus kehaliste harjutuste tegemise järel. Elementaarsed teadmised spordialadest ning Eesti sportlastest.

Akrobaatika. Kukkumine ette rühmises (abi kasutades), hüpped üle võimlemiskepi, jalgadega hooviliikumine rippasendis.

Võimlemisharjutused. Võimlemisharjutused: ripe madalal võimlemispingil, käte painutamine ja sirutamine, käimine madalal võimlemispingil, maandumine lõpus.

Kergejõustik. Jooksmine ühtlase kiirusega distantil. Kaugushüpped otsejooksult. Väikese palli täpsus- ja kaugusvisked paigalt.

Suusatamine. Suusatamise kinnistamine. Ühtlase kiirusega liikumine suuskadel, pööramine astumisega.

Liikumismängud. Võimlemise ja akrobaatika harjutustel põhinevad mängud: „Palliviskamise mäng“, kergejõustikul põhinevad mängud: „Kes kaugemale viskab“, erinevad teatevõistlused. Spordimängudel põhinevad mängud: jalgpall – jala löök paigalt ja veerevale pallile, pallivedu, takistuste vahel palliga liikumine. Korvpall – palli püüdmine pötkelt maast või seinast, palli edasiandmine kahe käega rinnalt või ühe käega õlalt. Üldkoormavad ja koordinatsiooni arendavad hüplemisharjutused. Hüplemisharjutused hoonõõriga, koordinatsiooniharjutused koordinatsiooniredelil.

Põhivõimlemine ja üldarendavad harjutused. Üldarendavad võimlemisharjutused vahenditeta ja vahenditega saatelugemise ning muusika saatel.

Rakendusvõimlemine. Ronimine varbseinal, kaldpingil, kandmine, ripped, toengud. Riplemine kangil.

Tasakaaluharjutused. Liikumine joonel, võimlemispingil kasutades erinevaid kõnni- ja jooksumaske, pakkikõnd ja pöörded pakkidel, võimlemispingil kõnd kiiruse muutmise, takistuste ületamise ja peatumistega. Tasakaalumängud, osavusharjutused võimlemispingil. Juurdeviivad harjutused toenghüppeks. Sirutus-mahahüpe kõrgemalt tasapinnalt maandumisasendi fikseerimisega, harjutused äratõuke õppimiseks hoolaualt.

Jooks ja jooksuharjutused. Mitmesugused jooksuharjutused. Jooks erinevas tempos. Kiirendusjooks, kehtvusjooks, võimetekohase jooksutempo valimine. Kiirendusjooksud kuni 40m. Jooks rahulikus tempos 3 minutit (mänguvormis).

Hüpped. Kõrgushüpe otsehoolt (üle nööri). Hüpped üle madalate takistuste sammasendis õige maandumisasendiga. Kaugushüppe hoojooks. Kaugushüpe hoojooksult.

Visked ja viskeharjutused. Märkvisked. Pallivise sammudelt. Viskemängud. „Pallikool“.

Oodatavad õpitulemused 3. klassi lõpuks

Õpilane:

1. Sooritab põhivõimlemise harjutuste kombinatsioone lugemise saatel.
2. Sooritab õpitud harjutusi erinevate vahenditega suulise juhise järgi.
3. Sooritab tireli ette ja turiseisu abiga.
4. Jookseb 3 minutit rahulikus tempos.
5. Sooritab määrustepärase palliviske paigalt.
6. Sooritab määrustepärase kaugushüppe hoojooksult paku tabamiseta.
7. Oskab mängida õpitud liikumismängu reeglitepärast.
8. Sooritab harjutusi erinevate pallidega (põrgatamine, vedamine, söötmine, viskamine, püüdmine) ja mängib nendega liikumismänge.
9. Korrigeerib õpetaja suunamisel keha asendit, hoiab tasakaalu eri asendites ja vahenditel.
10. Liigub lauskmaal suuskadel astuva ja/või libiseva sammuga, kasutab keppe tasakaalu hoidmisel.
11. Oskab ennast iseseisvalt pesta, kuivatada ja riietuda.
12. Tajub muusika meeleolusid ja oskab selle järgi liikuda.

4. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) oskab rivis kaheks loendada;
- 2) sooritab õpitud akrobaatikaharjutusi ja harjutuste kombinatsioone;
- 3) mängib rahvastepalli määruste päraselt;
- 4) oskab libiseda suuskadel, sooritada suuskadel pöörded paigal, kukkumisel iseseisvalt püsti tõusta;
- 5) järgib iseseisvalt isikliku hügieeni nõudeid;
- 6) sooritab tulemusele hooga kaugushüppe, palliviske ja 60 m jooksu püstilähtest;
- 7) jookseb vahelduvalt kõnniga 1 km;
- 8) teab õpitud oskussõnu.

Õppesisu

Teemad: võimlemine, kergejõustik, sportmängud, talialad. Eesmärk: anda uusi teadmisi kehalises kasvatuses, õpilaste igakülgne füüsiline arendamine. Kehalise aktiivsuse tähtsus tervisele, kehaline aktiivsus kui tervisliku eluviisi oluline komponent. Kujundatakse oskus ja harjumus kontrollida oma kehaasendit ja liigutusi läbi erinevate kõnni-, hüppe-, viske- ja jooksuharjutuste ning roomamis- ja ronimisharjutuste. Ohutus- ja hügieenireeglite järgimise vajalikkus liikudes, sportides ning liigeldes. Ohutu ümbrust säästev liikumine harjutuspaikades ja looduses. Teadmised käitumisest ohuolukordades. Anda teadmisi iseseisvaks harjutamiseks: kuidas sooritada soojendusharjutusi ja rühiharjutusi Tutvustada erinevaid spordialasid, suurvõistlusi ja tuntumaid sportlasi Eestis.

Võimlemine. Rivi- ja korraharjutused. Ümberrivistumine viirus ja kolonnis.

Kõnni-, jooksu-, hüplemisharjutused. Harjutuskombinatsioonid. Hüplemisharjutused hüpitsa ja hoonööriga. Põhivõimlemine ja üldarendavad võimlemisharjutused: Rühiharjutused.

Põhiasendid ja liikumised. Vabaharjutused kõikidele lihasrühmadele. Üldarendavad võimlemisharjutused saatelugemise või muusika saatel. Harjutused vahenditeta ja vahenditega: käte ja jalgade hood, lõdvestumised, vetrumised. Rakendusvõimlemine. Ronimine, roomamine, kandmine, tõusmised, erinevad käte haarded ja hoided. Hooglemine rippes.

Akrobaatika. Erinevad tirelid (aheltirel ette, trel taha, kaarsild ja selle õppimiseks juurdeviivad harjutused). Tasakaaluharjutused: erinevad kõnni- ja hüplemisharjutused võimlemispingil, pöörded ja mahahüpped.

Kergejõustik. Jooks ja jooksuharjutused. Jooksuasendi ja liigutuste korrigeerimine. Põlve- ja sääretõstejooks. Jooks erinevatest lähteasenditest (ka paarides) reageerimiskiiruse arendamiseks. Kiirendusjooksud 50-60 m. Pendelteatejooks. Kestvusjooks maastikul (erineval pinnasel, kallakul, takistuste ületamisega, lumes). Püstilähe ühe käe toetusel. Madallähte tutvustamine. Hüpped.

Kõrgushüpe-üleastumishüpe. Kaugushüpe täishoolt. Ridahüpped (hüpped jalalt jalale). Visked. Märkivisked horisontaalsesse ja vertikaalsesse märki. Teatevõistlused ja mängud topispallidega. Pallivise hoojooksult.

Sportmängud.

Korvpall. Palli hoie söötes, püüdes. Palli põrgatamine, söötmine – kombineeritud harjutused elementide õppimiseks, kinnistamiseks.

Saalihoki. Mängu tutvustamine, ohutusnõuded. Algharjutused - saalihokikepi hoidmine, palli kontrollimine.

Jalgpall. Palli söötmine, peatamine, vedamine. Kombineeritud harjutused. Löögitehnika.

Rahvastepall. Rahvastepall – erinevate reeglitega (erinevad võimalused mänguks).

Erinevate sportmängude tutvustamine: frisbee, sulgpall.

Talialad. Suusatamine: ühtlase kiirusega liikumine suuskadel. Liibi samm.

Mäesõiduelemendid - trepptõus, käärtõus, põhilaskumisasend. Kelgutamine: teatevõistlused, osavusharjutused, mängud nõlval.

Oodatavad õpitulemused 4. klassi lõpuks

Õpilane:

1. sooritab lihtsama harjutuskombinatsiooni akrobaatikas;
2. sooritab lihtsama põhivõimlemise harjutuskombinatsiooni lugemise saatel;
3. oskab täita rivi harjutusi;
4. teab õpitud oskussõnu;
5. jookseb määrustepäraselt kiirjooksu stardikäsklustega;
6. jookseb individuaalses tempos 800m;
7. oskab põrgutada palli;
8. suusatab jõukohases tempos 1 km.

5. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) täidab ohutusnõudeid kõikidel liikumistegevustel;
- 2) sooritab õpitud harjutuste kombinatsioone suulise korralduse alusel;
- 3) jookseb 1,5 km vahelduvalt kõnniga;

- 4) on läbinud vähemalt kahe sportmängu algõpetuse;
- 5) kasutab suusatamisel erinevaid laskumis- ja tõusuviise;
- 6) oskab erinevaid rippeid, toenguid, tunnetab tasakaalu võimlemisvahenditel;
- 7) järgib ausa mängu põhimõtteid ja selgitusel mõistab selle väärtust;
- 8) oskab sooritada õpitud lõdvestusharjutusi ja taastuda pingutusest.

Õppesisu

Teemad: võimlemine, kergejõustik, sportmängud, talialad. Eesmärk: anda uusi teadmisi kehalises kasvatuses, õpilaste igakülgne füüsiline arendamine. Kehalise aktiivsuse tähtsus tervisele, kehaline aktiivsus kui tervisliku eluviisi oluline komponent. Ohutus- ja hügieenireeglite järgimise vajalikkus liikudes, sportides ning liigeldes. Ohutu ümbrust säästev liikumine harjutuspaikades ja looduses. Teadmised käitumisest ohuolukordades. Anda teadmisi iseseisvaks harjutamiseks: kuidas sooritada soojendusharjutusi ja rühiharjutusi. Eesmärgiks on motiveerida õpilasi tegelema süstemaatiliselt kehaliste harjutustega.

Innustatakse liikuma ja õppima kõike uut, mis seotud erinevate füüsiliste tegevustega ja harjutustega. Tutvustada erinevaid spordialasid, suurvõistlusi ja tuntumaid sportlasi Eestis.

Võimlemine ja akrobaatika. Harjutused kõnnil ja jooksul erinevates asendites: kõrgel põlvetoostega, sirgete jalgadega, pool- ja täiskükis, selg ees, külgsuunas. Kombineeritud harjutused kõndides ja joostes: üldarendavad harjutused, kehahoid ja pöörded, käte ja jalgade liigutused. Takistuste ületamine: kõndimine ja harjutuste sooritamine võimlemispingil, erinevad liikumistehnikad, hüpped ja tasakaalu harjutused. Hüpped: hüpped hüppenõoriga kohapeal ja edasisammudes. Harjutused võimlemisriistadel: madal rööbaspuu (segatud rippumised, istumised, liikumine käte ja jalgadega).

Kergejõustik. Jooks ja jooksharjutused: ühtlane jooks, kiirendusega jooks, madallähte stardikäsklused, erinevad jooksuasendid ja tehnikad. Põlvetoostejooks ja sääretõstejooks: asendi ja liigutuste korrigeerimine. Hüpped: kaugushüpe ja kõrgushüpe (üleastumine), täpsushüpped. Visked: pallivise ja kuulitõuge, visked horisontaalsesse ja vertikaalsesse märki.

Sportmängud. Erinevad sportmängud: korvpall, jalgpall, võrkpall, saalihoki. Tehnika ja taktika täiustamine: palli põrgatamine, söötmine, püüdmine, visked.

- Korvpall: palli põrgatamine, söödu ja viske harjutused.
- Jalgpall: palli löömine, omaksvõtmine, söötmine.
- Võrkpall: ülalt- ja altsööt, palli visked.
- Saalihoki: mängu tutvustus, ohutusnõuded, põhitehnikad.

Kompleksid üldarendavatest harjutustest. Üldarendavad harjutused: hommikuvõimlemine ja füüsilised pausid, põhioskuste ja kehaliste omaduste arendamine.

Loomulik liikumine ja talialad.

- Suusatamine: tõus ja laskumine erinevate tehnikatega, pidurdamine ja ennetava kukkumisega laskumine, sõit erinevatel maastikel.
- Kelgutamine: teatevõistlused, osavusharjutused ja mängud nõlval.

Oodatavad õpitulemused 5. klassi lõpuks

Õpilane:

1. Võimlemispingil sooritab lihtsa harjutuste kombinatsiooni.
2. Oskab sooritada rivi- ja korraharjutusi.
3. Arendab õpetaja juhendamisel oma kehalisi võimeid (sooritab akrobaatilisi harjutusi vastavalt oma võimetele).
4. Sooritab kaugushüppe.

5. Oskab alustada kiirjooksu madallähtest, teab stardikäsklusi ja jõuab joosta 60 m vastavalt oma võimetele.
6. Suudab joosta ühtlases tempos 1 km. Suusatab individuaalses tempos.

6. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) oskab lihtsa kooliõue plaani järgi suunduda ühest punktist teise;
- 2) esitab õpetaja koostatud võimlemis- või tantsukava;
- 3) tegutseb rühmas, arvestades kaasõpilastega;
- 4) sooritab talispordialasid vastavalt kooli ja ilmastiku võimalustele: suusatab ja/või uisutab, kasutades õpitud tehnikaid;
- 5) mängib kahte sportmängu lihtsustatud reeglitega ja on läbinud vastavalt kooli võimalusele kolmanda sportmängu algõpetuse;
- 6) teab ja järgib liiklusohutusreegleid.

Õppesisu

Teemad: võimlemine, kergejõustik, sportmängud, talialad. Eesmärk: oluline roll on õpilaste kehaliste võimete arendamisel ja täiustamisel ning liigutusvõimuste kujundamisel, arvestades murdeeast lähtuvaid ealisi ja individuaalseid iseärasusi. Teadvustatakse õpilasi tervislike eluviiside põhitõdedest ja nende järgimisest, mõistaksid kaaslaste füüsiliste võimete erisusi ja arvestaksid nendega ühistegevustes. Ohutus- ja hügieenireeglite järgimise vajalikkus liikudes, sportides ning liigeldes. Ohutu ümbrust säästev liikumine harjutuspaikades ja looduses. Teadmised käitumisest ohuolukordades. Anda teadmisi iseseisvaks harjutamiseks: kuidas sooritada soojendusharjutusi ja rühiharjutusi. Tutvustada erinevaid spordialasid, suurvõistlusi ja tuntumaid sportlasi Eestis.

Võimlemine ja akrobaatika. Grupid, istumised, rullimised grupis; selili ja kõhuli pöörded; hüpped kohapeal pööramisega ja edaspidi liikumisega. Põhipositsioonid ja liikumised. Lühikesed harjutuste kombinatsioonid. Riviharjutused, marssimine. Marssimine erinevate liikumisviiside kasutamisega. Kõnd, jook, hüpped, pörked. Erinevad harjutuste kombinatsioonid kõnni, jooku ja hüpetega. Vabad hüpped ühe jalaga tõukamisega. Ripud, toengud, ronimine, varustuse kandmine.

Kompleksid üldarendavatest harjutustest. Harjutused, mis valikuliselt arendavad põhilisi füüsilisi omadusi ja ennetavad rühihäireid.

Harjutused hüpetes. Hüpped märkide järgi ühe ja kahe jalaga tõukamisega, edasi ja küljele liikumine. Hüpped hüppenõoriga kahel ja ühel jalal, kohapeal ja edasi liikumisega.

Kergejõustik. Kõrge start ühe käe toenguga ja järgneva kerge kiirendusega. Kõrgushüpe jooku pealt "üleastumishüppena". Väikese palli visked.

Sportmängud. Tehnilised tegevused pallita ja palliga (korvpall, jalgpall, saalihoki). Tehnika täiustamine, varem õpitud harjutused.

Suusatamine ja talialad. Tõus "kuuse sammuga", treeningdistantide läbimine rahulikus tempos vaheldumisi varem õpitud suusatamisviisidega.

Oodatavad õpitulemused 6. klassi lõpuks

Õpilane:

- 1) osaleb aktiivselt kehalise kasvatuse tundides oma individuaalsete võimete kohaselt; tunneb huvi koolis toimuvate spordi- ja tantsuürituste vastu, võtab neist osa osaleja või pealtvaatajana;
- 2) oskab sportida/liikuda koos kaaslastega, jagada õpetaja suunamisel ülesandeid rühmas, leppida kokku mängureegleid jms;
- 3) mõistab (vastab suunavatele küsimustele) ühistegevuse reeglite, isikliku hügieeni ja ohutusnõuete olulisust ning täidab neid;
- 4) kirjeldab õpetaja suunamisel liikumise/sportimise tähtsust tervisele; teab peamisi liikumistegevusel juhtuda võivaid vigastusi ja esmast käitumist nende korral;
- 5) püstitab õpetaja abil lühiajalisi eesmärgi oma kehaliste võimete arendamiseks ja analüüsib koos õpetajaga nende täitmist; sooritab õpetaja juhendamisel harjutusi kehaliste võimete vaatluseks ja mõõtmiseks, annab suunavate küsimuste abil hinnangu oma sooritusele ja kogetud kehalisele koormusele.
- 6) oskab sooritada erinevaid võimlemis- ja akrobaatikaharjutusi, sealhulgas hüpped, pöörded ja rullimised.
- 7) oskab sooritada erinevaid hüppeharjutusi, kasutades märgistusi ja hüppenööri.
- 8) Suudab osaleda erinevates sportmängudes, järgides mängureegleid ja tehnilisi nõudeid.
- 9) oskab suusutada, kasutades erinevaid suusatamisviise ja järgides ohutusnõudeid.

7. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) kasutab õpitud terminoloogiat;
- 2) oskab hüpata kõrgushüppes käärhüpet;
- 3) oskab joosta madallähtest 100 m;
- 3) oskab tehniliselt sooritada paigalt kuulitõuet;
- 4) sooritab kombinatsiooni mitmest võimlemisharjutusest, vahendiga või ilma, kas muusikaga ja/või ilma;
- 5) suusatab vahelduval maastikul ja/või uisutab, kasutades erinevaid õpitud tehnikaid ja liikumisviise; suudab vahenditel võimetekohaselt kestvalt liikuda;
- 6) mängib kolme erinevat sportmängu lihtsustatud reeglitega;
- 7) tunneb lihtsamaid leppemärke kaardil;
- 8) oskab pendelteatejooksu tehniliselt korrektselt sooritada, järgides võistlusreegleid.

Õppesisu

Teemad: teadmised spordist ja liikumisviisidest, võimlemine, kergejõustik, sportmängud, suusatamine. Eesmärk: innustada õpilasi oma kehalisi võimeid arendama ja liigutuoskusi täiustama. Jätkatakse erinevate harjutuste tehnika õppimist. Suund on õpilaste iseseisvuse järk-järgulisel tõusul erinevate harjutuste sooritamisel. Teadvustada kehalise aktiivsuse mõju tervisele ja töövõimele, regulaarse liikumisharrastuse kui tervist ja töövõimet tagava tegevuse vajalikkusest Ohutu liikumine ja liiklemine. Loodust säästev liikumine. Anda teadmisi esmaabivõtetest ning kuidas tegutseda. (spordi)traumade ja õnnetusjuhtumite korral. Õpitud spordialade ja liikumisviiside oskussõnad ning harjutuste ja tegevuste kirjeldamine; õpitud spordialade võistlusmäärused. Aus mäng – ausus ja õiglus spordis ning elus. Anda teadmisi iseseisva liikumisharrastuse kohta (eesmärkide seadmine, spordiala/tegevuse valik, spordivarustuse valik, harjutamise põhimõtted jm).

Võimlemine ja akrobaatika. Kompleksid harjutustest kehaasendi parandamiseks. Harjutused ilma lisaraskusteta; harjutused lisaraskustega (hantlid, amortisaatorid). Akrobaatilised kombinatsioonid.

Erinevad hüppeharjutused (kohapeal ja edasiliikumisega, kõhuli tõusuga); üldarendavad harjutused, mida sooritatakse seistes, istudes ja lamades; harjutused, mida sooritatakse paarides ja rühmades, tasakaaluharjutused (ühel ja teisel jalal, varvastel). Hüpe üle võimlemiskitse pikkuses, viisil "jalad laiali" (poistel). Harjutused võimlemisriistadel. Kombinatsioonid võimlemispuul, koosnevad eelnevalt õpitud harjutustest kõnnil ja tasakaalul, kõnnil poolkükis ühel jalal, toengus kõhuli (tüdrukutel); kombinatsioon madalal võimlemispuul.

Kergejõustik. Jooksmine. Jookseb lühikesi distantse. Sooritab madallähte. Visked/tõuked. Kuulitõuget tutvustavad harjutused topispalliga, kuulijännid. Ohutusnõuded.

Sportmängud. Spordimängud (rahvastepall, korvpall, jalgpall, saalihoki) Tehnilised ja taktikalised tegevused palliga ja ilma pallita, mäng lihtsustatud reeglitega.

Suusatamine ja talialad. Ühekordne sammuline liikumine (treening liikumise koordineerimiseks, suusastiilide vaheldumine); laskumine väikeselt mäelt madalas asendis; treeningud mõõduka intensiivsusega, kasutades eelnevalt õpitud suusastiile.

Jalgrattasõit. Jalgratturi reeglid. Kohustuslikud varustused. Liiklusreeglid. Ohutusnõuded. Sõidutee valik.

Oodatavad õpitulemused 7. klassi lõpuks

Õpilane:

1. Oskab õpetaja juhendamisel sooritada üldarendavaid jõu- ja venitusharjutusi.
2. Teab soojendusharjutuste tähtsust.
3. Oskab sooritada põhivõimlemise harjutuskombinatsiooni saatelugemise või muusika saatel.
4. Oskab sooritada õpitud toenghüpet (hark-või kägarhüpet).
5. Sooritab madallähte stardikäsklustega ja oskab joosta määrustepäraselt lühimaadistantse (60 m, 100 m).
6. Oskab sooritada sportmänge ettevalmistavaid liikumismänge ja teatevõistlusi palliga.
7. Oskab mängida reeglite järgi rahvastepalli ja järgida kohtuniku otsuseid.
8. Suudab suusatada vahelduval maastikul järjest 1 km.

8. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) oskab sooritada kombinatsioone rütmika, akrobaatika ja riistvõimlemise põhiharjutustest;
- 2) otsib ja leiab suunamisel spordialast teavet;
- 3) oskab iseseisvalt läbi viia võistluseelset soojendust ja võistlusjärgset venitust;
- 4) sooritab vastavalt oma võimetele kõrgushüpet õpitud tehnikas ja hooga kuulitõuget tehniliselt õigesti;
- 5) oskab nimetada Eesti tuntumaid sportlasi;
- 6) oskab reeglitepäraselt mängida vähemalt kahte õpitud sportmängu;
- 7) oskab tehniliselt õigesti sooritada ringteatejooksu, teab selle võistlusreegleid;
- 8) oskab õpitud talispordialal määrustepäraselt võistelda;
- 9) teab ja järgib ohutusreegleid kõikides liikumistegevustes ja eri spordialadel.

Õppesisu

Teemad: teadmised spordist ja liikumisviisidest, võimlemine, kergejõustik, sportmängud, suusatamine. Eesmärk: innustada õpilasi oma kehalisi võimeid arendama ja liigutuoskusi täiustama. Teadvustada kehalise aktiivsuse mõju tervisele ja töövõimele, regulaarse liikumisharrastuse kui tervist ja töövõimet tagava tegevuse vajalikkusest. Ohutu liikumine ja liiklemine. Loodust säästev liikumine. Anda teadmisi esmaabivõtetest ning kuidas tegutseda. (spordi)traumade ja õnnetusjuhtumite korral. Õpitud spordialade ja liikumisviiside oskussõnad ning harjutuste ja tegevuste kirjeldamine; õpitud spordialade võistlusmäärused. Aus mäng – ausus ja õiglus spordis ning elus. Anda teadmisi iseseisva liikumisharrastuse kohta (eesmärkide seadmine, spordiala/tegevuse valik, spordivarustuse valik, harjutamise põhimõtted jm).

Akrobaatika. Tasakaaluharjutused: erinevad sammukombinatsioonid, sammuga ette pööre 180 kraadi, jala hooga taha pööre 180 kraadi. Harjutused võimlemisriistadel: kombinatsioonid võimlemispingil (tüdrukutel), sisaldades varem õpitud harjutusi, tantsusamme ja lisaks maandumist.

Kompleksid üldarendavatest harjutustest. Harjutused, mis valikuliselt arendavad põhilisi füüsilisi omadusi ja ennetavad rühihäireid.

Kergejõustik. Jooks ja jooksuharjutused:

- Sprindi soojendusharjutused. Kiirendusjooksud 30 m, 50 m, 60 m.
- Kestvusjooks maastikul (erineval pinnasel, kallakul, takistuste ületamisega).
- Erialased soojendusharjutused viseteks/tõugeteks. Kuulijännid, kuulitõuge paigalt. Ohutusnõuded kuulitõukesektoris.
- Võistlusmäärustikud õpitud aladel.

Sportmängud. Sportmängud (korvpall, jalgpall, võrkpall, saalihoki):

- Tehnilised ja taktikalised tegevused palliga ja ilma pallita, mäng lihtsustatud reeglitega.
- Tehnika täiustamine: varem õpitud harjutused ja harjutuste kombinatsioonid.
- Korvpallis: palli põrgatamine, söötmine, püüdmine ja vise korvile liikumiselt, kombineeritud harjutused, kaitseasend, 1:1 harjutused.
- Jalgpallis: löögitehnika elementide täiustamine, palli löömine õhust, liikuva palli omaksvõtmine, söötmine.
- Võrkpallis: ülalt- ja altsööt pea kohale, vastu seina, paarides. Kolme viskega võrkpall.
- Saalihokis.

Suusatamine. Järskude laskumiste ületamine madalas asendis; treeningdistantide läbimine vaheldumisi varem õpitud suusastiilidega (poisid — 1 km; tüdrukud — kuni 800 m).

Jalgrattasõit.

Oodatavad õpitulemused 8. klassi lõpuks

Õpilane:

1. Teeb kombinatsioone võimlemispingil tantsusammudega ja maandumisega.
2. Suudab joosta maastikul, ületades takistusi.
3. Sooritab kuulitõuke ja järgib ohutusnõudeid.
4. Teab ja järgib võistlusreegleid. Mängib palliga ja ilma lihtsustatud reeglitega.
5. Suusatamine: Ületab laskumisi ja läbib treeningdistantse.
6. Sõidab jalgrattaga: teab jalgratturi reegleid ja oskab ohutult sõita.
7. Suudab arendada oma kehalisi võimeid, valida üldarendavaid harjutusi erinevatele lihasrühmadele õpitu järgi.
8. Mängib üht sportmängu lihtsustatud reeglite järgi.

9. KLASS

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) teab ja täidab sportimisel ohutus- ja hügieeninõudeid;
- 2) oskab valida jõusaalis endale õigeid raskusi ja koormusi;
- 3) oskab lugeda lihtsat maastikukaarti ja selle järgi liikuda;
- 4) kasutab õpitud spordialade oskussõnu, teab ja täidab võistlusreegleid;
- 5) teab Eesti tähtsamaid spordi- ja kultuurisündmusi ning tuntumaid sportlasi;
- 6) on orienteeritud iseseisvale liikumistegevusele;
- 7) oskab leida spordialast teavet, kasutab erinevaid infotehnoloogilisi vahendeid liikumistegevuse arendamiseks;
- 8) oskab iseseisvalt arendada oma kehalisi võimeid;
- 9) järgib ausa mängu põhimõtteid, austab vastas- ja kaasvõistlejaid;
- 10) oskab anda esmast abi liikumistegevusel saadud vigastuse korral ja/või kutsuda abi.

Õppesisu

Teemad: teadmised spordist ja liikumisviisidest, võimlemine, kergejõustik, sportmängud, suusatamine. Eesmärk: kinnistatakse teadmisi sportlikest eluviisidest, püütakse tekitada huvi ja motivatsiooni edaspidiseks iseseisvaks spordiharrastuseks. Teadvustada kehalise aktiivsuse mõju tervisele ja töövõimele, regulaarse liikumisharrastuse kui tervist ja töövõimet tagava tegevuse vajalikkusest. Ohutu liikumine ja liiklemine. Loodust säästev liikumine. Anda teadmisi esmaabivõtetest ning kuidas tegutseda. (spordi)traumade ja õnnetusjuhtumite korral. Õpitud spordialade ja liikumisviiside oskussõnad ning harjutuste ja tegevuste kirjeldamine; õpitud spordialade võistlusmäärused. Kujundatakse hoiak järgida ausa mängu põhimõtteid ja spordieetika nõudeid. Anda teadmisi iseseisva liikumisharrastuse kohta (eesmärkide seadmine, spordiala/tegevuse valik, spordivarustuse valik, harjutamise põhimõtted jm).

Võimlemine ja akrobaatika. Tasakaalu ja toenghüpetega seotud harjutused. Harjutused pallide ja rõngastega. Üldarendavate harjutuste kombineerimine ja kasutamine erinevate spordialade eelsoojendusharjutustena. Rühi arengut toetavad harjutused, lülisamba vastupidavuse arendamine.

Jõuharjutused selja-, kõhu-, tuhara- ja abaluulähendajatele lihastele; venitusharjutused öla- ja puusaliigese liikuvuse arendamiseks. Põhipositsioonid ja liikumised. Terminoloogia kasutamine. Iseseisev akrobaatika kava koostamine ja esitamine.

Kergejõustik. Erialased soojendusharjutused sprindiks ja pikamaajooksuks. Intervalljooksud ja murdmaajooks erineval pinnasel. Määrustepärane kaugushüpe ja kõrgushüpe (flopp). Kolmikhüpet tutvustavad harjutused. Kuulitõuge hooga ja kuulitõuke võistlusmäärustik. Individuaalse tehnika täiustamine ühes varem õpitud kergejõustikualas.

Sportmängud. Korvpalli, saalihoki, jalgpalli ja lauatenise tehnika- ja taktikaelementide arendamine. Mäng lihtsustatud reeglitega. Tehnilis-taktikalised tegevused palliga ja ilma pallita.

Suusatamine ja talialad. Ohutuse ja korra järgimine suusatamises. Popperemne üksikusammuline liikumine ja külgtõukega pidurdamine. Põhitehnikate täiustamine ja kinnistamine. Tavaliste suusaradade läbimine, liikumine ühtlase kiirusega kasutades erinevaid tehnikat.

Oodatavad õpitulemused 9. klassi lõpuks

9. klassi lõpetaja:

- 1) osaleb aktiivselt kehalise kasvatuse tundides vastavalt oma individuaalsetele võimetele; kirjeldab kehalise aktiivsuse mõju tervisele ja töövõimele ning selgitab igapäevase liikumise vajalikkust;
- 2) järgib ohutus- ja hügieeninõudeid kehalise kasvatuse tundides, tunnivälistel spordiüritustel ning iseseisvalt liikudes ja liigeldes; oskab vältida ohuolukordi ning teab, mida teha liikumisel/sportimisel juhtuda võivate õnnetuste korral;
- 3) järgib sportides/liikudes reegleid ja võistlusmäärusi, liigub/spordib keskkonda hoides, järgib ausa mängu põhimõtteid, austab kaaslast ja teeb nendega koostööd;
- 4) jälgib ja analüüsib suunamisel oma igapäevast kehalist aktiivsust ning annab selle kohta tagasisidet, sooritab harjutusi kehaliste võimete vaatluseks ja mõõtmiseks ning annab hinnangu oma tulemustele, kasutab erinevaid vahendeid enda kehalise aktiivsuse mõõtmiseks/hindamiseks;
- 5) kavandab suunamisel ja sooritab tegevusi oma kehaliste võimete arendamiseks: oskab leida endale sobiliku liikumisintensiivsusega tegevuse, teab ja sooritab aktiivsele liikumisele eelnevaid ning järgnevaid tegevusi (soojendus- ja venitusharjutused), koostab lihtsamaid liikumiste kombinatsioone;
- 6) kirjeldab suunamisel erinevate spordialade võistlusi ja/või tantsuüritusi ning muljeid nendest, kirjeldab lemmikspordiala; teab Eesti tuntumaid sportlasi, nende spordialasid ja olulisemaid fakte nende saavutustest olümpiamängudel;
- 7) teab Eesti tähtsamaid spordi- ja kultuurisündmusi, mõistab ning väärtustab liikumisürituste ja -traditsioonide olulisust kultuuris.
- 8) oskab lugeda lihtsat maastikukaarti ja liikuda selle järgi.
- 9) oskab leida spordiga seotud teavet, kasutab erinevaid infotehnoloogilisi vahendeid liikumisaktiivsuse arendamiseks.

